

MARJAN KAMALI

# Librăria din Teheran

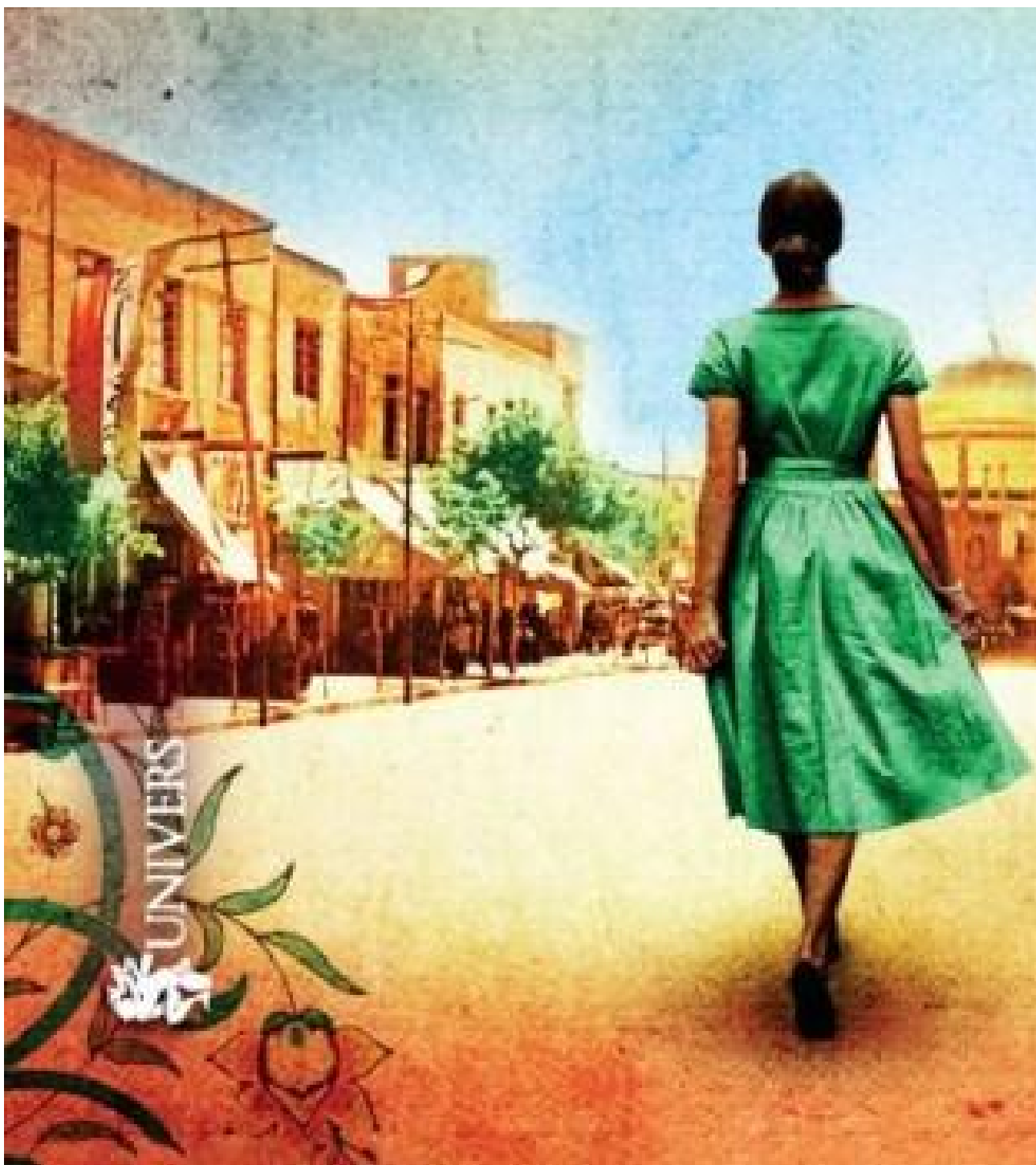


UNIVERS



MARJAN KAHN

Librăria  
din  
Teheran



**Librăria din Teheran**

Marjan Kamali

trad. din lb. engleză de Cătălin Georgescu. - București: Univers, 2022

**PARTEA ÎNTÂI**

**CAPITOLUL UNU**

**2013**

**Centrul de îngrijire**

- Am stabilit o întâlnire cu el.

Spusese asta ca și cum s-ar fi pregătit să meargă la dentist, la psihoterapeut sau la vânzătorul acela insistent de frigidere care le promisese ei și lui Walter rezerve

permanente de lapte rece, legume proaspete și brânză nealterată dacă vor cumpăra modelul acela nou-nouț.

Walter ștergea vasele privind distrat prosopul pe care era imprimată imaginea unui pui galben care ținea o umbrelă. Nu o contrazise. Apetitul lui Walter Archer pentru logică și capacitatea lui de a lăsa mereu rațiunea să triumfe confirmau buna judecată a Royei. În fond, nu se măritase ea cu un om care era rațional și, slavă Domnului, incredibil de înțelegător? Nu renunțase ea, până la urmă, la a se mărita cu băiatul acela pe care îl cunoscuse cu atâtea zeci de ani în urmă în mica librărie din Teheran, legându-și în schimb viața de acest monument de stabilitate originar din Massachusetts? De acest Walter. Care mânca aproape în fiecare zi la micul dejun un ou fiert tare - și care i-a spus, în timp ce ștergea vasele:

- Dacă vrei să-l vezi, ar trebui să faci asta. Mi se pare că nu prea ai fost în apele tale în ultima vreme.

Roya Archer se putea deja considera aproape în întregime americană, nu doar în urma căsătoriei, ci și datorită faptului că locuia în Statele Unite de peste cinci decenii. Își amintea o copilărie petrecută pe străzile încinse și prăfuite ale Teheranului, jucând leapșa cu sora ei mai mică, Zări, dar viața ei de acum era atent împrejmuțată în New England.

Alături de Walter.

O vizită la un magazin cu doar o săptămână în urmă - pen-tru a cumpăra agrafe de birou! - și totul s-a dat peste cap. S-a trezit, din nou, absorbită în anul 1953. În cinematograful Metropole, aflat în mijlocul celui mai mare oraș din Iran, în vara aceea zbuciumată. Canapeaua roșie și circulară din hol, deasupra căreia cristalele candelabrului licăreau ca niște lacrimi durdulii, fumul de țigară care plutea în fuioare. O condusesse pe scări în sus, în sala de cinema, iar acolo, pe ecran, niște vedete cu nume străine se îmbrățișau. După film, se plimbaseră cu ea în lumina apusului de vară. Cerul era de culoarea lavandei, cu niște straturi violet atât de diferite între ele, încât păreau imposibile. O ceruse în căsătorie lângă tufa plină de iasomie. Vocea îi tremura atunci când i-a rostit numele. Și-au trimis nenumărate scrisori de dragoste, și-au plănuit căsătoria. Dar la final, nimic. Viața a tras de sub ea tot ceea ce plănuiseră.

Nicio grijă.

Mama Royei spunea mereu că soarta ne este scrisă în frunte încă de la naștere. Nu poate fi văzută, nu poate fi citită, dar e scrisă acolo cu cerneală invizibilă, iar viața o urmează întocmai. Indiferent ce s-ar întâmpla.

Și-l scosese pe băiatul acela din minte timp de câteva decenii; Avea o viață de construit, o țară de cunoscut. Walter.

Un copil de crescut. Băiatul acela din Teheran putea foarte bine să rămână înghesuit undeva pe fundul butoiului, ca o cârpă roasă și inutilă, împinsă atât de tare spre adâncuri încât, după o vreme, l-a dat aproape cu totul uitării.

Dar acum putea să îl întrebe, în sfârșit, de ce o părăsise acolo, în mijlocul pieței.

Walter parcă într-un loc alunecos, mărginit de troiene de zăpadă. Când se opri mașina, Roya nu putu să deschidă por-tiera. Cândva, pe parcursul îndelungatei lor călătorii împreună, se încuiaseră înăuntru.

Walter veni pe partea cealaltă și deschise portiera pentru că el era Walter și pentru că fusese crescut de o mamă (Alice: bună la suflet, drăguță, mirosind mereu a salată de cartofi) care îl învățase cum să se poarte cu o doamnă. Și pentru că avea șaptezeci și șapte de ani și nu putea înțelege de ce bărbații tineri din ziua de azi nu se purtau cu soțiile lor precum cu niște pahare fragile. O ajută pe Roya să coboare din mașină și

se asigură că fularul ei tricotat îi apără nasul și gura de bătaia vântului. Traversară cu grijă parcare și începură să urce scările clădirii cenușii în care se afla Centrul pentru Seniori din Duxton.

O pală de aer cald îi întâmpină în hol. În spatele unui birou se afla o femeie tânără, de vreo treizeci de ani, cu părul blond prins într-un coc. În piept avea o legitimație din plastic pe care scria CLAIRE. Fluturașii de reclamă prinși din panoul din spatele biroului ei țipau „Seară de filme!” și „Prânz bavarez!” cu semne de exclamare peste tot, iar marginile li se îndoiu, în timp ce oameni cu pielea zbârcită își târau scaunele cu roțile pe podeaua acoperită cu linoleum, iar alții își împingeau cadrele ortopedice și își căutau echilibrul, încercând să nu cadă.

- Bună ziua, rămâneți să luați prânzul cu noi astăzi?

spuse Claire cu voce sonoră.

Walter deschise gura să spună ceva.

- Bună, nu, nu va veni, zise Roya repede. Soțul meu vrea să încerce faimosul rulou din imitație de homar de la Dandelion Deli. L-am căutat pe Yelp. E un lucru foarte rar să găsești rulouri de homar în toată iernii, nu-i așa? Chiar dacă sunt false.

Bătea câmpii. Încea din răsuferință să-și stăpânească nervozitatea.

- Are cinci stele.

- Acel restaurant? Întrebă recepționera surprinsă.

- Ruloul lor de homar, mormăi Roya.

Walter oftă. Ridicase cinci degete pentru a-i arăta lui Claire că soția lui credea în cele cinci stele.

- Ah, bine! Homar! zise Claire încuviințând din cap și pronunțând cuvântul „homar” cu un accent britanic. N-ai cum să nu ai încredere în recenzii de pe Yelp!

- Poți să pleci acum, spuse Roya blând către soțul ei.

Se ridică pe vârfuri pentru a-l săruta pe Walter pe obrazul proaspăt bărbierit. Pielea lui uscată, mirosul său de săpun Irish Spring. Voia să-l liniștească.

- Bine, atunci, încuviință Walter. Imediat. Am plecat, deci.

Dar nu se mișcă.

Roya îi strânse mâna cu strânsoarea familiară și delicată dintotdeauna.

- N-o lăsa să intre în prea multe belele, zise Walter într-un târziu către recepționera.

Vocea îi era gătuită.

Roya stătea încordată în fața biroului. Se trezi deodată copleșită de mirosurile în care se amestecau amoniacul și un fel de tocană. Vită? Vită cu ceapă, mai mult ca sigur. Căldura, dată

la maximum pentru a face față frigului din New England, făcea ca mirosul de tocană să fie copleșitor. Nu-i venea să creadă că venise într-adevăr acolo. Caloriferele suierau, scaunele cu roțile scârțâiau, iar totul părea dintr-odată a fi o mare greșală.

- Și pe dumneavoastră cum aș putea să vă ajut? Întrebă

Claire.

La gât avea o cruciuliță din aur. Se uită la Roya cu o expresie ciudată pe chip, ca și cum ar fi cunoscut-o de undeva.

- Am făcut programare pentru a vizita pe cineva, spuse Roya. Pe unul dintre pacienții dumneavoastră care necesită asistență specială.

- Ah, vă referiți la unul dintre rezidenții noștri. Foarte bine! Și cine ar fi acesta?

- Domnul Bahman Aslan.

Cuvintele ieșiseră din gura Royei încet, ca niște rotocoale de fum, vizibile și reale.

Trecuseră mulți ani de când îi pronunțase numele întreg cu voce tare.

Crucea de la gâtul lui Claire licări în lumina fluorescentă a becurilor. Walter probabil că ieșise deja din parcare.

Claire se ridică și înconjură pupitrul pentru a veni în fața Royei. îi luă cu un gest delicat mâinile într-ale ei.

- Mă bucur atât de mult să vă cunosc, în sfârșit, doamnă Archer. Eu sunt Claire Becker, asistenta administrativă de la centrul Duxton. Vă mulțumesc că ați venit. Am auzit atâtea despre dumneavoastră. Faptul că sunteți aici înseamnă foarte mult pentru mine.

Așadar, nu era recepționera, făcea parte din administrație. De unde știa Claire Becker numele întreg al Royei? Trebuie să fi fost notat în agenda de programări. în fond, făcuse o programare. Dar de ce se purta această tânără ca și cum ar cunoaște-o? Și de unde auzise atât de multe despre ea?

- Veniți, vă rog, spuse Claire cu blândețe. Vă voi conduce direct la el.

De data aceasta nu adăugase semnul acela de exclamare care părea atât de necesar pentru a masca suferința din acel loc.

Roya o urmă pe Claire de-a lungul unui coridor, apoi într-un hol mare în care se aflau o masă lungă cu scaune pe fiecare latură. Dar la masă nu era nimeni care să joace bingo sau să bârfească ceva.

Claire arată către capătul îndepărtat al camerei.

- Vă așteaptă.

La fereastră, lângă un scaun din plastic, se afla un bărbat în scaun cu rotile. Stătea cu spatele spre ele; Roya nu-i putea vedea fața. Claire dădu să se apropie de el, dar se opri. își înclină capul într-o parte și o măsură pe Roya cu privirea din cap până în picioare, ca și cum ar fi încercat să evalueze dacă putea avea încredere în ea, dacă era un potențial pericol sau dacă exista riscul să facă vreo scenă. Claire învârti între degete lăntișorul de la gât.

- Vă pot servi cu ceva? Apă? Ceai? Cafea?

- Ah, nu, mulțumesc de întrebare.

- Sunteți sigură?

- Sunteți foarte amabilă că m-ați întrebat. Dar nu.

Acum era rândul lui Claire să zăbovească. Pentru numele

lui Dumnezeu, nimeni nu voia să o lase pe Roya singură cu acest... rezident. Ce naiba! Ca și cum ea, o femeie mărunțică trecută de șaptezeci de ani, i-ar mai fi putut face vreun rău lui sau oricui altcuiva. Ca și cum ea, Roya Archer, ar fi putut arde din temelii acel loc cu prezența ei, aruncându-l în aer doar prin faptul că se afla acolo.

- Sunt bine, spuse ea.

învățase de la americani să spună asta: sunt bine, totul e-n regulă, okey-dokey. Americanisme ușurele. Erau lucruri care se spuneau, iar ea știa bine asta. Inima îi bătea puternic, dar o fixă pe Claire cu o privire liniștită.

Claire lăsă capul în jos, apoi făcu, în sfârșit, stânga-împre-jur și plecă. Ieșind din încăpere, ciocănitul tocurilor ei pe podea se sincroniza cu bătăile puternice ale inimii Royei.

încă putea să o urmeze pe Claire și să părăsească acel loc urât mirositor, să-l prindă din urmă pe Walter înainte de a-și termina de mâncat prânzul, să meargă acasă, să se cuibărească în pat și să pretindă că nu făcuse niciodată acea greșală ciudată, încă

nu era prea târziu. Și-1 imagina pe Walter aplecat asupra berii de ghimbir și ruloului de homar, singur în restaurant - bietul de el. Dar nu. Ea venise aici să afle, în sfârșit, adevărul. Ea venise aici ca să primească, în sfârșit, un răspuns.

Să pună un picior în fața celuiilalt, așa trebuia să facă. Se forță să se ducă spre scaunul cu rotile de la fereastră. Tocurile ei nu ciocăneau; avea în picioare pantofii ei de nădejde, gri și cu talpă groasă. Walter insistase să poarte ghetete de iarnă, dar ea refuzase. Era dispusă să accepte multe lucruri, dar să-1 vadă pe fostul său iubit pentru prima oară în șaizeci de ani și să poarte niște botine groase de eschimos era unul dintre puținele lucruri cu care nu putea fi de acord.

Bărbatul îi ignora prezența, era ca și când nici n-ar fi existat.

- Te-am așteptat, se auzi deodată o voce vorbind în persană, iar trupul Royei vibra.

Pe vremea când erau inseparabili, vocea aceea îi dădea energie și o liniște în același timp.

Era anul 1953. Era vară. Ea avea șaptesprezece ani. New England dispăruse undeva departe, iar frigul de afară și căldura contrafăcută dinăuntru se evaporaseră. Picioarele Royei erau bronzate și tonifiate, iar ei stăteau amândoi, el și ea, lângă baricade, lipiți de scândurile rupte și țipând din răspuțuri. Mulțimea se agita, soarele îi ardea creștetul, cele două cozi lungi îi ajungeau până la piept, iar gulerul ei de Peter Pan era learcă de sudoare. Peste tot în jurul lor, oamenii ridicau pumnii încleștați și strigau la unison. Anticiparea, conștientizarea faptului că ceva nou și bun era pe cale să se întâmple, certitudinea că ea avea să fie a lui într-un Iran liber și democratic - toate acestea erau doar ale lor. Erau stăpâni pe viitor și pe soartă, logodiți într-o țară aflată la începutul unui drum îndrăzneț. Îl iubea cu toată forța unei explozii. Îi era imposibil să-și imagineze un viitor în care să nu-i audă vocea în fiecare zi.

Roya își privi picioarele, profilate pe linoleumul de pe jos, și deodată nu și le mai recunoștea în pantofii aceia mici și gri de bătrânică, cu talpă groasă și fundițe mici.

Bărbatul își întoarse scaunul cu rotile spre ea, iar pe chip îi apărură zâmbet. Părea obosit, avea buzele uscate, iar fruntea îi era brăzdată de niște riduri adânci. Dar ochii îi erau veseli

și plini de speranță.

- Te-am așteptat, repetă el.

Se putea să alunece atât de ușor în trecut? Vocea lui era la fel. Era el cu totul - ochii, vocea -, Bahman al ei. Dar apoi își aminti de ce venise aici.

- Înțeleg, zise ea pe un ton mai apăsător decât se așteptase.

Dar eu nu voiam decât să te întreb de ce naiba nu m-ai așteptat ultima oară?

Se prăbuși pe scaunul de lângă el, mai obosită decât fusese vreodată în viața ei. Avea șaptezeci și șapte de ani și era epuizată. Amintindu-și de vara aceea crudă și dezamăgitoare din care nu-și revenise niciodată complet, se simțea de parcă ar fi avut din nou șaptesprezece ani.

## **CAPITOLUL DOI**

**1953**

### **Băiatul care urma să schimbe lumea**

- Mi-ar plăcea, zise Baba la micul dejun în timp ce mâncau naan1 proaspătă cu brânză feta și gem de vișine, ca voi, fetele, să fiți următoarele Marie Curie pe această lume. Mi-ar plăcea asta. Sau chiar scriitoare - zâmbi către Roya -, la fel ca americanca aceea: Hellen? Keller?

- Eu nu sunt surdă, Baba, spuse Roya.

- Nu e nici oarbă, Baba, zise Zări.

- Și ce legătură are asta? spuse Maman îndemnându-și cele două fiice să mănânce mai repede.

- Trebuie să fii surdă și oarbă ca să fii Hellen Keller, zise Zări zâmbind, mândră de cunoștințele sale despre eroinele americane.

- Și mută. Nu uita de muțenie, mormăi Roya.

- Nu mă refeream la partea aceea, zise Baba punând jos paharul cu ceai. Mă refeream la geniu. Mă refeream la partea despre cele unsprezece cărți pe care le-a scris. Asta e partea la care mă refeream!

*I Pâine subțire, asemănătoare cu o lipie.*

Soarta le dăruise lui Maman și Baba doar doi copii, și fete pe deasupra. În mod remarcabil, Baba era excepțional de evoluat pentru vremurile lui: voia ca fetele sale să fie educate și să reușească în viață. Religia sa era educația, iar visul său era democrația.

Ca eleve de liceu, Roya și Zări erau pe cale să primească cea mai bună educație de care se putea bucura o fată în Iranul anului 1953. Țara se schimba rapid și începea să se deschidă. Aveau un prim-ministru ales în mod democratic: Mohammad Mosaddeq. Aveau și un rege, Șahul, care continua lupta pentru apărarea drepturilor femeilor începută de tatăl său, Șahul Reza.

- Șahul este, cu siguranță, o slugă a blestemaților de brita-nici atunci când vine vorba să dea petrolul nostru pe degeaba! spunea mereu Baba. Dar da, le-a ajutat pe femei. Asta trebuie să recunosc.

Concepțiile moderne ale lui Baba și Maman erau întâmpinate cu încruntare și dezaprobare de membrii mai tradiționaliști ai familiei. Cum puteau, îi șopteau mătușile pe un ton precipitat lui Maman mătușile în bucătărie, să își lase fiicele adolescente să umble peste tot neînsoțite? Maman devenise expertă în a lua în derâdere lucrurile acestea. Renunțase la hijab încă de când Șahul Reza introdusese politica eliminării vălului, în anii '30, chiar dacă rudele ei mai credincioase erau oripilate de modul de viață/arangf, occidental.

Maman și Baba și-au trimis cele două fiice la cel mai bun liceu de fete din Teheran. În fiecare dimineață, în timp ce

*I Cuvânt de origine persană care desemnează poporul francilor, uniune de triburi din grupul germanilor apuseni care trăiau pe cursul inferior și mijlociu al Rinului în sec. al III-lea e.n. Aici, cu sensul mai larg, de „occidental”, „european”.*

Maman pregătea ceaiul, Roya și Zări se pregăteau pentru ziua care începea. Roya doar se spăla pe față și își împletea părul negru și des în două cozi lungi, dar Zări își colora puțin buzele și își etala mândră onduleurile, pe care le crea răsucindu-și în fiecare seară şuvițele de păr în jurul unor bucăți de hârtie de ziar.

În timp ce sora ei se aranja și se gătea cu grijă, Roya își pri-vea propria reflexie în oglindă. Se schimbase mult în ultimul an. Fața ei își mai pierduse din rotunjimile de copil, iar pome-ții îi erau mai proeminenți. Pielea ei, care fusese uneori acoperită de coșuri, se curățase. Părul ei lung și negru era în mod natural ondulat și ar fi putut să și-l lase despletit peste umeri, așa cum îi recomandase deseori Zări. Dar Roya încă și-l mai împletea în cozi. O făcea să se simtă mai mult ea însăși, mai ales de când restul corpului ei se schimbase atât de mult. Era încă minionă, dar în ultima vreme avea forme mai rotunjite și sâni mai mari - sau, așa cum zicea Zări, era mai dezvoltată.

Zări îi făcu semn să se dea la o parte și ocupă tot spațiul din fața oglinzii. Își mângâie părul și își țuguie buzele.

- Coafura asta mă face să arăt ca Sophia Loren. Nu-i așa?

Ce-ar fi putut spune Roya în afară de „da”? Își încheie



bluza de bumbac cu mâneci lungi, își puse pe ea uniforma din pânză ormak și își trase în sus nesuferitele șosete care ajungeau până la genunchi. Roya trebuia să recunoască faptul că până și ea voia să poarte șosete până la glezne, șosete „americane” cum le numeau fetele, dar directoarea școlii le pedepsea pe fetele care purtau șosete scurte. Roya încă nu găsisese curajul de a intra în școală cu fruntea sus și cu șosete scurte în picioare.

- El e speranța noastră! zise Baba umplându-și gura cu pâine și brânză feta. Premierul Mosaddeq a naționalizat petrolul ca să scăpăm de jugul celor de la AIOC.

AIOC, compania petrolieră anglo-iraniană, era dușmanul de moarte al lui Baba.

- Pentru prima oară după zeci de ani, iranienii pot avea controlul asupra propriilor resurse naturale, iar țările imperialiste nu mai profită de ei. Premierul este singurul care poate ține piept puterilor străine. Cu Mosaddeq la putere, vom deveni o democrație adevărată cât ai zice pește. Dacă voi, fetelor, veți studia istorie, chimie și matematică, vă veți putea alătura celei mai bune clase profesionale pe care a avut-o vreodată țara aceasta. Vă vine să credeți? Vedeți ce aveți la dispoziție? Vedeți ce posibilități le oferim noi acum tinerelor domnișoare? Ce pot face eu ca funcționar guvernamental? Să plimb hârtii de colo-colo? Să stau și să beau ceai?

Mai luă o înghițitură zdravănă de ceai.

- Dar voi, fiicele mele! Voi veți ajunge mai departe decât am visat vreodată eu și mama voastră! Nu-i așa, Manijeh?

- O dimineată! spuse Maman. Am putea avea măcar o dimineată fără prelegeri? Măcar un mic dejun?

Baba păru ușor ofensat, dar nu se opri de tot.

- Mărie Curie a mea! zise el făcând un gest din cap, spre Zări. Helen Keller a mea, mai spuse făcându-i cu ochiul Royei.

Fetele, între care era o diferență de vârstă de optsprezece luni, cunoșteau prea bine speranțele supradimensionate ale tatălui lor. Roya, care avea șaptesprezece ani, încerca să se ridice la înălțimea așteptărilor lui Baba, dar ceea ce își dorea cu adevărat era să citească traduceri ale romanelor scrise de autori precum Hemingway și Dostoievski. Sau poemele titanilor persani precum Rumi, Hafez sau Saadi. Royei îi mai plăcea și să gătească alături de mama ei, după rețetele celor mai bune tocănițe khoresh.

Iar sora ei mai mică era departe de a deveni viitoarea Madame Curie. Zări era obsedată de un băiat pe nume Yousof. Voia să se mărite cu un băiat bogat, să danseze tango și să învețe vals. Voia să plătească cinci tomani' pentru un bilet la una dintre petrecerile copiilor populari din școală, să se dezlănțuie dansând samba și să-i impresioneze pe toți cu mișcările ei. Aproape în fiecare seară când mergeau la culcare, Zări îi expunea în detaliu Royei toate visurile sale.

- Mergeți! zise Maman sărutându-le pe fete pe obraji și luându-le din față paharele de ceai.

Zări îl salută pe Baba cu un gest care imita, în glumă, devotamentul ei față de idealurile lui. În loc să râdă, Baba îi răspunse la salut cu un gest lent și serios.

Zări se uită spre Roya și îi aruncă o grimasă rapidă, pe care doar o soră ar fi putut să o perceapă.

Ajunse la ușă, Roya și Zări își puseră pantofii în picioare. Chiar dacă Roya era în ultimul an de liceu și Zări era încă în clasa a noua, amândouă trebuiau să poarte pantofii din piele cu baretă care făceau parte din uniforma școlii. Roya trase baretă și o legă strâns.

Fetele ieșiră printr-un coridor din secțiunea interioară a casei, andarun2, spre cea exterioară, apoi coborâră treptele care dădeau spre grădină. În timp ce treceau pe lângă bazinul placat cu faianță turcoaz, Roya simți invidie față de peștii din el. Nu făceau decât să înoate în apa aceea proaspătă și albastră. Nu trebuiau să devină membri de succes ai celei mai bune clase profesionale pe care a avut-o vreodată țara.

*1 Monedă de aur folosită în trecut în Persia, în valoare de 10 000 de dinari.*

*2 În arhitectura iraniană, secțiunea în care sunt amplasate camerele private dintr-o locuință. Acesta este în special locul în care femeile casei se pot deplasa libere fără a fi văzute de cineva din afara casei.*

Roya a închis poarta, apoi au ieșit amândouă pe alee, iar de acolo în strada principală. Acolo, s-au apropiat una de alta, strângându-și cărțile la piept.

La ora aceea a dimineții nu erau încă demonștrânți pe străzi, dar pe jos era plin de manifeste de la protestul anterior. Fotografiile premierului Mosaddeq - cu nasul său ascuțit și cu privirea aceea erudită și plictisită de viață - împânzeau caldarâmul. Roya nu suporta să-i vadă fața împrăștiată pe jos, astfel încât oamenii să o poată călca în picioare. Ridică de jos câteva manifeste, ținându-le grijulie cu fața în sus.

- Ah, pe bune, chiar crezi că îl poți salva? întrebă Zări. Diseară va fi o demonstrație comunistă. După ea va mai fi una la care vor participa susținătorii Șahului. Nu îl poți salva pe prim-ministru. E depășit numeric de cele două facțiuni care vor să-l vadă dispărut.

- Dar are mii, milioane de susținători! Poporul, noi îi ținem spatele, zise Roya.

- Poporul are prea puțină putere, iar tu știi bine asta. În țara noastră toate înțelegerile sunt deja făcute în culise, iar corupția e în floare.

Au mers mai departe, iar Roya a strâns și mai tare la piept cărțile și fotografiile lui Mosaddeq. Desigur, Zări avea drep-tatea ei. Chiar cu 6 săptămână în urmă fusese organizată o adunare specială în școala lor. Stând pe scenă, cu mâinile în șold, directoarea școlii le ceruse elevilor să-i identifice pe aceia dintre ei care răspândeau manifeste comuniste. Nimeni nu spusese nimic. Roya știa că Jaleh Tabatabayi fusese cea care împrăștiase acele mesaje pe sub bănci și în timpul pauzelor, ascunse în hârtie de tip pergament. Se întreba cum de avea acces Jaleh la asemenea documente politice. Cum de îndrăznise să facă rost de ele, în primul rând. Apoi, la

sfârșitul orelor, apăruseră polițiștii, dotați cu megafon, pistoale și un furtun. Abbas, paznicul școlii, îi ajutase pe polițiștii cu cefe groase să atașeze furtunul la un robinet din curte. Chiar în momentul în care Jaleh ieșea din școală, polițiștii au pus în funcțiune furtunul și au îndreptat toată forța jetului de apă spre ea. La început, expresia de pe fața ei a fost una de mirare, un fel de teamă amestecată cu respect. Apoi, expresia ei s-a transformat într-una de voință neclintită. A sărit pentru a evita jetul de apă șerpuitoare. A aterizat cu o bufnitură surdă în plin jet de apă. În câteva secunde, Jaleh era udă până la piele, cu uniforma lipindu-i-se de rotunjimile corpului și cu părul prelins și ud.

Unul dintre polițiști spusese: „Așa o să te înveți minte să-ți mai disprețuiești țara răspândind minciuni comuniste. Să nu crezi că nu vă vom găsi pe toți cei care vă aflați în spatele acestui complot trădător cu Rusia. Pe voi, fetele, ar trebui să vă preocupe cum să deveniți niște tinere femei decente, nu niște măgăruși politici.”

Directoarea școlii aplaudase.

Fetele pro-regalitate, devotate Șahului, aplaudaseră la rândul lor și ovaționaseră, grupate în curtea școlii. Câteva dintre fetele care erau de partea Șahului proveneau din familii bogate, iar tații lor lucrau în industria petrolieră. Câteva dintre fetele profund

religioase aplaudaseră și ele. Pentru prima oară după mult timp, familiile clerului și susținătorii Șahului se uniseră.

Fetele pro-comuniste alergaseră spre Jaleh și se adunaseră în jurul ei imediat ce polițiștii și directoarea școlii ieșiseră din curte. Încercaseră s-o usuce cu puloverele lor, cu batistele, cu mânecile uniformelor. Jaleh stătea dreaptă, chiar dacă era udă learcă, și le spunea să nu-și facă griji. Ba chiar râdea. Roya știa că Jaleh urma să împrăștie și mai multe manifeste mar-xiste, nu mai puține. Așa erau fetele comuniste Tudeh'. Erau neînfricate și hotărâte și spuneau mereu că Iranul ar fi trebuit să calce pe urmele Uniunii Sovietice.

Roya, Zări și fetele care-l susțineau pe premier se aduna-seră în propriul lor cerc, șocate și zguduite de întâmplare. Dacă un coleg ar fi întrebat-o pe cine susținea, Roya ar fi spus „Pe prim-ministrul Mosaddeq și Frontul Național”; orice alt răspuns i-ar fi frânt inima lui Baba. Premierul Mosaddeq putea aduce democrația adevărată în țara lor. Studiase dreptul în Elveția, devenise ministru de externe și mersese tocmai până în Statele Unite ale Americii, pledând pentru obligativitatea Companiei Anglo-Iraniene de Petrol de a ceda Iranului dreptul de proprietate asupra propriului petrol. Royei îi plăceau încrederea și independența lui Mosaddeq. Îi admira până și pijamalele (în care fusese fotografiat de câteva ori).

În timp ce mergea spre școală cu Zări, amintindu-și incidentul cu Jaleh și furtunul cu apă, își dori ca polarizarea și rivalitatea politică permanentă să fi luat sfârșit. Politica se strecurase în toate sălile de clasă. Colegii ei de școală erau împărțiți în tabere, cum era și țara de fapt, în pro-comuniști, pro-rege și pro-premier. Iar ea se săturase de asta.

Când Roya și Zări au ajuns la poartă, Abbas, paznicul, părea de neclintit. Era treaba lui să se asigure că nu pătrundea nicio persoană neautorizată înăuntru, să protejeze sanctitatea instituției și siguranța fetelor. Nu era treaba lui să-și deschidă șlițul pantalonilor și să-și fluture penisul legat cu o fundiță elegantă de culoare roz. Dar se știa despre el că făcea și asta din când în când.

*1 Partidul Tudeh sau Partidul Maselor din Iran a luat ființă în 1941, ca urmaș direct al Partidului Comunist Iranian.*

Zări a înlemnit când l-a văzut pe Abbas deschizând poarta zâmbind. După ce trecură de el și nu le mai putea auzi, îi șopti Royei:

- Mi-a arătat din nou socoteala lui săptămâna trecută.
- Era legată cu fundiță? Întrebă Roya.
- Ca de obicei. Oare cum pot bărbații să meargă cu chestia aia bălăngănindu-se acolo?
- Cred că e dureros.
- E așa de mare, încât mă mir că nu au mereu mâncă-rimi acolo.
- Ei bine, nu ai văzut-o decât pe a portarului.
- Da, zise Zări și păru să cadă pe gânduri câteva clipe.
- I-ai spus directoarei?
- A zis că e foarte urât din partea unei fete ca mine să mintă în halul ăsta. Că Abbas lucrează aici încă de dinainte să mă nasc eu și că ar trebui să-mi fie rușine că am născocit asemenea povești vulgare.
- Aha. Răspunsul ei obișnuit, așadar.
- Mda, oftă Zări.

Băieții nu aveau nicio problemă să plece de la școlile lor și să vină la porțile școlii fetelor după ore. Abbas striga și îi ușuia de acolo.

- Pui de cătea ce sunteți! striga el. Lăsați-le în pace pe fetele acestea, o să ardeți în iad.

Roya îi ignora pe băieții care se țineau după ele până acasă, dar Zări se asigura că cei mai chipeși dintre ei o vedeau unduindu-și părul negru și bogat, mai ales dacă printre ei se afla și Yousof. În unele zile băieții apăreau de după fiecare colț și de după fiecare cotitură. Băieți curtenitori, șireți și isteți, care făceau cu ochiul, fluierau și flirtau. Băieți frumoși și deștepți, cu zâmbete cuceritoare. Băieți tăcuți și timizi, care le aruncau, din când în când, câte o privire pe furiș, apoi roșeau când erau prinși în fapt. Roya se obișnuise cu ei așa cum te obișnuiești cu niște muște enervante, adică nu se obișnuise niciodată.

Locul preferat al Royei din tot Teheranul era o librărie. Aceasta se afla la intersecția dintre străzile Churchill și Hafez, pe colțul opus față de Ambasada Rusiei și chiar peste drum de școala ei.

Royei îi plăcea să-și treacă degetele peste teancurile de pagini fine din magazinul acela. Îi plăceau cutiile de creioane care miroseau a plumb și erau un simbol al cunoașterii. Putea petrece o după-amiază întreagă doar uitându-se la stilouri cu cerneală și la călimări sau frunzărind cărțile care vorbeau despre poezie, iubire și despărțiri. Magazinul se numea, simplu, Librărie - nu avea vreun nume sofisticat -, și era în egală măsură și o papetărie. Pe măsură ce disensiunile politice din iarna aceea se adânceau, iar oamenii înfierbântați se angajau în dezbateri și proteste peste tot pe străzi, era adăpostul perfect pentru liniște și pentru studiu. Era un sanctuar al calmului: niciodată prea luminos, niciodată prea zgomotos.

Într-o zi cu vânt puternic din ianuarie, Roya, dorindu-și să scape de protestul comunist care prindea amploare în stradă, se strecură înăuntru. Nu voia decât să citească niște poezie.

- Ce să fie astăzi, Rumi? întrebă domnul Fakhri de după tejghea.

Era un om calm și bun, la vreo cincizeci și ceva de ani, cu părul grizonant, mustața stufoasă și ochelari rotunzi. Pantofii domnului Fakhri erau mereu proaspăt lustruiți. Avea librăria de când se știa ea și era un expert în cărți. Domnul Fakhri avea rafturile ticsite de clasici și poezie persană și de traduceri ale operelor literare din toate colțurile lumii.

- Da, vă rog.

Roya venise aici de atâtea ori, încât domnul Fakhri îi cunoștea foarte bine gusturile literare. Știa că Roya iubea poezia persană antică, dar nu putea suporta unele dintre prozele scurte moderne. Știa că și-ar fi dat și ultimul sfanț din banii de buzunar pe un teanc nou-nouț de coli de hârtie și că produsele sale preferate de papetărie erau cele importate din Germania, pentru că erau cele mai moderne și colorate. Știa nu numai că citea fiecare cuvânt al poezilor antici, dar și că, din când în când, mâzgălea în tăcere propriile sale cuvinte pe colile cumpărate de la el. Domnul Fakhri știa toate lucrurile acestea, iar calmul său nepărtinitor o atrăgea în acest magazin la fel de mult ca grămezile de cărți nou-nouțe, creioane și tomuri de hârtie.

- Poftim.

Cartea cu poeme de Rumi pe care i-o întinsese era tipărită pe hârtie nouă, de un alb strălucitor și avea coperti de culoare verde-închis cu litere aurii.

- Între copertile acestea se află unele dintre cele mai bune creații ale lui. Asigură-te că găsești un loc liniștit și nu lăsa pe nimeni să te deranjeze. E nevoie de o anumită concentrare

dacă chiar vrei să-i pătrunzi adevărul.

Roya încuviință din cap și tocmai se pregătea să bage mâna în geantă atunci când auzi clopoțelul de deasupra ușii. Ușa se deschise larg, lăsând să pătrundă înăuntru strigătele de pe străzi și o pală puternică de vânt. Paginile din Rumi fluturară în mâna sa. Un băiat de vârsta ei intră grăbit în magazin. Avea o cămașă cu guler alb și pantaloni închiși la culoare. Părul său era ca o claie închisă la culoare și avea obraji roșii de la vânt. Intră fluierând o melodie melancolică și plină de dor. Era diferită de tot ceea ce auzise ea până atunci și nu se potrivea deloc cu pașii săi mari și cu încrederea în sine pe care o degaja.

Domnul Fakhri sări în poziție de drepti și se puse repede în mișcare. Se aplecă după tejghea, luă un teanc de hârtii, le prinse cu o sfoară și i le întinse băiatului, cu aerul că îl așteptase toată ziua pe acest oaspete deosebit. Băiatul se opri din fluierat, băgă mâna în buzunar și plăti. Era o tranzacție rapidă, urgentă și tăcută. Când era pe punctul de a ieși pe ușă, băiatul se întoarse. Ea se gândi că făcuse asta pentru a-i mulțumi domnului Fakhri. Dar el privi drept spre ea. Ochii îi erau veseli și plini de speranță.

- Sunt norocos să te cunosc, spuse el, apoi ieși din magazin și dispăru cu pași mari în vântul de afară.

Domnul Fakhri și Roya rămaseră tăcuți cât timp magazinul își revenea la normal după efectul vizitei băiatului, ca și cum călătoriseră cu un balon cu aer cald care tocmai ateriza și se dezumfla.

- Cine este? întrebă Roya, care se simțea, fără niciun motiv, înviorată.

Era derutant și amețitor să simtă prin tot corpul fiorul acela de entuziasm doar ca urmare a scurtei vizite a băiatului.

- Acela, draga mea, este Bahman Aslan, zise domnul Fakhri.

O expresie de îngrijorare îi traversă chipul. Bătu darabana cu degetele în tejghea și adăugă:

- Acela este băiatul care vrea să schimbe lumea.

Roya băgă cu grijă cartea de Rumi în geantă. Privi spre ușă. Se simțea ușor năucită, ca și cum ar fi asistat la ceva copleșitor și surprinzător, dar și foarte personal în același timp, ceva ce amintea de ritmul inherent al speranței, vieții și energiei. Absentă, își luă la revedere de la domnul Fakhri.

Zile la rând îl căută cu privirea pe străzi. Hussein cel mucos se ținea după ele peste tot; o enerva la culme. Cyrus cel îndrăzneț și gălăgios insista să le deschidă, ei și lui Zări, ușile de peste tot. Yousof o privi pe Zări pe furiș în timp ce traversau strada, apoi se prefăcu foarte concentrat asupra stâlpului de iluminat. Părea că, oriunde s-ar fi dus, elevii de la școlile de băieți erau peste tot pe străzi. Băieții participau, în grupuri, la diverse demonstrații. Dar acel băiat care dăduse buzna în Librărie și făcuse lumea să se învârtă mai repede decât de obicei, mai energic, cu mai multă vigoare - chiar dacă doar pentru câteva minute - nu era de găsit nicăieri.

Roya a mers zi de zi la școală și înapoi împreună cu Zări, a mâncat tocănițele khoresh făcute de mama sa și l-a ascultat pe Baba povestindu-le totul despre planurile premierului Mosaddeq. Acesta urma să le elibereze țara de influențele străine o dată pentru totdeauna, astfel încât nimeni să nu le mai poată fura petrolul vreodată. Avea să-i propulseze spre un viitor democratic!

Roya studia geometria, mângălea în grabă câteva versuri și zâmbea atunci când Baba insista că urma să fie următoarea Madame Curie, bineînțeles că va fi, uitați de Helen Keller. Dar nu-l găsea nicăieri pe băiatul cu ochii veseli - cel căruia domnul

Fakhri îi dăduse un teanc de foi cu o asemenea viteză și emfază de parcă ar fi înmânat o armă unui războinic.

O săptămână mai târziu, în Librărie, Roya luă o ascuțitoare metalică și își plimbă degetul de-a lungul striatiilor minuscule de pe lateralele acesteia. Din nou, vântul frunzări paginile cărților atunci când ușa se dădu de perete și el intră din nou cu pași apăsați.

De data aceasta se opri din fluierat atunci când o văzu. Părea ceva mai puțin sigur pe sine și mai timid.

- Rumi, spuse el către domnul Fakhri, dar aruncând o privire rapidă spre ea în același timp.

Claia de păr negru era pieptănată cu grijă într-o parte. Cămașa cu guler alb era călcată. Zâmbea politicos, iar ochii îi străluceau.

Cu aceeași viteză și aceeași dorință de a-i face pe plac, domnul Fakhri scoase un exemplar din aceeași carte pe care i-o dăduse Royei cu o săptămână în urmă. Își dresă glasul.

- Poftim, Bahman Jan.

De data aceasta, Bahman îi mulțumi domnului Fakhri, făcu o mică plecăciune spre Roya și o zbughi înapoi pe stradă.

- De ce se grăbește așa? Unde se duce? Ce e așa de important? zise ea după ce își veni în simțiri.

Voia să-i arate domnului Fakhri că băiatul acela nu o lăsase fără cuvinte.

- Ți-am mai spus, Roya Khanom. Băiatul acesta vrea să schimbe lumea. Pentru asta e nevoie de grabă, zise domnul Fakhri luând o cârpă și începând să șteargă tejgheaua cu ea. E

nevoie de atenție.

Se opri din șters și adăugă, privind-o cu subînțeleș:

- E nevoie de maximă precauție.

Roya pufni. Puse jos ascuțitoarea. Se îndreptă de spate.

- Nu știu cum vrea el să schimbe lumea. Merge prea repede. Nu e foarte politicos.

Fluieră fără motiv! Marțea tre

cută, când a venit aici, abia dacă a vorbit cu dumneavoastră.

Se poartă de parcă ar fi foarte important. Părul lui arată ciudat.

Nu prea îmi dau seama cum ar putea să schimbe lumea un astfel de băiat.

- Foarte... multă... domnul Fakhri își puse ambele mâini

pe tejghea și se aplecă spre ea - precauție.

Fusesse avertizată. L-a mai văzut de câteva ori pe Bahman în librărie - venea de fiecare dată marțea, imediat după școală, ca și cum ar fi știut că ea avea să fie acolo. De fiecare dată Roya se prefăcea ocupată, frunzărind cărțile sau examinând noile articole de papetărie sau privind oriunde, numai spre el nu. De fiecare dată, desigur, nu se putea abține să-l privească pe ascuns, până în cea de-a cincea marți, când nu mai suportă tăcerea dintre ei.

Se prefăcuse că are o întrebare despre poezie și i-o adresă domnului Fakhri, care, nu se știe de ce, nu răspunse, așa că băiatul fu acela care trebui să-i răspundă.

Băiatul care voia să schimbe lumea reuși să spună „foc” drept răspuns atunci când ea întrebă ce cuvânt urmează în strofa pe care o recitase din poemele străvechi ale lui Saadi.

Fata roși.

- Foc, repetă băiatul.

Bineînțeles că avea dreptate, acesta era cuvântul care urma în strofa lui Saadi. O spusese cu asemenea siguranță, încât Roya își dorea, pe de o parte, să fi greșit, iar pe de altă parte, să stea de vorbă ore întregi cu el. Dar trebuia să plece. Sora ei o aștepta.

Când Roya ajunsese la ea, Zări era foarte prost dispusă. Asurzise din cauza strigătelor demonstranților, i se plânse ea, în timp ce sora ei pierduse vremea printre creioane și cărți în magazinul acela uitat de lume. Îi spusese că voia să meargă acasă și să se întindă cu o sticlă de apă fierbinte sub picioare pentru că avea niște dureri menstruale cumplite și era lihnită, aștept-tase prea mult, și că era cazul ca Roya să fi învățat să respecte și timpul celorlalți, poate? Roya o ascultă pe Zări bombănind tot drumul spre casă. Dar continuă să se uite împrejur, între-bându-se dacă (și unde) avea să-l mai vadă vreodată pe băiatul acela și în afara Librăriei.

2013

Roya își sprijini capul de geamul mașinii și urmări cum New England trecea pe lângă ei, stoic și glacial.

Voia să se gândească numai la Walter și la cât de mult aveau să se bucure de cina pe care urmaru să o ia împreună. Avea să-i gătească crochetele de pește care-i plăceau lui atât de mult. Voia să-l uite pe băiatul acela și să uite și vizita pe care tocmai o făcuse la centrul de îngrijire. Dar cuvintele din scrisoarea lui nu voiau să o părăsească. Le memorase fără să vrea cu șaizeci de ani în urmă.

Îți promit, iubirea mea. Vino la "întâlnire în Piața Sepah, în centru... miercuri... la 12 ziua. Sau un pic după aceea, dacă nu reușesc să ajung la timp. Vino aco/o și după aceea vom fi, pentru totdeauna, un întreg. Bucuria că te voi vedea mă va ajuta să rezist în următoarele zile.

- Ah, Walter, spusese ea.

Apoi își lipi fruntea de geamul mașinii și începu să plângă.

## **CAPITOLUL TREI**

**1953**

### **Iubirea: cum se împletește**

lată, iubirea Cum se împletește Cu cel îndrăgostit

lată, sufletul

Cum se împletește cu pământul

Dându-i viață

Roya citi din nou poemul lui Rumi și așteptă ca Bahman să-și facă apariția. De când dăduse prima oară năvală în Librărie, nu lipsise în nicio zi de marți. Iar asta făcuse ca iarna aceea să fie una plină de anticipare, conversații, entuziasm. Când te-ai îndrăgostit, surioară? Spune-mi. Ți-a recitat un cuvânt dintr-un poem și asta a fost tot?

Bineînțeles că nu, îi spusese Roya lui Zări. Nu a fost doar un cuvânt, un moment. Ea nu știa că astfel de lucruri se întâmplau doar în filmele americane?

Roya voia plenitudine, voia căldură, voia evadare și con-fort. Librăria și cărțile sale îi ofereau acele lucruri. Apoi, Bahman o umpluse cu prezența sa. Dar dacă ar fi trebuit să indice ziua în care se îndrăgostise iremediabil, aceea fusese cea de-a șaptea zi de marți. Ziua care marca sfârșitul iernii. Era genul acela de zi în care frigul, chiciura și letargia aceluia anotimp se dădeau la o parte, lăsând loc promisiunii mugurilor, verdeții și noilor începuturi. Era o zi potrivită pentru o astfel de schimbare. Întreaga țară se pregătea să sărbătorească prima zi de primăvară: Anul Nou Persan.

În acea a șaptea zi de marți, domnul Fakhri alerga înainte și înapoi prin magazin, foarte concentrat și debordând de energie, ajutând mamele să cumpere cadouri de Anul Nou pentru copiii lor, împachetând seturi de creioane și mulțu-mindu-le

clienților cu un emfatic și cald „Fie ca bucuria să vă fie mereu în suflet și să aveți viață lungă!”

- Un cadou pentru băiatul meu, se pisici o femeie, s-a descurcat foarte bine la evaluare și îi place să citească.

Mândria de pe chipul ei îl făcu pe Bahman să zâmbească -, iar Roya observă asta. Un alt bărbat cumpără niște creioane colorate pe care domnul Fakhri le strânse ca într-un buchet de flori și le legă cu panglică verde. Colecțiile de poezie erau, desigur, cel mai râvnit produs - setea de poezie persană era de neostoit, ca întotdeauna. Roya și Bahman se îndepărtară unul de celălalt atunci când mulțimea clienților din magazin crescuse, după orele de școală. El se concentra pe tratatul politic expus sub formă de broșură lângă tejghea; ea rămase în spate, lângă traducerile romanelor din literatura străină.

Apoi, mulțimea dispăru la fel de repede cum apăruse. Cărțile fuseseră cumpărate, cadourile alese, sfaturile primite; clienții se împrăștiaseră; și iată-i din nou pe amândoi, preocupați cu propriile căutări printre rafturi, dar, desigur, atenți unul la celălalt, simțind aproape nimic altceva în afara prezenței celuilalt. Domnul Fakhri închise registrul de casă cu un pocnet puternic.

- Dumnezeule mare, zilele acestea se cumpără multe pentru

Nowruz'. Oare toți copiii din oraș au primit evaluări atât de bune de la profesori, încât să merite atâtea cadouri de Anul Nou?

Roya și Bahman rămaseră tăcuți, fiecare în colțișorul său sigur.

- Așadar! zise domnul Fakhri rotindu-și privirea de parcă ar fi vorbit unui public numeros. Un proprietar de magazine nu are dreptul de a se plânge de vânzări, dar eu trebuie să duc

tot numerarul acesta la bancă.

Nici Roya și nici Bahman nu se mișcă.

- Mă gândeam să plec puțin, așa că s-ar putea să fiu nevoit să închid librăria.

- Rămân eu aici, zise Bahman încet.

- Poftim?

- Pot rămâne eu aici. Dacă apare vreun client, o să-i spun că vă întoarceți repede.

- Ah, zise domnul Fakhri privind spre Bahman, apoi aruncând o privire neliniștită spre Roya.

Roya simți disconfortul domnului Fakhri. Era îngrozită de ideea de a rămâne singură cu Bahman. Bineînțeles că nu putea rămâne singură cu el.

- Eu trebuie să plec acum acasă. O zi frumoasă să aveți, domnule Fakhri!

- Ei bine, dacă pleci... bine, Roya Khanom, să ai o zi frumoasă!

Domnul Fakhri părea ușurat. Se uită din nou la ceas.

- Mai e puțin și se închide banca. Nu mai am timp. Mulțumesc, Bahman Jan. O să accept oferta ta.

Domnul Fakhri își luă haina și o fixă cu privirea pe Roya.

*1 Sărbătoare care marchează, conform calendarului solar iranian, prima zi a anului.*

- La revedere, Roya Khanom. Să ajungi în siguranță acasă.

Până nu e prea târziu.

Își îndesă pălăria neagră pe cap.

- Bahman Jan, mă întorc repede.

Ieși grăbit pe ușă, iar Roya dădu să-1 urmeze.

- Rămâi.



Vocea lui Bahman era fermă și sigură.

- La revedere.

Roya se opri în fața ușii. Stătea cu spatele spre el. îl văzu pe domnul Fakhri îndepărtându-se pe stradă.

- Rămâi, te rog.

Vocea lui părea mai puțin sigură acum.

Se întoarse să-i spună de ce nu putea sub nicio formă să rămână. Dar, când îl văzu, aproape că rămase fără suflu. Părea agitat. Era roșu la față, dar pe chip avea o expresie blândă.

Trebuia să plece. Avea multe de făcut. Maman și Zări aveau nevoie de ajutor pentru a pregăti casa pentru Anul Nou. Trebuia făcută curățenia de primăvară. O grămadă de praf de șters, nenumărate covoare de bătut, geamuri de frecat cu oțet. Nu avea sub nicio formă cum să rămână acolo, singură cu acel băiat.

Era singură cu el. Era singură cu el în acel magazin și, deodată, sanctuarul acela avea potențialul de a schimba absolut totul.

- Care este cartea ta preferată? întrebă el repede.

- Nu am o carte preferată.

- Ah, eu am crezut că... am presupus că îți place să citești.

- Îmi place. Voiam să spun că nu am o singură carte pre-ferată. Sunt prea multe.

El zâmbi, iar chipul său, încă îmbujorat, se mai lumină puțin'.

- Domnul Fakhri mi-a spus că vrei să schimbi lumea.

Merse spre el cu sentimentul că se pregătea să sară de pe

o stâncă și surprinsă de faptul că pune un picior în fața celui alt. Se opri atunci când ajunse la doar un braț depărtare de el. Pantalonii lui kaki, claua de păr de pe cap, roșeața care stăruia în obrajii lui - toate i se păreau izbitoare.

- Ah, nu știu ce să spun despre asta, zise Bahman coborând privirea în podea.

- Dar tu ești siasă, te preocupă politica, nu-i așa? El ridică privirea, surprins.

- Există cineva în țara asta pe care să nu-l preocupe?

- Eu, zise ea mințind pe jumătate.

- Trebuie să te preocupe politica. Mai ales acum.

- Ei bine, mie nu-mi place. Nu-mi plac disputele. Nu-mi plac demonstrațiile.

- Asta e tot ce avem. Trebuie să rămânem implicați. Nu-i putem lăsa să-l dea jos pe premierul Mosaddeq...

- Tu crezi zvonurile acelea? Că va fi înlăturat de la putere?

- Mă îngrijorează, da. Puterile străine ar putea face asta. Sau chiar ai noștri, trădătorii din mijlocul nostru, sunt tot mai...

Se opri.

- Nu vreau să te plictisesc cu lucrurile astea.

- Sunt obișnuită. Tata spune cam aceleași lucruri. Bahman zâmbi.

- Așa spune?

- Ah, da. Le aud în fiecare zi.

Băiatul nu mai spuse nimic. își pironi privirea într-a ei. Stăteau față în față. Privirea lui o neliniștea și o entuziasma în același timp. Nu se puteau atinge. Nu trebuiau să se atingă.

- Îți place să citești, știu asta. Îți plac poezia și romanele, zise el încet.

- De unde știi?

- Te văd în fiecare marți. Îți place secțiunea aceea, spuse el arătând spre zona în

care domnul Fakhri ținea traducerile după romanele străine.

- Ah, vii aici în fiecare marți? Nu am observat!

El râse. Și, făcând asta, chipul i se luminea de tot. Ochii îi râdeau și ei; privirea i se umpluse de o blândețe care tăia

respirația.

- Am venit și în alte zile. Nu erai aici. Doar în zilele de marți.

- E singura zi în care pot veni, zise ea.

- Și ce faci în restul timpului?

- Învăț.

- Pe bune?

- Da, spuse ea fixându-l cu privirea. Tatăl meu vrea să devin om de știință. Sau o scriitoare de succes... precum Helen Keller.

Mormăise ultimele cuvinte.

- Iar tu?

- Poftim?

- Tu ce vrei?

Era o întrebare absurdă. Roya nu-și dădea seama dacă o mai întrebase cineva vreodată așa ceva. Nu era destul că avea un tată care o susținea atât de mult, un tată atât de progresist în demersurile lui de a-și sprijini fiica? Asta nu ar fi trebuit să-l impresioneze pe-un activist pro-Mosaddeq ca el?

- Părinții mei vor să termin școala, apoi să mă duc la universitate și să devin om de știință, cel mai probabil.

- Iar tu ce ai face dacă ai putea să faci ce vrei? Îndrăzneala întrebării lui o descumpăni.

- Eu aș... aș... l-aș asculta pe tatăl meu. Mama mea...

El se apropie. Mirosul amestecat de mosc și vânt pe care îl simți în acel moment o făcu aproape să cadă din picioare. Apoi,

el întinse mâna și o prinse pe a ei. Ea nu mai atinsese niciodată mâna unui băiat. Își înfășură degetele în jurul degetelor ei, iar Roya simți că inima începe să-i bată nebunește. Atingerea lui o speria și, cu toate astea, era ciudat de liniștitoare.

- Îți plac romanele. Am remarcat.

- Așa, și?

- Așa că citește-le. Citește câte vrei.

De câte ori nu-i spusese Maman că o să-i sângereze ochii de la atâta citit? De câte ori nu-i aruncase Zări pe jos cărțile de pe pat, jurându-se că nu văzuse pe nimeni care să-și îngroape fața atât de tare în cărți, și că asta îi va strica postura, pentru numele lui Dumnezeu? De câte ori nu susținuse Baba importanța învățaturii cu scopul de a avea o profesie serioasă și că, dacă cineva nu putea fi om de știință și alegea, în schimb, lectura cărților, atunci acel cineva ar fi trebuit să producă niște cărți, precum femeia aia, Keller?

- Asta dacă nu vrei, totuși, să te faci om de știință sau scriitoare, în cazul acesta, desigur, fă asta. Fă ceea ce vrei.

Sentimentul acela istovitor de îngrijorare care o copleșea la școală și acasă se evaporă puțin. Voia să audă mai multe, să mai discute cu el, nu să plece.

Clopoțelul se auzi din nou, iar domnul Fakhri dădu buzna înăuntru, cu răsuflarea grea și pălăria așezată într-o parte. Când îi văzu, roși. Întoarse privirea în altă parte și își dres glasul, iar ei își desprinseră mâinile de parcă tocmai s-ar fi ars, ca și cum ar fi ținut amândoi un bulgăre de foc în palmă. Dar chiar dacă ținea mâna pe lângă

corp, chiar dacă își lăsase privirea în podea și, murmurând un „Trebuie să plec”, o zbughise afară, știa că se va întoarce iar și iar în acel magazin, indiferent ce ar fi putut crede domnul Fakhri sau oricine altcineva. Contactul era ireversibil, ireparabil, iar ea nu voia să renunțe la el.

## **CAPITOLUL PATRU**

**1953**

### **Înlănțuit**

Au continuat să se întâlnească în încăperea prăfuită și răcoroasă a magazinului ticsit de cărți, stilouri și călimări. Băieții nesuferiți își făceau apariția la fiecare colț de stradă, dar cel care chiar o însuflețea pe Roya nu putea fi văzut decât în după-amiezile de marți, în Librărie. O întreba lucruri precum ce părere are despre poemele lui Saadi din Golestan. Roya era surprinsă de cât de solid era răspunsul ei. Vocea ei era mult mai sigură și mai puternică decât își imaginase că va fi. În scurt timp (pentru că timpul trecea repede când Roya avea șaptesprezece ani și se afla în Iran și visa la lucruri mărețe), deveni convinsă că el era cel mai inteligent băiat pe care-l întâlnește vreodată și poate că și cel mai arătos.

El era un activist. I-a spus că distribuia articole pro-Mosa-ddeq la Universitatea din Teheran și în cartierele învecinate. El răspândea buletinele de știri și broșurile Frontului Național prin oraș. De unde își lua materialele politice? De la domnul Fakhri. În camera de depozitare din spatele tejghelei, domnul Fakhri avea, se pare, o colecție vastă de materiale politice periculoase. Atunci când i-a spus pentru prima oară asta, Roya a intrat în panică. Și-a amintit ziua în care poliția venise la școală după Jaleh și cum aceasta sărise pentru a evita forța sălbatică a apei. Și cum aterizase în plin jet. Poliția ar fi putut foarte simplu să îl ia pe Bahman la ochi și să-l acuze de propagandă anti-Șah. Ar fi putut să-l aresteze. Și când te gândești că domnul Fakhri îl ajuta! Nu ar fi crezut niciodată că domnul Fakhri poate să ia parte la asemenea activități politice clandestine. îl subestimase pe vânzătorul calm și tăcut din spatele tejghelei.

Bahman îi spusese să nu se îngrijoreze.

Fisurile dintre grupurile politice se adânceau. La demon-strații, violențele erau tot mai puternice. Câțiva protestatari fuseseră împușcați de poliție, urmăriți, încercuți pe o alee și împușcați. Dar chiar dacă Roya se temea pentru siguranța lui Bahman, nu se putea opri să-l admire pentru felul în care lupta pentru cauză. Credea cu toată inima în politicile prim-ministrului, chiar cu mai multă ferveoră decât Baba, dacă așa ceva era posibil. Lucrurile se schimbă, zicea el. Iranul avea un viitor, unul luminos, iar premierul avea să le dea tot ce aveau nevoie. Doar că mai erau și cei care voiau să-l oprească pe Mosaddeq, iar Bahman era hotărât să nu-i lase să-l doboare.

Roya stătea sprijinită de rafturile cu cărți și îl asculta pe Bahman, înfipă cu spatele în cotoarele cărților de poezie și de politică. Dacă el lungea prea mult vorba despre reprezentare, taxe și comerț, ea doar se concentra la ochii lui, pierdută, dar în cel mai bun sens posibil. Domnul Fakhri se pierdea în fundal, spunând tot mai des că trebuia să se retragă în camera de depozitare din spate. Rămâneau deseori singuri. Dar exista mereu pericolul ca alți clienți să intre în magazin și chiar se întâmpla frecvent asta - bărbați în vârstă, cu ochelari și cu liste de noi produse de papetărie pe care trebuiau să le cumpere, sau tineri studenți comuniști care cereau alte broșuri marxiste, sau demonstranți pro-Mosaddeq care cereau cărți despre filosofie și democrație. Unii dintre susținătorii lui Mosaddeq îl recunoșteau pe Bahman și înclinau capul spre el într-un gest de solidaritate, cu o privire care indica faptul că apreciau tot ceea ce făcea

el pentru cauză.

Se topea printre cotoarele cărților atunci când el îi șoptea la ureche, cu trupul aproape lipit de al ei, iar mâna lui îndrăzne să o atingă pe a ei ori de câte ori erau singuri. Curând, nu mai rămase un alt loc în care să-și dorească să fie.

Roya se uita la romanele de pe rafturile cu romane traduse, așteptând. Ușa se deschise larg. Iată-1. Cămașă albă, pantaloni kaki, obraji roșii, păr ciufulit de vânt, răsuflare întretăiată. Privi atent magazinul, iar când ajunse cu privirea la ea, pe chip îi apărură un zâmbet larg.

- Salut, Bahman Jan, zise domnul Fakhri din spatele tejghelei.

- Ce mai faceți, domnule Fakhri? spuse Bahman fără a-și lua ochii de la Roya.

Domnul Fakhri rămase nemișcat cât timp Bahman și Roya se priviră unul pe celălalt. Pentru o clipă, Roya crezu că îi va certa. Dar apoi oftă și spuse că are de verificat inventarul. Vocea îi sunase ciudat când spusese asta. Roya îl auzi îndreptându-se spre magazia din spate.

- ChetorP. Ce mai faci? întrebă Bahman adresându-i-se cu timpul verbal din farsi folosit pentru interacțiunile intime.

Renunțase la adresarea formală.

Roya înghiți în sec.

- Bine.

Se aplecă să pună înapoi pe raft exemplarul din Arma Karenina. Când se îndreptă la loc, el se afla chiar lângă ea. își petrecu brațul pe după mijlocul ei, iar ea rămase împietrită ca o statuie.

- Vino, spuse el.

Brațul lui era puternic și solid pe lângă mijlocul ei firav.

- E splendid. Într-o zi ca asta ar trebui să ieșim pe afară!

Ea protestă în surdină, dar îl lăsa să o conducă afară, în soarele puternic din stradă.

Avea dreptate. Era o zi splendidă. Orașul era inundat de primăvară, iar totul în jur înfloreau. Roya clipi des spre strălucirea dimprejur. Nu-i venea să creadă că se arătau împreună în public. Nu erau logodiți sau căsătoriți, iar ea nu le spusese părinților ei prea multe despre Bahman, ci doar faptul că întâlnise la Librărie un băiat studios, dintr-o familie bună, care era foarte dedicat cauzei premierului. Știa că acest ultim detaliu avea să-l impresioneze pe Baba. Dar lui Zări îi spusese mult mai multe, inclusiv detalii despre prima lor întâlnire într-o după-amiază de marți și despre cum zisese el, după aceea, cuvântul „foc” atunci când vorbise pentru prima oară cu el, întrebând ce cuvânt urma în poemul lui Saadi. Zări era curioasă, dar sceptică. îi spuse că băieții implicați în politică erau supraevaluați, că ei nu-i păsa cât de bogată era familia lui tembelă și că el părea un idealist ridi-col și obsedat de primul-ministru, ca și cum altcineva în afară de Șah ar fi putut schimba ceva în politica Iranului, pentru numele lui Dumnezeu, iar Roya ar fi trebuit să se maturizeze și să înțeleagă că, dacă avea de gând să prindă în plasă un bărbat, atunci ar fi putut, cel puțin, să arunce plasa spre unul mai bun. Dar tot voia să știe în amănunt cum se îndrăgostise Roya de el.

- Bahman, mai încet!

Mergea prea repede; iar ea aproape că trebuia să alerge pentru a ține pasul cu el. El se opri.

- îmi cer scuze. Desigur.

Când porni din nou, o făcu mult mai încet, iar în scurt timp pașii lor începură să se sincronizeze.

- Ești bine? întrebă el.
  - Da. Adică nu. Adică... ce-i voi spune surorii mele? Părinților mei!
- Bahman părea amuzat.

- Lor, și oricui altcuiva, o să le spui că ai mers la o plimbare cu iubitul tău, zise el strângându-i mâna.

Ea simți că e gata să explodeze; că inima stătea să-i sară din piept. Iubea să-i simtă mâna într-a ei. Îi iubea și cuvintele. Iubitul ei.

Când cotiră spre una dintre principalele piețe ale orașului, strigătele umplură aerul.

Alt protest. Altă demonstrație politică în care oamenii țipau. În capătul pieței fuseseră ridicate baricade. Oamenii strigau sloganuri pro-Mossaddegh, în timp ce un megafon urla. Mâna Royei se înmuie în mâna lui Bahman, iar sângele îi pulsa în timpane. Primul ei impuls fu să zboare de acolo, să se ascundă de mulțimea zgomotoasă.

- Bahman, hai să plecăm de aici.
- Nu vrei să vezi ce se întâmplă?
- Nu. E periculos.
- Nu vom păți nimic.
- Zări spune că poliția îi urmărește pe protestatari. Au spioni infiltrați în mulțime...
- Nu te teme.

O strânse de mână și o conduse nu departe de mulțime, ci chiar spre mijlocul acțiunii. Strigătele „Ya margya Mosaddeq!” răsunau în toată piața. „Dați-mi-l pe Mosaddeq sau dați-mi moartea!” Corpul i s-a încordat. Erau susținătorii lui Mosaddeq cu adevărat gata să moară pentru el? Dar Bahman?

- Uite, așa se face, îi șopti Bahman la ureche în timp ce vacarmul mulțimii creștea și mai tare. Așa ne asigurăm democrația. Nu putem sta pur și simplu acasă fără să spunem nimic și să-i lăsăm pe rege și pe companiile străine să capete și mai mult control. Acesta este locul în care ne facem auziți.

O trase după el, conducând-o printre rândurile de oameni până în față, la baricade. În timp ce-și făceau loc prin mulțime, Roya fu surprinsă cât de mulți păreau să-l recunoască pe Bahman. Se dădeau la o parte din fața lui pentru a-i face loc. Câțiva dintre demonstranții mai tineri îl bătură cu palma pe umăr, iar un domn mai în vârstă îi făcu chiar cu ochiul. Oare mersese peste tot să împrăstie discursuri și manifeste? În ciuda fricii, se simți mândră că era alături de el. Respectul pe care i-l arătau ceilalți era dincolo de orice îndoială. Când ajunseră în față, Bahman o lipi de baricadă, protejându-o cât putea el de bine de restul mulțimii. Simțea pe spate brațul lui puternic.

În aer plutea o energie electrizantă: un sentiment de cămașă-raderie, de găsire a scopului. Ea nu ar fi venit niciodată într-un asemenea loc fără el. Era prea timidă, prea speriată. Poate că Bahman avea dreptate. Poate că ar fi trebuit să nu-și mai facă griji și să-și dea voie să asculte și să vorbească. Oare chiar era posibil lucrul acesta? Bahman îl făcea să pară posibil.

El era în elementul său acolo. Era captivat, însuflețit. Deschise gura, iar ea se așteptă ca el să spună ceva de genul „Nu-i așa că e minunat?” Acum reușea să ghicească ce voia să zică - cine ar fi crezut! Ca și cum l-ar fi cunoscut suficient de bine. Dar ea chiar îl cunoștea. Era interesant și imprevizibil, dar în același timp... era el.

- Putem avea totul, spuse Bahman.
- Dar comuniștii sunt împotriva lui Mosaddeq și ar putea să...
- Mă refer la tine. Și la mine. Noi putem avea toată lumea la picioare.

Stând acolo, cu el, în mijlocul în mulțimii, simți că viitorul era mai mareț și mai lipsit de limite decât îndrăznise vreodată să-și imagineze. Se sprijini de baricadă și începu să scandeze și ea. Era ceva ciudat de energizant în prezența ei acolo. Simțea fiori în tot trupul, avea un sentiment de speranță. Pe măsură ce căpăta tot mai multă încredere, striga tot mai tare și mai tare. Soarele îi ardea fața, iar cozile i se loveau de piept în timp ce ridica pumnul încheștat. Transpirația începu să i se prelingă pe șira spinării, umezindu-i în cele din urmă gulerul de Peter Pan. Stătuse prea mult timp ascunsă. De ce? Bahman avea dreptate. Niciunul dintre oamenii aceia nu părea speriat. Cu toții trebuiau să lupte, să protesteze, să mășăluiască. Trebuiau să facă astfel încât Mosaddeq să-și poată impune programul, iar țara să atingă libertatea adevărată. Acolo, sprijinită de scândurile rupte ale baricadei alături de Bahman, totul părea posibil. Erau unul și același și se contopeau cu toată mulțimea aceea fremătătoare și unită. Aveau să lupte. Amândoi aveau să schimbe lumea.

- Pare să-ți placă asta! zise Bahman.

Ea zâmbi și continuă să scandeze.

- Nu trebuie să stăm prea mult. Voiam doar să vezi cum e.

Să simți cum e aici. Nu vreau să crezi că trebuie să te temi de asta. Sunt doar oameni. Oameni ca noi. Asta e tot ce avem. Știi asta?

Sunetul se auzi precum o săbie despicând aerul. Când și-l amintise, iar și iar, în săptămânile, lunile și anii care urmaseră, realizase că mai auzise și un mic clinchet, precum cel al unui clopot stricat. Bahman se chirci deodată. Gâfâia. Văzându-l cum se chinuie să respire, se aplecă spre el. Când privi în jur, Roya văzu în spatele lor trei bărbați rânjind. Toți purtau pantaloni negri, cămăși albe și pălării melon pe cap. Bărbatul din mijloc ținea în mână un baston prevăzut cu un lanț. Bahman gâfâia în continuare. Rana de pe ceafă începu să-i sângereze. Oare cei trei bărbați stătuseră în spatele lor în tot acest timp? Sau înaintaseră prin mulțime pentru a ajunge la Bahman? În timp ce sângele picura de pe lanțul de la capătul bastonului acelui bărbat, Bahman tuși. Preț de câteva clipe, care părură o eternitate, Roya îl mângâie pe spate și îl strigă pe nume; într-un târziu, cu mult efort, Bahman se ridică în picioare. A avea chipul schimonosit de durere. O pată roșiatică i se prelingea dinspre guler și i se întindea pe partea de sus a cămășii.

- Acesta a fost doar un mic avertisment, domnule Aslan, spuse bărbatul care ținea în mână bastonul cu lanț. Nu mai răspândi atâtea prostii. Nu e bine pentru tine.

Roya vru să se năpustească spre el. Vru să-i caute pe poli-țiști, să le strige să-i aresteze, să-i încătușeze și să-i ducă de acolo pe bărbații aceia.

Cel din mijloc ridică din umeri.

- Voi, cei din Frontul Național al lui Mosaddeq, sunteți cu toții la fel, dacă mă întrebi pe mine. Toți, fără excepție, sunteți niște nulițăți. Țara asta ar fi un loc mai bun fără voi.

Avea un ton molcom, aproape plictisit.

Bahman își atinse ceafa. Își privi mâna plină de sânge ca și cum ar fi fost a altcuiva. Apoi o luă pe Roya de mână folo-sindu-și mâna curată. Fără să spună vreun cuvânt, trecu printre cei trei bărbați și ieși din mulțime. Porniră pe străzi, departe de demonstrație, departe de piață.

Când ajunseră în siguranță pe o stradă lăturalnică și liniștită, Bahman se opri.

- Ești bine, Roya Joon? Ești în regulă?

- Trebuie să mergi la doctor, Bahman.

- Îmi pare așa de rău. Nu ar fi trebuit să te duc acolo niciodată.

Cămașa pătată i se lipise de piele. Sângele i se prelingea pe gât în jos.

- Merg eu cu tine la spital.

- Nu. Hai să te duc acasă.

- Te-au tăiat! Ai nevoie de copci. Trebuie să anunțăm poliția. Ochii lui Bahman erau plini de lacrimi.

- Ei sunt poliția.

- Poftim?

- Lucrează pentru Șah.

Chiar în acel moment, un băiat înalt, de vârsta lor, alergă spre ei. Le spuse printre gâfâieli:

- Am văzut ce s-a întâmplat, Bahman Jan. Am văzut totul.

Plebeii aștia de nimic. Viermi lipsiți de educație. Nu știu cum pot cei de la putere să-i angajeze pe golarii aștia. Bine, de fapt știu, și știi și tu. Bună, Khanom, scuză-mi lipsa de maniere, zise el ridicându-și pălăria spre Roya. Eu sunt Jahangir.

încântat de cunoștință.

Jahangir purta o vestă verde foarte șic ce părea scumpă și o cămașă bej. Avea mustața dată cu briantină. Era îmbrăcat ca pentru o serată, nu pentru o demonstrație.

- Eu sunt Roya. Și mie îmi pare bine de cunoștință, murmură ea.

- Enchante, zise Jahangir ducând din nou mâna la pălărie.

Roya nu mai auzise cuvântul acela până atunci.

- Te descurci singură de aici înainte, Roya Khanom?

Trebuie să-l duc la doctor. Nu arată prea bine. Sunt sigur că ești de acord cu asta.

Jahangir atinse brațul lui Bahman, evitând sângele de pe cămașa acestuia. Își încrucia gleznele, ca și cum ar fi pozat pentru un fotograf.

- Vin și eu la spital, zise Roya.

- Cine a zis ceva de vreun spital? Îl duc la clinica tatălui meu.

- Ah. Dar pot să...

- Nu e nevoie să vii, Roya Joon. Te-am pus deja prea mult în pericol azi, spuse Bahman.

- Da, nu-ți face griji. O să am eu grijă de el. Mereu am, zise Jahangir zâmbind.

Dantura lui semăna cu a unei vedete de cinema. Roya se simți deodată stingheră și inutilă acolo, în fața celor doi băieți care păreau prieteni foarte buni și de încredere.

- Da, bine atunci. În cazul ăsta...

- Te conducem acasă mai întâi, Roya, zise Bahman.

- Ai nevoie de tratament antiseptic, prietene! spuse Jahangir cu un zâmbet încordat pe chip. Sângerezi. Trebuie să mergem până nu se infectează rana.

- Trebuie să o ducem pe Roya acasă, zise Bahman. N-ar fi trebuit să o duc la demonstrație.

- Eu mă descurc. Tu ai grijă de tine, Bahman, spuse Roya.

Jahangir își ridică pălăria în fața Royei, Bahman încuviință din cap printre icnete de durere, iar Roya plecă spre casa părintească.

Pe drum, derula în minte scena de la demonstrație. Bahman ar fi fost îndreptățit să lovească și el, să răspundă atacului. Nimeni nu l-ar fi învinuit dacă l-ar fi înșfăcat pe bărbatul care-l atacase și dacă l-ar fi lovit. Avea tot dreptul să facă asta. Dar, desigur, nu o făcuse. Știa că asta nu ar fi făcut decât să înrăutățească lucrurile. Și își făcea griji pentru ea. Nu voia decât să o scoată de acolo și să o ducă în siguranță acasă. Băiatul

care voia să schimbe lumea continua să o surprindă cu bunul său simț.

Rana lui o îngrijora. O îngrijorau sângerarea și posibilitatea infectării. O îngrijora țara aceea în care niște golani plătiți de guvern puteau lovi un adolescent aflat într-o mulțime.

## CAPITOLUL CINCI

1953

### Cafe Ghanadi

Pentru Nowruz, Anul Nou persan, făcuseră curățenie în casă de sus până jos. În ultimele săptămâni, Maman stătuse până târziu în noapte ca să croiască rochii noi pentru fetele ei. În prima zi de primăvară, familia se aduna în jurul mesei de Haft-sin, pe care se aflau cele șapte bucate tradiționale care începeau cu litera s din alfabetul farsi. Roya și Zări erau îmbrăcate din cap până în picioare în haine noi. La momentul precis al echinocțiului de primăvară, când iarna se transforma în primăvară, începeau cu toții să țopăie, să se îmbrățișeze și să se sărute. Baba citea apoi un verset din Coran și câteva gha-zalel de Hafez. Intraseră în noul an.

Era o tradiție să-și viziteze rudele în primele treisprezece zile de după prima zi de primăvară. Începeau cu cei mai în vârstă, apoi continuau cu ceilalți, în ordinea descrescătoare a vârstei. Toate magazinele și restaurantele erau închise pe perioada sărbătorilor. Mirosul prăjiturilor cu năut și fistic și

*1 Specie de poem sau odă de origine persană constând în cinci sau mai multe cuplete legate între ele prin rimă și prin repetiția unui cuvânt sau a unei fraze de încheiere.*

al plăcintelor din făină de orez cu apă de trandafiri făcute de Maman umplea casa.

Două săptămâni mai târziu, în prima zi de marți de după redeschiderea magazinelor, Roya practic alergă spre Librărie. Orașul se transformase într-un caleidoscop colorat de flori. Muguri proaspeți se șteau spre ea în timp ce alerga într-un suflet pe străzi.

Când deschise ușa, clopoțelul scoase sunetul său familiar. Și acolo era el, în fața tejghelei, stând de vorbă cu domnul Fakhri, care nota ceva pe o foaie de hârtie. Sunetul vocii sale îi dădu un sentiment plăcut de relaxare.

- Roya Khanom, saale no mobarak. An Nou fericit! spuse domnul Fakhri, care o văzuse primul, punând jos stiloul.

- An Nou fericit și vouă.

Bahman ridică privirea și pe chip îi apărură un zâmbet larg.

- Hei! Ce mai faci? Ce mai faci ai tăi? Te-ai simțit bine de Anul Nou?

Ea se apropie de el și nu se putu abține să tresară. Pe ceafa lui apărură ceva ce semăna cu un șir de furnici mari și negre. Copci. Golani aceia.

- Nu-ți face griji, spuse el. Tatăl lui Jahangir a pompat suficient antiseptic în rană cât să sterilizezi o mlaștină. Sunt bine.

Alți doi clienți intrară în magazin, iar domnul Fakhri se duse spre ei.

Bahman luă ceva de pe tejghea și îi întinse un pachet învețit în hârtie roșie.

- Poftim, zise el. Ți-am luat asta. Un eidi' pentru Anul Nou.

- Dar nu trebuia să-mi dai nimic!

- Așa am vrut.

*1 Cadou*

Putea ghici că e vorba despre o carte. Desfăcu ambalajul cu grijă, ca și cum urma să păstreze pentru totdeauna hârtia aceea. Când deschise pachetul, văzu cu surprindere că era un carnețel.



- Ca să scrii în el propriile poezii, spuse el fâstâcit.

Deschise carnețelul. Pe prima pagină îi scrisese: Pentru

Roya Joon, dragostea mea. Să fii mereu fericită și zilele tale să fie mereu pline de cuvinte frumoase. Dedesubt scrisese o strofă din Rumi:

Din clipa în care am auzit pentru prima oară o poveste de iubire, Am început să te caut, neștiind cât de orb eram.

îndrăgostiții nu se întâlnesc cândva, undeva, Ei sunt unul într-altul mereu.

- Îți place? întrebă el cu șovăială în glas.

Ea își dori să-i cuprindă fața în palme, să-l sărute și să-i arate cât de mult îi plăcea, dar domnul Fakhri și clienții săi se aflau în celălalt capăt al magazinului.

- E perfect. Mulțumesc, zise ea.

- Ai timp acum să vii cu mine? întrebă Bahman.

- Ultima oară când am mers cu tine nu s-a terminat prea bine.

El roși.

- Urăsc faptul că a trebuit să vezi lucrurile acelea. Dar astăzi nu mai e nicio demonstrație. Toți sunt încă pătrunși de spiritul Nowruzului. Îți promit că te duc într-un loc sigur. Și dulce.

Ieșiră afară. De data aceasta, el merse încă de la început în același ritm cu ea. Cu toată proșpețimea noului an, era mai ușor acum să uiți de frământările politice. Dacă exista vreo sărbătoare care reușea să facă pe toată lumea fericită, aceea era Nowruz. Toți păreau mai plinuți și mai luminoși la față, bucurându-se de timpul petrecut departe de școală sau de muncă.

Se plimbară prin piața Ferdowsi. Lângă fântâna din mijlocul acesteia stătea o femeie în vârstă, îmbrăcată toată în roșu. Avea o rochie roșie și chiar și pantofi roșii. Privea în jur cu aerul că așteaptă ceva sau pe cineva. Expresia de pe chipul ei era plină de anticipare, dar și de dezamăgire.

- Se spune că trebuia să se întâlnească aici cu iubitul ei, zise Bahman luând-o pe Roya de mână.

- Am mai văzut-o.

- Da. Dar el nu și-a făcut apariția niciodată. Asta era cu mulți ani în urmă. Am în clasă un băiat care chiar a scris un poem despre sufletul ei chinuit.

- Ce trist, spuse Roya.

- În unele zile nici nu mă pot uita la ea, zise Bahman în timp ce se îndepărtau cu pași grăbiți.

După câteva străzi, Bahman se opri în fața unei vitrine. Pe geam scria, cu litere mari și spumoase, Cafe Ghanadi. Roya trecuse de multe ori pe lângă această cafenea, dar nu intrase niciodată. I se părea cumva rezervată oamenilor mai maturi și mai sofisticăți, celor care beau cafea în loc de ceai, fetelor care aveau logodnic sau cuplurilor șic îmbrăcate precum vedetele americane de cinema.

Bahman o conduse înăuntru.

Rânduri după rânduri de plăcinte în cutii de sticlă, mese rotunde și mici, scaune împodobite cu pernuțe roz, pereți roz-pal, flori în vase subțiri, cremă ieșind din eclere și din prăjiturele - toate acestea o amețeau.

Aerul mirosea a zahăr, cafea și scorțișoară. Bahman o conduse spre capătul încăperii. O ținea de mână ca și cum ar fi fost un cuplu, iar corpul lui se atingea de al ei în timp ce se strecurau printre mese. El mirosea a mosc și a ceva ce Roya nu reușea să identifice, dar pe care îl remarcase în cea de-a șaptea zi de marți din Librărie, atunci când o luase prima oară de mână. Nu putea fi decât vântul - o rafală rapidă,

rece și înviorătoare. îl prinse de braț, simțindu-i mușchii ca pe ceva liniștitor și ciudat în același timp. Poate că era de la mirosul de cafea și scorțișoară din aer, sau poate de la faptul că se afla în cafeneaua aceea șic, împreună cu băiatul acela frumos pe nume Bahman Aslan, dar atunci când el i-a tras scaunul și ea s-a așezat, Roya era sigură că toată încăperea aceea roz și dulce se învârtea cu ea.

- Ce ți-ar plăcea?
- Ceai, mulțumesc.
- Ai băut vreodată shirghaveh?
- Poftim?

Abia îl putea auzi. Cuplurile din jurul lor sporovăiau. Domnișoarele elegante de pe scaunele cu pernuțe roz arătau ca actrițele străine pe care le văzuse doar pe copertele revistelor, cu bucle perfect aranjate (cele pentru care Zări muncea din greu prinzându-și părul cu bucăți de ziar în fiecare seară). Doamnele acelea discutau relaxate cu tinerii care le însoțeau. Lumea aceea ireală de cupluri sofisticate era la fel de îmbătătoare precum prăjiturile din galantarele de sticlă. Erau logodiți? Ce-ar fi spus Maman și Baba dacă ar fi văzut-o stând pe o pernuță roz și delicată la aceeași masă cu un băiat?

- Mă întorc imediat, zise Bahman și dispăru spre partea din față a cafenelei.

Revenise după mai multe minute cu o tavă pe care se aflau două cești aburinde de cafea cu frișca și o farfurie cu două prăjituri. îi întinse Royei una dintre cești, puse tava pe masă, se așeză și se uită la ea cum ia o înghițitură. Cafeaua îi arse buzele Royei. Era fierbinte, tare și savuroasă.

- Urechea pentru tine, limba pentru mine. Roya aproape că se înecă.
- Poftim? bolborosi ea.
- Prăjiturile. Urechea de elefant e pentru tine. Cea în formă de limbă e pentru mine.

Făcu o pauză și îi zâmbi. Roya se uită la farfurie. Una din prăjituri avea, într-adevăr, forma unei urechi de elefant, iar cealaltă avea o formă alungită: o limbă.

- îți place această shir ghaveh?.

Cafeaua era tare, nu semăna cu nimic din ce mai băuse Roya până atunci.

- E... altfel.

- Cel mai bun espresso italian din Iran! zise el bătând cu degetele în masă. Chiar aici. Apoi, aplecându-se spre ea peste masă și luând-o de mână: Poate că ăsta ar putea deveni al doilea loc preferat al nostru. Hm?

Roya chicoti și încuviință din cap.

- Adică, nu că nu mi-ar plăcea ascuțitorile și cărțile cu poezii de Rumi. Sau demonstrațiile. Dar, știi tu...

Ea chicoti din nou. Simțea că acum începe totul. O surprinsese faptul că o scosese din nou din Librărie în strălucirea lumii de afară, ca și cum soarta decisese că trebuiau să meargă împreună, să fie văzuți împreună, să se așeze, să bea și să mănânce împreună. Aveau să mai mănânce prăjituri și eclere și shirini în viitor? Să muște din viață și să se lase în voia lucrurilor? Să stea și să bea espresso italian? Roya era amețită, dar fu dintr-odată ciudat de sigură că a fi cu el era soarta ei în anul cel nou și în cei ce aveau să urmeze.

- E absurd să spui că te vei mărita cu el, pufni Zări câteva zile mai târziu, în timp ce se întorceau de la școală. L-ai văzut de... câte ori? De șase ori?

- Ne întâlnim deja de câteva luni, dacă vrei să știi. Iar timpul n-are nicio relevanță oricum.

- Ah, surioară! spuse Zări oprindu-se și privind-o pe Roya cu milă. Timpul e singurul lucru care este relevant. Nu-ți poți pune prea multe speranțe în băiatul acela.

- De ce nu?

- Pentru că... începu Zări, apoi făcu o pauză. Pur și simplu pentru că nu poți avea avea încredere în el. Tipii ăștia pasionați de politică nu sunt ceea ce crezi tu că sunt.

- De unde știi?

- Pur și simplu știu. Crede-mă.

Parcurseră restul drumului într-o tăcere stânjenitoare, în timp ce Roya voia să creadă că sora ei era doar geloasă, și nu că avea darul de a ghici viitorul. Pesemne că Zări reacționa exagerat, ca întotdeauna. Roya încercă să alunge îndoiala și temerile pe care cuvintele surorii sale i le sădiseră în suflet. Se gândi la carnetul pe care i-l dăruise Bahman, la poemul pe care i-l scrisese acolo. Îndrăgostiții nu se întâlnesc cândva, undeva. Ei sunt unul într-altul mereu.

Zări n-avea cum să aibă dreptate.

## **CAPITOLUL ȘASE**

**1953**

### **Cer vinețiu**

Pentru că era aproape vară, pentru că tufele și copacii erau aproape înverziți, pentru că era amurg și ei aveau șaptesprezece ani, iar aerul mirosea a iasomie, plimbarea lor pe bulevard a fost una care avea să rămână întipărită în sufletul Royei mulți ani după aceea.

Mai devreme fuseseră la Cinema Metropole, pe strada Lalehzar. Holul elegant, canapeaua roșie și circulară, candelabrele luminoase, oamenii aceia îmbrăcați în haine elegante, portretele înrămate ale lui Clark Gable și Sophia Loren, țigările aprinse, ceștile mici de cafea din mâinile doamnelor care purtau pălării, romantismul absolut al întregii încăperi o făcură pe Roya să simtă că se afla, la rândul ei, într-un film. Apoi urcatul scărilor până la lojă pentru a se așeza împreună cu Bahman pe scaunele îmbrăcate în catifea maro, pentru a urmări un film regizat de Vittorio De Sica: Hoțul de biciclete.

- Ador operele lui, șopti Bahman când începu filmul. Sunt curios cum ți se va părea.

Roya era prea distrasă de apropierea dintre gura lui și urechea ei pentru a răspunde. Înghiți în sec și încuviință cu un gest al capului. Erau atât de multe lucruri noi și atractive în lumea ei alături de băiatul acela!

După film, au părăsit strălucirea holului din Cinema Metropole și au pășit într-un amurg de vară atât de frumos, încât era aproape dureros pentru ea. Cerul era violet ca o vânăță, iar norii aveau culoarea vânățăilor.

- Povestea are foarte multe în comun cu ceea ce se întâmplă în Iran acum, zise Roya în timp ce se plimbau pe bulevard. Săracii vor o viață mai bună. Dar sunt blocați. Conducătorii noștri trebuie să-i ajute. Tot ce voia omul acela din film era o bicicletă pentru a se putea duce la lucru. Atâta tot.

- Așa este. Și ai noștri sunt blocați în același mod. Blocați în clasele sociale din care fac parte, în soarta care le-a fost rezervată, zise Bahman cu însuflețire și o luă de mână. Dar noi putem schimba toate astea. Cu ajutorul democrației. Suntem pe calea cea bună.

- Zări spune că nu e realist să crezi că vom avea vreodată controlul absolut asupra resurselor noastre. Spune că britanicii au interese prea mari aici, zise Roya.

- Sora ta are niște opinii ferme pentru cineva care nu e interesat de politică, spuse

Bahman.

Roya râse.

- Acum nu trebuie decât să o conving că nu sunt o persoană oribilă, zise Bahman.

- N-o lua în seamă pe Zări, spuse Roya. E doar un pic dramatică, atâtă tot.

Spre sfârșitul liceului, Roya începuse să-l invite pe Bahman la întâlnirile regulate pe care ea și Zări le organizau cu prietenii lor după școală. Nimic ieșit din comun: doar niște fructe, râsete, conversații. Iar Bahman nu era singurul băiat de acolo. Mai erau și alții - prieteni și veri care făceau parte din acea echipă a lor, cum îi plăcea lui Zări să numească cercul lor de prieteni. Bahman le fusese prezentat lui Maman și Baba și nu-i venea să creadă că putea să vină în casa ei și să stea de vorbă cu prietenii ei, ca un simplu membru al grupului.

Deodată, Bahman se opri din mers și rămase tăcut.

- Ce s-a întâmplat?

- Voiam să știu... Părea agitat.

-... de multă vreme. Voiam doar să te întreb, Roya...

Când îi spuse numele, vocea i se frânse, ca unui băiat de treisprezece ani. O trase din mijlocul trotuarului, lângă o tufă atât de mare, încât frunzișul și florile care se revărsau din ea formau un cotlon ascuns. Se treziră deodată învăluți în parfumul copleșitor al iasomiei, puternic și bogat.

El o privi, iar ea fu surprinsă cât de vulnerabil părea.

Nu-l lăsa să mai spună ceva, nu era nevoie; nu-i plăceau jocurile. În mireasma de iasomie, îl sărută. Era ca și cum ar fi ajuns într-un loc în care ar fi trebuit mereu să fie, pe un plan diferit, delicat și incredibil de seducător - un loc cu totul și cu totul al lor, dar unul pe care ea nu îndrăznise niciodată să-l exploreze.

Gustul lui, brațele lui cuprinzând-o, trupul lui lipit de-al ei în timp ce ea continua să-l sărute, toate acestea păreau fără margini. Când într-un târziu se trase înapoi, el era îmbujorat, copleșit.

- Cred că acesta este un „da”, zise el, care părea gata-gata să cadă.

- Da. Este.

Senzația aceea nouă de autoritate pe care o simțea era eliberatoare și surprinzătoare în același timp. Nu știuse, până în acel moment, ce putere avea asupra lui.

- Voi merge la părinții tăi, desigur.

Ea presupuse că el mai fusese sărutat și înainte. Dar, din nou, poate că nu fusese. Ea nu sărutase, cu siguranță, pe nimeni până atunci și era uimită de cât de natural îi păruse acel lucru, ca și cum făcuse asta dintotdeauna.

- Dacă părinții tăi îmi vor acorda permisiunea, ne putem căsători până la sfârșitul verii. Eu nu vreau decât să mă apropii de tine. Nu vreau nimic mai mult de-atât. Vreau ca lumile

noastre să devină una singură.

Aceasta era, pesemne, soarta care stătuse scrisă cu cerneală invizibilă pe frunțile lor în tot acest timp. Ea spusese da... la ce? La sărut, la căsătorie? Inima îi bătea cu putere. El se aplecă și o sărută. Ceea ce prima dată fusese puternic și înspăimântător se transformă într-un lucru atât de tandru, încât florile din tufă ar fi putut să-l poarte pe staminele lor spectaculoase și pe petalele lor mici și translucide. Era topită după el. Lucrul acela nu trebuia să se întâmple înainte de căsătorie. Dar iată că se întâmplase. Pentru numele lui Dumnezeu, fetele cuminți nu făceau astfel de lucruri. Dar Royei nu-i păsa. Îi venea să-l mănânce acolo. Și dacă ar fi făcut asta pentru tot restul vieții,

tot nu i-ar fi fost de ajuns.

- Îți place VOCEA lui? Vrei să te căsătorești cu această persoană pentru că i-a tremurat vocea?

- Îmi place totul la el, spuse Roya. Ne iubim.

În seara aceea, după stingerea luminilor, Zări și Roya au stat în camera lor și au vorbit în șoaptă. Roya a recapitulat în minte fiecare moment al acelei serii. Cum îi tremurase vocea lui Bahman când îi pusese întrebarea, sărutul de lângă tufa de iasomie - totul. Îi împărtășise și lui Zări câteva detalii, dar acum îi părea rău.

- Așadar, vocea i-a tremurat și lucrul ăsta a fost atât de adorabil, încât acum te gândești să te căsătorești cu cineva care ar putea fi oricând băgat la pușcărie pentru activismul său? Cineva ai cărui părinți nici nu i-ai cunoscut bine?

- Nu mai face din țânțar armăsar, Zări. Îl pasionează viitorul acestei țări și luptă pentru o cauză foarte bună. Lucrul acesta e de admirat.

- Și mama lui? Mi-ai zis că a fost nepoliticoasă cu tine când ai cunoscut-o.

- Nu a fost chiar nepoliticoasă. Nu se simțea bine. Bahman mi-a spus că a fost un pic bolnavă. Se va face bine.

- Nu-mi vine să cred că i-ai zis da!

- Uite ce e, Zări, iubirea e greu de explicat. Când știi că e bine, pur și simplu știi asta și gata. Nu poți o poți evita. E ca și cum... ca și cum ți-ar fi căzut un copac în cap.

- Sună minunat.

- Vreau să spun că e imposibil de confundat. Așa e viața, pur și simplu. Bahman mi-a fost sortit mie. Împreună, vom...

Era imposibil să cuprindă în cuvinte mrejele tandre în care Roya și Bahman se treziseră prinși în seara aceea și de fiecare dată când erau împreună. Simpla încercare de a-i descrie asta surorii sale i se părea un act de trădare.

- Noapte bună, surioară, oftă Zări.

Roya se cuibări lângă ea, mulțumită că discuția luase sfârșit.

- Mă voi ruga pentru tine! adăugă Zări și îi strânse mâna.

Atunci când Bahman veni să ceară permisiunea părinților ei, toată lumea era agitată. Deși fusese pe la ei de câteva ori la sfârșitul primăverii și începutul verii, mereu mai fuseseră prin preajmă și alți prieteni de-ai lor. De data aceasta venise singur. Tradiția cerea ca băiatul să vină însoțit de părinți atunci când cere mâna unei fete, dar Bahman le spuse că mama lui nu se simțea prea bine, iar tatăl lui rămăsese acasă pentru a avea grijă de ea, așa că fusese nevoit să vină singur.

La micile lor adunări cu prietenii, atunci când Bahman vorbea despre pasiunea lui pentru politicile premierului, Baba parcă se aprindea deodată. Aveau aceleași vederi politice, iar asta îl puneă deja pe Bahman în grațiile lui Baba și îi oferea un avantaj enorm. Dar a cere în mod oficial permisiunea de a se căsători cu fiica lui era altceva, știa cu toții asta.

Roya era foarte neliniștită; vărsase ceaiul atunci când îi servise pe Baba, Maman și Bahman. În sufragerie, Bahman stătea vizavi de părinții ei, mușcându-și buza și mișcând încontinuu din picioare. Royei îi părea rău pentru el și ar fi vrut să-l ajute cumva; totul era neconvențional. Iar faptul că era acolo fără părinții lui făcea situația și mai dificilă. Ar fi trebuit să vină și ei! După cum cerea obiceiul, Roya ieși din cameră după ce servi ceaiul, astfel încât Bahman să poată vorbi cu părinții ei fără ca ea să fie prezentă. Dar lăsă ușa ușor întredeschisă și se duse imediat lângă Zări, care aștepta la intrarea în sufragerie. Cele două începură să tragă cu ochiul prin crăpătura ușii.

- Bahman Jan, bine ai venit în casa noastră, spuse Baba pe un ton destul de formal.

- Vrei niște noghl la ceai?

Prin ușa întredeschisă, Roya o văzu pe Maman întin-zându-i un castron de argint plin cu bomboane de migdale.

- Să nu vă ostenească mâinile, Khanom Kayhani, mulțumesc.

Bahman folosi expresii persane tarof, potrivite conversa-țiilor exagerat de politicoase, și luă cu un gest recunoscător castronul cu noghl.

Mai schimbă câteva amabilități. Baba făcu o remarcă despre vreme. Maman spuse ceva despre fructe, îi întinse o farfurie cu felii de castraveți despre care spusese că erau foarte proaspeți, iar Bahman știa că nu trebuia să refuze. Apoi se lăsă tăcerea. Roya își ținu respirația, iar Zări începu să-și roadă unghia de la degetul mare.

Bahman își dresă glasul.

- După cum știți, Agha și Khanom Kayhani, de șapte luni încoace, încă din iarna trecută, mă bucur de plăcerea de a o cunoaște pe fiica dumneavoastră. Lucrul acesta mă face o persoană extrem de norocoasă și privilegiată.

Zări își înăbuși un chicot de râs.

Maman și Baba nu spuseră nimic. Bahman continuă:

- Vreau să știți că am învățat din greu în liceu și îl voi absolvi, din fericire, ca shagerd aval, primul din clasă.

- Ei bine, având în vedere liceul la care mergi, asta îți va garanta, practic, o poziție bună în viața profesională! spuse Baba.

- Mulțumesc. Da. Dar... continuă Bahman dregându-și glasul, cred că trebuie să știți că mi-ar plăcea să lucrez la un ziar progresist pro-Mosaddeq începând din toamna aceasta.

Zări își lovi fruntea cu palma.

Maman se foi pe scaun. Roya știa că o slujbă la un ziar politic nu era ceea ce își dorea ea de la un viitor ginere. Roya își ținu respirația, ca și cum sunetul acesteia ar fi stricat totul.

- Va fi ceva temporar. Doar până când se mai liniștesc un pic lucrurile în țara asta. Trebuie să facem ceea ce putem. Să ajutăm Frontul Național. Am prieteni la acel ziar, continuă

Bahman. Va fi un post bun pentru început. Sper că știți că sunt devotat fiicei dumneavoastră și că aș face tot ce îmi stă în putință pentru a mă asigura că vom duce o viață liniștită și fericită împreună. Tot ce îmi stă în putință. Ea va avea tot ceea ce-și dorește. Ar fi un privilegiu... ar fi un noroc pentru mine să-mi pot începe traiul alături de ea. Părinții mei nu au putut veni astăzi aici, știu că ar fi trebuit să fie aici, dar vă promit că îi voi aduce dacă... dacă vom cădea de acord. Dacă voi primi șansa de a avea onoarea de a o face pe fiica dumneavoastră...

- Acum mai simți cum îți cade copacul în cap? întrebă

Zări în șoaptă.

Roya voia să dea buzna în living și să se așeze lângă Bahman. Cât de mult repetase discursul acela? Cât de stresat era în acele momente? Ea știa că lui Maman nu agrea faptul că el intenționa să continue cu activismul politic. Dar era greu de rezistat șarmului lui Bahman, te făcea să-ți dorești să respiri același aer cu el și să vrei ca măcar jumătate din veselia și optimismul lui să-i molipsească pe toți. În mod sigur Maman și Baba aveau să fie de acord.

- Ce voiam eu să spun, Agha Kayhani, Khanom Kayhani, este că mi-ar plăcea foarte mult, ei bine, aș aprecia foarte mult dacă mi-ați acorda onoarea de a... Aș vrea să vă cer permisiunea de a mă căsători cu fiica dumneavoastră, spuse Bahman în cele

din urmă.

- Dragul meu băiat! Te rog. Băiatul meu, băiatul meu! răsună glasul lui Baba. Albateh! Da, desigur.

Roya răsuflă îndelung și profund. Zări rămase nemișcată și tăcută.

Maman se șterse cu mâna la ochi.

- Vă doresc o viață lungă și fericită împreună, zise ea.

Maman zâmbi când îl văzu pe Bahman scuturându-i mâna lui Baba cu niște gesturi mult prea exagerate.

Roya se sprijini de ușă, copleșită de un sentiment de ușu-rare. Părinții ei fuseseră de acord. Acum părinții lui nu trebuiau decât să vină și să-i cunoască pe ai ei în mod oficial.

Câteva zile mai târziu, Roya stătea cu Bahman pe scaunele cu pernuțe roz din Cafe Ghanadi și beau cafea tare.

Deodată avu senzația că o privește cineva. Corpul i se încorda la gândul că îi va întâlni din nou pe golanii aflați în căutare de disidenți politici. Privi cu teamă în jur, prin cafenea. Dar nu văzu niciun bărbat cu baston. Apoi observă o femeie tânără și înaltă care stătea la câteva mese de ei; purta o pălărie verde cu pene și cu o broșă mare prinsă de ea. Femeia se uita fix la ea. Era frumoasă, cu tenul măsliniu, ochi mari și închiși la culoare, buze date cu un ruj roșu-închis și un păr care i se revărsa de sub pălărie în niște onduleuri perfecte. Roya putu desluși și o aluniță închisă la culoare deasupra buzei ei de sus, lucru care o făcea să semene cu o vedetă de cinema. Femeia continuă să o fixeze pe Roya cu o privire aflată la limita dezgustului.

- Bahman, șopti Roya. Nu te uita acum, dar femeia de la masa aceea se tot holbează la noi.

- Cine? zise Bahman întorcându-se.

- Nu te uita acum! șopti Roya printre dinți.

Dar era prea târziu. Bahman o reperase deja pe femeie. Se întoarse din nou spre Roya. Era roșu la față.

- Se uită în continuare la noi, nu-i așa?

- Ah, nu e decât... murmură Bahman. Nu-ți face griji.

- O cunoști?

- E Shahla.

- Cine? El oftă.

- Mama crede că ea îmi este sortită. Roya amuți.

El se aplecă peste masă și o luă de mână.

- Contează ce cred eu. Ce credem noi, adăugă el repede.

Nu sunt de acord cu aberația tradiționalistă a căsătoriilor aranjate. Știi asta.

Roya simțea că îi plesnește capul.

- N-ai pomenit niciodată nimic despre ea. Nu mi-ai spus că aveai pe cineva planificat pentru tine.

- Uite ce e, mama mea... la fel ca toate mamele, are în minte - pardon, avea în minte - o fată pentru mine. A ales-o pe Shahla acum ceva vreme. Crede-mă, nu e nici pe departe ceea ce vreau eu. Asta nu se va întâmpla.

- De ce nu mi-ai spus? Ar fi trebuit să-mi spui. Mi-ar fi plăcut să știu!

- Ei bine, de-aia. Uite ce e, Roya, mama mea are niște... probleme. Câteodată nu e prea bine. Emoțional vorbind. în mintea ei. Probabil că ai observat deja asta.

Roya îi întâlnise pentru prima oară pe părinții lui Bahman în primăvară, când se

curtau, și merseseră la el acasă după școală împreună cu un grup de prieteni. Tatăl lui Bahman era blând și tăcut, dar mama lui o intimidă. Prima oară când o întâlnise pe doamna Aslan (și de fiecare dată după aceea) avusese senzația că era evaluată din cap până în picioare. Atunci când vorbea în prezența doamnei Aslan, Roya se simțea stânjenită și imatură. Era vizibil faptul că mama lui Bahman nu o plăcea. Fusese împotriva logodnei lor. Dar, până la urmă, tatăl lui Bahman, tăcut și ezitant cum era el, avusese ultimul cuvânt, pentru că el era bărbatul.

- Ar fi trebuit să-mi spui, zise Roya dând ceașca de cafea la o parte și ridicându-se în picioare. Nici nu mă mir că mama ta nu mă suportă. Ea voia ca tu să te căsătorești cu altcineva. Cum ai putut să nu-mi spui ceva atât de important? Credeai că nu o să aflui? În orașul acesta? Unde elevii ca noi se cunosc toți între ei, unde băieții de la școala ta se întâlnesc cu fete de la școala mea? Chiar credeai că nu voi afla?

- Te rog, Roya. Nu simt nimic pentru ea. Nimic e puțin spus. Mama mea are ideile ei preconcepute despre tot. Ea... ea are probleme.

Roya se așeză la loc, pentru că nu voia să-i dea fetei cu pălărie satisfacția de a o vedea certându-se cu Bahman. Voia să plece, dar nu putea. Chiar dacă era furioasă pe Bahman, încerca deja să salveze aparențele. Acestea erau cutumele societății, făcute din amabilități și formalități și idei precise despre comportamentul femeilor, care deseori îi dădeau senzația de sufocare. Dar nu avea de ales, trebuia să rabde, să încerce să se descurce prin acest desigur. Atâta lucru știa și ea.

- Nu te teme, mama mea se va da pe brazdă. Acordă-i un pic de timp să te cunoască mai bine. Cum de n-a văzut în tine bunătatea pe care o vede tot restul lumii?

- Te rog! Ea crede că tu meriți mai mult.

- Acest lucru este imposibil, așa că se înșală. Uite ce e, este starea ei psihică. Mama nu-și controlează în întregime emoțiile. Are zilele ei proaste. Dar se va da pe brazdă, ai să vezi.

Desigur că mai erau și alte pretendente; doamna Aslan trebuia să fi avut în vedere și alte fete pentru Bahman. În librăria domnului Fakhri, printre rafturi, în cotloanele acelea întunecate și prăfuite, părea că Bahman era doar al ei. Băiatul în cămașă albă și pantaloni kaki nu venea aproape niciodată însoțit de prieteni acolo. Conversațiile lor, glumele doar de ei știute, ieșirile la Cafe Ghanadi păreau a face parte dintr-o sferă separată. Datorită faptului că era activ din punct de vedere politic, ea presupusese inițial că cercul lui de prieteni era format din tocilari naționaliști obsedați de premierul Mosaddeq. Când se gândea la modul în care socializa Bahman, își imagina niște dezbateri politice împreună cu alți tineri intelectuali prin cafenele. Dar Jahangir era prietenul lui apropiat, iar ea văzuse deja că Jahangir se învârtea în niște cercuri foarte elitiste. Era cunoscut pentru faptul că dădea cele mai tari petreceri. Bahman făcea și el parte din asta -înțelegea acum. Bineînțeles că mai erau și alte femei care îi fuseseră promise, care îl doreau.

El se aplecă și o sărută pe obraz. Gura îi mirosea a cafea prăjită. Fata aceea, Shahla, nu avea cum să nu fi văzut scena, în public, în cafenea, Bahman o trăsese spre el ca și cum ar fi fost singuri pe lume, ca și cum nu ar fi avut nimic de ascuns.

Roya ar fi trebuit să se tragă înapoi, dar în loc de asta permisesese acel sărut. Erau logodiți, pentru numele lui Dumnezeu! Soarta lor era pecetluită. Niciun plan făcut dinainte de vreo mamă nu ar fi putut să-i despartă.

Cu coada ochiului, Roya o zări pe fata numită Shahla ridi-cându-se de la masă și plecând valvârtej, lovindu-se de mese.

## **CAPITOLUL ȘAPTE**



1953

### Doamna Aslan

Împotriva voinței ei, doamna Aslan fusese nevoită să aprobe acea logodnă pentru că, așa cum spunea deseori, dar oamenii nu voiau să o asculte, în lumea aceasta blestemată era suficient acordul bărbatului, ce mai conta și părerea femeii? Aparent, iresponsabilul ei soț trebuise neapărat să aprobe căsătoria și iată! Era ca și făcută, pecetluită cu sigiliul legitimității. Ca și cum nu ea, mama, fusese cea care îl dăduse pe băiatul acela afară din corpul ei firav și chinuit, ca și cum nu ea fusese cea care îl ținuse la sân lună de lună până o seca de tot, ca și cum nu ea îl ținuse de mână și îl plimbase prin tot orașul ca să-i arate lumea, ca și cum nu ea stătuse cu el în fiecare seară încurajându-l să scrie poeziile sau problemele de matematică în caiet. Ca și cum nu făcuse tot ce-i stătuse în puteri pentru ca fiul ei să o ducă mai bine, să reușească în viață! Încă de la început văzuse un potențial măreț în copilul acela. El avea să se ridice deasupra propriei clase sociale și a nemîșcării; în acel Iran nou și modern el putea accede la cercuri sociale mai bune. Nu era țara aceea în plină schimbare? Nu asta spunea toată lumea? Nu reușise ea, prin voință pură și prin voia Domnului, să scape de sărăcie? Ea fusese o fetiță cu papucii rupți și cu un batic ponosit legat la gât, o fată care n-ar fi trebuit să fie niciodată mai mult decât fiica unui om sărac, o țărancă, poate o servitoare. O fată care suferise niște pierderi insuportabile. Dar acum îl avea pe Bahman.

Se măritase cu domnul Aslan (nu ar fi fost de niciun folos să se frământa prea mult suferind din dragoste; indiferent ce se întâmplase, așa stăteau lucrurile) și, prin intermediul acelei căsătorii, rupsese barierele clasei sociale din care făcea parte. Se măritase cu un inginer! îl crescuse pe fiul lor; mai era cineva în orașul acela care se îndoia de energia, inteligența și talentele absolute ale fiului său? Nu era el precum soarele și stelele de pe cer? Își dorea ca acea Roya să dispară din viața fiului său. În schimb, trebuia s-o suporte cum chicotea pe canapeaua din sufrageria ei. (Da, aveau o canapea. Asta era; aveau o canapea, mobilă în stil occidental. În camera minusculă a copilăriei ei nu aveau scaune, nici masă, nici vreo canapea elegantă. Stăteau pe podea. Mâncau așezați turcește, din farfurii aranjate pe pânza sofreh de pe podea.) Acum, fata aceea stătea pe canapeaua ei. Asta o făcea să devină lividă la față. Asta făcea ca boala ei, un monstru care și așa era destul de imprevizibil și necruțător, să o lovească și mai tare. Un adevărat tsunami provocat de acea tulburare nervoasă oribilă o lovea uneori fără niciun avertisment. Se afunda tot mai mult, iar când acel lucru se întâmpla, nici măcar băiatul ei nu reușea să o smulgă din stările acelea. Deși încerca.

Era chiar în mijlocul unei asemenea crize atunci când Bahman își exprimase, cu îndrăzneală, intenția de a-i cere mâna Royei, iar soțul ei, slab și ineficient cum era, acceptase! Ba chiar îl și încurajase. În momentele ei proaste, doamna Aslan era lipsită de putere; abia dacă rezista pe parcursul unei zile, chiar și al unei ore, ei nu știau asta? Cum se gândiseră să-i dea acea veste tocmai atunci? Poate că tocmai din motivul acela îi dăduseră acea veste atunci, nenorociții. Avea să participe la acea blestemată de petrecere de logodnă doar pentru că o femeie trebuia, desigur, să se supună soțului ei până la urmă. Până și unuia slab și penibil ca al ei. Voia să împiedice acea căsătorie catastrofală. Fiul ei cel frumos, care avea atâtea de oferit, care putea face niște lucruri fantastice în viață! Să se căsătorească cu o fată pasionată de citit, o fată obișnuită care credea că a citi romane traduse din rusă sau din engleză era ceva demn de atenție, care era drăguță, dar nu din cale afară de frumoasă, al cărei tată se chinuia să-și păstreze pe linia de plutire cariera de funcționar. Dar cel mai rău lucru dintre toate era că tatăl

ei avea aceeași obsesie pentru naționalism și premier de care se molipsise și fiul ei în ultima vreme. Nu voia ca băiatul ei să se adâncească și mai mult în activisme politice inutile. Voia ca Bahman să reușească în viață. Să lucreze la compania petrolieră, să facă bani - era rost de făcut mulți bani acolo -, era atâta potențial pentru tinerii aceia!

- Ce mai faceți, doamnă Aslan? îndrăzni fata aceea pe nume Roya s-o întrebe, așezată pe canapeaua ei. Bahman mi-a spus că ați avut probleme cu somnul aseară. Vă simțiți mai bine acum?

Șleampătă, obraznică și necuviincioasă, iată cum era fata aceea.

- Cum ai vrea să fii? spuse doamna Aslan. Ai puțină răbdare, fata mea. Viața te va pune și pe tine la pământ. Te va doborî atunci când te aștepți mai puțin. Vei vedea. Lumea aceasta e nedreaptă. Știi că bebelușii mor?

Fata părea uimită; derutată total și șocată. Nici nu putu să spună ceva.

- Exact. Ți-a spus cineva asta atunci când l-ai sedus pe fiul meu? Când l-ai atras în magazinul acela înghesuit?

În timp ce vorbea, simțea cum inima i se strânge și stomacul i se întoarce pe dos. Brusc, a simțit cum o cuprinde un val de căldură; voia să-și smulgă hainele de pe ea, să stea dezbrăcată la fereastră, să simtă vântul cum îi mângâie pielea, să simtă orice, numai nu acel sentiment sufocant de pierdere.

- Mamă, te rog. Te rog!

Vocea lui Bahman parcă venea de pe un vârful de munte îndepărtat. Mama lui fusese cuprinsă de un atac de panică și transpira abundent.

- Iubirea... începu domnul Aslan pe un ton apăsător. Așa cum spunea poetul nostru Omar Khayam, iubirea este...

- Destul! spuse doamna Aslan. Taci din gură.

Nu mai putea suporta. Soțul ei se prefăcea mereu că totul e în regulă. Era un fricos, un laș, un prost. Nici măcar nu voia să vorbească despre pierderi. Se ridică în picioare și ieși din cameră pentru a scăpa de platitudinile lui poetice și de mucoasa aceea pe nume Roya.

Ușa se trânti.

Așezată pe sofa, Roya nu putu decât să-și privească mâinile. Tot corpul îi tremura. Bahman o avertizase, îi spusese despre boala mamei sale - despre cum o cuprindeau accesele de furie și cum nu își putea controla stările sufletești. Trebuia să-i fie pe plac acelei soacre în deceniile care urmau, dar se părea că nimic din ce făcea nu era bine în ochii doamnei Aslan. Doamna Aslan arăta de parcă fusese lovită de un cal.

Pentru o vreme, se prefăcuseră că totul era normal, că beau ceai și se vizitează așa cum cerea tradiția. Dar doamna Aslan nu făcuse niciun efort să o placă pe Roya, iar acum ieșise val-vârtej, cuprinsă de panică și de furie. Ce era boala aceea, acel „monstru al emoțiilor care pune stăpânire pe ea”, cum o descrisese odată Bahman? Domnul Aslan încerca mereu să se revanșeze pentru lipsa de politețe a soției sale. Acum îi oferise Royei încă un pahar de ceai și o baclava. Atunci când Roya refuză politicos, domnul Aslan închise ochii și se lăsă pe spate, luând postura pe care o adoptau majoritatea iranienilor atunci când se pregăteau să recite din poezi persane antice. Preț de un minut, domnul Aslan rămase în poziția aceea, respirând adânc. Apoi se ridică și el.

- Vă rog să mă scuzați, zise el cu o mică plecăciune. Avea lacrimi în ochi. Mă întorc imediat.

Roya îl urmări cum iese cu pași mărunți din cameră. Rămase pe canapea lângă Bahman, lângă fiul acelor părinți care erau atât de diferiți de toate cuplurile pe care le întâlnise până atunci și care păreau atât de devastați și de însingurați.

Atunci când mama lui se purta așa, când furia puneă stă-pânire pe ea și renunța la amabilitățile sociale, Bahman se schimba. Devenea tăcut și abătut.

Sunetele sughiturilor de plâns ale doamnei Aslan se loveau precum gloanțele de ușa închisă a dormitorului.

Roya îi strânse mâna.

- Pe mine nu mă deranjează, minți ea. Nu se poate controla.

Prin ușă se auzea sunetul înfundat al vocii domnului Aslan, liniștind-o și alinând-o pe soția sa.

Bahman nu spuse nimic. Privi drept înainte. După câteva minute care părură interminabile, își puse tăcut capul pe umărul Royei. Ea îi simți obrazul prin cutele cusăturii bluzei pe care o tricotase Maman. El își afundă fața în trupul ei. Era ca și cum ar fi vrut să dispară.

Roya îl sărută pe creștet și își trecu mâna prin părul lui. Ar fi vrut să-l salveze.

Atunci când domnul Aslan se întoarse, într-un târziu, părea epuizat.

- Așa, deci! spuse el cu o veselie forțată în glas. Cine mai vrea ceai?

Bebelușii mor răsuna în urechile Royei.

Bahman se ridică în picioare și se duse la bucătărie să mai aducă ceai. Făceau totul de ochii ei, toată acea șarada în care pretindeau că totul e în regulă. Faptul că ușa camerei doamnei Aslan rămânea închisă, că se prefăceau că sughiturile ei de plâns nu se auzeau în continuare. El era obișnuit cu toate astea - să aducă ceai, să umble prin bucătărie, să servească, ba chiar și să gătească. Treburi de femeie. El și tatăl lui se ocupau cu asta mai mult decât oricare alt bărbat pe care-l cunoscuse Roya până atunci. Femeia din casa lor era bolnavă. Tatăl și fiul păstrau lucrurile în ordine și le aduceau pe făgașul normal. Se asigurau că gospodăria funcționa. Bahman îi spusese că toți servitorii pe care îi angajaseră fuse-seră în cele din urmă concediați de mama lui - nu le putea suporta insolența, prezența. Nu reușea să se împace cu ideea unui ajutor în casă. Era mai bine așa, spunea el. Erau o familie discretă; oricum era mai bine ca ceilalți să nu fie expuși la stările ei. Acum, când stătea cu tava în mână, era limpede că și-ar fi dorit să o fi putut proteja pe Roya, să nu o fi expus acelei atmosfere, acelei lipse totale de control asupra situației.

Bahman puse cu grijă tava pe masă.

Avea să merite. Avea să o accepte pe mama lui, avea să facă tot posibilul să se înțeleagă bine cu ea. Ar fi făcut orice pentru băiatul acela.

## **CAPITOLUL OPT**

**1953**

### **Petrecerea de logodnă**

Petrecerea lor de logodnă a avut loc într-o seară de vară din iulie, la câteva săptămâni după ce Roya și Bahman au absolvit liceul. Maman și Baba au invitat rudele și prietenii apropiați pentru a sărbători evenimentul. Maman și fetele au trebăluit ore în șir în bucătărie, gătind și pregătind masa. În ziua petrecerii, Kazeb, o femeie pe care o angajau din când în când ca să-i ajute cu treburile casei, a venit și a luat-o pe Zări la niște cumpărături pe ultima sută de metri, iar Roya și Maman s-au concentrat pe felul-vedetă al serii: orez cu bijuterii.

La chiuveta din bucătărie, cu părul șaten prins în coc, chi-pul blând și rotund

acoperit de sudoare din pricina efortului și cu mânecile ridicate dezvelindu-i antebrațele durdulii, Maman curăța zereshk. Aceste agrișe mici și uscate urmau să fie puse în orezul basmati la final. Roya stătea lângă mama ei și inhala mirosul familiar de lămâiță. O ajută să cearnă pământul și pietricelele amestecate printre agrișe, apoi o urmări cum pune fructele într-o sită mică și le clătește.

- Crezi că lucrurile vor fi diferite, Maman? întrebă Roya.

Maman puse sita într-un castron cu apă rece.

- Ce să fie diferit?

- Noi. Tu și cu mine.

Oricât de mult ar fi tânjit Roya după o viață nouă alături de Bahman, era ciudat să se gândească la schimbările care urmau să se petreacă. Oare casa aceea cu draperii albe și eu bucătăria atât de meticolos aranjată avea să i se mai pară acasă? Oare avea să se schimbe totul? Avea să mai poată glumi cu Zări și să fie parte din familie la fel ca înainte?

Maman oftă.

- Așa trebuie să fie lucrurile, Roya Joon. Fetele cresc. Se mărită și pleacă din casa părintească.

Luă sita din castronul cu apă și o scutură de câteva ori deasupra chiuvetei.

- Dacă mi-aș dori să locuiești în casa asta cu mine până când voi muri? Nu pot să te mint. Sunt unele momente mai egoiste în care ideea ca fetele mele să nu plece niciodată de

lângă mine mi se pare în regulă! Dar tu trebuie să-ți începi viața, desigur. Ai viitorul tău. Fie ca tu și Bahman să aveți o viață lungă și fericită împreună, inshallah, facă-se voia lui Dumnezeu.

O viață lungă și fericită împreună. Lumea ei avea să fie atât de frumos zdruncinată atunci când avea să se mărite cu Bahman, la sfârșitul verii! Maman îi întinse Royei sita, iar Roya puse agrișele pe prosopul de bucătărie, le șterse, apoi le împrăștiă pe o farfurie mare - învățase toate aceste mișcări sub îndrumarea lui Maman, de-a lungul timpului. Dar de data aceasta își dădea bine seama că, deși gătea împreună cu Maman, ca întotdeauna, o făceau pentru un eveniment care avea să o ia de lângă mama ei.

- Vom fi aproape una de cealaltă. Tu vei locui la doar patruzeci de minute depărtare de noi, Roya Joon! râse Maman ca și cum i-ar fi citit gândurile. Ne putem vedea în fiecare zi dacă vrei. Asta dacă nu te vei plictisi de Maman a ta.

Roya și Bahman hotărâseră să închirieze câteva camere într-o casă aflată, în mod convenabil, aproape de casa părinților lui. Astfel, Bahman putea să stea în continuare cu ochii pe mama sa, având în vedere starea ei fragilă. Camerele se aflau puțin cam departe de sediul ziarului unde urma să lucreze Bahman începând din toamnă, dar avea să ia autobuzul până acolo. Desigur, până la urmă aveau să-și cumpere o casă a lor, mai mare, dar deocamdată acesta era un pas important. Roya răsuflase ușurată atunci când Bahman spusese „nu” ideii de a locui în casa părinților lui; era un obicei răspândit ca tinerii proaspăt căsătoriți să-și înceapă viața împreună în casa părinților mirelui. Dar Bahman insistase că nu voia ca Roya să se simtă ca o îngrijitoare pentru mama lui și că el și tatăl său puteau să se descurce cu asta atâta vreme cât locuiau aproape.

Maman își șterse fruntea cu dosul palmei.

- În această nouă etapă a vieții, cu binecuvântarea soțului tău, desigur, poți decide ce vei face mai departe. Mulți se vor aștepta să stai acasă și să faci copii, iar asta este, desigur, și ea o cale bună de urmat. Sau, dacă vrei, poți încerca să urmezi, măcar o

vreme, studiile științifice pe care le prețuiește tatăl tău atât de mult.

Maman deschise un săculeț de orez și vărsă boabele într-un castron mare. Boabele se lovire cu un clinchet de suprafața castronului și începură să se adune într-o grămăjoară pe fundul acestuia.

Baba și prelegerile sale. Madame Curie! Roya luă orezul și umplu castronul cu apă pentru a elimina surplusul de amidon.

- Știu că e foarte entuziasmat și mândru de noi pentru simplul fapt că avem ocazia de a studia științele. Dar asta nu a fost niciodată...

- ... singurul lucru pe care voiai să-l studiezi? termină Maman propoziția în locul ei.

Părul lui Maman strălucea în lumina soarelui care pătrun-dea prin fereastra bucătăriei. Câteva fire argintii se vedeau în razele de soare.

- Fiica mea, căreia îi plac romanele. Căreia îi place să citească. Ți vei da singură seama ce vrei, Roya Joon. Baba se bucură foarte mult pentru tine, după cum știi. îl iubește pe

Bahman, zise ea atingând-o pe Roya pe obraz. Tu vei fi mereu puiul meu. Patruzeci de minute sunt o nimica toată.

Roya termină de spălat orezul și puse castronul jos. Urmau să soteze împreună agrișele într-o tigaie. Să ia bucățile de pui și să le dea cu sare, piper și curcumă, apoi să le prăjească până căpătau o nuanță auriu-maronie. Urmau să fiarbă orezul și să-l scurgă de apă, apoi să-l pună înapoi în oală cu o cârpă sub capac pentru a reține aburul. Apoi ea și Maman aveau să stropescă bucățile de pui prăjit cu suc de limetă și șofran dizolvat, după care aveau să le așeze pe farfurii. După aceea, urmau să taie mărunt fisticul și migdalele cu un cuțit, adăugându-le apoi în orezul fiert. Aveau să adauge și câteva coji de portocală puse de Maman la soare la uscat. Urmau să servească la petrecerea de logodnă un fel de mâncare potrivit mai degrabă pentru o nuntă. Era un moment al bucuriei. Al noilor începuturi. Maman avea dreptate. Roya ar fi putut veni oricând pe la ea să o salute, să-i ceară sfaturi, să stea amândouă în bucătărie și să bea ceai.

Zări și Kazeb intrară în bucătărie vorbind tare și purtând în brațe niște cutii mari și roz în care erau prăjituri.

- Sunt atât de grele! O să dureze ceva până o să-mi treacă

durerea de spate! spuse Zări trântind cutiile pe masa din bucătărie. Apoi, uitându-se spre Roya: Ce ai pățit? De ce ești așa de serioasă? Nu ești entuziasmată?

Tonul lui Zări era ușor provocator, dar și îngrijorat în același timp.

- Bineînțeles că sunt. De ce nu aș fi?

- Nu ești emoționată?

- Ba sunt puțin. Dar mama va fi în continuare...

Voia să-i spună lui Zări că Maman o asigurase că vor rămâne în continuare apropiate. Era tot ce aștepta Zări pentru a porni ofensiva:

- Mama lui te cam îngrijorează, nu-i așa? Crede că nu suntem suficient de buni, știu asta. Crede că fiul ei merită ceva mai bun. E una dintre femeile acelea lacome care vor să avanseze pe scara socială. Vrea și mai mulți bani, vrea un statut și mai înalt. Nu-i așa? Crede că slujba de funcționar public a lui Baba e sub standardele familiei ei. Se uită de sus la noi!

- Zări, ajunge! zise Maman.

- Nu, serios acum. Cum o să te descurci cu ea? o întrebă Zări pe Roya.

- îl iubesc.

- Dar ea a fost împotriva logodnei voastre! Asta nu îți spune nimic? Într-adevăr îți dorești așa ceva? Să fii măritată cu cineva a cărui mamă te urăște?

- Nu mai fi așa dramatică, Zări. Te rog, zise Maman.

Zări își mușcă buzele, dar continuă:

- Cât de naivă ești câteodată, surioară! Mama lui nu a făcut altceva decât să încerce să te saboteze. Fiii sunt slabi în mâinile mamelor lor. Iar el în mod special. „Vai, ce vrei să-ți aduc, mamă? Vai, mai vrei un ceai, mamă? Vai, lasă-mă să te ajut eu, mamă!”

- Așa se poartă fiii buni! spuse Maman.

- La nivelul ăsta?

- Da! zise Roya. Și, oricum, până la urmă a fost și ea de acord, nu-i așa? Prin urmare, nu se mai împotrivește acestei nunți acum.

- Tu să ai grijă oricum, basheh, OK?

- Zări, zise Roya coborând vocea și privind în jur de parcă ar fi fost pe cale să divulge un secret incomod. Ea nu se simte bine.

Abia după ce o întâlnise de câteva ori pe doamna Aslan, Roya își dăduse seama că Bahman compensa starea fragilă a mamei sale prin încercarea de a fi totul pentru ea și pentru familie. Era ca și cum priceperea, bunătatea și generozitatea lui ar fi fost niște răspunsuri directe la lipsa acestor trăsături în mama sa. Atunci când ea era rea și nepoliticoasă, el era generos și iertător. Fragilitatea mamei lui părea să creeze în el nevoia de a lua de la viață cât mai mult și de a fi puternic. Oare de aceea îi zisese domnul Fakhri că el era băiatul care voia să schimbe lumea? Roya crezuse mereu că spusese asta datorită activismului său dedicat premierului Mossadegh. Dar poate că, văzând-o pe mama sa captivă capriciilor acelei boli, izolată în casă mai mereu, incapabilă să discute cu ceilalți sau să se descurce eficient în societate, în Bahman se trezise dorința supremă de a realiza ceva în viață. Dorința de a lua în mâini frâiele propriei vieți, de a îndrepta lucrurile sau de a „schimba lumea”, așa cum spunea domnul Fakhri.

- Uite ce e, Zări. Sunt unele lucruri legate de doamna Aslan pe care tu nu le știi. Așa că poate ar trebui să fii puțin mai respectuoasă. Las-o în pace. Nu știi toată povestea, șopti

Roya în bucătărie.

- Știu despre stările ei ciudate. Cine nu știe? Nu sunt un secret!

Învinsă, Roya lăsă spatula jos.

Roya, Maman și Baba stăteau aliniați la intrare, zâmbind și salutându-i pe oaspeții care veneau. Unchi și mătuși, prieteni și rude apropiate intrau în casă cu flori și prăjituri în brațe, felici-tându-i pe Roya și pe părinții ei, apoi se făceau comozi în sufragerie. Femeile stăteau, conversau și beau ceai într-o parte a încăperii, în timp ce bărbații stăteau în grupuri, în cealaltă parte, cu paharele de ceai în mâini. Roya se așteptase ca Bahman și părinții lui să ajungă primii, dar întârziiau. Unde era Bahman?

Într-un târziu, ușa se deschise și Bahman, cu o expresie obosită pe chip, intră cu mama lui de braț. În urma lor venea tatăl său, care părea complet devastat.

- Ne cerem scuze că am întârziat atât de mult, le spuse Bahman lui Maman și Baba în loc de salut, apoi o sărută pe Roya pe obraz.

Pe Roya o șoca gestul lui. Erau logodiți, într-adevăr, dar tot i se părea un gest îndrăzneț și nelalocul lui. Astfel de manifestări de afecțiune de față cu părinții erau considerate ca fiind lipsite de respect. Dar trupul ei se încălzise în urma sărutului, iar ea se înmuie.

- E totul în regulă? șopti ea.

- Am avut niște... probleme, murmură Bahman.

"Probleme însemna, cel mai probabil, că mama lui, doamna

Aslan, fusese din nou într-una dintre stările ei speciale. „Fra-gilă și viguroasă”, după cum o descriesese Bahman odată.

Roya înlemni când viitoarea ei soacră se apropie de ea, îmbrăcată într-o bluză neagră, fustă neagră și ciorapi negri și groși. Într-o seară frumoasă de vară! Majoritatea femeilor erau îmbrăcate în culori deschise: Maman strălucea într-o rochie elegantă de culoare turcoaz. Zări purta roz, întocmai ca vede-tele de la Hollywood pe care le admira atât de mult. Roya pusese pe ea rochia verde pe care Maman o croise special pentru acea ocazie. Dar doamna Aslan arăta de parcă venise la o înmormântare, își pusese chiar și un șal tricotat de culoare închisă peste umeri. În obraji avea două cercuri de fard de obraz. Răspândea în jur un parfum înțepător, cu arome florale.

Maman nu era de acord cu machiajul. Le disprețuia pe femeile care aveau nevoie de „vopsea de camuflaj” pentru a-și dovedi frumusețea. Când o vedea pe Zări trudind în fața oglinzii punându-și bucați de ziar în păr pentru a obține buclele perfecte, Maman o dojenea spunându-i că „frumusețea ar trebui să vină de la sine. Nu e nevoie să retușezi opera lui Dumnezeu.”

„Unele dintre noi au nevoie de retușare, mamă”, răspun-dea Zări. „Unele dintre noi trebuie să-L ajutăm puțin.”

- Ah, doamnă Aslan, nu vă este cald în șalul acela? Întrebă cu blândețe Maman și-i dădu un ghiont discret Royei. Roya Joon, ajut-o pe doamna Aslan să-și dea șalul jos.

Până să apuce Roya să i-l ia, doamna Aslan îi întinse, pe rând, obraji ca să îi sărute.

Fardul păstos de pe fața viitoarei ei soacre avea gust de trandafiri ofiliți. Roya își retrase fața și întinse mâna după șal. Dar se trezi lovită peste mână de o palmă uscată și zbârcită.

- Nu! izbucni doamna Aslan.

- Ah, îmi cer scuze, spuse Roya roșind.

Bahman o apucă repede de mână pe mama sa.

- Hai să te așezi undeva, mamă. Trebuie să-ți tragi răsuflarea.

Bahman o conduse pe doamna Aslan spre colțul îndepăr-tat al camerei și așeză un scaun lângă perete, departe de cei-lalți oaspeți.

- Ce ciudat, șopti Zări, ducându-se lângă Roya și ținând în mâini o tavă plină cu nuci. E zăpușeală afară! Cine naiba ar purta chestia aia?

- Probabil că ea... nu contează. Tu vezi-ți de împărțit nucile!

Zări ridică din sprâncene, scutură din cap și trecu mai departe.

- Fata mea, nu-ți face griji. Doamna Aslan a întâmpinat niște dificultăți în a se pregăti pentru ocazia festivă din această seară, asta e tot, zise domnul Aslan apropiindu-se de ea. Are

zile mai bune și zile mai rele. Trebuie să o ierți. Să vă vedem pe voi, tinerii, ne umple inimile de bucurie. E cel mai bun lucru.

Părea sincer. Royei îi păru rău pentru el. Domnul Aslan îi zâmbi, iar în ochi i se citea bunătatea. Își întoarseră amândoi privirile către colțul îndepărtat al camerei, în care Bahman o așezase pe mama lui.

Bahman se învârtea pe lângă ea, ținând geanta cu o mână și aranjându-i scaunul cu cealaltă. Doamna Aslan vorbea neîntrerupt. Bahman îi răspundea dând aprobator din cap. Dar doamna Aslan nu se oprea; părea că îl roagă ceva. Bahman privea tăcut



spre podea. Doamna Aslan spumega de furie, arătând spre geantă. În cele din urmă, Bahman deschise geanta și scoase ceva din ea. Roya făcu ochii mari. Era un evantai din bambus, de genul celor folosite la întepierea focului la prepararea chebapului pe grătar. Clătinându-se, Bahman începu să fluture încet fanionul în dreptul feței mamei sale. Doamna Aslan tăcu, închise ochii și se lăsă pe spate în scaun.

Roya întoarse privirea în altă parte.

- Ah, dacă ar vrea măcar să-și dea jos șalul acela, spuse

domnul Aslan pe un ton abătut. Nu vrea să asculte, Roya Khanom. Totul trebuie să fie așa cum vrea ea. Iertare, te rog.

E peste puterile ei, pur și simplu.

În bucătărie, cutiile roz de la Cafe Ghanadi acopereau toate Haturile. Kazeb și Zări scoaseră prăjiturile în formă de ureche de elefant și de limbă pe care le cumpăraseră mai devreme, iar Maman le aranja cu grijă pe farfurii, astfel încât să nu fie nicio firimitură nelalocul ei. Ridică privirea, roșie la față din cauza căldurii din bucătărie.

- Ce-i cu tine aici, Roya Joon? Du-te înapoi în sufragerie și stai cu musafirii. Ar trebui să stai de vorbă cu toți. Du-te!

- Dar vreau să te ajut.

- Nu, tu ești viitoarea mireasă. Te rog, du-te și stai de vorbă cu musafirii. Mai ales cu doamna Aslan. Nu trebuie să fii necuviincioasă acum. Dacă vrei să ai o căsnicie fericită, trebuie să-i faci pe plac soacrei. Orice femeie știe că acesta e un adevăr indiscutabil lăsat de Dumnezeu pe pământ!

- Khanom, uite, din motivul ăsta vreau ca, dacă ar fi să mă mărit vreodată, să găsesc un orfan drept mire, adăugă și Kazeb.

Zări izbucni într-un râs aprobator.

- Un plan grozav!

Maman scutură din cap.

- Roya Joon, trebuie să fii respectuoasă. Du-te și stai de vorbă cu doamna Aslan, nu poți să o ignori.

Roya ar fi vrut să rămână în căldura familiară a bucătăriei împreună cu mama, sora ei și Kazeb, învăluită de mirosul orezului basmati cu șofran, aranjând prăjiturile în formă de ureche de elefant și de limbă pe farfurii și discutând despre cât de crocant era orezul tahdigde pe fundul oalei. Era ciudat să fie în rolul de viitoare mireasă. În timp ce mama ei aranja prăjiturile, Roya se întrebă cum se petrecuseră lucrurile așa de repede. Ea și Bahman ieșiseră dansând din Librărie, apoi intraseră în Cafe Ghanadi, apoi își cunoscuseră familiile, totul pe repede-înainte, ca în filmele acelea vechi cu Charlie Chaplin pe care le proiectau mereu la cinematograful.

- Du-te odată, o ușui mama ei.

Roya se întoarse cu pași șovăielnici în sufragerie.

Bahman nu-i mai făcea vânt mamei sale. Acum era înconjurat de un grup de bărbați, printre care și Baba. Se bucura să-l vadă din nou el însuși, cel îndrăzneț. Imaginea băiatului servil care-i făcea vânt cu evantaiul mamei sale era greu de privit. Din zumzetul de voci, râsul lui Baba se auzi cel mai tare. Era în mod clar încântat de viitorul său ginere. Roya simți un val de recunoștință pentru Bahman: energia lui, bunătatea lui, abilitatea lui de a-și încânta audiența. În mod sigur putea să vorbească și ea cu mama lui.

Își făcu loc printre grupurile de musafiri către colțul îndepărtat în care stătea doamna Aslan. Avea să fie politi-coasă, să nu se certe, să asculte supusă lamentările doamnei Aslan despre cât de cald era în cameră în timp ce purta un șal gros, de iarnă.

Când se apropie de scaunul doamnei Aslan, Roya văzu cu surprindere un bărbat aplecându-se spre ea. Nu-și dădea seama cine era, nu-i vedea decât spatele. Purta un costum scrobit din in. Era o rudă? Bahman îi spusese că printre motivele dificultăților cu care se confrunta mama sa era și acela că era foarte singură. Toate rudele ei locuiau în sudul țării și nu le vedea prea des. Doamna Aslan era izolată în Teheran, bazându-se doar pe niște vecini și pe un cerc social care, din cauza timidității domnului Aslan și a personalității ei dificile, era destul de restrâns.

Roya se apropie de doamna Aslan și de bărbatul acela necunoscut. De data aceasta, lamentările doamnei Aslan păreau a se referi la mult mai mult decât la temperatura din cameră. Îi vorbea repede acelui bărbat, strângând șalul cu o mână și gesticulând cu cealaltă. Când o văzu pe Roya se opri și strânse din buze, făcându-i un semn bărbatului. Acesta se întoarse.

- Ca să vezi, e chiar tânăra mireasă!

Roya recunoscă mai întâi vocea, apoi chipul bărbatului.

- Domnule Fakhri?

Nu-l văzuse niciodată atât de aranjat. La magazin purta de obicei o cămașă simplă și niște pantaloni comozi, având un aspect de profesor, dar în seara aceea era îmbrăcat la patru ace. Se aranjase bine.

- Ah, fata mea, nu fi atât de surprinsă, zise doamna Aslan pe un ton iritat.

Roya se înroși. Petrecerea de logodnă era pentru familie și pentru prietenii apropiați. Nu era ceva pretențios, se ținea la ei acasă și nu era decât o ocazie de a consuma prăjituri și ceai cu prietenii apropiați. Dar Maman, în felul ei caracteristic, nu se putuse abține să pregătească un adevărat festin. La meniul tradițional cu prăjituri și ceai adăugase celebra ei mâncare de chebap de pui jukeh. Desigur, fusese nevoită să gătească și orez, dar orezul alb și simplu nu era suficient, așa că le spusese că nu avea cum să nu pregătească niște orez aseasonat cu agrișe, migdale mărunțite, fistic și coji de portocală. „Manijeh Joon, nu e nuntă, e doar o petrecere de logodnă!” protestase Baba. „Nu pregătesc mare lucru!” promisese Maman în timp ce alerga încoace și încolo să facă pregătirile. „Nu vrem să exagerăm acum, ar putea aduce ghinion!” făcuse Baba apel la superstițiile lui Maman. „Nu-ți face griji!” zisese Maman, iar Baba își trecuse palmele peste față, așa cum făcea când era îngrijorat. Roya știa că se gândea la cheltuieli. El era mereu cel care se gândea la cum să drămuiească bugetul pe care-l aveau la dispoziție: să o plătească pe Kazeb, să cumpere pui și carne, să cumpere material astfel încât rochiile lor să nu fie mai prejos de cele ale celorlalte fete. Crede că nu suntem suficient de buni, știi asta. Crede că fiul ei merită ceva mai bun. E una dintre femeile acelea lacome care vor să avanseze pe scara socială. Vrea și mai mulți bani, vrea un statut și mai înalt.

- Haide, fata mea, ți-a dispărut complet culoarea din obraji! zise doamna Aslan pe tonul acela iritat cu care te adresezi cumva de rang inferior.

- Eu doar... se bâlbâi Roya. Apoi, întorcându-se către domnul Fakhri: Eu doar sunt surprinsă să vă văd aici.

- Eu l-am invitat. În fond și la urma urmei, e petrecerea de logodnă a fiului meu. Sau nu am dreptul de a invita prieteni vechi?

- Vă cunoașteți?

Domnul Fakhri râse nervos.

- Draga mea, povestea ta de dragoste a început în librăria mea, pe tura mea, printre rafturile mele, cu paginile mele înconjurându-te. Știi asta. Asta e tot ceea ce vrea să spună

doamna Aslan.

Roya își aminti cum domnul Fakhri îi spusese să fie „extrem de precaută” cu Bahman atunci când acesta venise pentru a doua oară în magazin. Oare îi spusese asta din cauza mamei lui Bahman? Din cauza acelei femei care o făcea mereu să se simtă nedorită, de parcă nu ar fi fost suficient de bună? Oare domnul Fakhri știa că Shahla îi fusese promisă lui Bahman? Și de unde o știa pe mama lui Bahman, până la urmă?

- Dar ce capodoperă ai regizat, într-adevăr. Să-i aduceți

împreună pe fiul meu și pe fata aceasta, nu-i așa, domnule Fakhri? Bravo! Sunteți un adevărat făcător de minuni, pufni doamna Aslan.

Pe fruntea domnului Fakhri apăruă broboane de sudoare.

- îmi acordați prea multe merite, doamnă Aslan, zise el încet. Nu am puterea de a face minunile la care vă referiți.

- Ah, dar mai sunteți și modest. Ce domn! Sunteți genul acela care n-ar face rău nimănui, niciunui suflet. Nici... măcar... unui... copil, zise doamna Aslan rostind apăsător.

Dinspre bucătărie veni un miros de orez cu șofran. Aveau să ia masa în curând. Musafirii urmau să plece după aceea. Petrecerea de logodnă va lua sfârșit. Ea și Bahman se vor căsători la sfârșitul verii. Doamna Aslan se va da pe brazdă. Se va face bine. Trebuia să se facă bine.

- Faceți o plecăciune! spuse doamna Aslan pe un ton ascutit. Faceți o plecăciune în cinstea dumneavoastră, domnule Fakhri. Priviți ce ați realizat!

Describe cu brațul un cerc imens pe deasupra capului și adăugă:

- Ați adus împreună doi tineri îndrăgostiți! Ce lucru absolut magic din partea dumneavoastră!

Roya simți că i se face rău. îi era jenă să-l vadă pe domnul Fakhri atât de încurcat și defensiv. Iar tonul sarcastic al doamnei Aslan era neplăcut și îngrijorător.

Apoi simți o boare, ca o pală proaspătă de vânt. Particulele de aer din jurul ei se puseră în mișcare. Bahman era lângă ea. Venise repede spre ei, ca un căpitan care recunoaște semnele prevestitoare ale unei corăbii ce se scufundă. își trecu brațul pe după mijlocul ei, iar Roya se trezi deodată pe pământ solid. Chiar în fața domnului Fakhri și a mamei sale, o trase mai

aproape de el. Simți mirosul de săpun al pielii sale. Simți asprimea cămășii lui albe lipite de brațul ei.

- Sunt toate bune aici? întrebă Bahman pe un ton cu subînțeles. Mamă? E totul în regulă?

Era o întrebare, dar și un avertisment. Roya știa că Bahman nu voia ca mama lui să strice seara. Trupurile lor se atinseră. Stăteau în fața doamnei Aslan și a domnului Fakhri ca un singur trup -protector, îndrăzneț.

Doamna Aslan se lăsă pe spătarul scaunului. Obrajii ei fardați cu roșu păreau acum mai caraghioși ca niciodată pe fundalul pielii ei palide.

- Eu doar îl felicitam pe domnul Fakhri, Bahman Jan. El a schimbat cursul vieții tale, cu siguranță l-a schimbat! Ai fi putut alege dintre atâtea fete tinere, frumoase și bogate. Știi că pusesem de mult ochii pe una anume - ea este perechea perfectă pentru tine! Dar domnul Fakhri, cu hârtiile și cărțile lui, a venit să te salveze și ți-a

adus dragoste. Ce năzdrăvănie! Voi doi, la fel ca personajele acelea din cărțile pe care le citiți, romanele din Occident. Romanticism artificial...

- Mamă, vrei să-ți aduc ceva? o întrerupse Bahman cu vocea gătuită. Mamă, vrei să te oprești, te rog?

- Dar eu nu făceam decât să-i mulțumesc domnului Fakhri pentru serviciile sale, continuă doamna Aslan. E priceput la găsirea perechii potrivite în iubire. Pentru el, iubirea contează mai mult decât orice altceva. Domnul Fakhri ar face orice pentru ea. Are un suflet atât de curat!

Domnul Fakhri fixă cu privirea podeaua. Nu spuse nimic.

- E greu pentru mine... continuă doamna Aslan cu voce tot mai stinsă, să tolerez asta. Nu pot tolera... (privirea i se pierdu în depărtare). Nu am făcut decât să tolerez, mai spuse ea cu un sughiț.

Bahman își retrase brațul din jurul Royei. Ceva se schimbă din nou în textura aerului. Bahman plecă de lângă Roya și îngenunche în fața mamei sale. Începu să-i vorbească pe un ton blând:

- Poate vrei niște ceai. Lasă-mă să-ți aduc niște ceai.

Doamna Aslan își lăsă capul într-o parte și își îngropa fața în șalul negru. Plângea.

- Mamă, spuse Bahman și o luă de mână. Ah, mamă...

Majoritatea oaspeților erau prinși în conversații. Râsetele lor umpleau încăperea. Roya îi invidia pentru faptul că nu vedeau scena din colț. Nu erau nevoiți să suporte furia doamnei Aslan și dramatismul pe care îl crea prin simpla ei prezență. Ea, Bahman și domnul Fakhri erau singuri pe acea corabie care se scufunda.

Bahman îngenunche din nou în fața mamei sale, îi luă capul și i-l lipi de pieptul său. Roya și domnul Fakhri asistau împietriți la un moment dureros de intim, cu mama plângând pe pieptul propriului fiu.

Atunci când Bahman se ridică în picioare, cămașa lui albă avea pete purpurii. Fardul roșu de pe obrajii mamei sale i se prelinsese pe cămașă, în dreptul inimii.

Roya ar fi vrut să ia cămașa lui Bahman și s-o spele temei-nic, să scoată de pe ea petele lăsate de mama lui. Dar era paralizată, amorțită.

- Mă duc să mai aduc niște ceai, zise domnul Fakhri într-un târziu.

- Nu uita ce ți-am spus, murmură doamna Aslan.

- Nu voi uita, zise încet domnul Fakhri. Îți place ceaiul tare.

Pleacă de lângă ei cu pași mărunți și neliniștiți.

Doamna Aslan își strânse șalul în jurul umerilor și se uită la Bahman.

- Aici e prea frig, iar lumina e complet nepotrivită.

- Îmi pare rău, mamă, spuse Bahman încet. Îmi pare așa de rău.

Toată lumea plecase acasă, iar petrecerea de logodnă luase sfârșit. După petrecere, Maman tămbâiase locul pentru a elimina orice urmă de energii negative provenite din gelozie. Afumase cu mirodenii capul Royei și descântase ochii invidioși să se închidă.

- O, nu-i lăsa să abată cheshm asupra ta, Roya Joon, nu-I lăsa să-ți arunce priviri nefaste, spuse Zări, în ciuda faptului că fusese încă de la început destul de vehementă împotriva relației dintre Roya și Bahman. Nu e nimic mai rău decât puterea privirii nefaste. Ticăloșii roși de invidie văd că acum ești fericită și împlinită cu băiatul acela, apoi pac! Te deoa-che. Ai grijă!

## **CAPITOLUL NOUĂ**

**1953**

### **Tango strâns și încurcat**

Viața Royei continuă să ia amploare. Chiar când credea că a ajuns la capătul unui lucru (de exemplu, când termina de citit toate traducerile romanelor rusești pe care le avea domnul Fakhri în magazin), apărea o altă frontieră interesantă. Pe plan artistic, țara se trezea la viață cu o nouă clasă a inteligenței. Orașul înflorea prin publicații, cinema, teatru, literatură și artă.

Acum, că erau logodiți, ea și Bahman puteau să se vadă fără însoțitori și să iasă în spații deschise, chiar și seara, fără să-și facă griji.

Prietenul lui Bahman, Jahangir, avea un gramofon autentic. Avea discuri din Orient și din Occident. Au început să meargă, în cuplu, la adunările sociale organizate de el. La petrecerile lui, Roya asculta cântece cântate într-o limbă străină atât de sexi, încât aproape că o speria. Era o limbă atât de delicată, încât făcea totul să pară mai ușor.

Seratele de dans ale lui Jahangir se țineau joi seara, în aju-nul sărbătorii de vineri. Părinții lui aveau acces la cele mai noi aparate, printre care și gramofonul. Bahman îi spusese că, atunci când mama lui auzise pentru prima oară că familia lui Jahangir era putred de bogată, încurajase cu lăcomie prietenia dintre ei. Roya se strâmbase auzind asta; doamna Aslan era, fără îndoială, entuziasmată de tinerele sofisticate și bogate precum Shahla, care ar fi putut fi niște pretendente pentru Bahman în casa lui Jahangir.

- Bah bah, intrați, intrați! zise Jahangir îmbrățișându-i pe  
Roya și pe Bahman când sosiră la el. Uitați! strigă el către cei  
lalți oaspeți. E Cuplul Perfect! Știm noi pe cineva care să arate  
mai bine decât ei? Uitați-vă la ei! Tabrik! Felicitări!

Logodna dintre Roya și Bahman era proaspătă și străluci-toare, iar uniunea dintre ei era ceva ce trebuia sărbătorit. Și, judecând după expresiile unora dintre fetele de acolo, ceva ce trebuia și invidiat, cu siguranță.

- Ce avem în meniul din seara aceasta? întrebă Bahman.

- Tango, prietene!

Roya nici nu mai apucă să ajungă până la masa plină de cupe cu pepene pasat amestecat cu gheață. Ea și Bahman erau înconjurați din toate părțile. Bahman strălucea cu șarmul său obișnuit, iar ceilalți se înghesuiau în jurul lui. Deși Jahangir avea gramofonul, muzica și know-how-ul dansului, Bahman era cel pe care îl voiau toți. Cu el exersau primii lor pași de dans. Cu el voiau să flirteze. Bahman memorase, într-o limbă pe care nu o vorbea, versurile unor cântece de Sinatra și ale unor balade de Rosemary Clooney. De la celelalte adunări la care participase împreună cu el de când se logodiseră, Roya știa că, dacă într-o parte a încăperii se lăsa tăcerea, sau dacă o conversație începea să treneze, prezența lui Bahman readucea totul la viață. Era greu să nu te lași captivat de mișcările lui de dans. Roya știa foarte bine că nu era singura fermecată de el. În prezența lui, fetele râdeau în hohote, vrăjite de glumele pe care le spunea.

- Vino cu mine.

Bahman o apucă pe Roya de braț și își făcu loc printre ceilalți. O conduse până în mijlocul sufrageriei. Tocmai începuse un vals. Asta putea să danseze - era unul dintre primele dansuri pe care le învățase de la Bahman și îl exersase cu Zări săptămâni la rând. Zări o trăgea pe Roya încoace și încolo prin dormitor, certând-o atunci când făcea vreo greșeală. Roya, ține minte. Acesta nu este dansul nostru persan, în care ne răsucim mâinile, ne legănam șoldurile. E ceva serios. Concentrează-te! Cu instrucția săptămânală făcută de Bahman și cu antrenamentele forțate ale lui Zări, Roya devenise

tot mai încrezătoare în forțele proprii. Acum plutea împreună cu Bahman prin cameră, inhalând parfumul lui familiar.

- Vreau să beau ceva, spuse ea după ce terminară.

El îi dădu drumul.

La masa cu gustări, Roya luă o cupă cu pepene pasat și o lingură. Dulceața pepenelui cu gheață îi umplu gura uscată. Deodată, simți o bătaie scurtă pe umăr.

Se așteptase să-l vadă pe Bahman, dar văzu în schimb o femeie înaltă, cu părul ondulat, tenul măsliniu și o aluniță de vedetă de cinema deasupra buzei (era reală sau desenată? Dacă Zări ar fi fost acolo, ar fi putut să-și dea seama) care se uita de sus la ea. Era Shahla, fata din cafenea.

- Ți-e sete? întrebă ea pe un ton aspru și apăsător.

- Da, fu tot ce putu să răspundă Roya. Fără salut, fără introduceri, fără amabilități.

- Ei bine, ai aruncat plasa și l-ai prins în mrejele tale. Ura!

Mereu a fost alunecos. Dar, cumva, zise fata studiind părul Royei și rochia ei verde, cumva tu ai reușit. E uluitor. Roya rămase cu pepenele în gură.

- Și când te gândești că Jahangir voia să nu vin și eu în seara asta pentru că își făcea griji că s-ar putea supăra Bahman sau... tu. Eu și Jahangir am fost prieteni aproape toată viața. De ce să nu vin la petrecerea lui? În plus, trebuia să văd cu ochii mei ce anume l-a transformat pe Bahman într-un asemenea iubăreț. Iar acum, continuă ea măsurând-o pe Roya din priviri, am ocazia să văd ce-i cu toată tevatura asta.

Shahla coborî privirea spre pantofii Royei. Nu erau panto-fii cu baretă ai uniformei sale școlare. Erau pantofii fără căl-câi care aparținuseră lui Maman, din velur verde, cu o cataramă mică din alamă într-o parte.

- Dumnezeule, ce priveliște! zise Shahla scuturând din cap, după care pufni disprețuitor și plecă de lângă ea.

- E totul în regulă?

Bahman venise lângă ea, roșu la față de la dansat. Roya nici nu apucase să vadă cu cine dansase el după valsul lor împreună. Nu-i putea opri pe oameni să vină, vrăjiți, spre el. Bărbați și femei deopotrivă roiau în jurul lui.

- Hei, ce s-a întâmplat? întrebă el din nou. Roya scrâșni gheața între dinți și spuse:

- Nimic.

Bahman privi în direcția imitației de vedetă de cinema cu părul ondulat care se furișase spre celălalt capăt al camerei.

- Te rog. Nu-ți face griji în privința ei. Am văzut că stătea de vorbă cu tine. Nu-mi vine să cred că a avut îndrăzneala de a veni aici în seara aceasta. Ce ți-a spus?

Roya nu putea să vorbească.

Bahman luă cupa din mâna ei și o așeză pe masă. Apoi o trase spre el și o mângâie pe gât.

- Hei, Roya, haide... Ea nu înseamnă nimic pentru mine.

O sărută pe frunte exact în locul în care Maman spunea că-i era scris, cu cerneală invizibilă, destinul. Din celălalt capăt al camerei, Shahla cea cu părul ondulat și buzele încrețite de dispreț nu avea cum să nu fi observat sărutul.

- Te poate vedea. Oprește-te. Ne vede toată lumea.

- Foarte bine. Lasă-i să vadă. Eu vreau, zise el sărutând-o din nou, să te sărut de față cu toată nenorocita asta de lume.

- Basseh, destul, spuse Roya.

Dar după cel de-al patrulea sărut, după ce el se apropie atât

de mult de ea, încât putea simți mirosul de transpirație emanat de cămașa lui, Roya aproape că uită cu totul de Shahla.

Seratele și dansul, muzica și femeile amestecându-se cu bărbații, cântecele americane și dansurile, pepelele pasat în cupe reci ca gheața stropit cu ceva ce ea era sigură că trebuia să fi fost alcool - toate acestea constituiau o scenă secretă și neașteptată pentru ea. Cine ar fi crezut că băiatul care voia să schimbe lumea știa să danseze? Că avea acest grup de prieteni? Că era atât de apropiat de Jahangir, acest playboy bogat și extrem de popular?

- Sper să se zvârcolească toți de ciudă, zise Bahman îngro-pându-și fața în gâtul ei.

- Eu cred că tu vrei să te zvârcolești, chicoti Roya.

- Cu tine? Întotdeauna. Cât mai durează până ne căsătorim? spuse el sărutând-o delicat pe gât.

- Acum stai cuminte, domnule. Eu sunt o fată cuminte, îl tachina ea, dar îl lăsă să-i exploreze linia gâtului cu buzele.

Bahman ridică privirea, iar ochii lui negri străluceau - ochii aceia care o vrăjiseră cu veselie lor încă din prima zi, în Librărie.

- Număr zilele până când vom putea fi împreună. Roya, te iubesc atât de mult.

Rămaseră așa, față în față. Răsuflarea lui era caldă. Inima ei bătea cu putere.

- Ei bine, nu mai scapi de mine! zise ea în cele din urmă.

- Așa îmi doresc, să nu scap de tine, mârâi el, apoi izbucni în râs.

Ea îi îndepărtă o scamă de pe guler.

- Așa, deci. Dacă tot ești băiatul care vrea să schimbe lumea, ai putea, te rog, să fii un model pentru oamenii aceștia care sunt de față?

- Bacheha! Copii! zise Jahangir ridicându-și brațele în aer și legănându-și șoldurile. A venit timpul să dansăm taaangoooo!

Puse un disc nou, iar acordurile senzuale de chitară umplură încăperea.

- Bahman, vino până aici! îi făcu Jahangir semn din celă

lalt capăt al camerei. Vreau să fac o demonstrație cu tine.

Bahman se duse spre el și se așezară față în față, obraz lângă obraz, Jahangir trecându-și brațul pe după mijlocul lui Bahman și punându-și cealaltă mână în palma lui Bahman. Jahangir îl trase pe Bahman spre el și se puseră încet în mișcare. Cântecele era senzual, aproape înfricoșător de senzual. O făcea pe Roya să tânjească după ceva ce nici măcar nu putea numi, ceva interzis și tentant. Să-i vadă pe Jahangir și Bahman dansând era ca și cum s-ar fi uitat la doi străini. Ca și cum s-ar fi uitat la ceva ce niciodată nu știuse că își dorește.

După demonstrație, după chicote și râsete din partea fete-lor și după finalul cântecului, Bahman lăsă mâna lui Jahangir din mâna lui și o conduse pe Roya spre centrul încăperii. Li se alăturară câteva cupluri curajoase și suficient de aventuroase pentru a face o încercare. Atunci când Jahangir puse din nou cântecele, Bahman și Roya se îmbrățișară. Nu le ieși din prima; se poticniră, iar ea fu pe cale să cadă. Tuleiele de pe bărbia lui Bahman îi zgâriară obrazul Royei. Faptul că stă-tea atât de aproape de el stârnea în ea o dorință atât de puter-nică, încât era nevoită să facă un efort să se concentreze la pașii de dans. Mișcările ei erau greșite, dar asta nu mai conta. Trupul ei era lipit de al lui Bahman, brațul ei era ca o prelungire a brațului lui, contopindu-se, cu palma ei în palma lui. Bahman nu-și ieși din rol, imitând expresia sexy și serioasă pe care o afișase Jahangir în timpul demonstrației. Lucrul acesta o făcu pe Roya să zâmbească, iar el se încruntă ca și cum ar fi vrut să o certe, așa că ea imită repede expresia lui fals serioasă. Încercă o dată, apoi încă o dată, până când

reușiră să traverseze camera fără să dea impresia că sunt pe cale să se prăbușească la podea.

Dacă ar fi crezut în soartă, ar fi fost convinsă că le era menit să se întâlnească, să se îndrăgostească unul de celălalt în felul acesta, să nu-și dorească decât să fie împreună. Trupul ei se potrivea atât de bine cu al lui, încât era ca și cum ar fi găsit drumul spre casă. Îi fusese sortit să se afle în Librărie atunci când el dăduse buzna înăuntru fluierând; îi fusese sortit să împărtășească cu el din poezia lui Rumi, să simtă această conexiune cu el. Lucrurile acestea trebuiau să se întâmple - acum îi era imposibil să-și imagineze viața fără el. Era a lui. Atât de simplu era. Era mai mult decât soarta. Era realitatea, era aproape un lucru palpabil. Nu era un vis. Era un simplu fapt.

- Hei, la ce te gândești? o întrebă Bahman în timp ce plu-teau prin cameră.

- Poftim?

- Nu am mai văzut până acum pe cineva dansând cu atâta îngândurare. Te descurci de minune, nu te teme.

- Ah, zise Roya. Mulțumesc.

Muzica senzuală de chitară vibra practic prin trupurile lor. Avea dreptate. De ce să-și facă griji? Nimic nu mai conta. Erau împreună și asta era tot ceea ce conta atunci și pentru totdeauna.

- Unde ești? Ești undeva departe, zise el sărutând-o pe gât.

- Oare aș putea fi și mai aproape de tine? Suntem practic lipiți unul de celălalt. Visul tău s-a îndeplinit!

- Nu mă plâng, zise el zâmbind. Dar tu și gândurile tale. Arăți de parcă încerci să înțelegi deodată întreaga lume.

- Știu prea bine că n-are rost să încerc.

- Atunci când te-am întâlnit pentru prima oară aveai ace-eași privire concentrată.

- Tu fluierai ca un tont. Nici măcar nu te-ai uitat la mine.

Roya crezu că dansul se terminase, dar cântecul doar se

înlănțui cu următorul. Era evident că Bahman nu avea nicio intenție să-i dea drumul. Continuă împreună. Nu-și dădea seama dacă celelalte cupluri încetaseră să danseze. Fața ei era atât de aproape de a lui, încât el simțea, pesemne, aroma de pepene din răsuflarea ei.

- Astă iarnă. Politica, demonstrațiile. Tu m-ai salvat, spuse el.

- N-aș zice.

- Ba da, nici n-ai idee.

Roya se întrebă ce voia să spună. Îl salvase de la a se implica chiar și mai mult în politică? Îl salvase de la a se căsători, până la urmă, cu Shahla? Îl salvase de forța mamei lui? Vru să-l întrebe, dar în același timp nu voia să intre prea adânc în subiect. Iarna aceea polarizată de politică se topise într-o primăvară atât de diafană, atât de dulce; una care avea să rămână întipărită pentru totdeauna în memoria Royei, cu gustul ei de shirini, de prăjituri cremoase, și de cafea amară, tare și spumoasă.

- Acum nu mai ești atât de implicat politic, admise ea.

- Politica contează mai puțin pentru mine acum. Dar sunt îngrijorat.

- În legătură cu noi?

- Vor să-l dea jos pe Mosaddeq,

Auzind numele premierului, mâna ei se înmuie.

- Desigur. Credeam că toate astea contează mai puțin pentru tine acum, tocmai ai spus...



- Noi nu putem renunța complet la politică, Roya Joon. Fie că ne place, fie că nu, politica guvernează absolut toate lucrurile din țara asta. Toate acestea: dansul, gramofonul, fetele acestea îmbrăcate de parcă ar fi într-un film american, crezi că ar putea exista ceva din toate astea fără eforturile celor implicați politic?

Roya voia încă o cupă de pepene cu gheață. Voia să se așeze. Erau încleștați în îmbrățișarea aceea sexy, dar care devenise brusc superficială. Chiar dacă ar fi încercat să-și dezlipească trupul de al lui în mijlocul dansului, i-ar fi fost imposibil, ar fi fost ceva împotriva naturii, împotriva destinului.

- Ești îngrijorat, oftă ea. în legătură cu premierul. înțeleg.

- Umblă zvonul că vor să-1 dea jos.

- Cine?

- Oamenii Șahului. Englezii. Americanii. Cu toții. Am auzit că...

- E nebun după tine! zise Jahangir, trecând deodată pe lângă ei împreună cu Shahla.

Shahla, rigidă în brațele lui Jahangir, privea spre tavan, fixând cu stoicism candelabrul.

- Nu aud decât Roya, Roya, ROYA! cântă Jahangir.

Bahman o trase și mai tare pe Roya spre el atunci când Jahangir și Shahla trecură învârtindu-se pe lângă ei. Privirea încruntată a Shahlei ar fi putut cu ușurință să stingă luminile candelabrului.

Bahman se aplecă spre Roya și-i șopti:

- Știai că familia Shahlei lucrează pentru Șah? Tatăl ei e un aliat al poliției.

- Oh, Doamne! Te rog, nu-mi spune că tu crezi că este un spion al Șahului.

- Zic și eu. Nu mă mai miră nimic.

îi simțea cureaua strâns lipită de trupul ei.

- Ea știe că tu distribui cuvântările lui Mosaddeq prin tot orașul? Oare ar fi în stare... să se răzbune pe tine pentru că nu ai respectat dorința mamei tale a căsătoriei aranjate?

Bahman nu mai spuse nimic și-și lipi obrazul de al ei. Nu mai vorbeau despre premier, doar dansau, strângându-se în brațe, de parcă ar fi putut să se piardă unul pe altul în mijlocul sufrageriei lui Jahangir. Cuplul Perfect!

- Ar fi în stare Shahla sau vreunul dintre acești prieteni din lumea bună să abată asupra noastră cheshm, să arunce asupra noastră privirea nefastă? întrebă Roya în timp ce traversau încăperea în pași de dans. Uneori invidia lor mi se pare aproape palpabilă. De parcă aș putea chiar s-o ating.

- Nu-mi spune că tu crezi în chestiile alea cu privirea nefastă! Sunt doar superstiții stupide. Mi-aș dori ca noi, în cultura noastră, să scăpăm de prostiile astea. Ce avem noi nu ne poate lua nimeni. în orice caz, asta trebuia să se întâmple.

- Credeam că nu crezi în superstiții.

- Nu cred.

- Să spui ceva ce trebuia să se întâmple nu e același lucru cu a spune predestinat? El zâmbi.

- Nimic nu poate să intervină între noi. Nu putem fi despărțiți. De nimeni.

- Mama ta, îndrăzni ea să spună în șoptă.

El nu spuse nimic.

Ea privi, jenată, în jos la propriii pantofi.

- îmi pare rău.

- Uite ce e, spuse el devenit brusc serios. O să se dea pe brazdă. O să vezi.

Urmă un crescendo muzical, note dramatice atingând punctul culminant. Fără niciun avertisment, o lăsă pe spate. Sângele îi urcă brusc la cap, camera plutea, totul era cu susul în jos.

- Nu ai cum să scapi de mine, spuse el ridicând-o. Nu plec nicăieri. Niciodată.

## **CAPITOLUL ZECE**

**1953**

### **Scrisori în cărți**

Marțea următoare Bahman dispăru. Când încercă să sune la el acasă, nu răspunse nimeni. Când ciocăni în ușa lui, nu ieși nimeni. Nici obosita și palida doamnă Aslan, cu fard roșu în obraji. Nici plăcutul și generosul domn Aslan, întrebând-o dacă vrea un ceai. Nimeni. Vecinii ridicau din umeri. Unul dintre ei sugera că poate plecaseră spre nord? La mare? Să scape de căldură. Asta trebuia să fie. Numai insinuări, numai presupuneri, nimic clar.

După trei zile în care nu primise nicio veste de la Bahman, Roya era copleșită de îngrijorare. În cele din urmă, cedă și se duse în locul care fusese în centrul întregii povești: Librărie. Se temea de ceea ce ar fi putut descoperi acolo - de ceea ce ar fi putut ști domnul Fakhri despre arestările politice. La început, evitase să meargă acolo, dar acum trebuia să afle.

- Fata mea dragă, dar tu nu știi? Premierul Mosaddeq are mulți dușmani. Vrea să împingă țara înainte, dar puterile străine și trădătorii cu două fețe de la noi încearcă să-l doboare. Cu orice preț.

- Domnule Fakhri, vă rog. Unde este?

- Nu poate veni la tine acum.

- Suntem logodiți. Uitați, domnule Fakhri, bunătatea dumneavoastră nu va fi niciodată uitată - vă vom fi mereu recunoscători pentru modul în care ne-ați ajutat și ne-ați permis să ne... întâlnim. Dar înainte, când ne întâlneam aici pe furiș, era altceva. Acum ne vom căsători. La sfârșitul verii! Vă rog, spuneți-mi ce știți. Unul dintre vecinii lui mi-a spus că s-ar putea să fi plecat spre nord, la mare. Dar de ce nu mi-a spus asta? Mi-ar fi spus, nu-i așa?

Îi era jenă să se arate atât de deschisă și de disperată în fața domnului Fakhri. Era ceva total nepotrivit. Zări s-ar fi înfuriat foarte tare dacă ar fi știut că Roya îl ruga atât de insistent, că îl implora, practic, să-i dea niște informații. Până la urmă, Roya le spusese celor din familia ei că Bahman dispăruse. Baba, convins că derbedeii Șahului îl arestaseră pe Bahman, nu mai putea dormi noaptea. Maman se ruga pentru siguranța lui cu șiragul de mărgel tasbih în mână, recitând în șoaptă versete din Coran în timp ce muta mărgelile dintr-o parte în alta.

- Las-o baltă, fata mea, zise domnul Fakhri.

- Știu că-i saltă de peste tot, știu asta. Dar vă rog să-mi spuneți ce ați auzit.

- Nu-ți face griji, draga mea. Lucrurile acestea sunt destul de complicate. Trebuie să te odihnești. Nu te îngrijora...

- Să mă odihnesc? Dar a dispărut! Spuneți-mi, vă rog, cum se face că într-un oraș ca acesta, în care toți își bagă mereu nasul în treburile celorlalți, nu se poate afla nimic despre el sau măcar despre tatăl sau mama lui...

Domnul Fakhri înlemni.

- Mama lui?

- Nimeni dintre cei cu care am vorbit nu știe nimic! Cum este posibil ca nimeni să nu știe nimic?

Nu acesta era modul în care o tânără fată ar fi trebuit să se poarte în fața unui bărbat mai în vârstă, ridicând vocea și adresând solicitări. Dar i se făcea rău la gândul că Bahman ar fi putut fi în închisoare.

- Familia lui... zise domnul Fakhri alb la față; apoi, dre-gându-și repede glasul: Ai lui sunt bine? Ce ai auzit?

- Nimic! De aceea vă întreb pe dumneavoastră.

Roya simți deodată impulsul de a arunca cu o carte în el. De ce o ducea cu preșul, purtându-se de parcă nu avea idee de ce îl întreba lucrurile acelea? Vorbi din nou, de data aceasta pe un ton calm și calculat:

- Știu că pe aici trec mulți activiști politici, domnule Fakhri. Știm cu toții că librăria dumneavoastră e un loc de refugiu pentru simpatizanții lui Mosaddeq. Și faptul că dumneavoastră diseminați de aici informații pentru Frontul Național și chiar și pentru unele grupuri comuniste Tudeh. Vă rog să-mi spuneți ceea ce știți. Pot face față. Pot fi discretă.

- Bine atunci, tânără domnișoară.

Domnul Fakhri tăcu pentru o clipă. Avea o expresie greu de deslușit.

- Bine. Știi că aici a venit și poliția? Și că nu toate lucrurile sunt ușor de spus? zise el ridicând din sprâncene. Crede-mă, nu ai de ce să te îngrijorezi. Doar... ai credință în Dumnezeu.

Dumnezeu e mare.

Bineînțeles. Fusesse atât de orbită de grijile pe care și le făcea pentru Bahman, încât uitase complet de pericolul în care se afla domnul Fakhri. Se uită peste umăr pentru a se asigura că nu mai asista nimeni la acea conversație. Peste tot puteau fi spioni. Oare era și domnul Fakhri pe o listă de sus-pecți acum? îl interogaseră și pe el?

Domnul Fakhri se aplecă, de parcă s-ar fi pregătit să spună ceva foarte important. Roya își aminti cea de-a doua întâlnire a ei cu Bahman - cum se aplecase domnul Fakhri și îi spusese să adopte o „prudență extremă”. Se forță să-și păstreze calmul. Nu voia să-i trădeze încrederea.

- Draga mea fată, șopti domnul Fakhri, Bahman e... ocu

pat. Asta e tot. Iar în momentul de față nu este cazul să fie văzut ținându-se de povești de dragoste.

- Dar eu sunt logodnica lui, zise ea printre dinți. Domnul Fakhri pufni.

- N-are a face. Sunt sigur că înțelegi, nu-i așa?

- Nu, de fapt, nu înțeleg.

Ceva se schimbase în calmul lui; forța i se mai domolise. Domnul Fakhri privi cu teamă prin magazin. Într-un târziu, oftă.

- Bahman mi-a spus că, dacă vrei să-i spui ceva, poți face asta prin scrisori.

- Așa a zis?

Inima Royei începu să bată repede.

-Da.

Mintea începu să-i galopeze; încercă să se gândească la toate posibilitățile pe care le putea oferi un schimb de scrisori. De ce nu puteau vorbi? Probabil că se ascundea pentru a evita arestarea.

- Desigur. Îi voi scrie, în cazul acesta.

Domnul Fakhri își potrivi ochelarii pe nas, dar nu spuse nimic.

- Domnule Fakhri? Îmi puteți da adresa lui?

- Adresa lui?

- Probabil că știți cum să dați de el, nu-i așa?

Stătea ca pe ace; nu voia să pară prea îndrăzneată. Dacă își retrăgea oferta...

- îmi vei da mie scrisorile. Iar eu mă voi asigura că le va primi.

- Poftim?

- Te rog, domnișoară.

- Dar cum?

- Așa cum procedez și cu ceilalți. Am metodele mele. Nu se putu abține să-l întrebe:

- Ce metode?

- Roya Khanom, tu cum crezi că tinerii care nu-și pot telefona sau nu se pot întâlni în acest oraș reușesc totuși să-și transmită mesajele?

- Prin telegrame?

- Draga mea. Prin cărți. Îmi dau scrisorile mie, iar eu le plasez între paginile cărților. Iar când celălalt vine să „cumpere” o carte, primește volumul cu o scrisoare în el.

Roya aruncă o privire spre rafturile ticsite de volumele pe care le iubea atât de mult. Nu-și imaginase că aceste cărți erau folosite ca mijloace de comunicare. Că oamenii plasau scrisori între paginile lor și îl foloseau pe domnul Fakhri drept intermediar. Librăria pe care o iubea, în care petrecuse atâtea după-amiezi de lectură și de refugiu, i se păru dintr-odată ușor sinistră. Deci nu era doar un loc în care se diseminau în secret materiale politice, ci și un centru de schimb de scrisori?

Nu voia să piardă accesul la un potențial canal de comunicare cu Bahman, așa că trase adânc aer în piept.

- Desigur. Vă mulțumesc. Măine vă voi aduce o scrisoare.

Când ieși afară, în lumina aspră a soarelui, orașul mustea de căldură și de frământări. Circulau deja de ceva vreme zvonuri despre o lovitură de stat; frica lui Bahman că forțele Șahului s-ar fi putut alia cu puterile străine și l-ar fi putut înlătura pe premierul era acum împărtășită de multă lume. Oriunde ar fi fost, Bahman trebuia să se fi alăturat și el activiștilor care încercau să împiedice lovitura de stat. Poate că asta însemna că nu fusese arestat; poate că doar se ascundea, în mod sigur domnul Fakhri nu ar fi putut să-i transmită scrisori dacă Bahman ar fi fost în închisoare. Desigur, domnul Fakhri știa mai multe decât spunea. Asta era cât se poate de clar. Dar, dintr-un motiv sau altul, le ținea pentru el. Bine. Măcar putea să-i scrie. Măcar avea lucrul acesta.

Așternu scrisoarea pe o foaie de hârtie cumpărată din magazinul domnului Fakhri. Cerneala albastră din stiloul ei umplu pagina cu vorbe de dor. Avea nenumărate întrebări. Pe alocuri nu se putu abține să scrie într-un ritm anume, un ritm pe care cineva bun la suflet (nu ca profesoara ei de literatură din ultimul an, doamna Dashti) l-ar fi putut denumi poezie.

A doua zi, când îi dădu domnului Fakhri scrisoarea sigilată într-un plic, acesta o asigură că avea să ajungă în mâinile lui Bahman. I-o spuse cu un oftat de îngrijorare, ca și cum ar fi făcut ceva împotriva voinței lui.

- îmi va scrie și el, nu-i așa? nu se putu ea abține să întrebe.

Domnul Fakhri scutură din cap și murmură ceva despre iubirea tinerilor și „disperatele lor acte de speranță”. Dar luă scrisoarea.

Câteva zile mai târziu, când se întoarse în magazin, văzu înăuntru câțiva bărbați cu pălării melon și pantaloni negri. Se temu că ar fi putut fi niște spioni angajați de forțele Șahului.

Domnul Fakhri îi întinse, cu un zâmbet formal, un exemplar dintr-o carte cu poezii de Rumi. Ea o luă, ieși din magazin și merse câteva străzi cu senzația că inima era pe cale să-i explo-deze; abia după aceea îndrăzni să deschidă cartea.

Între paginile ei, bine ascuns, se afla un plic. Îl strânse în mână atât de tare, încât o dureau încheieturile degetelor. Apoi îl puse din nou în carte, neîndrăznind să-l deschidă în plină stradă și să-l citească în public, ca și cum ar fi făcut ceva ilegal. Trebuia să aștepte până rămânea singură.

Strânse cartea la piept tot drumul spre casă. Dar bineînțeles că încă din secunda în care intră pe ușă Zări începu să se plângă de faptul că o dureau degetele de la câte vinete deco-jise în timp ce Roya umblase brambura pe străzi. Că Roya niciodată nu-și făcea partea ei de treabă. Kazeb, femeia în casă, cu eșarfa așezată strâmb pe cap și cu fața transpirată de la curățatul vinetelor -aparent, aceasta era treaba pe care o aveau de făcut în după-amiaza aceea -, o privi cu suspiciune pe Roya. Maman îi făcu semn Royei să se așeze în bucătărie pe o găleată întoarsă cu fundul în sus, iar împreună terminară de curățat, tăiat, sărat, clătit, uscat și copt vinetele. Lui Baba îi plăcea mult acel fel de mâncare, iar la cina din seara aceea se minună cât de bine gătiseră. Cu cât vorbea mai mult despre vinete și numai despre vinete, cu atât Roya își dădea seama că era îngrijorat în legătură cu Bahman și încerca să-și ascundă anxietatea. Iar ea abia aștepta să se termine cina, să se ducă în camera pe care o împărțea cu Zări, să aștepte ca sora ei să adoarmă, apoi să deschidă și să citească, în sfârșit, scrisoarea de la Bahman.

Când erau în cămăși de noapte, după ce Zări își prinsese părul pe moațe făcute din bucăți de ziar, Roya abia aștepta să o audă pe sora ei sforăind. Dar Zări avea chef de vorbă.

- Tot curățatul ăsta de vinete îmi distruge mâinile. Uită-te la pielea mea, Roya. Uită-te puțin la ea. E crăpată toată și începe să se înăsprească. Nu mai suport.

- Mâinile tale nu au nimic, murmură Roya.

Te rog, numai de-ar adormi odată Zări, să poată citi scrisoarea.

- Asta nu mulțumită ție, Roya! Chiar așa, unde ai umblat toată după-amiaza? Eu și Kazeb am curățat aproape toate vinetele. Nu e corect. Doar pentru că ești o viitoare mireasă...

Apoi Zări se opri.

- îmi pare rău. Știu că îți faci griji pentru el. Ai fost foarte tăcută în seara asta la cină. Știu că nu te gândești decât la Bahman. Dar trebuie să recunoști... trebuie doar să accepți că...

- Că ce, Zări? Întrebă Roya încet.

- Că poate așa a vrut soarta, ca Bahman să fugă. Poate că nu te poți aștepta la prea multe din partea cuiva atât de obse-dat de premier. Probabil că acolo, în ascunzătoare, pune la cale niște intrigi politice. Cine știe? Poate că am fost cu toții niște proști să credem că se va împotrivi mamei lui și se va însura cu tine, zise Zări încrucișându-și brațele la piept. Poate că pur și simplu nu a putut s-o facă, Roya. Nu-mi place să spun asta. Dar e o posibilitate. Roya?

Roya nu spuse mare lucru; doar o ascultă pe sora ei bătând câmpii. Atunci când Zări se lansa într-una din tiradele sale furioase, cel mai bine era să o ignori. Nu voia să prelungească acea conversație. Nu voia decât să citească scrisoarea. Zări nu știa că Bahman îi scrisese!

- Să schimbe lumea pe naiba! A fost o prostie absolută să crezi că i se va împotrivi mamei sale în felul ăsta. Dar nu-ți face griji, surioară. Măcar acum n-o vei mai avea pe doamna Aslan

care să-ți mănânce sufletul pentru tot restul zilelor. Nu-i așa?

- Noapte bună, Zări.

Într-un târziu, când respirația surorii ei se liniști și Roya fu sigură că adormise, se dădu jos din pat și se așeză la fereastră pentru a citi scrisoarea lui Bahman la lumina lunii. Deschise cu mare grijă plicul, ca și cum cuvintele dinăuntru s-ar fi putut sparge sau amesteca dacă nu ar fi manevrat corect scrisoarea.

Iubita mea Roya,

Când am primit scrisoarea ta, am crezut că o să mor de fericire. Dumnezeu, cât de dor îmi e de tine.' Nu pot gândi, abia dacă pot mânca. În ultimele zile mi-a venit pur și simplu să-mi jupoi pielea de pe mine. Mă simt de parcă nu te-am văzut de ani întregi. Imi pare rău că a trebuit să plec așa de brusc. Aș vrea să îți pot spune de ce - și o voi face într-o zi. Pentru moment, vreau să știi că sunt bine și că nu trebuie să-ți faci griji. Mă voi întoarce cât de repede voi putea. Doar că acum e complicat și trebuie să mă gândesc, să găsesc o ca/e. Abia aștept să fii din nou în brațele mele.

M-am bucurat atât de tare când am primit scrisoarea ta! Spune-le părinților tăi să nu-și facă griji pentru mine. Sunt bine, pe cuvânt. Sper că Zări nu te chinuie prea mult.

Ești în tot ceea ce văd. Ești cu mine în fiecare clipă, Roya Joon.

În speranța că te voi vedea din nou -cu cât mai curând, cu atât mai bine.

Tu ești iubirea mea. Bahman

Își trecu degetele peste scrisoare, dorindu-și ca mirosul lui să se ridice din foaia de hârtie, dorindu-și ca o parte din el să treacă, prin vârfurile degetelor, în ea. Nu-i mai văzuse scrisul

decât o dată, în mesajul pe care i-l scrisese pe agenda dăruită de Anul Nou. Să-i vadă scrisul era ca și cum ar fi ținut în mână o bucată din el. Îl simțea în fiecare linie, în fiecare curbă și fie-care buclă a literelor de pe pagina aceea. Iar atunci când citi scrisoarea iar și iar, vocea lui era înăuntru ei.

Firește, răspunsul ei fu plin de emoție și de dor. Chiar și atunci când erau singuri, ea avea tendința de a fi mai rezervată în ceea ce spunea. Dar pe hârtie putea, cumva, să spună ceea ce îi venea greu să-i zică față în față. Putea fi la fel de iubitoare. Dar putea fi și directă; îi putea pune întrebări dificile. Unde ești? scrise ea. De ce nu ne putem vedea?

Când îi înmâna domnului Fakhri scrisoarea, se simți expusă. Dar plicul era sigilat. În plus, mai mult ca sigur domnul Fakhri avea lucruri mai bune de făcut decât să citească dulcెgăriile dintre doi adolescenți. Se gândi la cum stăteau cuvintele ei între paginile unei cărți de poezie persană, îmbrățișate de versurile poeților antici. Iubirea lor era în siguranță acolo. Într-un fel, acolo era locul ei. Încercă să și-l imagineze pe unul dintre prietenii lui Bahman sau pe vreun coleg activist venind în magazin, luând cartea, apoi dându-i-o lui Bahman, oriunde ar fi fost el.

Până la sosirea următoarei scrisori, fu neliniștită, distrată, preocupată. Se lovea de pereți, privea în gol, nimic nu putea să-i ia gândul de la el. Doar atunci când primi răspuns își găsi, pentru o vreme, liniștea. Să-i citească cuvintele, să vadă scrisul sigur al mâinii sale, modul încrezător și puternic în care desena litera n, felul în care rândurile sale urcau ușor spre final... Să țină foaia aceea de hârtie în mână era ca și cum i-ar fi auzit vocea.

Poliția venea din ce în ce mai des la Librărie. Cu doar câteva luni în urmă, aici era o oază de liniște, dar acum nu mai era așa. Un polițist sau doi se postau lângă teancurile de cărți - la început rar, apoi din ce în ce mai des. Urmăreau cine cumpără discursurile cui. Observau cine erau clienții care cereau lucrări pro-Mosaddeq și erau

atenți în special la cei care cereau ceva marxist. Domnul Fakhri părea hărțuit și obosit. La fel ca toți cei supravegheați de agenții guvernamentali, mișcările lui erau atent calculate, iar cuvintele - ca ale unui robot. Continua să selecteze pentru Roya operele celor mai buni scriitori și avea grijă să-i administreze doza săptămânală de poezie. Dar acum era distrat și îngrijorat. Roya nu mai zăbovea prea mult în librăria lui. Lua cartea de la domnul Fakhri în cel mai natural mod cu putință, având grijă să nu arate că știa că volumul conține nu doar cuvintele autorului, ci și pe cele ale lui Bahman. Apoi ieșea în fugă și aștepta o vreme până rămânea complet singură, pentru a le citi.

Iubita mea Roya,

Mă gândesc tot timpul la tine - în fiecare zi, în fiecare noapte. Adevărul e că nu există momente în care să nu fii în mintea mea și nici nu aș vrea să fie altfel. Intr-o zi o să privim în urmă la perioada asta de separare și o să râdem. Abia aștept să lăsăm toate astea în urmă. Oriunde mă uit, văd chipul tău frumos. Dacă îți faci griji pentru mine, vreau să știi că sunt în siguranță, sănătos, și singurul lucru care îmi lipsește ești tu, iar asta înseamnă că îmi lipsește totul, desigur. Număr zilele, Roya Joon. Lucrurile sunt ceva mai dificile acum. Prim-ministrul și administrația lui sunt în mare pericol, dar noi vom fi cei care vor privi cu mândrie înapoi spre acest moment din istorie. Noi cimentăm viitorul democratic al țării. Și uite cum încep iar, știu că nu îți place când vorbesc prea mult despre politică. Ei bine, atunci vreau să-ți spun că abia aștept să ne căsătorim.

îndrăznesc să visez la copiii noștri.

Am planificat totul. Peste câteva săptămâni ar trebui să fiu înapoi.

În speranța că te voi vedea din nou - cu cât mai repede, cu atât mai bine.

Tu ești iubirea mea. Bahman

## **CAPITOLUL UNSPREZECE**

**1953**

### **Prune acre**

- Surioară, lasă prostiile alea la o parte și vino la somn, pentru numele lui Dumnezeu!

Roya stătea așezată pe marginea patului.

- Le-ai citit? Spune-mi că nu le-ai citit.

- Mai degrabă aș curăța zece kilograme de vinete cu Kazeb decât să citesc efuziunile dulcele ale iubitului tău activist.

- Atunci de unde știi?

- Haide, Roya. Noi nu avem secrete. Surorile trebuie să aibă încredere una în alta, nu-i așa? Hai în pat. Citești scrisorile în fiecare seară. Crezi că eu nu aud cum tragi cutia de sub pat sau cum foșnești hârtia sau cum îți tragi nasul ca un bufon? E un pic caraghios, dacă ar fi să mă întreb pe mine.

Făcu o pauză, apoi o întrebă:

- De ce a plecat? Unde este?

Roya era stânjenită de faptul că Zări știuse despre scrisori în tot acest timp și rușinată de-a dreptul pentru faptul că, după ce primise atâtea scrisori de la Bahman, încă nu știa răspunsul la întrebarea unde este sau de ce a plecat.

- Nu contează, murmură ea.

- A fost arestat? E în închisoare?

Zări se ridică brusc în picioare. Deși deslușea cu greu expresia de pe chipul surorii sale în razele lunii, Roya simți la Zări un anume entuziasm la gândul că Bahman ar fi putut fi în închisoare.

- Culcă-te, Zări. Nu e ceva ce m-aș aștepta ca tu să înțe-legi, oricum.

- De ce?

- Mi-e greu să-ți descriu ce putere are lucrul acesta. Nu te supăra, dar nu ai nicio idee despre cum e să iubești.

Regretă vorbele acestea încă din clipa în care le spusese. Dinspre pat se auzi un sunet abia perceptibil. Ca un scâncet scurt. Oare era un plânset înfundat? Dar, desigur, Zări pesemne că râdea de ea - era mai degrabă un chicot înfundat la adresa lui Bahman. Roya puse scrisorile înapoi în cutie și împinse cutia la locul ei. Se urcă în patul pe care-l împărțeau amândouă.

- Noapte bună, Zări, zise ea și se întoarse cu spatele.

- Te gândești la el, nu-i așa?

Tonul lui Zări nu era nici pe departe somnoros.

- Poftim?

- Te gândești la el tot timpul. Nu-i așa? El este prima per-soană la care te gândești când te trezești dimineața. El apare în visele tale. Ți-ai dori să nu te gândești la el tot timpul, dar nu te poți abține. Nu poți opri asta. E ca și cum ar fi tot timpul cu tine. Nu-i așa?

- Ai citit și tu romane străine? spuse Roya întorcându-se spre Zări și sprijinindu-se în cot.

De unde știa Zări atât de multe despre sentimentele aces-tea? Sora ei preocupată doar de sine nu avea cum să trăiască, la rândul ei, o poveste de iubire. Sau avea?

Sub pătura moale din bumbac, silueta lui Zări părea o grămăjoară. Tăcea.

- Noapte bună, surioară.

Roya se întoarse din nou și se așezară spate în spate, amândouă în poziție fetală, atingându-și doar fundurile. Așa dormeau mereu, încă de când Zări se făcuse suficient de mare pentru a părăsi dormitorul lui Baba și Maman.

- Noapte bună, Zări.

Frazele din scrisorile lui îi deveniseră Royei la fel de fami-liare precum versurile din poeme celebre sau din cântecele populare. Se întipăriseră pentru totdeauna în memoria ei. În vara aceea le recită în minte, așteptând întoarcerea lui. Mă gândesc tot timpul la tine - în fiecare zi, în fiecare noapte... Oriunde mă uit, văd chipul tău frumos. Își amintea câte un rând din scrisorile lui atunci când o ajuta pe Maman în bucătărie, când broda floricele pe o bluză împreună cu Zări sau când se răcorea bând pepene pasat cu gheață. Își aminti vorbele lui atunci când protestele de afară crescuseră în intensitate și facțiunile politice se dezbinară și mai tare.

Alesese o cutie mică din tinichea în care să păstreze scrisorile lui Bahman, pentru că el urma să se întoarcă în curând și se gândea că nu-și vor mai trimite prea multe. Dar, în mod surprinzător, teancul din cutie creșcu tot mai mare. El nu se întoarse atât de curând pe cât sperase ea. În absența lui, se simțea mai mică. Cu el plecat, ea se simțea pierdută. Fiecare scrisoare primită îi dădea putere, un motiv să meargă mai departe. Dar îngrijorarea nu-i dădea pace. Se săturase de întrebări, se săturase de singurătate, se săturase să-i fie dor.

Era oare posibil ca prin scrisorile acelea dragostea ei pen-tru el să crească și mai mult? Era. Se întărise, se solidificase. Cu cât citea mai mult cuvintele lui și cu cât îi urmărea mai mult scrisul așternut în pagină, cu atât se simțea mai apropiată de el.



De când plecase el, mâncarea nu mai avea același gust; soarele nu mai avea aceeași putere; o pâclă coborâse peste tot ce era în jur. Dar scrisorile lui o sprijineau și îi alinau senzația de gol, cel puțin pentru moment. Vocea lui era în fiecare silabă, iar ea se convinsese că mirosul lui de mosc se ascundea în fibrele hârtiei pe care îi scria.

Ce mult mi-aș dori să nu fiu nevoit să stau departe acum. Vreau să fiu cu tine. Vom petrece tot restul vieții împreună, mă voi revanșa față de tine, Roya Joon. Vei vedea și vei înțelege asta cât de curând.

Deși își dorea cu disperare să afle unde fusese nevoit să plece, avea încredere în el. Îi era imposibil să termine vreuna dintre scrisorile lui fără a fi convinsă că niciun bărbat nu mai iubise vreodată atât de mult cum o iubea Bahman pe ea. Trebuia să fi avut motivele lui și avea să i le spună și ei mai târziu; îl credea. Ori de câte ori simțea imboldul îndoielii, ori de câte ori se simțea pierdută, scotea cutia cu scrisori de sub pat și cuvintele lui erau ca un antidot. Scrisorile o entuziasmau și o linișteau totodată. O convinseseră că nu exista pe lume un bărbat mai dulce și mai romantic decât el.

Nu vreau nimic mai mult decât să ajung lângă tine, Roya Joon. Nu vreau nimic altceva.

Bahman îi răspundea mereu la scrisori. Nu o lăsa niciodată să aștepte. Penultima scrisoare venise între paginile volumului de poezii de dragoste de Rumi pe care ea îl citea în acea zi de primăvară când domnul Fakhri plecase în grabă la bancă, iar ea și Bahman rămăseseră singuri pentru prima oară. Roya fu mișcată de acel gest. Oare domnul Fakhri o văzuse citind acel volum? Oare fusese atât de atent atunci, iar acum pusese spe-cial plicul acolo? Mirosi hârtia, așa cum făcea întotdeauna, sperând să simtă mirosul lui Bahman. Începuse scrisoarea prin a-i spune cât de dor îi era să o vadă. Dar apoi continuase cu niște paragrafe despre temerea lui că premierul Mosaddeq avea să fie înlăturat de la putere și despre pericolele influențelor străine. Faptul că aveau petrol era blestemul lor, scria el -imagineză-ți cât de diferite ar fi lucrurile dacă ceilalți nu ar fi fost mereu atât de avizi după petrolul nostru. Scria despre cum britanicii și rușii concureau pentru a câștiga influență în țara lor. Amenințarea unei lovituri de stat, a invaziei și a războiului - sunt toate acolo, Roya Joon. Dar noi vom lupta!

Semnase scrisoarea cu Ya margya Mosaddeq! Dă-mi-l pe Mosaddeq sau dă-mi moartea!

În seara aceea, Roya rămase pe marginea patului, în întu-neric, cu scrisoarea în poală, până când Zări strigă într-un târziu la ea:

- Pentru numele lui Dumnezeu, vino în pat, nebună îndrăgostită ce ești!

Primăvara cu ieșiri dulci la cofetărie și plimbări împreună și începutul de vară cu logodna lor și seratele de dans se transformă într-un miez de vară compus doar din scrisori ascunse în cărți. Dar ultima scrisoare a lui Bahman suna ca un discurs politic și o odă de iubire deopotrivă. În timp ce Teheranul era tot mai plin de demonstrații și de tensiuni politice, Roya se simțea din ce în ce mai singură. Cu toată agitația aceea, era mai îngrijorată decât oricând pentru siguranța lui. Oare participa la operațiuni sub acoperire împotriva Șahului? Era în închisoare, de fapt? Ultima lui scrisoare exprima devotamentul lui față de ea și față de premier aproape în egală cu aceeași intensitate.

Pentru a scăpa de căldură, Roya și Zări obișnuiau să se ducă, serile și nopțile, pe acoperișul casei. Maman întinsese pe suprafața plană a acoperișului niște covoare, iar în unele nopți ele chiar dormeau acolo. Într-o după-amiază, după un somn îndelungat și după ce toți cei ai casei, inclusiv Kazeb, își începuseră forfota obișnuită, cele două surori se duseră pe acoperiș, chiar dacă era foarte cald acolo. Să meargă acolo în

miezul zilei era ca un fel de evadare. Se așezară pe un covor de pe acoperiș cu un castron de prune verzi și acre între ele. Soarele le ardea, iar pe strada de dedesubt vânzătorii ambulanți își strigau în gura mare ofertele.

- Surioară, trebuie să te înveselești. Haide. Au trecut săp  
tămâni de când a plecat, iar tu nu faci decât să stai posomo  
râtă tot timpul. Ai scrisori de la el, nu-i așa? Am crezut că  
lucrul acesta te va face să te simți mai bine.

Roya nu știa cât de mult putea să i se destăinuiească lui Zări, dar nu o avea decât pe sora ei.

- Ultima lui scrisoare a fost puțin ciudată, se confesa ea într-un târziu.

- Aha? zise Zări luând o prună verde și mușcând din ea.

- N-a vorbit decât despre îngrijorarea lui că premierul Mosaddeq va fi înlăturat printr-o lovitură de stat.

- Ah, cât de romantic.

Roya se întinse pe covor și își puse mâinile sub ceafă. Soarele o mângâia plăcut pe față, deși lui Maman nu i-ar fi plăcut faptul că își expunea în felul acela pielea la razele lui. Marele dușman de-o viață al lui Maman era soarele: se temea de pistrui și de bronz. Pe Roya o înnebunea faptul că iranien-cele erau considerate cu atât mai frumoase cu cât aveau pielea mai deschisă la culoare. Ochii i se umplură de lacrimi. Voia să fie cu Bahman. Oricare ar fi fost sursa acelui sentiment - biologie, prostie sau tinerețe -, nimic nu putea face ca dorința aceea atotprezentă să dispară.

Deodată, se trezi cu degetele lui Zări pline de suc de prune mângâind-o pe față și ștergându-i lacrimile.

- Haide... destul. Sunt sigură că e bine. Probabil că a plecat dintr-un... motiv întemeiat. Fac pariu că sunt cu toții în nord, la mare, și că asta e tot. Numai Dumnezeu știe cât s-a mai lăudat mama lui cu vila lor de acolo, ne-a împuiat tuturor capetele cu ea. Haide, surioară. Sunt sigură că e bine.

- Dar mi-ar fi spus asta, zise Roya în timp ce degetele lipi-cioase ale surorii sale continuau să-i ștergă fața. Probabil că a fost arestat. Sau că se ascunde pentru că s-a întâmplat ceva rău. Probabil că, dacă s-ar fi dus în nord, la vilă, mi-ar fi spus asta.

Strigătele vânzătorului de pepeni care-și împingea căruțul pe străzile de dedesubt suna ca un bocet, aproape ca o chemare la rugăciune. În căldura puternică și necruțătoare, suna ca un strigăt de disperare.

- Ridică-te, surioară. Adună-te. Du-te la magazin. Precis  
e acolo o scrisoare care te așteaptă.

Când Roya ajunsese la Librărie, domnul Fakhri era ocupat cu niște clienți. Roya așteptă răbdătoare să termine cu tranzacțiile, studiindu-i cu precauție pe clienți. Nu mai puteai ști sigur cine ar fi putut fi un spion anti-Mosaddeq.

- îmi cer scuze, Roya Khanom, dar am niște comenzi de onorat. E vremea inventarului. Am niște calcule de făcut, spuse domnul Fakhri după ce plecă și ultimul client.

- Desigur.

Era puțin descurajată de modul direct în care îi vorbise, dar poate că era într-adevăr ocupat.

- Mă întrebam dacă aveți... ceva pentru mine?

Se auzi clopoțelul și întoarseră amândoi privirile spre ușă. O femeie se întoarse brusc cu spatele la ei. Roya nu reuși să-i vadă fața.

Domnul Fakhri părea șocat.

- Lasă-mă puțin, zise el distrat către Roya.

Dispăru în spatele librăriei și rămase acolo mai mult decât de obicei, apoi se întoarse cu un plic. Roya se sperie când văzu că nu îl ascunsese între paginile unei cărți. Plicul părea fragil și periculos în mâinile domnului Fakhri. Își dorea ca domnul Fakhri să-l fi ascuns.

Ca și cum i-ar fi putut citi gândurile, domnul Fakhri spuse:

- Dacă tot nu e nimeni aici, bineînțeles că îți pot da scrisoarea așa. Nu e nevoie să o ascund acum.

Roya privi în jur. Femeia nu se vedea nicăieri.

- Ah, zise ea. Eu credeam că... ei bine, n-are importanță.

Mulțumesc.

Întinse mâna după plic, dar domnul Fakhri ținu strâns de el. Pentru o clipă, păru că s-a răzgândit, iar Roya se gândi dacă nu cumva un polițist sau poate femeia pe care o văzuse cu numai câteva clipe în urmă intrase din nou în magazin și ea nu auzise clopoțelul, ori poate că cineva suspect tocmai apăruse dintre rafturi.

- Domnule Fakhri?

El îi aruncă o privire foarte îngrijorată. Apoi dădu drumul plicului.

- Poftim, domnișoară. Poftim. Tu doar... Trase adânc aer în piept.

- Să ai grijă, te rog, mai zise el.

- Desigur, spuse Roya tulburată de tonul vocii lui.

Scrisoarea era scurtă, dar însemna totul.

Nu mai suport toate astea. Mă întorc. Îți voi explica totul. Te rog să mă ierți, Roya Joon. Știu că nu ți-a fost ușor. N-aș vrea pentru nimic în lume să mai fim vreodată nevoiți să stăm departe unul de celălalt. Abia aștept să fiu cu tine, să fiu cu adevărat cu tine. Știu că nunta este planificată pentru sfârșitul verii; știu că mama ta a făcut niște pregătiri. Dar mi-a venit o idee. Vrei să vii cu mine la Starea Civilă? Putem avea o ceremonie oficială scurtă acolo, să ne căsătorim legal. Asta ar însemna totul pentru mine. Dacă ești de acord, scrie-mi un răspuns și dă-i scrisoarea cât mai repede cu putință domnului Fakhri, apoi o putem face. Îți promit, iubirea mea. Hai să ne întâlnim în piața Sepah, în centru, de azi într-o săptămână. Miercuri, pe 28 ale lui Mordad'. La 12 ziua. Sau poate un pic mai târziu, dacă nu reușesc să ajung la timp. Ne vedem acolo, iar după aceea vom fi uniți pentru totdeauna. Nerăbdarea de a te vedea mă va ajuta să răzbat în următoarele câteva zile.

În speranța că te voi vedea din nou - curând!

Tu ești iubirea mea. Bahman

*1 Mordad e a cincea lună din Solar Hijri, calendarul oficial al Iranului și Afganistanului. Are treizeci și una de zile și începe în iulie, încheindu-se în luna august, potrivit calendarului gregorian.*

## **CAPITOLUL DOISPREZECE**

**19 august 1953**

### **Lovitură de stat**

Pe 15 august 1953, noaptea, colonelul Nassiri și oamenii lui s-au dus acasă la prim-ministrul Mosaddeq cu un decret emis de Șah prin care se cerea demisia prim-ministrului. Dar Mosaddeq, așa cum avea să afle Roya mai târziu, știa deja despre încercarea de lovitură de stat și era pregătit atunci când au ajuns la el forțele colonelului Nassiri. Acesta a fost arestat și declarat trădător. În dimineața următoare, Baba, care asculta mereu Radio Teheran la ora 6 fix, lovi de mai multe ori aparatul de radio, care era ciudat de silențios. În cele din urmă, cam la vreo oră după aceea,

casa fu inundată de muzică militară. Baba pesemne că dăduse volumul aparatului la maximum, în speranța că va auzi știrile. Prezentatorul puse țara la curent cu privire la mizerabila tentativă de demitere. Premierul Mosaddeq intră în direct; Șahul și forțele străine încercaseră o lovitură de stat, explică el, dar aceasta fusese dejucată. Totul era bine. Baba nu se mai putu mișca timp de mai bine de cincisprezece minute.

- E în regulă, Baba. Au eșuat, îl liniști Roya.
- Nu-mi vine să cred că au încercat cu adevărat, zise Baba alb la față.
- Dar nu au reușit. Mosaddeq e în siguranță. Totul va reveni la normal, spuse Roya.

Voia să-l liniștească atât pe el, cât și pe ea însăși. Urma să-l întâlnească pe Bahman peste câteva zile și nimic nu avea voie să meargă prost.

Ascultară știrea potrivit căreia Șahul își luase soția și câteva lucruri personale și pilotase el însuși avionul spre Bagdad în miez de noapte.

Baba era palid.

- Să-i fie rușine, zise el. Să încerce să dea jos un premier atât de bun, apoi să fugă atunci când a dat greș. Așa se întâmplă atunci când lași țările imperialiste și lacome să te influențeze. Britanicii sunt în spatele întregii țărășenii, ascultați-mă pe mine. Și probabil că și americanii.

- Americanii? N-ar face ei așa ceva. Nu sunt atât de pri-cepuți, zise Maman.

Roya se simțea cuprinsă de ușurare și de frică deopotrivă. Bahman avusese dreptate: oamenii complotaseră împotriva lui Mosaddeq, iar în decretul său Șahul alesese până și un înlocuitor pentru premier, un anume general Zahedi. Dar, slavă Domnului, Mosaddeq dejucase acel plan. În următoarele zile, în timp ce tot mai mulți complotiști erau arestați, Roya număra zilele, apoi orele. Abia aștepta să vină ziua de miercuri. Voia, mai mult decât orice pe lume, să-l revadă pe Bahman. Era încă în siguranță? Avea vreo legătură cu toate cele întâmplate? Dacă nu avea și doar se ascundea, oare ce părere avea despre acele evenimente nebune?

A doua zi după lovitura de stat eșuată, Roya și Zări ieșiră afară, dar nu se aventurară prea departe. Peste tot se vedeau echipaje suplimentare de poliție. Peste tot erau copii ale decretului prin care Șahul spunea că premierul Mosaddeq trebuia înlocuit cu generalul Zahedi.

- Cum reușesc să facă atât de multe copii după o foaie de hârtie într-un timp atât de scurt? întrebă Zări.

Roya ridică din umeri.

- În America există mașinării care pot face un asemenea număr de copii.

- Și tu crezi în teoria conspirației? întrebă Zări.

- Jaleh Tabatabayi a spus că...

- Jaleh Tabatabayi este o comunistă rusofilă și tu știi asta. America nu are nicio legătură cu toate lucrurile astea.

Roya își dorea ca sora ei să aibă dreptate. De la filmele văzute la cinema Metropole, din romanele traduse pe care le găsea în librăria domnului Fakhri și până la cântecele de Sinatra ascultate la gramofonul lui Jahangir, Roya cunoscuse o Americă ce strălucea și era plină de oameni arătoși care se sărutau mult. Își dorea ca acea Americă să fi fost cea reală, nu pe cea care plănuia să dea jos guvernul din țara ei.

Luni, după ce se întoarse de la serviciu, Baba le spuse că demonstrații mărșăluiseră din sudul orașului până în piața Baharestan și că doborâseră o statuie înfățișându-l pe șahul Reza. Devastaseră clădiri și birouri, ba chiar incendiaseră mai multe lucruri.

- De ce sunt partizanii lui Mosaddeq atât de violenți tocmai acum? întrebă Maman. Frontul lor Național a învins. De ce să agiți lucrurile fără niciun motiv?

Baba își frecă bărbia.

- Eu nici măcar nu știu dacă sunt cu adevărat susținători de-ai lui Mosaddeq. Ar putea fi niște protestatari plătiți.

- Cine să-i plătească? Șahul a părăsit țara, iar oamenii lui sunt demoralizați. Cine i-ar plăti să distrugă lucruri și să se revolte? întrebă Maman pe un ton sceptic.

Baba nu răspunse. Dar Roya știa că se gândea că în spa-tele tuturor evenimentelor se aflau forțele străine. Știa că el se gândea la America. Dar nu avea cum să aibă dreptate. Ea voia să creadă în America filmelor romantice, nu în cea a groazei lui Baba.

La sfârșitul celei de-a treia zi de proteste violente care au urmat tentativei de lovitură de stat, premierul Mosaddeq le-a cerut susținătorilor săi să rămână acasă. Era suficient, spusese el. Gata cu năvălitul pe străzi. Gata cu demonstrațiile.

Miercuri dimineața, când plecă spre băile hammam locale, Roya văzu că străzile erau mai liniștite decât fuseseră în ultima vreme. Slavă Domnului. Oamenii îl ascultaseră pe Mosaddeq și rămăseseră acasă. Până și hammamul era aproape gol. Cinci ore. În doar cinci ore avea să-l revadă pe Bahman. Să-l îmbrățișeze, să se piardă în brațele lui, să vorbească cu el. Fiecare zi fără el din ultimele săptămâni fusese cumplită. Fără el, se simțise zdrobită și ruptă de lume în același timp. Doar frazele din scrisorile lui o ajutaseră să reziste. Cuvintele lui o ajutau să pună un picior în fața celui alt chiar și acum, în sala de baie.

Își lăsă hainele în vestiar. Ajunsă în sala principală, plină de aburi și cu tavan boltit, se strecură într-una dintre căzile cu apă fierbinte. În timp ce o însoțitoare între două vârste îi spăla capul și îi masa ușor scalpul, Roya închise ochii și trase adânc aer în piept. După câteva momente minunate de liniște, însoțitoarea izbucni:

- Domnișoară, să vă spun ceva. Dacă premierul Mosaddeq n-ar fi dizolvat parlamentul acum câteva săptămâni, nu ar fi avut necazurile astea. Nu-i așa? A încercat să acapareze prea multă putere, asta a făcut. Mosaddeq încerca să înlăture monarhia. Dar noi de mii de ani suntem conduși de Șahi, nu-i așa? Suntem o țară condusă de regi. Mosaddeq n-ar trebui să se joace cu chestia asta.

- Credeți că am putea să...

- Cu tot respectul, Khanom, Șahul, a făcut atât de mult bine acestei țări, încât premierul ar trebui să mulțumească Cerului că avem un astfel de Șah. Lipsa de recunoștință pentru Șah va duce țara asta la pierzanie, ascultă-mă pe mine.

Roya strânse din pleoape și nu spuse nimic.

La următoarea sesiune, o fată tânără care părea de vârsta Royei începu să-i exfolieze pielea cu o cârpă aspră keeseh. Celulele moarte cădeau de pe mâinile și picioarele Royei precum așchiile dintr-o ascuțitoare cumpărată din librăria domnului Fakhri. Era plăcut să scape de toxinele nedorite și de stresul acumulat în ultimele săptămâni. Era ca o eliberare, ca și cum ar fi scăpat de o greutate. Dar apoi fata i-a spus că Rusia era o țară prietenă, iar Iranului i-ar fi mers cel mai bine dacă ar fi călcat pe urmele ei, adoptând un sistem politic în care se pune capăt diferențelor de clasă, eternului sclavagism al maselor și rămășițelor sistemului feudal care otrăvea populația. Mosaddeq avea nevoie ca țara să devină comunistă, nu-i așa? Fata continuă să o frece temeinic, spunându-i că motivul pentru care știa că-i putea spune aceste lucruri fără să se teamă de probleme era că Roya nu arăta ca un spion turnător cu două fețe care lucra în slujba Șahului. Când termină, pielea Royei era netedă și rozalie. Roya

se abținu să-i dea vreunul dintre răspunsurile tipice ale lui Baba, cum că Mosaddeq voia democrație, nu comunism.

La ultima sesiune din sala de baie, o femeie mai în vârstă săpuni fiecare centimetru de pe corpul Royei, apoi o clăti cu apă fierbinte, aburindă. Asistenta aceasta era tăcută, slavă Domnului. După clătire, Roya se întinse și femeia o unse pe picioare, abdomen și brațe cu un ulei care mirosea a iasomie. Cu fiecare mișcare a mâinilor femeii, Roya devenea tot mai energică și mai trează. Mai erau două ore și jumătate. Peste două ore și jumătate avea să-l vadă pe Bahman. Fiecare părticică din corpul ei vibra. Abia aștepta.

- Vay! Ai venit acasă cu părul ud? Țipă Maman atunci când Roya intră cu pași agale în casă. Vrei să răcești?

- E foarte cald, cum să răcesc acum, în toiul verii?

Apa i se scursese din păr pe partea superioară a bluzei, întin-zându-se într-o pată mare pe umerii ei. Asta o ajutase, de fapt, să se răcorească.

Maman părea îngrijorată.

- Sper să nu fie periculos pe străzi astăzi.

După ce cântărise îndelung, Roya se decisese să spună familiei că Bahman urma să se întoarcă și că aveau să se întâlnească în piață. Baba își făcuse griji pentru siguranța lui Bahman săptămâni la rând. Maman se rugase în fiecare seară pentru întoarcerea lui, răsucind mărgelile tasbih pe degete. Așa era corect, să le spună că el era bine și că urma să se întoarcă.

- Tocmai am venit de afară, Maman. E liniște pe străzi.

Oamenii au ascultat. Stau acasă. Astăzi probabil că e mai sigur decât oricând.

Maman nu părea convinsă.

- Trebuie să mă pregătesc, zise Roya și plecă înainte ca Maman să mai apuce să spună ceva.

În dormitor, Roya își prinse părul cu agrafe pentru a-și accentua onduleurile. De câteva săptămâni nu și-l mai împletea în cozi, iar lucrul acesta i se părea acum eliberator, nu ciudat, își dădu cu apă de trandafiri la încheieturile mâinilor și pe gât. Îmbracă fusta roz, pe care o alesese cu mare grijă pentru acea zi, și apoi bluza. În timp ce își plimba degetele pe reliefurile florilor brodate de pe guler, își aminti cum ea și Zări petrecuseră zile întregi brodând acele flori, frunte lângă frunte. În cele din urmă, alese șosetele albe, până la glezne. Victorie! După ce căutase prin toate magazinele elegante din centru, reușise să găsească mult râvnitele șosete pe glezna la taraba unui vânzător din Vechiul Bazar. „Din Amrika!” declarase vânzătorul cu fața plină de riduri aruncându-i un zâmbet știrb. „Doamnă! Din Amrika!”

Șosetele, fine și albe ca zăpada, erau perfecte pentru o zi ca aceea. Și le puse în picioare.

- Te rog, măcar mănâncă ceva înainte de a pleca! strigă Maman din sufragerie.

- Nu mi-e foame!

Era mult prea entuziasmată și agitată pentru a mânca ceva.

Când intră în sufragerie, Baba, Maman și Zări stăteau cu toții aliniați de parcă așteptau să o inspecteze. Sau să o oprească.

- Ești sigură că nu vrei să mănânci? zise Maman, care părea mai îngrijorată decât oricând.

- Și s-a întors el așa, deodată, în oraș? întrebă Zări pe un ton suspicios.

- Pe bune, chiar nu mi-e foame, Maman Joon, spuse Roya.

- De ce nu a spus să vă întâlniți aici? Sau la mult iubita voastră Librărie? întrebă Zări.

Cum ar fi fost să le fi spus totul! Să le fi destăinuit că în ultima lui scrisoare Bahman îi spusese nu doar să se întâlnească în piața Sepah, dar și să meargă apoi la Starea Civilă pentru a-și lua certificatul de căsătorie. Maman putea în continuare să pregătească după placul inimii ei nunta de la începutul lui septembrie, iar rudele și prietenii aveau să vină și să sărbătorească atunci. Dar, pentru câteva săptămâni delicioase, ea și Bahman aveau să fie soț și soție într-o dulce

taină. Cu siguranță, acesta avea să fie un secret atât de viu și de periculos, încât aproape că nici ei nu-i venea să creadă. Probabil că el alesese piața Sepah pentru că era aproape de Starea Civilă și, dacă se întâlneau la amiază, puteau ajunge acolo rapid înaintea pauzei de prânz. Bahman nu ar fi pus-o niciodată în pericol. Și apoi, el îi scrisese acea scrisoare înainte să fi avut loc tentativa de lovitură de stat. Dar, cine știe, poate că îl urmărea cineva? Poate că nu voia să-i pună familia în pericol venind la ea acasă. Poate că o piață publică era un loc mai sigur. Realitatea era că ajunsese în punctul în care ar fi trecut și prin foc ca să-l întâlnească.

Baba se ridică în picioare, se duse la cuier și întinse mâna ca să-și ia pălăria.

- Eu vin cu tine până în piață. Nu ar trebui să mergi sin-gură. Nu putem ști, ar putea fi din nou demonstrații.

- N-ar trebui să meargă deloc, zise Zări.

- Nu, Baba Jan! Mulțumesc, dar chiar nu e nevoie. Azi e cât se poate de sigur pe străzi. Voi fi bine.

Baba coborî privirea spre pălărie. Apoi își mângâie de mai multe ori bărbia, de parcă ar fi încercat să rezolve o problemă dificilă de matematică.

- Îi voi transmite salutările tale! zise Roya, apoi îi sărută pe toți pe obraz și ieși în grabă.

Dar Zări fugi după ea din andarun spre camerele exterioare ale casei, apoi în grădină.

- Uite ce e, surioară. Voi veni eu cu tine.

- Nu spune tâmpenii!

- E o prostie să ieși astăzi acum, având în vedere tot ce se petrece. Dintre toate săptămânile, fix în săptămâna asta v-ați găsit! Au încercat să dea o lovitură de stat cu trei zile în urmă. Ce sincronizare mai aveți și voi, n-am ce zice!

- Lovitura de stat a fost oprită. Premierul nu a putut fi înlăturat. E încă la putere; totul e în regulă! strigă Roya.

- Vorbești exact ca el, zise Zări.

Roya o salută cu un gest al mâinii și ieși pe poarta grădinii.

În timp ce înainta pe alee, inima îi bătea atât de tare, încât spera să nu-i cedeze înainte de a ajunge în piață. Nu știa cum să ajungă mai repede la Bahman. Nu avea să pătească nimic, bineînțeles. Ai ei nu știau decât să-și facă griji! În plus, ce știa sora ei mai mică despre iubirea adevărată? Ea nu avea cum să înțeleagă că Roya prindea puteri, că se simțea plină de forță și de hotărâre doar la gândul de a-l revedea pe Bahman. Că ar fi fost în stare să treacă prin clădiri în flăcări doar pentru a ajunge la el.

Pe străzi erau mai mulți oameni decât fuseseră de dimineață. Dar bineînțeles că erau. În fond și la urma urmei, oamenii aveau de rezolvat tot felul de treburi prin oraș. Atâta vreme cât nu demonstrau, era permis.

Totul a început cu scandări și cu zgomot de lanțuri și tro-păituri. Dintr-odată, pământul a început să-i tremure sub picioare. Roya se întoarse și văzu un grup de

câteva sute de bărbați care se apropiau dinspre capătul străzii înclinată, mărșăluind și strigând. Pe măsură ce se apropiau, recunosc în scandările lor fraze din sălile de sport 'zourkhaneh', unde adepții practicau exerciții fizice tradiționale și ritualuri de antrenament. Uneori, Baba imita în derâdere acele fraze atunci când ridica ceva greu sau când făcea gimnastică. Mulțimea era formată din sute de halterofili și atleți îmbrăcați în echipament sportiv. Câțiva agitau deasupra capului bucăți

*1 Zourkhaneh sau „Casa puterii” - sală de sport în care se practicau ritualurile „pahlevani”, un sistem tradițional de atletism ce combină artele marțiale cu antrenamentele de forță și muzica.*

de lemn de formă conică sau bare metalice. Un bărbat cu mustață și cu părul dat cu ulei jongla cu niște popice. Până la urmă, mulțimea aceea ciudată prelua complet controlul străzii. Mașinile erau nevoite să se ferească din calea lor.

Spre mirarea Royei, grupuri mai mici de bărbați și femei se alătură acelui grup aproape comic de atleți, halterofili și jongleri. Pe măsură ce făceau asta și mulțimea creștea, scan-dările deveneau din ce în ce mai politice.

„Zendeh bad Shah! Trăiască Șahul!”

Cu inima bătându-i puternic, Roya se îndreaptă spre nord, în aceeași direcție cu mulțimea, pentru că trebuia să ajungă în piața Sepah. Cine i-a plătit pe derbedeii ăștia să iasă astăzi? parcă îl și auzea pe Baba întrebând. Ce fel de glumă nebună mai era și asta? Poate că Bahman știa de vreo nouă tentativă prostească ce apăruse din disperare. Abia aștepta să-i povestească despre tot acel spectacol. Când aveau să se revadă, aveau să râdă de acea întâmplare. Trebuia să fie așa.

Mergea chiar pe lângă marginea mulțimii, lipită de un grup mic de femei care nu se alăturaseră protestului. „Faghat eeno kam dashteem. Asta ne mai lipsea”, zise cu sarcasm una dintre femei, iar celelalte râseră. Era liniștitor să le audă pe femei glumind.

Dar pe măsură ce se apropiau cu toții de centrul orașului, tensiunea crescândă amuți până și înțepăturile amuzate ale femeilor. Sau poate că nerăbdarea ei îi alimenta fricile. Mai mulți bărbați se alătură mulțimii, unii mergând la braț.

- Marg bar Mosaddeq!

Roya se opri deodată. Sloganul acela nu spunea „Dă-mi-1 pe Mosaddeq sau dă-mi moartea”; spunea „Moarte lui Mosaddeq”. Grupurile de bărbați anti-Mosaddeq care continuau să vină și să se alăture acelei adunături pestrițe de atleți și jongleri umplură străzile și trotuarele până când deveni imposibil să înaintezi fără să faci parte din demonstrație.

Pentru o clipă se gândi să facă se întoarce. Nu, va fi bine, își spuse. Bahman o aștepta. Puse un picior în fața celui alt, așa cum făcea mereu când se simțea blocată, și continuă să înainteze. Trebuia doar să-și adune curajul și să ajungă în piață.

Când ajunsese în sfârșit în piața Sepah, aceasta era plină ochi de o mulțime și mai mare de demonstranți, pe lângă care cea formată din atleți și jongleri părea chiar mică. Roya nu putea să înainteze fără a se izbi de ceilalți. Era tot mai greu să meargă spre punctul din centrul pieței în care ea și Bahman stabiliseră să se întâlnească. Era cald, dar o pală de vânt îi lipi fusta trandafirică de coapse. Trei bărbați se uitară lung la ea, iar unul dintre ei fluieră. Își aminti de golani care-l loviseră pe Bahman cu lanțul și bastonul. Simți cum i se încing obrazii și își trase fusta mai jos.

Grupul anti-Mosaddeq începu să strige mai tare. Nu-i plăcea deloc să fie în preajma lor. Nu voia decât ca Bahman să ajungă acolo, să se ia de mână și să plece.



încercă să se concentreze la felul în care se va simți atunci când în sfârșit îl va vedea, când va fi lângă el din nou.

Douăzeci de minute mai târziu, mulțimea aproape că se dublase. Scandările erau mai zgomotoase și mai agresive. Transpirația i se prelingea pe brațe. Întinse gâtul, căutându-l cu privirea. Nu era acolo -, dar, bineînțeles, nici nu avea cum să fie; ar fi trebuit să-și croiască la rândul lui, cu forța, drum prin mulțime; era de înțeles faptul că întârzia. Nimeni nu ar fi putut prevedea toată acea nebunie. Dintre toate săptămânile, fix în săptămâna asta v-ați găsit! Au încercat să dea o lovitură de stat acum trei zile. Ce sincronizare mai aveți și voi, n-am ce zice! Cuvintele lui Zări îi răsunau în minte. Dar dacă premierul reușise să împiedice lovitură de stat din urmă cu numai câteva zile, cum ar fi putut fi cineva atât de naiv încât să încerce din nou atât de curând?

- Marg bar Tudeh! Moarte comuniștilor!

- Marg bar Mosaddeq!

Tot mai mulți oameni veneau în piață, iar mirosul înțepă-tor al transpirației și furiei deveni curând de nesuportat. Mulțimea avea o misiune; nu era o simplă adunare, ci încercau să se miște, să ajungă la o destinație, iar obiectivul principal nu era, mai mult ca sigur, piața. Înăbușindu-și un icnet de greață, Roya realizează că se deplasau spre casa premierului. Strigătele care cereau demisia acestuia continuă. Bahman avea să fie dezamăgit de numărul mare al acelor derbedei anti-Mosaddeq. Dar oare unde era?

Timpul trecea, iar ea încă nu-l vedea. Era deshidratată, slăbită și amețită. Bluza i se lipise de piept. Piața se învârtea cu ea. Maman avusese dreptate. Ar fi trebuit să mănânce. Acum abia dacă se mai putea mișca, cu atâția oameni în jurul ei și care umpleau întreaga piață. Era prinsă în capcană.

Într-un târziu, ajunsese acolo și poliția, iar Roya simți un val de ușurare. Slavă Domnului! Dar, spre surprinderea ei, polițiștii nici măcar nu încercară să împrăstie mulțimea, ci se ală-turară acesteia. Simți cum își pierde și ultimele urme de energie atunci când își dădu seama că și efectivele poliției erau de partea protestului. Toate lucrurile de care se temuse Bahman se dovedeau a fi adevărate. Poliția se alătura protestatarilor anti-Mosaddeq pentru a încerca o nouă lovitură de stat, pentru a încerca să-l înlăture pe prim-ministru. Pe prim-ministrul pe care Bahman, Baba și atâția alții îl iubeau. Pe prim-ministrul pe care ei îl considerau conducătorul lor democratic, cel care avusese curajul de a ține piept puterilor străine care voiau să pună mâna pe petrolul lor, cel pe care oamenii îl aleseseră cu speranța că va aduce democrația. Lui Bahman i s-ar fi făcut rău la vederea acelei scene. Unde era? Spera din tot sufletul că era în siguranță.

Timpul trecea. Nici urmă de Bahman. Trebuia să plece din centrul pieței; pur și simplu nu putea rămâne acolo, înconjurată de mulțimea furioasă. Poate că ar fi trebuit să meargă în lateral, unde mulțimea nu era așa de compactă. Poate că Bahman abia ajunsese și era blocat acolo, fără să poată ajunge la ea. Voia să iasă de acolo, dar grămada de oameni o ținea blocată. Împinse și se opinti, înaintând centi-metru cu centimetru, dar nu făcea niciun progres vizibil. Simți cum începe să o cuprindă panica. Voia să strige, să fugă de acolo.

Deodată, cineva o apucă de umăr.

- Roya!

Se întoarse să vadă cine o strigase pe nume. Bărbatului avea părul lipit de cap din cauza transpirației. Gâfâia și era schimonosit de teamă. Roya avea privirea încețoșată, dar când i se limpezi, văzu că bărbatul acela era domnul Fakhri. Avea în privire o disperare pe care Roya nu o mai văzuse până atunci.

- Ah, slavă Domnului! Domnule Fakhri! Nu l-ați văzut cumva...
- Roya Khanom, te rog, ascultă-mă...

O prinse de umeri cu ambele mâini, cu un gest sălbatic și alert care băgă frica în ea. Nu-l văzuse niciodată în afara librăriei sale liniștite și curate, cu excepția serii în care avusese loc petrecerea de logodnă, când asistaseră amândoi la nefericita criză de nervi a doamnei Aslan. Aici, sub soarele arzător și în mijlocul mulțimii, domnul Fakhri părea aproape sălbatic, ca o versiune nebună a bărbatului tăcut care-i dădea cărți de poezie și-i facilita corespondența cu iubitul ei, pe care își dorea cu ardoare să-l vadă în acel moment.

- Nu vreau decât să-l găsesc pe Bahman, strigă ea peste vacarmul din jur.
- Roya Khanom, trebuie să-ți spun ceva...

Focurile de armă îi acoperiră vorbele. Aerul se umplu de țipete. Simți în nări mirosul înțepător de sulf. Cu coada ochiului văzu două tancuri aflate la marginea pieței. Nu-i venea să creadă. Se desprinsese de domnul Fakhri și se întoarse cu fața în direcția aceea pentru a vedea mai bine. Nenorociții! Pe tancuri stăteau niște soldați cu puștile la ochi, iar lângă ei se aflau câțiva oameni care agitau în mâini niște hârtii ce păreau a fi niște bancnote.

Oare se întorsese încet? Sau repede? Se uitase la soldații aceia o secundă prea mult? Ce o făcuse să se desprindă de el și să se întoarcă spre soldații aceia tineri în uniformă de pe tancuri, înconjurați de bărbați și de femei care fluturau în aer teancuri de bani? De ce se desprinsese din strânsoarea domnului Fakhri? De ce se răsucise? De ce îi dăduse drumul?

De ce se îndepărtase?

Undeva, lângă ea, simți ceva mișcându-se, căzând, prăbușindu-se la pământ.

- Domnule Fakhri!

Acesta era întins pe jos, zvârcolindu-se. Avea pieptul plin de sânge. Se lăsă pe vine, îi luă mâinile într-ale ei și strigă:

- L-au împușcat, l-au împușcat!

Câțiva oameni formară un cerc în jurul ei și al domnului Fakhri. Ea văzu o față îngenușind lângă un bărbat împușcat. Lucrul acela se întâmpla altcuiva. Nu se putea să li se întâmple lor.

De peste tot se auzeau strigăte, amenințări și zgomot. Două pârlăieșe de sânge se scurgeau din ochii domnului Fakhri, pre-lângându-i-se pe față. Roya atinse cămașa lui umedă, pieptul lui plin de sânge.

Deodată se trezi îmbrâncită la o parte. Un bărbat încalecă trupul domnului Fakhri și începu să-i apese pe inimă cu ambele mâini, în timp ce alți bărbați și femei din mulțime se adunară deasupra lor, încercând să ajute. În vacarmul acela atât de zgomotos încât înghițise toate sunetele, transformându-se într-un fel de liniște, ea auzi doar un singur sunet limpede și clar. Sunetul unei pânze sfâșiate. O bucată dintr-o pânză de culoarea pepenelui era înfășurată în jurul pieptului domnului Fakhri, în dreptul inimii. În scurt timp, deveni complet roșie.

Doar ochii domnului Fakhri mai mișcau. Chiar și cu sân-gele curgând din ei, acesta privi împrejur. Nu la ea, nu la bărbatul aplecat peste el care încerca să-i salveze viața, nu la grupul de oameni din fața lui care se rugau pentru el. Ochii domnului Fakhri priveau spre stânga pieței, către ambasade, către strada pe care se afla librăria lui.

Roya privi și ea într-acolo. Poate că era din cauza prafului de pușcă sau din cauza faptului că avea ochii încețoșați de lacrimi, dar i se păru că vede un nor de fum

ridicându-se din direcția aceea. Nu apucă să vadă clar, că bărbatul care masa pieptul domnului Fakhri se prăbuși peste acesta.

- A murit! strigă el.

Un bărbat mai în vârstă, aflat lângă ei, începu să se legene în față și în spate, spunând rugăciuni.

După câteva minute, câțiva bărbați îl luară tăcuți pe domnul Fakhri de pe jos, îl ridicară în aer și începură să-l ducă de acolo pe umeri.

În felul acesta, Roya și micul grup care-l ducea pe domnul Fakhri cu inima înfășurată în pânză de culoarea pepenului părăsiră mulțimea. Șocați și tăcuți, oamenii se dădeau la o parte din calea lor. În alte locuri din piață, mulțimea se dădea la o parte din calea altora, purtați în același fel. Ceea ce începuse ca un fel de glumă, de joc, de spectacol zgomotos, de jonglerie, se transformase într-o demonstrație, o revoltă. Adusesse poliția și armata. Și-l ucisese pe librar.

- Duceți-l la spital! strigă o femeie în timp ce Roya urma mica procesiune care ieșea din mulțime. Toate aceste morți nedrepte trebuie luate în evidență, până la ultima!

Să fie luate în evidență. Cu un creion și carnetel. Pe foi veline.

Încercă să nu vomite.

Sirenele urlau, iar poliția începu să-și croiască drum prin mulțime. Nucleul acesteia înainta spre nord, în ciuda haosului din jur.

Atunci când micul lor grup ieși din piață și făcu dreapta spre spital, Roya se opri. Transmisese deja numele și ocupația domnului Fakhri bărbatului care încercase să-l salveze. Ceilalți insistară ca ea să se ducă acasă. Îi spuseră că o fată tânără ca ea nu are ce căuta acolo. Mulțumim pentru informații, ne vom asigura că vor fi luate în evidență corect. Familia va fi anunțată. Ne vom asigura de asta. Acum, tu, fată tânără, du-te acasă. O domnișoară nu are ce căuta aici. Ai văzut deja destule.

Coșuri de gunoi în flăcări mărgineau străduțele lăturalnice pe care înainta spre intersecția dintre străzile Churchill și Hafez. Ferestrele sparte ale clădirilor de birouri și cioburile de pe jos formau un caleidoscop al groazei. Amețită, Roya se forță să înainteze spre direcția în care privise domnul Fakhri în ultimele sale clipe de viață.

Când ajunse pe strada unde se afla librăria, văzu că feres-trele din mica piață aflată în vecinătatea acesteia - lângă locul în care vânzătorul de sfeclă își așternea uneori covorașul de rugăciune la prânz - se transformaseră în niște găuri negre. Acoperișul chioșcului de ziare din apropiere fumega. Iar clădirea care găzduia librăria era cuprinsă de niște flăcări atât de mari, încât păreau gata-gata să înghită și cerul.

Roya stătea în fața acesteia, amorțită. Flăcările nemiloase dansau, ridicându-se spre cer. Era secătuită de mișcare, de energie, de sentimente. Era prea târziu. Nu mai puteau face nimic. Din depărtare auzi sirena unei mașini de pompieri. Vor veni. Vor încerca.

Dar flăcările mistuiau pereții, ferestrele, acoperișul, grinzile.

Pagini de carte mototolite și înnegrite zburau din flăcări. Pluteau prin aer, suspendate preț de câteva clipe, apoi se dizolvau în cenușă neagră atunci când atingeau pământul.

Într-o bună zi avea să uite sentimentul de neputință pe care-l simțea stând acolo și privind cuvintele arzând. Într-o bună zi avea să fie, poate, departe de toată acea teroare. Dar mirosul de hârtie arsă avea să facă mereu parte din ea, avea să fie mereu impregnat în pielea ei. Stând în fața librăriei în flăcări, își aminti focurile tradiționale

aprinse de Anul Nou Persan, cum ea și Zări săreau peste foc chiuind de bucurie, cu fețele înroșite de căldură și inimile ușoare.

În curând, acolo nu avea să mai fie nimic.

Cuvintele pe care le iubise, cărțile de poezie cu ajutorul cărora trimisese scrisori, teancurile de foi de scris, călimările cu cerneală, stilourile și ascuțitorile - toate erau transformate în scrum. Manifestele politice din camera de depozitare, creioanele colorate legate cu panglici în mănunchiuri, refugiul acela cu toate secretele lui - viața domnului Fakhri sfârșind spre neant.

Se întrebă dacă clopoțelul de deasupra ușii avea să supra-viețuiască incendiului. Dacă l-ar fi găsit, dacă l-ar fi luat de acolo și dacă l-ar fi scuturat, oare ar mai fi sunat?

A trecut de poartă, a traversat curtea, pe lângă heleșteul cu pești koi, apoi a intrat direct în refugiul răcoros al casei sale.

Înăuntru, familia ei încă era cufundată în somnul de după-amiază. Castronul cel mare al lui Maman zăcea în chiuveta din bucătărie - era castronul în care ea servise deja puiul și tocana cu prune uscate khoresh. Zări era în pat, învelită în pătura ei de bumbac shamad. În camera alăturată, Baba sforăia, iar Maman stătea întinsă lângă el. Papucii ei erau aliniați cu grijă pe podea. Toți erau în siguranță. Ai ei nu aveau nicio idee despre ce se întâmpla în piețele din Teheran, despre forța care înainta spre nord și despre mulțimea periculoasă. Nu știau ce soartă avusese domnul Fakhri; nu simțeau mirosul fumului din Librărie. Mâncaseră tocana cu pui și prune uscate cu garnitură de orez, apoi își văzuseră de somnul lor de după-amiază ca și cum ar fi fost o zi obișnuită. Iar Bahman nu era de găsit nicăieri. Oare chiar fusese în piața aceea, așteptându-se să-l vadă cu un trandafir în mână, îmbrăcat în cămașa lui albă scrobăită, gata s-o ducă repede spre locul în care să întocmească documentele de căsătorie? Acum i se părea aproape amuzant faptul că avusese asemenea așteptări.

Atunci când ai ei aveau să se trezească și să dea drumul la radio, aveau să afle că mulțimea ajunsese până la casa premierului Mosaddeq, că escaladase zidurile și pătrunsese înăuntru.

Aveau să afle că Mosaddeq reușise să fugă pe fereastră și să urce o scară spre casa vecinului. Atunci când ai ei aveau să se trezească din somnul de după-amiază, când Zări avea să facă ochi și să se întindă, când Maman avea să se ducă în bucătărie să pregătească ceaiul la samovar, când Baba avea să deschidă radioul la 2 după-amiază, aveau să afle că autorii loviturii de stat preluaseră controlul asupra radiodifuziunii din strada Shemiran, iar mulțimea atacase casa premierului, o tâlhărise, o incendiasse parțial și fugise de acolo cu ce mai rămăsese. Era distrusă.

De data aceasta, lovitura reușise. De data aceasta, lumea se schimbase pentru totdeauna.

Dar mai întâi, în timp ce ai ei încă dormeau, Roya se plimbă tiptil prin casă, cu șosetele ei pe gleznă în picioare. Singură, plânse pentru domnul Fakhri, pentru Bahman, pentru țara ei cea nouă. Nici măcar nu observă, și nici măcar nu-i păsa, că șosetele ei pe gleznă, cele pe care le cumpărase special pentru reîntâlnirea cu Bahman, aveau acum pete roșii și erau înnegrite de fum - erau pătate de sângele unui om care murise la picioarele ei în timp ce ea încerca să-l găsească pe bărbatul pe care îl iubea.

## **CAPITOLUL TREISPREZECE**

**1953**

### **Un destin de vis**

Zari aduse ceaiul ei special amestecat cu nabat, zahărul candel care vindeca majoritatea bolilor: stomacul deranjat, răceala, crampele menstruale, câteodată inima

albastră, niciodată regretul. Se așeză pe marginea patului și împinse paharul în mâna Royei:

-Bea.

Roya ridică bărbia în semn că „nu”. Nu voia ceai și nici nu avea nevoie de Zari. Dar până și mișcările neînsemnate ale bărbiei o făceau să simtă că mai are puțin și îi explodează capul.

- Haide. Ridică-te. Ai stat în pat toată ziua. Uite ce e, ieri a fost cea mai proastă zi din istorie pentru o întâlnire într-o piață din centrul Teheranului. Probabil că s-a rătăcit pe undeva, atâta tot. Sunt sigură că e bine. Iar domnul Fakhri...

Zari se opri. Apoi continuă în șoaptă:

- Domnul să-l binecuvânteze! A fost... în locul nepotrivit la momentul nepotrivit.

Rămaseră tăcute o vreme, care păru câteva ceasuri. Roya nu mai știa și nici nu mai simțea trecerea timpului.

- Acum bea asta, zise Zari în cele din urmă.

Roya luă ezitând paharul și sorbi din el. Un nerv de deasupra ochiului drept îi pulsa. Oare Bahman știa că domnul Fakhri murise? Fusesse cumva implicat în încercarea de a opri lovitură de stat? Acum era în pușcărie, împreună cu alți activiști pro-Mosaddeq?

- Bahman a fost probabil arestat. Poate că a fost și omo-rât, spuse Roya.

- Nu ai de unde să știi dacă așa este.

Roya sunase și tot sunase - din nou -, dar la el acasă nu răspundea nimeni.

- Nu vreau să fiu rea, dar probabil că nici nu plănuia să se întâlnească cu tine, surioară. Adică... unde naiba a fost în ulti-mele săptămâni, până la urmă? Și cine naiba scrie într-o scri-soare „hai să ne întâlnim într-o piață din centrul orașului” când se întâmplă toate chestiile astea politice și ridicole? Știam eu că e o idee proastă, ți-am și spus asta.

- Atunci când a scris scrisoarea nu avea de unde să știe că va mai fi o încercare de lovitură de stat. El nu voia decât să mă vadă, fu tot ce mai reuși Roya să spună.

- Dacă tot e așa un mare activist, un gentleman protector, ar fi trebuit să-și dea seama că nu e cazul să ceară unei fete de șaptesprezece ani să stea în mijlocul unei piețe în vremuri ca acestea, pentru numele lui Dumnezeu! Cu oameni împușcați! Nu-mi vine să cred că Baba te-a lăsat să te duci acolo! zise Zari și coborî privirea. Dacă vrei părerea mea, uneori Baba își dă prea tare silința să fie modern și progresist. Sunt momente în care femeile au nevoie de protecție.

Chiar și în starea de tensiune în care se afla, Roya își dădu seama că vorbele lui Zari veneau din îngrijorare și dintr-o părere de rău pentru domnul Fakhri pe care nici măcar nu era pregătită să o exprime. Roya o lăsă pe sora ei să spumege de furie împotriva lui Bahman, spunând că cel mai rău lucru din lume e să te îndrăgostești de cineva care e îndrăgostit de politică.

Roya așteptase toată ziua vești de la el. Orele treceau tot mai greu, și tot nu aflase ceva. Toți cei pe care îi întreba erau în stare de șoc în urma loviturii de stat. Când luase legătura cu prietenii lui Bahman, fiecare îi spusese altceva. Foștii lui colegi de clasă îi spusese că nu știau nimic de el, dar insistau că Bahman nu ar fi fost implicat în nicio acțiune de stradă. Un alt prieten îi spusese că poate Bahman se dusesse în piață în timpul loviturii și fusese arestat, așa că ar fi trebuit să contacteze toate închisorile pentru a da de el. Când l-a întrebat și pe el, Jahangir a blestemat și a spus că nu a existat pe lume vreun om mai nobil decât domnul Fakhri, pentru numele lui Dumnezeu, și cum putuseră soldații aceia să tragă la întâmplare în mulțime, și că el spera că Bahman avea

să lupte în fiecare zi pentru a-l aduce din nou la putere pe prim-ministrul Mosaddeq. Roya nu mai știa cui să dea crezare. Ea presupusese mereu că prietenii lui Bahman erau de partea lui și că aveau să-i apere spatele. Dar, atunci când Jahangir a început să vocifereze împotriva Șahului, Roya a început să simtă un grăunte de îndoială. Oare Jahangir încerca s-o încite în așa fel încât să spună ceva împotriva Șahului de față cu el? Poate că era un spion. O revolta gândul că acum suspecta pe toată lumea. Nu putea avea încredere totală nici măcar în Jahangir.

Zvonuri despre agenți străini implicați în înlăturarea prim-ministrului circulau deja printre tarabele din bazar, se dezbăteau deasupra ceștilor de espresso din cafenele și prin sufrageriile de pretutindeni. Zări întâmpina toate teoriile conspirației cu: OK, și dacă i-au plătit cu valută străină? Dar ce zici de ai noștri? Avem tot felul de derbedei lipsiți de coloană vertebrală care abia așteaptă să dea buzna pe străzi repetând sloganul zilei, oricare ar fi acela, și să ia bani de la americani ca să-șifacă treaba!

Roya nu putea să doarmă. Iar când dormea, o făcea cu întreruperi, dar cu niște vise foarte vii și detaliate.

În visul care o tulburase cel mai mult, se făcea că intra în librăria domnului Fakhri, iar clopoțelul de deasupra ușii suna ca întotdeauna. Înăuntru mirosea a cerneală și a cărți; răcoarea aceea familiară și liniștitoare o învăluia. La început nu-l vedea pe domnul Fakhri, dar apoi îl zărea acolo, după teighea, notând în caietul de inventar, cu stiloul alunecându-i pe hârtie. Semăna din nou cu el: curat și calm, cu ochelarii așezați pe nas. Nu avea nimic din aspectul sălbatic pe care și-l amintea din ziua aceea fatidică din piață.

Ridica privirea spre ea și, doar pentru o secundă, o expresie de panică îi traversa fața. Apoi afișa zâmbetul lui obișnuit. Pe tonul politicos cu care Roya era obișnuită, o întreba ce mai făceau părinții ei, sora ei, Zări Khanom, ce mai făceau toate neamurile și dacă era totul în regulă în cartierul ei, urând multă sănătate și viață lungă tuturor. Adăuga și câteva taro/persane -amabilități formale, obligatorii în orice interacțiune socială.

- Ați aflat ceva despre Bahman? Întreba ea.

- Roya Khanom, nu.

- Absolut nimic?

- Nici măcar un cuvânt.

- Dar a trimis scrisori prin dumneavoastră până acum câteva zile. Nu-i așa?

Domnul Fakhri ofta, ridicând privirea spre tavan.

- Sfatul meu, domnișoară, este să uiți de tânărul acesta. Vezi-ți de viață mai departe. Mărită-te. Fă copii. Fii bine.

- Poftim? Întreba Roya cu inima gata să-i spargă pieptul. Tocmai asta am de gând să fac, să mă mărit. Sunt logodită cu el.

- Da, ei bine, uneori logodnele nu durează. Nu știai asta?

Spunea cuvintele acelea cu mare grijă, ca și cum ar fi putut s-o rănească dacă i le-ar fi spus pe un ton indiferent.

- Vreau să știu dacă e bine. Nimeni nu știe nimic de el.

Am crezut că poate dumneavoastră știți, dat fiind că...

Domnul Fakhri ridica o mână.

- Nu întotdeauna obținem ceea ce ne dorim, Roya Khanom.

Lucrurile nu decurg mereu așa cum le plănuim. Cei aflați în floarea vârstei au tendința de a crede că tragediile, nenorocirile și gloanțele vieții nu-i vor nimeri și pe ei. Că se pot salva

prin speranțe și energii naive. Ei cred, în mod greșit, că tinerețea, dorința sau chiar dragostea sunt mai puternice decât mâna destinului, spunea el trăgându-și răsuflarea. Adevărul este, draga mea domnișoară, că soarta ți-a scris deja pe frunte traseul pe care-l va urma destinul tău. Noi nu-l putem vedea. Dar e acolo. Iar tinerii, care iubesc cu atâta pasiune, nu au idee cât de urâtă este lumea.

Apoi, așezându-și ambele mâini pe tejghea adăuga:

- Lumea nu are compasiune.

Roya se simțea de parcă ar fi fost cufundată dintr-odată în apă rece ca gheața.

- Ai face bine să-ți amintești lucrurile acestea, spunea domnul Fakhri.

Un șuier încet și aspru îi ieșea printre dinți. Își scotea ochelarii, se freca la ochi și, într-un târziu, îi spunea:

- Mie mi se pare că nu te-a iubit niciodată. Totul nu a fost decât un joc pentru el.

Roya se trezi speriată, udă learcă de sudoare rece.

Chiar și când era trează, îl simțea pe domnul Fakhri în Librărie, ca întotdeauna, făcând inventarul produselor, aranjând traducerile autorilor din toată lumea. îl vedea ștergând de praf masa pe care stăteau volumele de poezie, inclusiv cele cu ajutorul cărora ea și Bahman își transmisese mesaje. El îi deschisese un întreg univers de posibilități, oferindu-i un loc în care visurile ei intraseră pe un făgaș al posibilului, în care evadase din calea agitațiilor politice și găsisse refugiu. Un loc în care se îndrăgostise.

Încă simțea rafturile împungându-i spatele în timp ce se sprijinea de ele, cu Bahman lipit de ea, șoptindu-i în ureche.

Dar în vis domnul Fakhri îi spunea mereu că Bahman n-o iubise niciodată. îi spunea să înceapă un nou capitol în viață. Chiar dacă în acest capitol rămăneau atâtea întrebări fără răspuns.

El fusese aliatul lor, protectorul lor care-i încuraja. Un bărbat între două vârste care ștergea cărțile de praf și aranja pe rafturi produse de papetărie, care vorbea cu tinerii și-i ajuta în secret să facă rost de materiale politice și să-și trimită scrisori de dragoste.

Murise. Murise și doar prin mila Domnului nu fusese ea în locul lui. Ar fi putut la fel de bine să fie ea. Era un lucru pe care avea să-l poarte în suflet ca pe o cicatrice, ca pe un adevăr necruțător, ca pe tăciunii aprinși din ruinele librăriei, pe care încă îi simțea pe piele, ca pe trupul invizibil al domnului Fakhri purtat pe deasupra brațelor ei întinse pentru totdeauna.

Acum, că domnul Fakhri nu mai era, se gândea la el mai mult decât oricând. Ea nu aflase niciodată ce durere ducea el în suflet.

## **PARTEA A DOUA**

### **CAPITOLUL PAISPREZECE**

**1916**

#### **Fiica vânzătorului de pepeni**

Tânărul se plimbă agale pe aleile întortocheate ale bazarului din centru. Încă de când s-a născut, i-a fost aranjată căsătoria cu verișoara lui de-a doua, Atieh. Atieh înseamnă „viitor”, dar ea nu reprezintă viitorul pe care și-l dorește el. El este îndrăgostit de o fată care lucrează în bazar, care adună pepenii în lăzi și stă cu mândrie lângă tatăl ei atunci când acesta negociază cu clienții. Aii nu-și poate lua gândul de la fata aceasta săracă. Se duce în bazar doar ca să o vadă curățând pepenii de sâmburi, doar ca să tragă cu ochiul la ea.

În vacarmul și haosul tarabelor, el privește. Ea are mereu pe cap un batic mic. E îmbrăcată în haine ponosite, dar chipul îi seamănă cu luna. E tânără, poate prea tânără, dar e superbă. Cu un cuțit care seamănă cu o sabie, tatăl fetei îndepărtează ca prin magie pulpa moale din interiorul fructului și o vinde în felii și bucăți clienților însetați. Unii iau un pepene întreg și îl bagă în coș; alții vor să se bucure pe loc de dulceață, de satisfacția răcoritoare dată de bucățile de pepene amestecate cu gheață. Gheața este la fel de importantă ca fructul, iar vânzătorul de pepeni vine în fiecare dimineață la bazar cu o mult râvnită bucată din așa ceva. Fata păzește cu strășnicie gheața, stând lângă ea cu mâinile în șolduri.

Mama lui Aii plănuiește felurile de mâncare ce vor sta pe sofreh<sup>1</sup> la nunta lui.

- Nu-i așa că am avut răbdare să așteptăm până mai crește? zice ea. Verișoara ta are șaisprezece ani acum, e coaptă și pregătită pentru tine. Voi ați fost sortiți unul altuia încă de

la naștere. Toți am știut asta.

Mama lui chicotește, ca și cum ar câștiga ceva de o valoare unică. Le spune ajutoarelor sale să se asigure că au destulă scorțișoară pentru a decora desertul sholeh zard<sup>2</sup> în ziua nunții.

- La sfârșitul verii, Aii Jan. Ce cadou mai bun poți să-ți dorești pentru aniversarea de optsprezece ani?

Aii e de părere că Atieh seamănă cu iaurtul diluat; și-o imaginează la fel de anostă și de lipsită de gust. În visele sale, fata cu haine ponosite din bazar îl hrănește cu felii de pepene, iar sucul i se prelinge pe la colțurile gurii.

Într-o vineri, se plimbă prin centru pentru a o spiona, ca de obicei. Stă pe jumătate pitit după un stâlp al tarabei cu mirodenii, în timp ce fata aranjează pepenii întregi în grămezi de forma unor piramide. O urmărește cum taie pepenii în felii inegale.

- Badri, bia, vino aici!

Tatăl ei nu are dinți în gură, iar pielea îi este tăbăcită de prea mult timp petrecut în soarele necruțător.

Badri. Badri. Badri. Aii repetă în șoaptă acest nume, ca și cum ar fi fost vreo șansă să-l uite vreodată. Ca și cum n-ar suferi îndelung ori de câte ori îl aude.

*' Pânză tradițională așternută pe masă la ocazii festive în cultura iraniană. 2 Budincă de orez și sofran.*

Cumpărătorii se împing și se îmbrâncesc, femeile îmbrăcate în chador<sup>3</sup> își duc coșurile cu verdețuri și vinete, bebelușii plâng, iar negustorii își strigă cu glas tânguit mărfurile. Badri, Badri, Badri. Aii, fiul unuia dintre cei mai respectați învățați din Teheran, va fi în curând trimis la Qom pentru a studia religia și marii clasici. Fata aceasta nu e ceva la care ar trebui să-i stea lui mintea. Ea lucrează în piață pentru tatăl ei. Este o dahati, adică o săteancă. O fată care nu are nimic, din aceeași clasă socială cu servitoarele care spală hainele lui Aii.

Când chemarea la rugăciunea de prânz răsună pe deasupra aleilor bazarului, tarabele sunt părăsite, iar covorașele de rugăciune sunt luate de la locul lor. Piața se golește metodic; cumpărătorii și vânzătorii se dispersează. Unul câte unul, bărbații își părăsesc posturile și se îndepărtează. În curtea moscheii aflate la capătul bazarului, ei își vor face spălările rituale din miezul zilei. Își vor umezi coatele și încheieturile mâinilor cu apă din bazinele de beton. Pentru rugăciune, vor îngenunchea și vor atinge pământul cu frunțile, pierzându-se în meditație. Se vor ridica și se vor apleca la unison.

Se va duce și Badri la rugăciune? Aii simți un crâmpeli de dezamăgire când o văzu părăsind taraba. Desigur, el nu o va putea urmări până în partea de moschee rezervată



femeilor. Tot ce poate face este să o urmărească cum își scoate papucii la intrare (de fapt, sunt niște șlapi făcuți dintr-o pânză ruptă și ponosită). Apoi va fi înghițită de intrarea rezervată femeilor, inaccesibilă lui.

După ce ea pleacă, Aii pierde vremea de unul singur prin bazar. Deodată, se simte de parcă stă dezbrăcat acolo, lângă

*1 O mantie care acoperă femeia din cap până în picioare, fără mâneci, nasturi sau alte sisteme de prindere. Fața este descoperită, iar cea care poartă mantia o ține închisă în față cu ajutorul mâinilor.*

stâlpul lui de la taraba cu mirodenii. Acum, că mulțimea a plecat de acolo, se simte vizibil, vulnerabil și stânjenit fără scutul de oameni care înconjură punctul lui de observație.

Pași. Târșăitul lent al șlapilor prin praf. Ridică privirea și nu-i vine să creadă. Ea s-a întors. El privește, sperând să nu fie văzut, cum Badri mută de colo-colo niște lucruri de pe taraba cu pepeni a tatălui ei. Ridică o vană mare de tinichea. Pentru o clipă, se luptă cu greutatea ei, apoi o ridică și o sprijină de șold. În scurt timp, obiectul stă într-un echilibru perfect, ca și cum ar face parte din anatomia ei, ca și cum ar fi fost mereu acolo.

Fata pleacă de la tarabă, iar după ce se asigură că nu va fi văzut, pleacă și el după ea. E ceva ciudat de atrăgător la ea; în ciuda faptului că e tânără și săracă, inspiră încredere și auto-ritate, în loc să facă dreapta spre moschee, Badri face stânga. Aii o urmează pe o alee îngustă până în capătul bazarului, unde se află o curte pătrată mărginită de copaci care servește drept punct de descărcare și platformă de depozitare a gunoiului. Probabil că acesta este locul în care măgarii care cară mărfurile sunt descărcați în fiecare dimineață, iar bărbații își despachetează lăzile cu bunuri de vânzare. Platforma are pe o latură niște coșuri mari în care gunoaiele de peste zi sunt depozitate în grămezi. Muștele roiesc deasupra containerelor. Fata înaintează calm printre coșurile arhipline și urât mirositoare până când ajunge la unul care nu dă pe dinafară. Vana stă în continuare în echilibru perfect pe șoldul ei în timp ce merge. Aii se miră cum poate să care vana aceea grea, ca și cum asta ar fi făcut toată viața ei. Apoi, din nou, se gândește că ea probabil chiar a făcut genul acesta de lucruri toată viața ei. Nu asta fac cei de condiția ei? Muncesc. Muncă fizică tot timpul, pufnește Aii în gând, chiar și pentru femeile care merg pe câmp sau în piețe încă de la vârstele cele mai fragede. Sunt puternice și dure. Aii se gândește la Atieh și la pielea ei albă ca hârtia. Se gândește la degetele lungi ale lui Atieh, la buzele ei care par transparente (când se vor căsători, rudele entuziasmate își vor manifesta bucuria la gândul că el se va îndestula cu perfecțiunea întruchipată de Atieh). El a văzut-o pe Atieh și fără vâl peste față; când erau copii, li se spunea să se joace împreună. Acum, chipul lui Atieh era mereu protejat de soare, pentru a-i împiedica pielea să se închidă la culoare, pentru a o menține albă și pură.

Badri stă pe vârfuri lângă container, ridică vana și mai mult pe șold, apoi, cu o singură mișcare rapidă, o răstoarnă cu gesturi precise, de expert, și îi golește conținutul. Coji de pepene și sâmburi alunecoși descriu un arc prin aer, răspândind un miros dulce de pepene. Mirosul acela ajunge în gâtul lui Aii. Aproape că simte în gură gustul aceluia fruct dulce, aproape că simte pulpa răcoritoare a pepenelui între degete. Badri scutură de câteva ori vana pentru a arunca și ultimele rămășițe. Apoi face stânga înapoi.

- De ce mă urmărești?

Vocea ei e mult mai matură și mai autoritară decât se așteptase. I se adresează în mod informai, cu singularul „tu”, și nu cu pronumele de politețe „dumneavoastră” pe care ar fi trebuit să-l folosească o fată de la țară atunci când se adresa unui tânăr ce provine, evident, dintr-o clasă mult superioară. Oare e atât de needucată încât asta e tot ceea ce poate? Ceva din aspectul ei mândru îl face pe. Aii să se îndoiască de asta. Fata are aerul că știe exact ce face.

- Poți vorbi, nu-i așa? Sau ești mut?

Fata își pune din nou vana goală pe un șold și își proptește o mână în celălalt șold. Are picioarele depărtate unul de celălalt - o postură pe care Atieh și fetele din clasa ei socială nu ar îndrăzni niciodată să o adopte în prezența unui bărbat străin.

- Hei! strigă fata. Te-am întrebat ceva, de ce mă urmărești?

- Nu te urmăresc, zice el aproape în șoaptă.

Iat-o: fata unui vânzător de pepeni, de fapt o copilă, iar lui Aii îi tremură genunchii. O fi de vină chipul ei rotund, sau ochii pe care și-i ațintește cu îndrăzneală într-ai lui, sau poate buzele trandafirii.

- O să-i spun lui Baba să-ți taie gâtul! Să nu te apropii.

Nu-mi pasă dacă ești vreun domn fandosit și elegant sau ce-oi mai fi. Știu ce gândesc cei ca tine despre fetele ca mine. Ei bine, dacă te apropii de mine o să țiip atât de tare, că o să-ți crape urechile. O să te lovesc! Tare!

Ridică vana cu ambele mâini deasupra capului.

- O să-ți dau cu vana asta în cap. Mi-e silă de bărbații ca tine. Voi credeți că, dacă sunt săracă, aveți și voi șansa să luați o bucățică. Ei bine, nu aveți. Baba al meu îți va tăia gâtul cu

cuțitul dacă te apropii de mine. M-ai înțeles?

Aii amuțește. Nimeni nu i-a mai vorbit vreodată în felul acesta. Acasă, mama i se supune; el este prințul casei. Servitoarele nici măcar nu îndrăznesc să i se adreseze; iar servitorii fac asta doar pentru a-i spune ceea ce i-ar plăcea să audă. Doar tatăl său este onest și direct cu el. Nicio fată nu i-a mai vorbit în felul acesta. E deopotrivă amuzat și șocat de curajul ei. Probabil că arată ca un pervers. Ca nimic altceva decât un nătâng tupeist care dă târcoale unei fete de la țară.

- Nu, nu, mă tem că te înșeli. Nu sunt aici din motive necuviincioase. Te rog, n-am vrut să te sperii.

Un val de căldură se răspândește în aer și e ca și cum cineva ar fi parfumat fiecare particulă de praf cu mirosul sufocant al pepenilor. Fără să vrea, Aii se apropie de fată.

Trebuie să o liniștească. Trebuie să-i demonstreze că se înșală - simte nevoia ciudată de a-i arăta că el nu are deloc astfel de intenții. Cu cât se apropie mai mult de ea, cu atât plămânii i se umplu mai tare de parfumul acela dulce. Fiecare petic de pânză de pe trupul ei, fiecare şuviță de păr ieșită de sub batic, până și ciucurii de pe șlapii ei trebuie să fie impregnați de parfumul acela de pepene. Chipul ei, acum că se apropiase de ea, e bronzat și plesnește de sănătate, ca și cum ar fi primit o doză de nutriție inaccesibilă fetelor pe care le știe el, cele ale căror mame le avertizau să evite soarele, cele care luau lecții de broderie și învățau să scrie și să citească, tinerele bogate care învățau cum se așază perfect trandafirii în vase de cristal. Când îl vede apropiindu-se, Badri se încruntă, încă legănând vana deasupra capului.

- Lasă vana jos.

Aii și-a recăpătat tonul calm și liniștit - cel pe care-l folosește atunci când vorbește cu servitorii, cel potrivit pentru a da ordine și a primi supunere.

- Cuțitul lui de pepeni! strigă ea pe un ton ceva mai ascutit și mai puțin încrezător atunci când el se apropie. O să-ți taie gâtul cu el!

Acum, ea vorbește întocmai ca o fetiță ce e - vulnerabilă, deși încearcă din răsuferință să fie dură. Aii e mai atras de ea decât oricând, de postura ei cu picioarele depărtate, de discursul ei obraznic, de buzele trandafirii, de fața rotundă ca o lună și de bărbia ei ridicată și tremurândă. Și de mirosul dulce de pepene, care în mintea lui va rămâne pentru tot-deauna asociat cu ea.

- Pune vana jos, repetă Aii, mai calm de data aceasta.

Ea aruncă vana, care ricoșează de câteva ori din pământ cu un sunet înfundat, aproape comic. Ar fi trebuit să lovească pământul cu putere, apoi să se audă un sunet puternic, dar vana a sărit încet de câteva ori și a aterizat la mică distanță de ei, așezându-se încet pe o parte. Nimeni n-ar fi putut să o audă de departe. De fapt, realizează Aii, fata are motive să fie speriată. Platforma aceasta pătrată e mărginită de copaci; nu-i vede nimeni, nu știe nimeni că ei se află aici. Toți sunt la moschee și se roagă, ținându-și palmele în dreptul feței și șoptind versuri de rugăciune.

Îi va spune din nou că nu a venit aici ca să-i facă rău. O va asigura că el nu face decât... dar ce face el, de fapt? O urmă-rește. Bineînțeles că nu-și poate stăpâni atracția față de ea, dar îi va explica și o va liniști. Ea trebuie să vadă că el este un gentleman. Aii e confuz și îl înfurie faptul că fata asta îl face să fie confuz. Ea nu reprezintă nimic.

Ea e mai prejos decât el. îi va spune că el urmează să studieze religia și clasicii în Qom după ce se căsătorește cu...

Dar până să se decidă cum să formuleze cel mai bine toate acestea, aroma dulce de pepene îl învăluie cu totul. În soarele amiezii, Aii este orbit pentru moment, probabil că haluci-nează. Ceva lipicios și cald a aterizat pe obrazul lui, iar preț de câteva clipe el nu-și poate da seama ce e. Apoi realizează că fata e lângă el, că a venit spre el și l-a sărutat. Ea stă acolo, cocoțată pe vârfuri, iar clipa aceea pare complet detașată de tot ce e în jur. Pentru câteva secunde - care vor rămâne suspendate în memoria lui Aii până în ziua morții sale -, pentru o clipă încastrată într-o sferă, izolată de tot restul vieții sale, buzele ei calde și lipicioase se lipesc de fața lui. Aii o simte ca pe o flacăra.

După ce ea se lasă înapoi cu călcâiele pe pământ și aproape cade pe spate, după ce buzele ei se dezlipesc de pielea lui, Aii înlemnește. E transfigurat. Transformat. Ce curaj are fata asta! Ce atingere caldă și explozivă! Sărutul ei l-a lăsat mut, împietrit.

- Na! zice ea pe un ton cald de data asta. Ai primit ce ai vrut. El nu îndrăznește să o privească.

- Nu e așa?

El atinge urma sărutului cu gust de pepene de pe obraz și, fără să se gândească, își duce degetele la nas. O inhalează. Nu va uita niciodată gustul acesta, nici atunci când se va însura cu Atieh, nici atunci când va fi tatăl a patru copii, nici atunci când le va vorbi despre marile opere ale clasicii și scriitorilor străini tinerilor care vor frecventa librăria pe care o va avea cândva. Cât de dezamăgit va fi tatăl său de faptul că nu va alege să facă ceva mai prestigios. „Ai tot ce-ți trebuie ca să devii un învățat credincios”, va argumenta tatăl său. „Vrei să fii proprietarul unui magazin? Ca un bazaar? Ca un negustor?”

- Acum, zice Badri în timp ce el stă în soare, incapabil să se miște, înfricoșat de propria reacție la sărutul ei – lucru vizibil din felul în care respiră -, ți-am spus că, dacă tatăl meu

află vreodată că ai încercat să mă săruți, îți va tăia gâtul cu cuțitul. Oamenii cred că e un cuțit, dar de fapt este o sabie.

Sabia bunicului său. Bunicul lui a fost bandit. Unul care i-a omorât pe cei care l-au supărat.

Se oprește, sfredelindu-l cu privirea.

- Cu sabia aceea, adaugă.

Aii stă în soare și se străduiește să nu o privească.

- I-a omorât pur și simplu. Dacă Baba ar afla că m-ai urmărit până aici, în spatele bazarului, ca să-mi furi un sărut...

- Dar n-am făcut asta, o întrerupe Aii, întorcându-se din nou cu fața spre ea.

- Ți-ar reteza capul de pe umeri. Se pricepe să mânuiască cuțitul ăla. L-ai văzut cum taie pepenii, nu-i așa? Să nu te gândești că eu nu te văd cum stai acolo zi de zi, spionându-mă. Dar cineva cu pretențiile tale nu ar trebui să meargă la școală sau ceva de genul ăsta?

- E vară, murmură Aii.

- Bineînțeles! Știu și eu că școlile sunt închise vara! zice ea în timp ce o expresie de stânjenală îi traversează chipul. Crezi că sunt needucată și ușuratică, nu-i așa? Doar pentru că tatăl meu vinde pepeni în piață, iar tatăl tău... ce face? Guvernează țara? Ne ia banii? Fumează trabucuri? Nu știu. Dar îți zic că dacă Baba al meu află despre asta, îți va tăia gâtul.

Aii încuviințează din cap.

- Așadar, dacă vrei - se duce spre vană, o ia de jos și o ridică iar pe șold -, știi unde să mă găsești. Mă duc destul de des să golesc vana. La prânz, când Baba se duce să se roage.

- Poftim? șoptește Aii.

- Se duc cu toții să se roage, nu-i așa? Atunci e liniște și pace aici. Nu suntem decât noi și muștele.

- La prânz?

-Da.

Aii împunge cu vârful pantofului său lustruit în mizeria de pe jos, iar inima îi bate nebunește. O urmărește cum se înde-părtează, cu vana legănându-se pe șold.

Ceea ce s-a întâmplat în zilele următoare lângă coșurile de gunoi de sub soarele verii sunt lucruri care n-ar fi trebuit să se întâmple între un tânăr educat și bogat și o fată al cărei tată taie pepeni în piață. Dulceața ei cu gust de pepene i se impregnase în pantaloni, în gât; o purta cu el peste tot, îl acaparase complet.

Atieh făcea probe pentru rochia de mireasă. Pe tivul vălu-lui fuseseră cusute mici pietre prețioase. Aii o inhala pe

Badri la amiază lângă coșurile de gunoi, gusta din ea mai multe bucățele decât ar fi trebuit; venea acasă amețit și secătuit de puteri.

Când se transformase dorința lui în dragoste? Oare atunci când Badri îi șoptea la ureche, iar el se chinuia din răspuțuri să nu explodeze (dar exploda de fiecare dată)? Atunci când gândurile de dinainte de culcare nu-i erau ocupate decât de imagini cu ea? Sau atunci când gândul că nu va fi cu ea îl făcea să se simtă gol pe dinăuntru, aproape bolnav? Când încetase Aii să inhaleze mirosurile și sunetele unei frumoase țărăncuțe de paisprezece ani și începuse să vrea ca acea fată să fie a lui? De drept a lui, ridicol de „a lui”, imposibil de „a lui”. Lucrurile acestea n-ar trebui să se întâmple. N-ar trebui să se întâmple niciodată, nu atunci când viețile sunt deja planificate, nu atunci când mamele au făcut deja aranjamentele, nu atunci când destinele au fost deja stabilite, nu atunci când potrivirea este perfectă. Nu atunci când viitorul este organizat în detaliu, bine gândit, atent planificat. Atieh era viitorul lui. Badri era fata lui cu pepeni de lângă grămada de gunoi.

Badri era sufletul lui. Badri îi intrase pe sub piele; trăia mirosind ca ea, având gustul ei, dorind-o. Dorind-o. Și chiar dacă ea - în mod miraculos, absurd, periculos, nesăbuit -i-ar fi cedat, nu ar fi fost destul. Pe cât gusta din ea, pe atât voia mai mult. Iar ea îi dădea mai mult. Cu cât primea mai mult, cu atât voia mai des. Iar ea venea mai des. Cu cât el primea mai des, cu atât voia mai mult ca lucrurile să rămână așa. Iar ea a început să i se ofere în fiecare zi. Iar când a început s-o aibă în fiecare zi, a vrut s-o aibă pentru totdeauna. Dorința lui era de nepotolit. Până în punctul în care nu mai conta dacă era dorință sau iubire. Nu mai exista nicio demarcație. Nu pentru Aii. El nu voia decât să o aibă tot timpul, pentru totdeauna. Și nu voia să-și imagineze un moment sau un viitor fără ea.

Planurile se fac din niște rațiuni. Rațiuni financiare, logice, sociale. Părinții lui navigau prin viață cu scopuri, putere și grijă. Atieh era potrivită pentru Aii. Cele două familii își doriseră mereu acea nuntă. Cei din clasa lui socială urmau niște trasee ideale, acumulând bogăție și ghidându-se după intuiție. Cei din clasa lui nu tânjeau după fete ponosite care lucrau în bazar și, dacă totuși făceau asta, luau ce li se cuvenea, le furau săruturile, le înghesuiau și le pipăiau, apoi treceau mai departe. Nimeni nu avea de suferit.

Dar Aii nu o dorește pe mireasa fardată și imaculată aleasă pentru el de mama lui încă de la naștere. Casa lui e ticsită de cărți; podeaua sufrageriei sale e acoperită cu cele mai scumpe covoare persane. O țărăncuță dahati ar trece drept o glumă în ochii familiei sale. Când intră în biroul tatălui său și îndrăznește să-i spună că nu vrea să se căsătorească cu Atieh, acesta îl întreabă simplu „De ce?” într-o manieră care sugerează că declarația lui Aii e supărătoare. Atunci când Aii, după ce se fâstâcește îndelung și-și drege glasul de nenumărate ori, pomenește despre o fată dulce, frumoasă, minunată, care are chipul precum luna, tatăl lui întreabă nerăbdător: „Ei bine, și cine este?” Când aude că fata e fiica vânzătorului de pepeni, chipul tatălui său împietrește pentru o clipă, apoi izbucnește deodată într-un răs gutural, zgomotos și sufocant, despre care Aii își dă seama, cu un dezgust crescând, că e cel mai puternic râset pe care l-a auzit vreodată de la tatăl său. Aii iese din cameră în timp ce tatăl său continuă să râdă cu poftă.

El și Atieh se căsătoresc la sfârșitul verii. Aii se gândește la fata din bazar: la frumusețea ei, la înverșunarea ei - nimic din ea nu-l părăsește. Se urcă pe Atieh, fata cu care s-a însurat, cu mirosul dulce de pepene al lui Badri în minte. În anul următor se naște fiul lor. Se fac petreceri în comunitatea lor, în partea lor de oraș, în cercurile lor restrânse de bogătași. Atieh e fermecată de copilul lor. Urmează repede alți trei copii, și niciunul dintre ei nu moare. Toți se minunează cât de binecuvântați sunt el și Atieh. Toți copiii sunt sănătoși. Atieh îmbrățișează rolul de mamă și viața de casnică. Brodează lenjerii și tricotează pulovere cu modele perfect executate. Își crește copiii să fie ascultători și cuviincioși. Ignoră apatia lui Aii și faptul că se îngroapă în cărți, mărghinindu-se să-i aducă ceai în birou în fiecare seară. Nu se plânge atunci când acesta își dedică toată energia deschiderii unui magazin, nu-și exprimă jena și dezamăgirea cauzate de faptul că el ajunsese un simplu negustor, și nu învățatul care ar fi trebuit să devină. Atieh continuă să-i fie devotată. Îmbătrânește frumos. Pielea ei rămâne neafectată de soare.

În visele lui, fata cu pepeni e mereu certăreață și agresivă; îl sărută lângă containerele din spatele bazarului și are un miros dulce și amețitor. El se trezește tânjind după ea. De-a lungul anilor, Aii o caută uneori pe fiica vânzătorului de pepeni atunci când are drum prin centru. Trebuie să se fi măritat cu vreun băiat dahati, de la țară; trebuie să aibă vreo doisprezece copii deja. Uneori, vede pe străzile de la marginea orașului femei sărace ținându-și chador-urile cu dinții, cu coșurile pline de legume stricate sau bucăți de carne numai bune de aruncat (asta dacă sunt norocoase). O caută, printre ele, pe fata vânzătorului de pepeni, care e femeie în toată firea acum, dar n-o găsește.

Când deschide Librăria, la colțul străzii Hafez, el este printre primii care importă cărți străine. În vremurile acestea, elevii și studenții se dau în vânt după citit. Sunt obsedați de romane și de povești din străinătate, dar și de literatura persană clasică și modernă.

Într-o zi, la magazin, când Aii Fakhri scoate dintr-o cutie traduceri în farsi din Dostoievski și Dickens proaspăt ieșite din tipar și le aranjează la cotor, clopoțelul de deasupra ușii sună, iar cineva intră înăuntru. Un parfum puternic umple încăperea.

Ea e înaltă, elegantă, și e îmbrăcată precum o vedetă de cinema din Occident. Se vede clar faptul că a adoptat reformele Șahului Reza privind vestimentația. Unele femei s-au împotrivit, considerând îndepărtarea vălului un lucru trau-matizant. Atunci când poliția Șahului Reza a rupt vălurile de pe chipurile femeilor pentru a le forța să se emancipeze, femeile credincioase s-au împotrivit. Dar altele au salutat noul obicei

occidental de a umbla cu capul descoperit. Femeia aceasta nu este, în mod categoric, dintre cele care duc dorul vălului. Ba chiar are și fard în obraji, iar chipul ei seamănă cu luna. O lună splendidă, rotundă, frumoasă.

Pentru o clipă, Aii e derutat. Știe că nu are cum să fie fata vânzătorului de pepeni. Femeia care stă în fața lui nu poate fi fata nevoiașă care arunca resturile de pepene în coșul de gunoi.

- Bună dimineața, Aii Agha, zice ea pe un ton încrezător

și ferm. Ce magazin frumos ai!

În spatele tejghelei, Aii Fakhri înlemnește.

- Nu credeaai că o să te gălesc? Nu-i chiar așa de greu. Nu mai fi așa de speriat. Credeaai că o să mă găsești pe marginea străzii, luptând pentru supraviețuire? Sunt nevastă de inginer acum, nu știi? Soțul meu m-a învățat să scriu și să citesc.

Și-a făcut timp pentru asta. Și acum, iată-mă! În acest minu-nat magazin de cărți!

Până să apuce Aii să răspundă, clopoțelul sună din nou și în magazin intră un băiat cam de cincisprezece ani, roșu în obraji și cu o claie de păr negru pe cap. Are privirea veselă și plină de speranță.

- El este fiul meu, spune femeia. M-am gândit că ți-ar plăcea să-l cunoști. Îi place să citească. L-am adus aici pentru că am auzit că ai cele mai noi titluri, cele mai bune. Se spune că

ești un vânzător de cărți foarte bun.

Aii își drege vocea și încearcă să rostească ceva.

- Bună dimineața.

Băiatul vine spre ei, își înclină capul spre Aii și zâmbește, încrederea de sine pe care o emană îl ia prin surprindere pe Aii Fakhri.

- Mama mi-a spus atâtea despre dumneavoastră. Zice că aveți chiar și americani precum Henry David Thoreau, așa este? Mi-ar plăcea să citesc cărți de genul acesta.

Auzind aceasta, mama lui își dă ochii peste cap.

- Nu-i stă mintea decât la politică și la filosofie! I-am zis că viitorul acestei țări stă în petrol. I-am zis să învețe bine. Să învețe cum stă treaba cu economia. Să învețe finanțe. I-am

zis să facă ceva folositor. Dar ce poți să-i/ari?

Ciufulește părul băiatului cu un gest în care se amestecă frustrarea și mândria. Îi împinge ușor capul, iar băiatul se strâmbă.

- Mereu e vorba numai de politică! Tinerii din ziua de azi! Vrea cărțile cele mai la modă, Aii Agha.

Felul ei de a vorbi e ușor fals, are tonul forțat al unei femei sărace care a ajuns bogată. Pentru o clipă, se uită drept în ochii librarului, iar Aii Fakhri simte cum i se înmoaie trupul. Este

tatăl a patru copii sănătoși. Oamenii spun că Atieh, soția lui, e o femeie minunată, un înger. A deschis un magazin cu cărți și produse de papetărie care a câștigat respectul întregului oraș pentru că este considerat un fief al inteligenței. A importat lucrări și produse din toată lumea; este admirat și se bucură de succes, chiar dacă tatăl lui va fi mereu dezamăgit că n-a ajuns un cleric învățat. Fata unui țaran vânzător de pepeni nu merită atenția, preocuparea, energia lui. Cu ani în urmă, poate că a fost îndrăzneță și nerușinată cu el în bazar. Astăzi, însă, el este un bărbat care se ridică deasupra tuturor acestor lucruri.

Și totuși. Văzând-o acolo, lui Aii îi e greu să nu-și amin-tească întâlnirile dulci și lipicioase pe care le-au avut pe furiș, îi e greu să nu-și amintească până și cel mai

mic detaliu. Ea fusese în întregime a lui. El își amintește pielea ei imposibil de fină, râsul ei încrezător. Îi promisese că se vor căsători. Badri a plâns în hohote atunci când el i-a povestit despre reacția tatălui său și când i-a spus că lucrul acesta ar fi de fapt imposibil și de neconceput.

Ani întregi a purtat-o în suflet. Acum, când ea îl fixează cu privirea, Aii simte că și dacă toate paginile din toate cărțile grijuliu selectate pentru fieful său s-ar face ferfeniță și ar zbura purtate de vânt, lui tot nu i-ar păsa. Când stă în fața lui, e din nou copleșit de dorință. Își pierde din nou capul. Vocea ei nu s-a schimbat. A avut mereu o voce prea matură și încrezătoare pentru o fată. Acum, vocea ei se potrivește, în sfârșit, cu aspectul fizic.

În spatele coșurilor de gunoi din bazar, Aii făcuse niște lucruri pe care nu ar fi îndrăznit să le facă niciodată cu o fată din propria clasă socială; n-ar fi dezonorat niciodată o fată provenită dintr-o familie respectabilă. Dar cu ea, dăduse frâu liber pasiunilor lui adolescente. Ea nu îi opusese rezistență.

Îl luase prin surprindere. El îi spusese că voia să se însoare cu ea. Și chiar credea asta. O parte din el spera că acest lucru se putea întâmpla, chiar dacă știa că era imposibil, desigur. Nu o voia pe Atieh, o voia pe ea, oare ar fi fost posibil ca alegerile părinților lui să poată fi negociate? Nu, bineînțeles că nu. O fată care-l ajuta pe tatăl ei să vândă pepeni în bazar nu era potrivită pentru a-i deveni mireasă. Pentru unul ca el era de neconceput să aibă copii cu ea.

- Soțul meu, spune Badri cu emfază, e inginer. E din neamul Aslanilor din Isfahan, poate ai auzit de ei? Clasa cea mai de sus. Urmași ai familiei regale. Suntem căsătoriți de peste

douăzeci și cinci de ani. Ah, ce nuntă am avut! Și acum, uite-l pe fiul nostru. Îi place să citească, după cum spuneam. Știi cum e cu elevii aceștia scilipitori. Toți vor cele mai noi lucrări de filosofie. În partea noastră de oraș...

Strecoară numele străzii pe care locuiește. E într-un cartier din nordul orașului în care s-a mutat noua clasă burgheză, au construit case mari și le-au ticsit cu mobilă elegantă, de ultimă generație, și cu draperii dantelate și farfurii cu margini aurite. Pune accent pe noua ei adresă, îl împunge cu tot felul de informații despre soțul ei inginer, iar în tot acest timp îl împinge pe frumosul și politicosul ei fiu înspre el. El memorează cu grijă numele străzii ei. Știe că nu se va putea abține să meargă acolo, să-i caute casa, să-i caute fereastra, să-i caute silueta proiectându-se la fereastră.

- Arată-i fiului meu care sunt marii filosofi. Vrea să citească scrierile unor bărbați care au avut coloană vertebrală.

Vrea să învețe de la cei care au curaj, de la bărbați care și-au clădit singuri destinul. Vezi tu, aceștia sunt bărbații adevărați.

Nu cei care aderă la reguli învechite privind căsătoria și clasele sociale. Nu ești de acord cu asta?

Cuvintele ei îl străpung ca niște săgeți. După ce termină de vorbit, îl mai fixează cu privirea încă un minut, fără să clipească.

Da, era de acord. Capitulasese în fața cerințelor părinților săi. Ar fi fost absurd, ar fi fost o glumă să se căsătorească cu o fată dahati. Cei din clasa lui nu făceau așa ceva. Nu se făcea. Era ridicol ca ea să păstreze ranchiună pentru asta.

Aii Fakhri îl va duce pe băiat la raftul de filosofie. Îi va arăta ultima ediție din Walden, de Henry David Thoreau. O traducere nou-nouță în farsi. Îl va ghida pe băiat printre titanii de pe rafturi, ajutându-i mintea necoaptă să-i descopere și să se dezvolte. Pe câți elevi nu i-a ajutat el în acest magazin? El este enciclopedia orașului,



bibliotecarul de referință, resursa de cunoaștere, dolda de cunoștințe în literatură, filosofie și poezie. Asta e meseria lui. E bun la asta. îl va lua pe băiat de mână și îl va ajuta. Se va revanșa față de mama lui. îl va ghida pe băiat, sperând că Badri îl va ierta.

Ar face orice ca Badri să-l ierte.

Ea stă nemișcată, provocându-l, ațâțându-l cu rochia ei strâmtă, cu mâna pe șold, cu fard în obraji, cum îndrăznește? Nu e ea fata vânzătorului de pepeni care a pus, ca prin minune, mâna pe un inginer și l-a luat de bărbat, afișând cu ostentație toate lucrurile pe care Aii Fakhri le urăște la noii îmbogățiți?

- Știu bine strada aceea, zice el. Merg deseori acolo.

- Noi stăm în casa aflată în capătul străzii. Are un sicomor mare în față. Și ce privește frumoasă avem către munții Alborz! Hai, Bahman, zice ea întorcându-se spre fiul ei și împingându-l către domnul Fakhri. Bahman Jan, du-te și vezi ce poți găsi prin cărțile acelea.

Aii Fakhri îl duce pe tânărul Bahman în colțul care găzduiește cărțile de filosofie și îi arată colecția sa, în timp ce Badri își parfumează părul. îl va învăța pe băiat tot ce știe. îi va arăta ce a învățat și el. îl va ghida spre ce îi pofteste inima, spre destinul său, oricare ar fi acesta. E tot ce poate să facă.

## **CAPITOLUL CINCISPREZECE**

**1953**

### **Soarta scrisă în frunte**

Zari intră în casă cu un plic în mână.

- L-am găsit în cutia poștală azi, zise ea.

Roya tresări. Înșfacă plicul. Era scrisul lui! Oare avea să afle, în sfârșit, de ce nu venise în piață? Dacă era OK, unde fusese în tot acel timp? Suferise atât de mult. Tot ce voia era să primească niște vești de la el și să știe că e în siguranță. Strânse plicul cu toată puterea și simți că o ia amețea numai la gândul că îi avea să-i revadă scrisul.

Scoase din plic foaia de hârtie subțire pe care o cunoștea atât de bine. Citi într-un suflet.

Roya Khanom,

Sper că tu și ai tăi sunteți cu toții bine și sănătoși. Te rog să mă ierți pentru îngrijorarea și tristețea pe care ți le-am provocat. Știu că am vorbit despre căsătorie și toate celelalte, dar vreau să știi că prioritatea mea acum este ajutarea acestei națiuni. Voi face tot ce-mi stă în putere pentru a mă asigura de asta. Dacă te-am înșelat cu vorbe de dragoste, îmi cer scuze. Dacă te-am făcut să crezi că avem vreo șansă la un viitor împreună, am greșit - îmi dau seama de asta acum. Intre noi a fost dragoste pentru că am avut speranța unui viitor bun împreună. Dar am fost naivi. Eu am fost naiv. Nu sunt pregătit pentru asta. Ne-am grăbit prea tare. Ne-am pripit. Am nevoie de timp. Am nevoie de spațiu. Te rog să nu mă contactezi. De fapt, e periculos să faci asta - m-ai pune într-o situație periculoasă. Trebuie să lupt în secret pentru această cauză. Trebuie să ajut Frontul Național. Vara aceasta m-am lăsat luat pe sus de dragostea adolescentină. Am preocupări mai importante acum, trebuie să ai încredere în lucrul acesta. Ești o fată inteligentă și frumoasă la ușa căreia bărbații vor face coadă. Îți doresc un viitor prosper. Îți doresc multe bucurii și sănătate.

Cu sinceritate, Bahman

Degetele îi tremurau. Scrisoarea avea scrisul lui Bahman. Era scrisă pe aceeași hârtie pe care fuseseră scrise toate scri-sorile lui anterioare. Dar cuvintele erau niște porcării. Bahman n-ar scrie niciodată așa ceva.

Roya puse scrisoarea jos. Ce chart o part, ce aberații fără sens. Nu înțelegea nimic de acolo.

- Unde ai găsit asta, Zari?

- Ți-am spus. A venit prin poștă.

- Dar el nu mi-a trimis niciodată scrisorile prin poștă. Toate mi-au venit prin Librărie.

Zari își încrucișa brațele la piept și se holbă la ea.

- Și cum ai vrea să le mai trimită acum?

- Dar scrisoarea asta nu are niciun sens. Ca să ajungă azi, ar fi trebuit să fie expediată acum câteva zile, înainte de lovi-tura de stat, înainte ca librăria să fie distrusă...

- Dar are vreuna dintre scrisorile lui vreun sens, surioară? Asta dacă stai să te gândești mai bine?

- Le-ai citit?

Zări roși.

- Bineînțeles că nu, răspunse ea pe un ton pițigăiat.

Așadar, ia spune-mi, surioară. Ce are de spus în apărarea lui?

Roya doar clatină din cap.

- Nu spune de ce n-a venit în piață. Nici măcar un cuvânt.

- Ei bine, pentru ca scrisoarea să ajungă azi ar fi trebuit să o trimită înainte de ziua întâlnirii voastre, nu-i așa? Cum ar fi putut să spună ceva despre asta?

Roya știa că Zări avea dreptate, oricât de tare ar fi deranjat-o faptul că scrisoarea aceea oribilă nu-i putea spune unde fusese Bahman atunci când ar fi trebuit să se întâlnească în piață. Roya se dădu bătută și îi arătă surorii sale scrisoarea de la Bahman. Voia o confirmare că era vorba despre o glumă sau o farsă.

Zări o citi repede. Apoi trase adânc aer în piept și-i spuse:

- Un șarpe. Ți-am zis că e un șarpe. Un măgar activist.

- El n-ar fi scris niciodată așa ceva.

- Surioară, e un siasi - tipii ăștia obsedați de politică sunt nebuni. Ți-a zis negru pe alb ce este. De ce nu vrei să crezi?

Roya se foi din nou toată noaptea. Scrisoarea fusese scrisă sub amenințare. Așa trebuie să fi fost. Atunci când reuși să adoarmă într-un târziu, visă că Bahman era ținut captiv undeva, cu gărzile suflându-i în ceafă și trăgându-l de păr în timp ce-l forțau să scrie acele cuvinte insensibile și lipsite de sens.

- E pentru tine, Roya!

Când se duse în sufragerie, Maman îi întinse Royei recep-torul telefonului și-i șopti cu îngrijorare:

- E mama lui Bahman.

Roya era atât de șocată, încât abia reuși să ducă recepto-rul negru și greu la ureche.

- Salaam, Khanom Aslan.

- Roya?

Spera că bătaile puternice ale inimii sale nu se puteau auzi prin telefon. Din obișnuință, din curtoazie, din dorința de a respecta codul social care impunea respectul față de cei mai în vârstă, spuse:

- Ce mai faceți, Khanom Aslan? Mă bucur foarte mult să vă aud vocea.

Doamna Aslan vorbi dintr-un foc, fără să-și tragă răsuflarea:

- Azizam, dragă, voiam să-ți spun doar atât... e dificil. Bahman s-a întors, apropo. Am fost în nord în tot acest timp...

- E bine?

Roya era amețită.

- Foarte bine. În fine, nu contează detaliile, nu vreau să te îngrijorez sau să te mint. Adevărul este, Roya Jan, că Bahman a fost foarte bine în tot acest timp. Avem o vilă acolo, știi tu, cum au oamenii. Bine, nu și voi, dar știi că ne place la casa noastră de pe plajă. A fost acolo cu noi și acum s-a întors. Chestia este, Roya Jan, chestia e că te sun pentru că... nici nu știu cum să-ți spun asta. Nunta e peste două luni. Bahman se însoară.

Roya nu era sigură dacă a auzit bine ce spunea doamna Aslan.

- Draga mea, știu cât de greu trebuie să îți fie acum. Sigur că îți este. Doamne sfinte, n-am avut curaj să-i spun mamei tale, iartă-mă. Biata ta mamă, care a fost atât de bună. Sunteți

oameni buni. Să nu înțelegi greșit lucrurile astea. Voi sunteți oameni ca lumea, iar tatăl tău e un om bun, slujba lui de funcționar al guvernului nu are nimic de-a face cu toate astea.

Bahman înțelege că tatăl tău trebuie să continue să lucreze pentru Șah în ciuda tuturor celor întâmplare.

- Poftim?

- În orice caz, draga mea, lucrurile acestea sunt dificile, să nu mă înțelegi greșit. Am trecut cu toții prin avatarurile dra-gostei de adolescent, iar eu pot confirma, într-un mod destul de personal, că îi cunosc foarte bine instabilitățile, suișurile și coborâșurile, zise ea, apoi făcu o pauză. Și pierderile. Așadar, îmi cer scuze că îți dau aceste vești proaste, dar el e fericit acum, Roya Jan, sper că înțelegi. Iar tu ești tânără. Așa e viața. Destinul nostru nu ne aparține. Nu-l putem schimba. Cu voia lui Dumnezeu, vei avea succes în viață.

Roya nu putu să articuleze vreun cuvânt. Palma îi transpirase și simțea că receptorul ar putea să-i alunece oricând din mână.

- Trebuie să te las acum, am atâtea de pus la punct! Sunt sigură că vei înțelege de ce nu vom trimite o invitație la nuntă pentru tine și familia ta. El e fericit și sănătos acum, ceea ce îți

doresc și ție. Domnul să te aibă în pază.

Mult timp după telefonul acela, Roya rămase așezată pe podea, cu ochii pironiți în perete. Mama ei veni și încercă să o aline, spunând cuvinte pe care Roya nu le auzea. Trebuie să fi petrecut ceva timp așa, pentru că venise și Baba de la servi-ciu și începuse și el să-i vorbească, iar Roya îi vedea buzele mișcându-se, dar nu înțelegea nimic din ce-i spunea. În cele din urmă, vocea pițigăiată a lui Zări străpunse stupoarea în care se scufundase. „Ți-am zis eu”, o auzi pe sora ei spunând, și „fiu de cățea” și „nebun mincinos”. Zări o trase pe Roya în pat și îi puse o compresă cu apă rece pe frunte. Roya auzea din când în când cuvinte precum „un laș ce este” și „nebuna de maică-sa”. Dar era la pământ. Totul se întâmpla în jurul ei

fără să se întâmple nimic, de fapt. Auzea întruna cuvintele pe care i le spusese doamna Aslan la telefon. Relatarea ei obiectivă, tonul ei tăios. El fusese la casa de vacanță în tot acel timp? Și felul în care-i spusese că Bahman urma să se însoare. Ca și cum ar fi discutat despre prețul castraveților. Sau despre ploaia care urma să vină. Sau despre soartă.

În seara aceea, Zări nu-și mai puse părul pe moaște făcute din hârtie de ziar. Repeta întruna cât de mult îi ura pe câinele acela mincinos de Bahman Aslan și pe nebuna de maică-sa, o oportunistă obsedată de bani.

Și, cu rușine în suflet și inima făcută țândări, Roya spuse doar atât:

- Surioară, ai avut dreptate.

## **CAPITOLUL ȘAISPREZECE**

**1953-1954**

### **Pioniere**

- Vei fi acceptată, inshallah, zise Baba la micul dejun. Cât crezi că poate un tată să-și vadă copilul zăcând cu inima frântă? Nu poți sta așa, Roya Joon. Și nici tu, Zări. Niciuna

dintre voi. Într-o țară care și-a pierdut speranțele și tinerii...

Ei bine, nu vă puteți bate joc de viitorul vostru. Eu nu voi lăsa să se întâmple asta. Dumnezeu ne-a dat două fete frumoase și inteligente, cu atâta potențial, nu-i așa, Manijeh Joon?

Dumnezeu ne-a dat doar acești doi copii; n-a fost în soarta noastră să avem mai mulți. N-a permis ca țara noastră să devină o democrație, de ce? Tot ce am vrut noi a fost să avem

un cuvânt de spus. Am vrut ca poporul să aibă un cuvânt de spus. Nu-i așa, Manijeh Joon?

Maman își încrucișa brațele la piept și se uită pe fereastră.

- Vedeți voi, în ciuda problemelor sentimentale și a înlăturării lui Mosaddeq de la putere și a pierderilor de vieți

omenești, trebuie să ne vedem de drumul nostru, nu-i așa?

Baba insistase ca Roya să ia lecții de engleză, astfel încât să poată candida la o universitate americană. A sugerat chiar că și Zări ar trebui să înceapă să învețe limba engleză. După ce inițial s-a opus, Roya a fost de acord. Aceasta a devenit singura ei modalitate de a-și distra atenția de la suferință și regret.

- Aceasta e o șansă fără precedent, continuă Baba.

- E imposibil de conceput așa ceva. Fete care se duc în străinătate? Să studieze? Am auzit de băieți care fac asta. Băieți bogați. Din familii înstărite. Noi... noi suntem din clasa de mijloc. Ce ne facem? zise Maman, care părea gata să izbucnească în plâns.

- Dar sunt vremuri moderne. Femeile se pot duce în străinătate să studieze, la fel ca bărbații. Europeanii o fac. Americanii o fac. Ce, noi suntem mai înapoiți? Nu suntem. Și de ce doar femeile bogate să facă asta? Acum există un program special. Șeful meu vrea să ne ajute. Voi veți fi pioniere, fetelor! Gândiți-vă ce ar însemna asta. Ce șansă! Una fără precedent. Când mama ta și cu mine eram de vârsta voastră, dacă ne-ar fi spus cineva că tinerele iraniene pot merge să studieze la universități americane, știți ce am fi spus?

- Că e nebun de legat, murmură Maman.

- Da! Adică nu. Am fi rămas muți de uimire. Am fi fost mândri, cred.

Zări oftă. Kazeb veni și luă niște farfurii de pe masă. Roya stătea nemișcată.

- Poți spune ce vrei despre Șah, dar el face ca astfel de lucruri să fie posibile. El le ajută foarte mult pe femei, trebuie să recunosc asta. Știi ce ați deveni dacă ați ajunge în America? -întrebă Baba.

- Nebune, zise Maman.

- Nu, nu nebune! Am zis-o: pioniere! Generația voastră este prima care permite femeilor iraniene să aibă această șansă. E incredibil, zise Baba frecându-și bărbia.

Rudele spun tot felul de lucruri despre mine. Spun că e dezonorant să trimiți fetele în străinătate. „Cum poți concepe să-ți trimiți fetele nemăritate pe pământ străin?” Așa îmi spun...

Nemăritate. Roya tresări la auzul acelui cuvânt. O imagine nedorită care-l înfățișa pe Bahman căsătorindu-se cu Shahla într-o grădină din nordul Teheranului începu să i se deruleze prin fața ochilor. Bahman era căsătorit deja de două luni. După spusele lui Jahangir, nunta fusese chiar fastuoasă. Shahla arătase ca o vedetă de cinema. Doamna Aslan se întrecuse pe sine.

- Tot ce spun este că trebuie să facem ceva! Dacă stai aici și te resemnezi nu faci decât să-ți pregătești calea spre a deveni o acritură bătrână și nemăritată. Te vei irosi așa. Sau ai putea merge să studiezi la o universitate americană. Măcar gândește-te la asta. Să te urci în avion și să zbori spre cer?

- Noi nu suntem bogați, zise Maman.

- Suntem mai bogați decât mulți alții. Putem face asta.

Roya le spusese părinților ei că nu se va mărita niciodată

și că nici nu se va mai apropia de vreun băiat. În cele patru luni care trecuseră de când stătuse în piața aceea, așteptându-l pe Bahman și privindu-l pe domnul Fakhri cum moare, stătuse mai mult în casă. Plânsese închisă în camera ei, abia dacă mâncase, se simțise goală pe dinăuntru. Liceul se terminase oricum, iar planul ei fusese să înceapă o nouă viață împreună cu Bahman, așa că acum, dacă nu mai avea asta, nu mai avea nimic, de fapt.

Într-un târziu, se aventură afară din casă împreună cu Zări, iar uneori se ducea cu ea la băcănie. Se temea mereu de posibilitatea de a-l vedea pe Bahman sau pe vreun prieten de-ai lui prin oraș. Era copleșită de rușine, de rușine și de regret pentru propria lipsă de judecată, pentru stupiditatea și naivitatea ei. Seratele de dans de la Jahangir i se păreau acum la fel de îndepărtate și străine cum i se păreau și filmele pe care le văzuse la Cinema Metropole. Oare chiar fusese la seratele acelea? Oare chiar dansase cândva tango în brațele lui Bahman? Se întâmplase ceva din toate acelea? Acum, tot ce putea face era să învețe engleza și să o ajute pe Zări să exerseze cuvintele noi. Roya găsisese o oarecare alinare în studiul împreună cu sora ei. Ca întotdeauna, salvarea consta în a-și păstra mintea ocupată.

Se gândi la zilele petrecute în Librăria domnului Fakhri. Acum evita cu totul strada aceea. Nu suporta ideea de a se apropia de ea, nu cu toate amintirile pe care i le trezea, nu după ce văzuse librăria transformată în scrum. Încă mai avea visul în care se ducea acolo și îl vedea din nou pe domnul Fakhri. Cine era fata aceea care intrase în librăria lui atât de plină de speranță, cu dorința de a da sau de a primi o scrisoare? Ce proastă fusese fata aceea.

- ... iar acesta e motivul pentru care vreau să le conserv, zicea Baba.

Roya pierduse șirul cuvintelor lui și nu mai știa dacă se referă la fetele lui sau la niște murături.

- Chiar dacă asta ar însemna ca fiicele mele să se ducă să învețe la o universitate aflată de cealaltă parte a lumii. Nu te uita așa la mine, Manijeh Joon. Vom face acest sacrificiu pentru copii.

Pentru copii. Roya știa că învățătura fusese mereu ceva dificil pentru Zări. Oare ea mai simțea ceva pentru Yousof? Acum el studia medicina la universitate. Se părea că pentru Zări fusese mai mult decât un flirt trecător. Oare ea chiar voia să plece din Iran?

- Știți cât de greu a fost să învăț cum se depun actele de înscriere la universitate în America? A trebuit să las la o parte propriile îndoieli. Încă am inima îndoită! Îți pune nervii pe bigudiuri, vă zic!

Maman se foi pe scaun.

- Dacă șeful meu nu s-ar fi oferit să mă ajute cu înscrierile și cu informații despre burse, nu știu dacă m-aș fi descurcat.

- Las-o pe Zări să rămână, spuse Maman. De ce trebuie să plece și ea? Las-o să rămână.

- Manijeh Joon, e mai sigur pentru ele să fie împreună.

- Mai sigur? Cum naiba ar putea fi mai sigur? Le trimiți pe fiicele noastre în America, unde nu cunosc pe nimeni. Modernitatea are și ea niște limite. E vreo nouă modă burgheză să-ți trimiți copiii în străinătate?

- Sora Șahului a fost la...

- Dar noi nu suntem surorile Șahului!

Deși stăteau toți patru la masă și Kazeb tot intra și ieșea aducând unt și ceai, discuția era o confruntare privată între Maman și Baba, iar Roya și Zări știau asta.

- Manijeh Joon, a trebuit să trec prin foc și sabie! Doar să le fac pe fete să ia în calcul posibilitatea a fost foarte greu. Iar înțelegerea întregului proces n-a fost simplă deloc. Nu știi că a trebuit să-mi folosesc toate relațiile și practic i-am implorat să mă ajute să învăț cum se fac toate lucrurile astea?

- Cine face așa ceva? zise Maman gata să izbucnească în plâns. Fetele sunt prea tinere.

- Trebuie să ne alăturăm și noi modului modern de gândire. Dacă șeful meu e dispus să ne ajute, dacă ele au șansa asta, de ce să nu încercăm? Se vor întoarce. Vor primi o educație dincolo de orice am fi putut noi să visăm vreodată. Și apoi se vor întoarce la noi.

Baba arătă spre Roya.

- De luni bune nu face altceva decât să plângă. Dacă rămâne aici, va deveni deprimată și acră.

Roya se simți mică. Rolul ei devenise cel al iubitei părăsite, obiect al milei și resemnării. Lucrul acesta era mai mult decât umilitor.

- Și ai văzut ce s-a întâmplat cu lovitura de stat, continuă Baba. Librarul a murit. Au murit atâtea. Pentru ce? În Iran nu e deloc stabilitate acum. Eu vreau să fie, tu vrei să fie, iar lucrul acesta aproape că s-a întâmplat. Poate că pur și simplu nu stă în destinul acestei țări să fie democratică. Numai Dumnezeu știe cât am încercat. Tatăl meu a luptat pentru Revoluția Constituțională în 1906. Avea vârsta pe care o au fetele noastre acum. Generația lui ne-a dat parlamentul persan. Dar unde am ajuns? Țara asta mereu face doi pași în față, trei înapoi. Chiar când aveam și noi un prim-ministru decent, a fost dat jos. Acum, Șahul și-a consolidat și mai bine poziția. Nu e decât un lacheu al Occidentului. E marioneta lor.

- Prin urmare, fetele trebuie să meargă în Occident? Nu are niciun sens ce spui!

- Nu putem spera la democrație aici. Visul acela a murit. Măcar în Occident nu vor avea motive să se teamă de lovituri de stat sau de dictatură! E ca o poliță de asigurare, Manijeh Joon. Trebuie să fim prudenți acum. Au luat măsuri drastice împotriva multor susținători de-ai lui Mosaddeq. Poate că noi urmăm. Roya a fost pe stradă. Ar fi putut să moară împușcată!

Auzindu-i vorbele, Maman își luă fața în mâini și tăcu.

- Eu merg, zise Zări deodată îndreptându-și spatele. Da, Baba Jan. Hai să depunem actele, să încercăm. Eu merg.

Cu Roya. După aceea ne vom întoarce. Ne vom întoarce și vom sta alături de tine și de Maman pentru tot restul vieții, dar având o educație americană pe care nimeni nu ne-o va putea lua.

Baba părea gata să leșine.

- Zări! zise el. Da, da. La asta mă refeream. Nimeni nu îți poate lua educația, odată ce ai dobândit-o. Știai asta? Îți iei diploma de la universitate, o bagi în buzunar și va fi acolo

pentru tot restul vieții tale. Asta e tot ce voiam să spun.

Fire de praf pluteau în raza de soare care pătrundea prin fereastră. Ceaiul mirosea a bergamot. Sunetele lui Kazeb din bucătărie erau familiare și liniștitoare. Afară, un negustor își striga tânguie oferta de sfecle. Roya voia să iasă din acea stare de umilință, dar nu voia să părăsească toate acele lucruri: prezența blândă a lui Maman, orașul ei, casa ei. Nu voia să-și ia la revedere de la tatăl ei.

- Dar pot studia aici. Se pot înscrie la facultate aici. Pot să-și ia diplomele aici, zise Maman.

Baba clătină din cap. Nu trebuia să mai spună nimic. Știa cu toții că „aici” însemna orașul în care se dăduse lovitură de stat. Era orașul în care oamenii fuseseră împușcați fără motiv. Și mai era și orașul în care Roya fusese trădată de logodnicul ei. Încă îi mai era greu să se plimbe prin oraș, doar pentru că ar fi putut să se întâlnească cu Bahman. Sau cu Shahla. Sau, mai rău, cu amândoi deodată.

Zări sorbi din ceai, iar Roya vru să-i spună: Nu trebuie să vii și tu cu mine. Tu ai viața ta aici. Cred că ești îndrăgostită de Yousof. Bineînțeles că ești. Rămâi aici. Doar pentru că una din noi și-a văzut viața dată peste cap, asta nu înseamnă că trebuie să ne schimbăm direcția amândouă. Tu rămâi aici, cu Maman și Baba. Trăiește viața care ți-a fost sortită. Viața mea încă nu s-a așezat; nu trebuie să fie și a ta la fel.

Știa că ar fi trebuit să-i spună surorii sale toate acele lucruri. Așa ar fi trebuit să facă o soră mai mare. Dar, indiferent cât de modernă ar fi fost familia lor, Roya nu avea puterea de a trece peste cuvântul lui Baba. Sau poate că nu suporta ideea de a merge acolo fără Zări și, în adâncul sufletului, era ușurată la gândul că Baba gândise această soluție.

În alt cartier din același oraș, Bahman stătea alături de noua lui soție. După spusele lui Jahangir, Bahman renunțase la ideea de a se angaja ca jurnalist la un ziar progresist pentru a lucra o vreme în industria petrolieră. Întocmai cum voise mama lui. Roya și-l imagina trezindu-se lângă Shahla, îmbrăcându-se în fața ei, mergând la lucru și învățând cum să maximizeze profiturile obținute din petrol. Aceasta era viața pe care o alesese el. Viața pe care o alesese mama lui pentru el. Iar el spusese da la tot. Oricum, premierul Mosaddeq plecase. Bahman și Shahla aveau o viață împreună.

De la ultima scrisoare, nu mai primise nici măcar o veste de la el. Nu o sunase, nu îi scrisese. Fusese nevoită să afle noutăți despre el de la Jahangir. Iar ea era mult prea mândră ca să-l caute. De ce ar fi făcut-o, după ce o tratase în felul acela? După ce-i spusese negru pe alb, în ultima scrisoare, că nu voia ca ea să-l mai contacteze? Nu era disperată. Nu avea de gând să se umilească în fața lui. Cine se credea, în fond și la urma urmei? Cât de mult se înșelase în privința lui. Cât de proastă fusese. Cât de necoaptă. Și când te gândești că el se însurase cu Shahla! Roya ura privirile compătimitoare care o urmăreau peste tot prin oraș: Biata de ea! Erau un cuplu atât

de reușit! Uită-te la ea acum. Ce destin! Știai că l-a împins pe librar în ultima clipă? El a murit! Bietul librar...

Era imposibil să-și continue viața de dinainte în acel oraș. Poate că Baba avea dreptate. Ar fi trebuit să plece din Teheran.

- Bineînțeles că o să mergem. O să mergem împreună, Baba Jan, zise Roya.

Trupul ei își pierduse materialitatea; plutea deasupra mesei ca o fantomă.

Deși i se părea ca pleacă pe Lună, în felul acesta era sigură că, măcar pentru câțiva ani, avea să-l evite pe Bahman,. Acolo urma să-și revină în simțiri. Avea să stea departe de locul în care domnul Fakhri se prăbușise la pământ și de ruinele arse ale librăriei, despre care cineva spusese că urma să fie reconstruită și transformată într-o sucursală de bancă. Avea să studieze și apoi să se întoarcă în postura uneia dintre puținele femei din țară care aveau diplomă de facultate, și nu una oarecare, ci din America. Avea să intre cu adevărat în recent formată și educată clasă socială modernistă. Avea să fie o pionieră. De ce nu ea? Ce altceva ar fi avut de făcut acolo? Iar în ceea ce o privea pe Zări, Roya avea să aibă grijă de ea. Puteau face asta. Înaintea lor, alții făcuseră și ei lucruri care la prima vedere păreau absurde. Țara se schimba. De ce să nu fie ele în primele rânduri ale populației educate? Aveau să se întoarcă după terminarea studiilor și să-i trimită la naiba pe toți cei care o priviseră cu milă și dezaprobare.

Baba încuviință din cap și spuse că îi va cere șefului său documentele necesare pentru înscriere. Spuse asta încet, ca și cum ar fi fost mirat și ușor rușinat în același timp. Maman se holbă mai întâi la Roya, apoi la Zări, după care izbucni în plâns.

- Uite ce e, tu nu trebuie să faci asta, îi zise Roya surorii sale în seara aceea, când se pregăteau de culcare.

- Baba n-o să te lase să pleci singură.

- E ceva între tine și Yousof, nu-i așa? în ultima vreme ai fost extrem de tăcută în privința lui. Ce se întâmplă între voi? Nu îți stă în fire să nu dai toate detaliile. De ce ești atât de tăcută? Uite, eu știu că nu spui nimic pentru că te temi de reacția mea. Ei bine, nu te teme! Dacă tu ești fericită, sunt și eu fericită pentru tine! Nu trebuie să mă menajezi. Dacă ești

îndrăgostită, ar trebui să rămâi în Teheran.

Zări își scoase agrafele din păr. încă de când doamna Aslan o sunase pe Roya să-i spună despre planurile de nuntă ale lui Bahman, Zări încetase să-și mai pună părul pe moaște făcute din bucăți de ziar. Peste zi își prindea părul cu agrafe. Asta o făcea să pară mai în vârstă decât era, mai matură. Se potrivea mai bine unei fete în ultimul an de liceu care studia și engleza în paralel. Roya se minuna cât de matură arăta sora ei în ultimele șase luni. Era ca și cum despărțirea dintre Roya și Bahman și moartea domnului Fakhri o forțaseră și pe Zări să se maturizeze mai repede.

- Nu-ți face probleme, surioară.

Zări îi puse mâinile pe ceafă. Arăta ca o sculptură descrisă într-un poem străvechi.

- Vrei să lași totul în urmă?

- Dacă tu pleci, plec și eu. Vom începe împreună. Și, ori-cum, e vorba doar de câțiva ani, nu-i așa? Poate că ar trebui și eu să fac ceva cu viața mea. E o lume nouă. Noi suntem pionierele noii generații de femei libere din Iran!

Îl imita perfect pe Baba.

Uimită, dar și ușurată de dorința surorii sale de a o însoți în această călătorie, Roya se duse la culcare cu sentimentul că se pregătea să plonjeze de pe o stâncă în niște ape reci și agitate.



Scrisorile sosiră prin poștă la începutul verii. Baba le duse șefului său, care i le tradusese. Da, îl asigură șeful lui, scrisorile spuneau „da”. Roya și Zări fuseseră acceptate amândouă la micul colegiu din California pe care șeful lui Baba îl recomandase pentru că avea un program de burse speciale pentru studenți străini. Da, obținuseră fiecare câte un loc. Urmau să înceapă amândouă în aceeași clasă, pentru că Roya așteptase un an după ce terminase liceul și da, da, da, într-adevăr, fuseseră acceptate. Nu, nu aveau să fie singurele iranience de acolo, anul acela mai fuseseră acceptate câteva. Probabil că erau rude de-ale Șahului, spusese Maman cu îngrijorare. Cu toate astea, lucrase până târziu, croind haine noi pentru fete, confecționând pentru fiecare din ele câte un geamantan întreg de bluze, fuste și jachete. Fiicele ei nu aveau să plece în America fără cele mai bune haine pe care li le putea ea coase. Croise pentru fiecare câte o fustă (verde-deschis pentru Roya și albastru pastelat pentru Zări) din cel mai fin și moale bumbac pe care-l găsisese în bazar, împungând cu acul în jurul gulerului pentru a adăuga broderiile sale unice cu modele florale. Tăiase pânza fină din bumbac și stătuse trează până târziu pentru a coase bluze de patru culori pentru fiecare dintre ele: crem, alb, roz-deschis și galben. Cumpărase din magazinele aflate în nordul orașului jachete și fuste plisate, apoi le călcase cu mare conștiinciozitate. Pe fundul fiecărui geamantan pusese cu grijă lenjerie de corp și șosete cumpărate din bazar. Roya și Zări o ajutaseră pe Maman să le împacheteze, șovăitoare, geamantanele. Tot ce mai rămăsese din economiile lui Baba se duse pe achiziționarea biletelor de avion și pe achitarea restului de taxe școlare care nu era acoperit de bursă. Baba vânduse colecția de monede de aur sekeh pe care i le dăruise tatăl său atunci când se însurase. Lucrase ore suplimentare pentru a câștiga mai mult. O rugase chiar și pe Maman să ia mica moștenire rămasă de pe urma părinților ei și să o trimită în America odată cu fetele.

În ziua plecării, Maman ținu un exemplar din Coran deasupra capetelor fetelor. Roya și Zări trecură pe sub el de trei ori, apoi sărutară cartea ca să le poarte noroc în călătorie. Era un mic ritual care garanta siguranța tuturor călătoriilor. Roya și Zări trecuseră prin această ceremonie ori de câte ori plecau împreună cu familia în vacanță la Yazd, Isfahan sau Shiraz. Ținuseră cartea deasupra capetelor rudelor care se întorceau în satele lor din nord după ce îi vizitaseră în Teheran. Cu toate astea, Roya nu s-ar fi gândit niciodată că va trece pe sub Coran pentru o călătorie care o va duce în America.

Durerea cauzată de Bahman și de moartea domnului Fakhri fusese foarte aspră la început; Roya se simțise de parcă fusese jupuită de vie. Dar, în timp, în locul pielii jupuite apăruse un strat fin și protector. Când se îmbarca în avion, Roya era conștientă de pielea, oasele, ochii, mâinile și picioarele ei, dar inima îi rămăsese undeva departe. O mare parte din lucrurile în care obișnuise să creadă până atunci dispăruse. Inima ei avea să-i rămână ferecată, așa își promisese atunci. Avea părul aranjat cu grijă, mânerul geamantanului bine strâns în palmă și, cumva, picioarele i se mișcau, unul în fața celuilalt. Vedea că Zări era îngrijorată, dar și ușor entuziasmată. O auzise pe Maman plângând, îl văzuse pe Baba numărând banii - un pumn de bancnote verzi și nefamiliare pe care le luase de la bancă - și întinzându-i spre ea. Înregistrase toate acestea de parcă ar fi fost dintr-un vis.

Pe drumul spre aeroport, cerul avea culoarea țevilor de pușcă și părea că stă să vină ploaia; norii erau încărcăți. Dar fuioarele cenușii rămaseră doar încărcate și aproape de pământ. Mergeau pe lângă clădiri și străzi familiare, pe lângă magazine prin fața cărora trecuseră de nenumărate ori. Cafe Ghanadi, fosta lor școală, casa de pe strada

Soraya în care copilărise Maman. Baba alesese un traseu mai lung, ofe-rindu-le o ultimă priveliște asupra celui oraș care avea să devină curând invizibil pentru ele - cel puțin pentru o vreme. Evită dinadins piața Sepah și locul în care fusese Librărie. Roya simți un val de iubire pentru casa ei, pentru părinții ei și pentru toate lucrurile pe care le lăsa în urmă.

- O să ne placă mult în campus, nu-i așa, Roya? zise Zări strângând-o de mână.

Roya încuviință din cap.

- Oricum nu mai merită să stai în țara asta, spuse Baba încercând să pară chiar convins de ceea ce spunea. L-au dat jos pe conducătorul nostru democratic. Acum, puterile străine și lacheii lor pot face ce vor cu noi. Nu mai merită. Plecați. Plecați și fiți libere. Învățați tot ce puteți învăța. E mai bine decât să stați aici, cu gâtul sugrumat de un dictator și cu un guvern care poate împușca pe oricine pofteste.

Roya se aștepta ca Maman să-l oprească și să spună: „Mehdi, termină cu prostiile. Ajunge cu discursurile tale împotriva Șahului.” Dar ea se rezumă să-și înghită sughiturile de plâns și să nu spună niciun cuvânt.

Fetele urcară în avion. În timp ce survolau orașul se ținură de mână, nesigure dacă vor scăpa cu viață. Cum stătea ches-tia aia în aer? Când avionul prinse viteză și se ridică în aer ca prin magie, Roya simți că mai are puțin și atinge, dar nu de tot, norii aceia care duceau cu ei ropotele de ploaie. Pe

192

măsură ce se ridicau tot mai mult spre cer, își dorea ca norii aceia umflați care atârnav deasupra Teheranului să-și reverse în sfârșit potopul, să se rupă și să inunde întregul oraș și pe toți cei din el într-un tsunami de lacrimi. Dar poate că fuioarele cenușii de deasupra Teheranului au ținut totul în ele și n-au lăsat să cadă nicio picătură de ploaie. Pe măsură ce se ridica și se îndepărta tot mai mult, o năucea gândul că se vor întâmpla atâtea lucruri în orașul ei natal pe care ea nu le va afla niciodată...

## **PARTEA A TREIA**

### **CAPITOLUL ȘAPTESPREZECE**

**1956**

#### **Cafeneaua din California**

California era nouă și strălucitoare. Acolo totul arăta ca o jucărie recent cumpărată și abia scoasă din cutie. Clădiri scâl-date de soare, străzi strălucitoare, magazine ce luceau, cămăși strâmte pe trupuri de bărbați și haine elegante pe femei care păreau ieșite dintr-un film văzut la Cinema Metropole. În ciuda soarelui ameteitor din noua sa locuință, Roya era măcinată de un dor de casă cronic. Zări era singura ei legătură cu viața sa de dinainte.

Cele două surori se bazau una pe cealaltă pentru a supra-viețui, învățaseră cum să trăiască în noul lor cămin și cum să se orienteze prin campusul colegiului Mills din Bay Area. Învățaseră împreună cum să exerseze noua limbă. La început, Roya se simțea ca un mim, compensând lacunele din vocabularul englezesc prin gesturi ale mâinilor și ridicări din umeri. Nu-i lipseau decât lacrimile pictate pe obraji.

Să se afle într-o țară nouă era ca și cum ar fi plonjat într-o cameră întunecată. La început, nu putea distinge nimic. Vedea, în cel mai bun caz, doar niște forme neclare și încețoșate. Dar după aceea, privirea i se ajusta. Contururile initial neclare au ajuns, încet și după eforturi susținute, în punctul de focalizare. Roya și Zări se ghidau una pe cealaltă, chiar dacă deseori asta era ca și cum un orb ar fi ghidat alt orb. Îi zâmbeau politicoș proprietarei, doamna Kishpaugh, în casa căreia fuseseră cazate împreună cu alte câteva studente.

Roya nu-și dorise să părăsească Teheranul, în ciuda dure-rii, suferinței și dezastrului politic de acolo. Cu toate acestea, nu avea de ales și trebuia să-și clădească - cărămidă peste cărămidă - o viață nouă. Trebuia să treacă mai departe. Iar Zări o surprindea. În Teheran, Roya o considerase deseori pe sora ei o ființă vanitoasă și preocupată doar de sine. Dar în acest nou capitol din viața lor și cu o concentrare vecină cu obsesia, Zări absorbea cultura americană cu disperarea unui înecat care trage aer în plămâni. În cel de-al doilea an de colegiu, Roya și Zări se descurcau deja bine cu învățătura și aveau și un mic grup de prieteni cu care mergeau la film, luau cina și împărțeau uneori milkshake-uri cu gust de căpșuni, în ciuda dorului de casă.

Învățarea temeinică a limbii și orele de chimie și biologie erau mai mult decât suficiente. Roya renunțase complet la bărbăți. Dar Zări continua să fie deschisă către ei și chicotea și se prostea în timp ce plonja cu totul în America. În scurt timp își făcu apariția un tânăr, Jack Bishop, pe care îl cunoscuse în casa unui coleg de clasă și care petrecea tot mai mult timp cu Zări. Yousof, pentru a nu mai pomeni de toți Hassani și Hosseini și Cyrusii de acasă, nu părea să aibă nicio șansă în fața acestui Jack. Jack arăta ca un tăietor de lemne: avea umerii lați, o constituție robustă și un păr blond și spălăcit căruia nu i-ar fi stricat o tunsoare. Fuma întruna, rânjea și își îndepărta mereu părul care stătea să-i intre în ochi. Tatăl lui era comis-voiajor, dar Jack voia să rupă jugul capitalismului și să se inițieze în opera lui Walt Whitman. Zări a fost spulberată fără drept de apel. Roya o văzu pe sora ei transformându-se din fetița iraniană băgăreată care nu voia decât să meargă la petreceri elegante și să se căsătorească cu un bărbat bogat într-o fată care nu voia altceva decât să înțeleagă de ce îi plăcea lui Jack Bishop atât de mult poezia. Roya își dădu seama, nu pentru prima oară, cât de instabilă și imprevizibilă era dragostea la tinerețe. În prezența lui Jack, Zări plutea. Și, deodată, se îndrăgosti până peste cap.

La o masă rotundă dintr-o cafenea de pe Telegraph Avenue din Berkeley, ascunsă după un teanc de cărți, Roya scria în caietul de laborator, încercând să înțeleagă problemele de chimie care o torturau, evitând contactul vizual cu ceilalți și vrând mai mult decât orice să se întoarcă în camera ei de la doamna Kishpaugh și să se culce. Era după-amiaza târziu, iar gălăgia din cafenea nu prea reușea să-i calmeze nervii, chiar dacă mersese acolo tocmai pentru că spera că zgomotul de fundal va face cumva procesul de învățare mai puțin dificil. Marți dimineața la ora 9 - peste doar trei zile scurte - avea examenul final la chimie. Se simțea complet rămasă în urmă și nepregătită și încerca să deslușească cuvintele, simbolurile și numerele din manual. Ar fi trebuit să se apuce de învățat mult mai din timp; lăsase prea mult de învățat pentru ultimele zile. Acum era îngropată în materiale de studiu și trebuia să recupereze. Baba trimitea deseori scrisori de încurajare din Iran: era atât de mândru de faptul că fetele sale savante studiau materii de ultimă oră, ce aveau să le asigure un loc de frunte în lume! Și învățaseră amândouă limba engleză atât de repede, chiar dacă era o limbă atât de dificilă!

Roya nu-și dorise niciodată cu adevărat să devină om de știință. Dar după ororile revoluției, după trădarea lui Bahman și după suferința pe care o îndurase în Teheran, îi era clar că ceea ce voia ea conta prea puțin. Trebuia să supraviețuiască. Ce folos îi aduseseră cărțile de poezie și romanele străine? Studia cu ferocitate științele la Mills College nu doar pentru a-i face pe plac lui Baba, ci mai ales cu speranța că o diplomă în chimie ar putea să o imunizeze măcar împotriva unora dintre incertitudinile vieții.

Dar elementele și moleculele din manual o ameteau. Corpul i se încorda când se gândea la dimineața zilei de marți, la ora 9. Cum naiba avea să se pregătească pentru

acel examen? Luă o gură din cafeaua tare, lăsa ceașca jos și amestecă nervoasă lichidul cu lingurița. Nu putea să-l pice. Trebuia să ia note bune și să absolve cu felicitări. Baba și Maman sacrificaseră atâtea pentru ca ea să ajungă acolo.

El intră în cafenea îmbrăcat într-o jachetă albastră și pan-taloni gri, cu părul ca o dună de nisip în vârful creștetului: o versiune blondă a lui Tintin din benzile desenate franțuzești. Nasturii aurii ai jachetei străluceau, iar el se așeză cu nonșalanță la coadă și comandă.

Ea încercă să nu se holbeze la el. îi plăcuseră benzile desenate cu Tintin când era mică, iar domnul Fakhri chiar aprovizionase librăria cu câteva ediții. Dar tânărul acesta era mult mai frumos decât personajul din benzile desenate. Era în mod inexplicabil paralizată de frumusețea lui. Atât de mult, încât lingurița îi căzu din mână, pe jos. Ah, Doamne. Se aplecă, o luă de jos, apoi se duse spre tezghea să ia una nouă din coșul aflat lângă recipientele cu lapte, smântână și zahăr. Când întinse mâna după linguriță, dărmă cu cotul o ceașcă de cafea. Ceașca se rostogoli pe podea, iar lichidul întunecat se scurse peste tot pe gresie. Roya scoase un țipăt strident, unul foarte persan, un „vaaai” venit din stânjeneală și din șoc. Luă câteva șervețele și se lăsă pe vine, ștergând mizeria pe care o făcuse, dar asta nu făcu decât să înrăutățească lucrurile. Șervețelele se dezintegrau când încerca să-și repare greșeala.

- Hei, e în regulă. Mă ocup eu de asta.

Ridică privirea și-l văzu pe Tintin îngenunchind și cobo-rându-și fața la același nivel cu a ei. Ochii lui erau albaștri ca ai lui Frank Sinatra.

- Nu-ți face griji, zise el cu blândețe.

Pantalonii lui gri erau din lână, observă ea acum, când erau amândoi îngenuncheați unul lângă altul. Cine purta lână în California? Roia nu mai văzuse lână de când plecase din Teheran.

- îmi pare rău, îngăimă ea.

Ah, ce mai privesc trebuie să fi fost, lăsată pe vine ca și cum ar fi stat pe o toaletă de tip vechi din Iran și ștergând pata aceea umilitoare. S-a rugat să reînceapă zgomotele din cafe-nea. S-a rugat ca atenția celorlalți să se îndrepte în altă parte.

- Chiar nu e mare scofală. Știi ceva? Oricum voiam să-mi iau altă cafea, zise zâmbind bărbatul cu ochi albaștri.

Roya răsuflă ușurată când nivelul zgomotului din jurul lor începu din nou să crească. Angajații cafenelei care se holbaseră la ei se întoarseră la comenzile lor, lăsându-i pe cei doi să se ocupe de curățarea mizeriei. Șterseră amândoi cu șervețele cafeaua vărsată. El mirosea a șampon, din acelea care se găseau în supermarketurile americane și care făceau clăbuci mari ce ți se prelingeau printre degete.

- Uite cum facem. Eu mă duc să-mi iau altă cafea. Iar tu încetezi să te mai simți aiurea în legătură cu asta. E bun planul?

Roya nu mai auzise până atunci de vreun astfel de plan, dar era fermecată de felul lui simplu de a spune lucrurile, încuviință din cap, zâmbi, apoi încuviință din nou, conștientă de faptul că „dădea din cap ca o străină”, cum ar fi zis Zări. Se întoarse la masa ei, se așeză pe scaun și puse din nou stiloul pe hârtia caietului, desenând forme hexagonale de molecule. Studenții de la UC Berkeley erau majoritari în cafeneaua aceea, dar erau destui și de la Mills College. Aerul mustea de cofeină și de stres. Toți învățau pe rupe pentru examenele finale. Vacanța de Crăciun se înălța ca un miraj de dincolo de aceste obstacole chinuitoare - era atât de mult de învățat până la acea vacanță atât de necesară.

Deodată, formele de pe caietul său fură acoperite de o umbră. Ridică privirea și îl văzu pe bărbatul în jachetă albastră lângă masa ei.

- Se poate?

Din nou zâmbetul acela. Ea nu știu ce să zică.

- Acest coffee shop este astăzi mai aglomerat decât de obi  
cei, nu ți se pare?

Coffee shop. Sintagma părea foarte americană, la fel de autentică precum orășelele din Midwest în care nu fusese niciodată, dar pe care le văzuse în filme. Coffee shop. Cine vorbea așa? Cafenea, cafenea, cafenea, ea și Zări îi ziceau mereu așa. Și iată-l pe acest Tintin blond cu zâmbetul lui de coffee shop, într-o jachetă desprinsă parcă dintr-un film cu Robert Mitchum și cu niște pantaloni din lână care s-ar fi potrivit mai degrabă în Londra, nu în Berkeley, California.

- Te rog.

Roya își adună cărțile într-un teanc frumos aranjat pentru a face loc pe masă. Se simțea de parcă ar fi despicat marea în două. Se întreba dacă nu era cumva prea îndrăzneță. Dar

n-ar fi fost nepoliticos să-l refuze? Și-ar fi dorit să cunoască mai bine regulile din acea țară. Uneori i se părea că nu e nicio regulă, pur și simplu. Era mult mai simplu în Iran, unde regulile de comportament erau dictate de tradiție, de tarofși de cine era bunicul tău.

- Eu sunt Walter. Sunt din Boston, zise el întinzându-i mâna.

Să i-o strângă, oare? Așa se făcea acolo. Americanilor le plăcea să-și dea mâna, ca și cum ar fi fost parteneri de afaceri și ar fi făcut o înțelegere, un contract. Își puse mâna într-a lui, iar strângerea lui ușoară o surprinse. Era destul de sigură că se înroșise la față. Trecuse ceva vreme de când simțise ultima oară mâna unui bărbat în mâna ei. Atunci când el se așeză la masa ei, o sperie puțin îndrăzneala lui, dar așa era aici, nu-i așa, totul se făcea cu lejeritate - nu existau convenții morale stricte a căror încălcare îi făceau familia de rușine, nu erau regulile nebune de acasă.

Se aștepta să-și scoată și el cărțile și să se îngroape în ele precum majoritatea celorlalți studenți de acolo, oftând și plângându-se în legătură cu examenele finale. În schimb, el amestecă în noua ceașcă de cafea și sorbi din ea cu aerul că se află într-o piațetă din Italia cu priveliște spre munte, ca și cum ar fi avut tot timpul din lume și nu era nimic care să-l preseze prea tare. Totul la el era curat și bine îngrijit. În mod categoric, nu putea învăța cu el la masă. De ce acceptase? Când o întreabă în ce an este, Roya își imaginează baloane de săpun ieșind din gura lui. Bărbatul acesta tocmai făcuse duș; nu și l-ar fi putut imagina niciodată transpirând. Dar nu aspectul lui perfect o impresiona. Ci modul în care se purta. Până și felul în care sorbea din ceașcă era măsurat, relaxat și lipsit de grabă, îi inspira... siguranță.

Mai cunoscuse cândva un băiat grăbit, fusese atrasă cu totul în pasiunea, fervoarea și impredictibilitatea lui. Nu avea să mai facă vreodată greșala aceea. Entuziasmul era supraevaluat. De fapt, după episodul cu Bahman și trădarea lui, Roya își jurase să nu-și mai lege vreodată soarta de un bărbat. Urma să studieze în America, să se întoarcă în Iran, să-și ia o slujbă bună și să fie independentă din punct de vedere financiar, trăind o viață de fată bătrână printre ecuații, experimente și știință pură. Avea să-și apere această poziție cu un calm și o fermitate care să-i facă până și pe cei mai hotărâți pretendenți să renunțe și să se îndrepte către prăzi mai ușoare și mai puțin țepoase.

Dar bărbatul acesta, acest băiat de coffee shop cu jachetă albastră, era pur și simplu drăguț, iar ea îl lăsase să se așeze la masa ei. El zâmbi și făcu o conversație politicoasă, uimitoare prin puritatea ei. Fără apropouri și aproape fără vreo urmă de flirt. Avea respect. Ideea de a fi atrasă de cineva o făcea să se chircească. Nu va mai putea fi niciodată fata moale și malea-bilă din brațele lui Bahman.

- Și, ți se pare satisfăcătoare chimia? zise Walter privind-o cu sinceritate.

- Poftim?

- Faci cursuri de chimie avansată, corect? spuse el arătând către manualul ei. Este ceea ce te așteptai să fie? Pentru că am un coleg de clasă, Omar Said, din Liban. Și mi-a spus că ceea ce studia el în Beirut era, de fapt, mai avansat decât ce oferim noi aici. Așa că mă întrebam...

- Eu nu am fost la facultate în Iran. Am urmat doar liceul acolo. Așa că da, aici materia e destul de... avansată. Satisfăcătoare, vreau să spun. Chimia. Cursul.

De ce se fâstăcea când vorbea cu băiatul acesta? Ce naiba... El o studie câteva clipe, apoi se aplecă și îi șopti:

- Cultura californiană e un pic nouă și pentru mine.

Bineînțeles că el presupusese că era nouă acolo după accent și după faptul că avea părul și ochii închiși la culoare. Dar oare ea își trăda originile străine prin tot ce făcea? Se imagină învăluită de un miros de apă de trandafiri și de șofran oriunde se ducea. El continuă însă să vorbească cu ea pe un ton relaxat, ca și cum nimic la ea nu ar fi fost străin. Îi spuse cum se mutase pe coasta de vest pentru studiile uni-versitare, dar că în California se simțea un străin. Îi povesti despre New England și iernile pe care le petrecea dându-se cu sania, apoi despre verile petrecute la Cape, mâncând rulouri de homar și făcând galerie pentru o echipă numită „The Red Socks1”. Red Socks? Ce nume absurd de echipă. Modul în care descriese Walter copilăria lui din New England îi amintea Royei de niște scene dintr-un film american pe care-l văzuse la Cinema Metropole împreună cu Bahman.

Se concentra la spuselor lui Walter. Îi ddea o senzație de liniște, una surprinzător de puternică. Era ca un personaj dintr-un serial de familie de la televizor. Nu plecase dintr-o țară al cărei prim-ministru fusese înlăturat prin lovitură de stat. Nu văzuse oameni împușcați prăbușindu-se la picioarele lui. Mergea la săniuș și bea ciocolată fierbinte. Pe sub jacheta lui albastră Roya intuia că ascunde o inocență pe care mulți oameni ar fi dat orice să o aibă. Invidia simplitatea lui, lipsa lui de complicitate.

Stăteau împreună la masă și ea mai degrabă asculta decât vorbea. În engleza ei încă precară, continuă să-i răspundă la întrebări despre trecutul ei, despre căminul în care locuia și despre sora ei, Zări. Da, voia să devină om de știință.

*1 Ortografia corectă a numelui echipei de baseball din Boston este Red Sox.*

Când își termină cafeaua, Walter se ridică și aduse alte două cești. Când i-o întinse pe a ei, Roya își aminti de un alt bărbat dintr-o cafenea care-i întinsese o cafea și o întrebase dacă îi place. Luă repede ceașca de la Walter și sorbi din ea, chiar dacă era prea fierbinte. Continuară să stea de vorbă. Stând acolo, în fața lui, ascultându-l, ceva în ea a început să se deschidă. Tensiunea care zăcuse în ea atât de mult timp începea să scadă puțin. Nu se mai simțise de mult atât de relaxată. Trecu o oră fără prea multe desene hexagonale de molecule. El o întrebă dacă ar putea să o invite la Powerhouse Gallery după examenele finale, înainte ca el să plece la Boston în vacanță.

- Sună bine planul acesta? o întrebă el.

Ochii lui albaștri se întâlneau cu ai ei.

Suna exact așa cum ar trebui să sune un plan.

## CAPITOLUL OPTSPREZECE

1957

### Planul de rezervă

De cele mai multe ori vin acasă de la muncă prin piața Baharestan. Doamna în roșu încă stă lângă fântână. Are ochii dați cu fard negru și părul încâlcit. Lumea spune că nu și-a schimbat rochia de când a fost abandonată de iubitul ei, cu mulți ani în urmă. Iar ea merge acolo în fiecare zi - biet suflet rătăcit.

N-ar trebui să trec prin piața aceea; sunt și alte trasee spre casă. Dar nu mă pot abține. Sunt copleșit din nou de dor și de regret. De dorința aceasta nesfârșită de a da timpul înapoi.

Imi amintesc privirea ta când ne-am întâlnit pentru prima oară în Librărie. Imi amintesc pantofii pe care-i purtai. Imi amintesc cum lângă tine eram mai fericit decât fusesem vreodată până atunci.

Schimbările de dispoziție ale mamei mele s-au mai liniștit. E mai calmă acum, dar e aproape prea calmă. Accesete de furie și ieșirile nervoase au dispărut aproape de tot. Dar are o tristețe care a început să devină cronică. Acum își tratează în liniște rănilor sufletești. Moartea domnului Fakhri a afectat-o foarte mult.

Roya Joon, cât de mult îmi doresc să nu te fi răzgândit! Cât de mult îmi doresc ca sfarea ei mintală să fi fost acceptabilă pentru tine. Dar tu ai ales, iar eu nu aveam de gând să intru cu forța în viața ta.

Gozasht, e trecutul.

Așadar, Mosaddeq a plecat. Șahul are acum tot mai mult control. O versiune mai tânără a mea ar fi furioasă și ar vrea să lupte. Dar eu am terminat cu lupta. Au trecut patru ani de la lovitura de stat. Oamenii deplâng pierderea unui conducător, dar tot ce simt eu e pierderea ta.

Nu știu dacă Jahangir ți-a spus că tatăl meu a murit în urmă cu aproape un an. Mă bucur atât de mult că vorbești din când în când cu Jahangir- apropo, aceasta e singura mea modalitate de a afla vești despre tine. Am organizat o ceremonie restrânsă pentru înmormântarea tatălui meu. Mama a scris niște invitații elaborate și le-a trimis rudelor care ne-au evitat în toți acești ani. A învățat să scrie și să citească de la tatăl meu. Părinții ei erau săraci și analfabeți. Părinții lui erau educați. Căsătoria lor a încălcat barierele claselor sociale; a fost o rușine pentru familia tatălui meu. El a fost renegat pentru aceasta decizie. Dar a iubit-o! Știu că a iubit-o. A iubit-o când era tânără, a iubit-o când au trecut prin experiența unei pierderi de nedescris și a iubit-o cu tot cu depresia ei.

Aceasta este iubirea necondiționată pe care m-am strădui să i-o ofer și eu, oricât de greu ar fi fost câteodată.

Toată lumea credea că tata era slab, dar eu nu mai cred asta. Era inteligent și devotat. A încercat din răspuț să fie corect. În multe feluri, el nu făcea parte din sistemul patriarhal al societății noastre. A respectat-o pe mama mea. A încercat să o ajute să treacă prin tristețile și schimbările ei de dispoziție. Nu a judecat-o în modul dur în care cultura noastră îi judecă pe cei care se luptă cu problemele lor mintale.

Pentru că amândoi s-au căsătorit cu cineva din afara clasei lor sociale, am crezut mereu, ca un prost, că mama mea va respecta ideea de iubire. Căsătoria din dragoste. Știu că lucrul acesta este considerat de către unii o prostie romantică. Poeții noștri au scris atât de mult despre dra-goste, iar filmele americane sunt obsedate de ea. Dar, desigur, încă există tradiția căsătoriei ca un contract prin care este dobândit sau păstrat un anumit statut.

După ce te-am cunoscut, m-am cufundat - m-am înecat în tine. Nu te vedeam decât pe tine. Am îndrăznit să visez la un viitor împreună cu tine. Pe măsură ce planurile noastre prindeau contur, speranțele mele erau tot mai mari. Nu mă puteam gândi la nimeni altcineva. Dar mama mea continua să insiste în legătură cu Shahla.

Așa că i-am spus că sunt îndrăgostit de tine.

Când i-am spus asta, tocmai exersa caligrafia - n-am să uit niciodată acest lucru. Copiatul literelor o calma, iar doctorul îi recomandase să facă asta. O expresie de tandrețe i-a traversat chipul preț de o clipă. Dar apoi s-a tensionat și a zis „Basseh”.

Destul, a spus ea. Termină cu prostiile.

Situația noastră financiară era instabilă, în ciuda faptului că mamei mele îi plăcea să se laude cu „vila” noastră de pe malul mării. Știu că lauda ei te înnebunea. Mie îmi venea să intru în pământ de rușine când spunea în fața ta toate lucrurile acelea despre „bunăstarea” noastră. Chiar și acum îmi vine să-mi iau câmpii doar când mă gândesc la unele dintre lucrurile pe care ți le-a spus. Dar adevărul e că tatălui meu îi fuseseră refuzate cererile de avansare. Cariera lui de inginer stagna. Chiar dacă provenea dintr-o familie înstărită, respingerea din partea rudelor după ce s-a căsătorit cu mama mea a făcut ca el să nu le poată cere niciodată vreun ajutor, mai ales pe plan financiar. De-a lungul timpului, starea mintală a mamei mele a fost un motiv în plus pentru a-și evita rudele, pentru că, în cele câteva dați în care surorile lui ne-au vizitat, acestea au spus clar și răspicat că boala ei nu făcea decât să confirme că ea nu fusese niciodată potrivită pentru ei.

Familia Shahlei e bogată datorită Șahului și poziției înalte pe care o are tatăl ei, iar mama mea a considerat căsătoria mea cu ea un lucru util, aproape esențial. Mama zice că ei își cumpără hainele și perlele de la Paris. Ca și cum eu aș fi dat doi bani pe toate astea. L-am susținut pe Mosaddeq pentru că a promis progres, democrație și autonomie. Nu am suportat servilismul Șahului în fața străinilor, lipsa lui de coloană vertebrală. Am admirat forța și independența lui Mosaddeq. Dar divaghez. E suficient să spun că Shahla nu s-a potrivit niciodată deloc în perspectiva mea despre viitor.

Tu te potriveai.

Când am primit ultima ta scrisoare, în care spuneai că nu mai vrei să-ți petreci viața alături de mine, că afecțiunea mamei mele era prea greu de suportat pentru tine, că nu te poți căsători cu cineva dintr-o familie atât de instabilă mintal, ce puteam eu să mai fac? N-aveam de gând să-ți impun cu forța familia mea. Nu puteam nici să schimb starea mamei mele, oricât de mult mi-ar fi plăcut asta. M-a rănit foarte tare, ftoya Joon, faptul că ne-ai respins, pe ea și pe mine. Ce aș mai fi putut să spun la asta? E mama mea și nu exista vreo modalitate prin care ea să nu facă parte din viața noastră. N-am vrut să te împiedic să-ți împlinești visurile. Trebuia să te las să pleci. Tu nu ai mai vrut să mă vezi, iar eu am respectat asta.

Îmi doresc să fi luptat mai mult pentru tine. Îmi doresc să îți fi arătat că nu era vina ei. Îmi doresc să-ți fi povestit o parte din trecutul și lucrurile care au făcut-o să ajungă așa. Dar îmi era prea rușine. Și eram prea rănit.

În ziua în care Jahangir mi-a spus că ai plecat, m-am simțit de parcă m-ar fi jupuit cineva de viu. Nici măcar nu îmi pot imagina cum arată California. Dar ce lucru fantastic,

Roya Joon, să mă gândesc că ești acolo, în patria lui Cary Grant și Lauren Bacall și Humphrey Bogart și Ernest Hemingway și Eisenhower. Rămân în pană de americani pe care să-i menționez aici. Nu voi pomeni de CIA. Sunt cuminte. Deși încă îmi clocotește sângele în vine când mă gândesc că au contribuit și ei la lovitura de stat.



Vreau să mă bucur pentru faptul că ești aco/o, în America, și chiar o fac. Dar ce ne-a făcut guvernul din patria ta cea nouă... Vor ieși și dovezile la iveală cândva. Cândva lumea va afla că guvernul de aco/o a dat jos guvernul de aici. Și pentru ce? Atâtea vieți pierdute, atâtea suferințe... oare a meritat?

Nu voi înțelege niciodată turnura pe care au luat-o pen-tru noi evenimentele din 1953. Pentru mine și pentru tine, adică - nu mai zic de întreaga țară. Și dacă ar fi să trăiesc o sută de ani și tot nu voi putea înțelege până la capăt.

Noi suntem, cred eu, o cauză pierdută pentru această țară.

Ce a învățat generația noastră din vara aceea? Faptul că, chiar dacă am făcut tot ce era de făcut pentru a aduce schimbarea politică, într-o zi, o după-amiază, puterile stră-ine și iranienii corupți pot distruge totul.

Am recapitulat în repetate rânduri ordinea evenimentelor din 28 Mordad (sau 79 august, după calendarul tău occidental). Chiar și acum, vreau să te văd în piața aceea, să te simt lângă mine, să te îmbrățișez. Urma să mergem la Starea Civilă. Plănuisem totul până la momentul în care aveam să ajungem acolo. Funcționarul cu care aranjaseam totul îmi spusese că va avea toate documentele pregătite.

Probabil că Jahangir ți-a zis că acum lucrez la compania petrolieră. Sunt doar o rotiță din angrenajul capitalismului. Nu ne ridicăm întotdeauna la nivelul așteptărilor pe care le aveam când eram mai tineri, asta e sigur. Domnul Fakhri, fie-i sufletul binecuvântat, spunea că eu sunt „băiatul care va schimba lumea”. Mă gândesc la băiatul idealist care eram odată și nu sunt atât de rușinat pe cât sunt de întristat de faptul că l-am pierdut.

Mi-aș dori să pot curăța toată tristețea din fisurile vieții. Vreau să accept faptul că ai făcut alegerile pe care le-ai făcut dintr-un motiv. Până la urmă vei ajunge om de știință. Sper că ești sănătoasă și fericită. Chiar sper asta.

Și, Roya Joon, mă crezi sau nu, dar voi deveni tată în iarna aceasta. Am crezut că mama va fi încântată de ves-tea aceasta, dar a fost surprinzător de făcuta și retrasă.

Când se va naște bebelușul, cu ajutorul lui Dumnezeu, vor fi trecut deja patru ani și jumătate de la momentul în care te-am așteptat în piață.

## **CAPITOLUL NOUĂSPREZECE**

**1957**

### **Lecții de gătit**

Roya n-a învățat niciodată să mănânce ca un american.

În Teheran crescuse, pe străzile lui își petrecuse copilăria, în școlile lui învățase și chiar acolo, într-una dintre piețele lui principale, îi fusese frântă inima. Dăduse la o parte perioada în care îl iubise pe Bahman.

Dar, spre surprinderea ei, îi era mai greu decât se așteptase să se obișnuiască cu mâncarea americană: puiul avea textură de cauciuc, carnea era uneori roz, iar cartofii erau zdrobiți și transformați în piure. În cămin, vorbeau politicos despre mâncarea gătită de doamna Kishpaugh; cum să protesteze? Nu puteau fi nepoliticoase și nerecunoscătoare. Dar Royei îi era mereu dor de mâncarea persană.

La câteva luni după prima lor întâlnire din coffee shop, Roya și Walter au mers la o întâlnire în patru împreună cu Zări și Jack. Jack nu voia să mănânce într-un „local de fițe”, cum spunea el, așa că luară masa într-un restaurant care servea burgeri, cartofi prăjiți și milkshake-uri. Roya tăie cu grijă hamburgerul folosindu-se de cuțit și furculiță, făcându-l pe Jack să se lase pe spate fumând și să spună, clătînând din cap: „O, Doamne!”

Roya tresări când văzu lichidul rozaliu care curgea din burgerul ei.

- Și ce mâneai tu acolo în Iran? Burgeri de miel? zise Jack trăgând din țigară.
- Jack, ce prostuț ești! chicoti Zări.

Tonomatul cânta o piesă de Rosemary Clooney. Restaurantul era iluminat excesiv, iar separeul capitonat cu mușama o făcea pe Roya să se simtă de parcă ar fi stat cu fundul pe un balon lipicios.

- De fapt, nu greșești.

Formularea propozițiilor în limba engleză încă îi dădea dureri de cap uneori, dar făcuse progrese.

- Avem chebap din carne tocată de miel. Dar nu se servesc în pâine, ca acestea, zise ea ridicând chifla soioasă a hamburgerului. Chebapurile noastre sunt mai lungi. Și mai subțiri. Ca niște tuburi.

- I-auzi, deci așa sunt, zise Jack suflând fumul prin colțul gurii și rânjind.

- După părerea mea, cultura persană străveche e renumită pentru bucătăria ei rafinată și aromată, spuse Walter.

- Așa crezi, prietene? Mai numește încă un preparat din acea bucătărie rafinată și aromată.

- Păi, eu cred...

- Au chebap, zise Jack lăsându-se pe spate. Asta au.

Zări și Roya schimbară o privire. Ah, nu. Nu, nu. Roya își dori ca engleza ei să fi fost mai bună, ca să-l poată regala cu o listă de feluri la care ar fi poftit chiar în acel moment: pui marinat în limetă cu șofran presărat peste orez basmati amestecat cu bucăți de migdale și agrișe (felul care, în altă viață, le plăcuse atât de mult invitaților de la petrecerea ei de logodnă). Khoresh cu rodii și nuci. Vinete prăjite cu roșii, struguri acri și carne, cu garnitură de orez. Supă groasă aush cu tăieței, verdețuri și fasole. Tocana ghormeh sabzi făcută de mama ei. Dolmeh în foi de viță, umplute cu carne tocată și verdețuri, rulate de mână, date cu cardamom și gătite la foc mic.

Roya strânse chifla în mână. Aceasta se dezintegra, transformându-se în cocoloașe.

- Voi să veniți la noi la cămin. Cerem voie de la doamna Kishpaugh, proprietara. Gătim pentru voi.

- Nu, zise Zări clătinând din cap. Nu putem găti acolo.

- Gătim pentru voi, repetă Roya aruncând o privire piezișă spre Zări.

- Ei bine, nu-i așa că ar fi grozav? De ce nu? Mie mi-ar plăcea foarte mult! zise Walter luminându-se la față.

- Sunt sigur că ți-ar plăcea, fraierică, spuse Jack trecându-și brațul pe după umerii lui Zări. Dar eu zic pas demonstrației de gătit, dacă n-aveți nimic împotrivă. Am bucătăria mea persană și aromată chiar aici.

O strânse și mai tare pe Zări. Aceasta se îmbujora și încremeni preț de o clipă. Apoi se lăsă moale în brațele lui. Walter fixă cu privirea farfuria și își dresă glasul.

- Atunci vino tu, Walter. Gătesc pentru tine, spuse Roya.

Prima lor lecție a avut loc într-o seară de sâmbătă. Doamna Kishpaugh gătea pentru rezidenți de luni până vineri și duminica, dar sâmbătă erau toți pe cont propriu. Atunci majoritatea fetelor erau oricum la întâlniri. Iar în zilele de sâmbătă doamnei Kishpaugh îi plăcea să meargă în vizită la fiica ei, de unde se întorcea cu povești lungi și detaliate despre năzbâtiile nepoților ei. Roya i-a cerut permisiunea de a folosi bucătăria, iar doamna Kishpaugh a zis bine, atâta vreme cât faci curățenie după aceea, să nu rămână nicio urmă, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic acolo.

În seara aceea, Zări s-a dus cu Jack să-l vadă pe James Dean în Rebel fără cauză. Roya a pufnit în râs când Zări i-a spus titlul filmului și a zis că li se potrivește foarte bine amândurora. S-a pregătit cu grijă pentru seara aceea. Cu câteva zile înainte fusese în pelerinaj la o băcănie turco-armenească din San Francisco. De când se mutase în California, legăturile Royei cu condimentele iraniene erau mai degrabă precare. La începutul semestrului, cunoscuse la ora de laborator o fată pe nume Seda Kebabjian. (Faptul că numele de familie al Sedi conținea cuvântul kebab a făcut ca Roya s-o îndrăgească imediat.) Au devenit prietene. Într-o zi, când spălau recipiente la chiuveta din laborator, Seda i-a spus Royei că unchiul ei deschisese un magazin de delicatese în Richmond District din San Francisco, unde vindea mirodenii, ceaiuri și gemuri din vechea lor țară. Recipientul Royei dădu pe dinafară în timp ce ea o asculta vrăjită.

- Du-mă acolo, șopti ea.

Când ajunseră la micul magazin de delicatese din oraș, Roya intră, închise ochii și trase în piept combinația aceea familiară de mirosuri. Apoi deschise ochii. Îi veni dintr-odată să devoreze întregul magazin. Voia să măture tot de pe rafturi, să le bage în poală și să fugă, ducând cu ea borcane cu fiecare dintre mirodeniile acelea care îi lipsiseră atât de mult. O parte din ea simțea că se întorsese acasă.

Cumpără mazăre galbenă. Cardamom. Chimen. Scorțișoară (cea de aici se apropia mult mai mult de felul în care ar fi trebuit să miroasă scorțișoara, mult mai mult decât orice altceva găsisese ea în America până atunci). Petale de trandafir zdobite. Apă de trandafiri. Apă cu muguri de portocal. Iar magazinul (oare visa?) avea și limete persane uscate și fire de șofran! Roya înșfacă lacomă toate ingredientele. Baba trimitea cu conștiinciozitate bani în America ori de câte ori avea posibilitatea. Acum, într-o singură excursie, ea urma să devoreze tomanii lui câștigați cu trudă.

Când veni la demonstrația de gătit de sâmbătă seara, Walter mirosea a aftershave și a săpun. Purta pantalonii lui din lână, jacheta albastră și o pălărie porkpie. Când și-a scos pălăria, a fost evident că își spălase părul și îl pieptănase cu grijă pentru acea ocazie.

Roya îl conduse în bucătărie și nu spuse nimic când văzu că nu s-a descălțat. În căminul doamnei Kishpaugh acest lucru era oricum inutil. În țara aceea nimeni nu se descălța în casă, ceea ce fusese șocant și un pic dezgustător, dar ea se obișnuise cu asta.

Îl invită pe Walter să se așeze și îl întreabă ce ar vrea de băut.

- Aș vrea o Coca-Cola, dacă nu e prea mare deranjul, mulțumesc.

Dacă ar fi fost iranian, ar fi spus O, nu, mulțumesc, nu vreau să deranjez. Ea ar fi întrebat din nou, iar el ar fi refuzat și ar fi spus că e în regulă, mulțumesc, nu are nevoie de nimic. Apoi ea ar fi servit ceaiul pe care îl făcuse deja. Ar fi pregătit un castron mare cu nuci și semințe, un platou cu fructe, o tavă plină cu prăjiturele de năut și alte dulciuri. Dacă el ar fi fost iranian, ea i-ar fi pus o grămadă de fructe pe o farfurie și ar fi curățat de coajă un castravete pentru el, apoi i-ar fi turnat ceai într-un estekan și i-ar fi oferit cuburi de zahăr pe care să le țină între dinți atunci când soarbe din ceaiul fierbinte. La început, voia să facă toate lucrurile acestea pentru toți cei care o vizitau în casa doamnei Kishpaugh, chiar și pentru Jack al lui Zări. Dar mișcărilor ei erau limitate într-o casă care nu era a ei, cu o bucătărie samovar, într-un loc în care oamenii nu considerau castraveții ca fiind fructe și nu se gândeau că fructele pot fi mâncate cu grămadă înainte de cină. Atunci când Seda Kebabjian venise pe la ea să se uite împreună peste notițele de la laboratorul de chimie, iar Roya își ceruse scuze că nu i-a oferit mai multe, Seda ridicase o mână, spunându-i: „Stop! Aici nu e așa, Roya, nu e ca la noi acasă. Nu trebuie să-i servești și să-i fletezi încontinuu pe

musafiri, aceștia vor spune da atunci când vrei să le oferi ceva, iar pe tine nu trebuie să te preocupe atât de mult să fii gazda perfectă."

Așa că acel „Aș vrea o Coca-Cola, dacă nu e prea mare deranjul, mulțumesc" al lui Walter nu fu un șoc pentru ea. Trăia deja în acea țară de peste un an. Cunoștea deja destul de bine toate obiceiurile americane. Știa că nu e o dovadă de impolitețe faptul că el nu a refuzat politicos, în primă instanță, ofertele ei. Știa că taroful persan - ritualul acela constant, înainte și înapoi, de oferte și refuzului, susținut deseori prin limbaj simandicos și complimente exagerate - nu era un obicei acolo.

Se întoarse la el cu Coca-Cola. Doamna Kishpaugh și cei-lalți rezidenți erau plecați de acasă. Ea și Walter aveau bucă-tăria și restul casei numai pentru ei. Era ciudat să fie singură cu el în casa aceea mare. În Iran, un astfel de lucru nu ar fi fost permis niciodată. Dar el era Walter. Era foarte cuviincios; nu ar fi forțat-o niciodată cu nimic. Își spuse că trebuie să-și alunge gândurile prostești.

- Haide, e timpul să ne apucăm de gătit, nu-i așa?

El o urmă în bucătărie. Roya pregătise toate ingredientele încă de dinainte de sosirea lui Walter. I le arată și îi spuse câteva lucruri despre preparatul pe care urma să-l gătească.

- Se numește khoresh-e-bademjan. Noi îl facem de obicei cu carne de vită.

El încuviință din cap. Ea se îmbujora la față.

- Dar n-am reușit să găsim carne de vită. Așa că astăzi o să-l facem cu carne de pui.

- Pare un plan bun! zise Walter zâmbind.

Roya tăie ceapa în felii subțiri, apoi o sotă într-o oală mare până când deveni translucidă. Cu ajutorul unui mojar cu pistil pe care doamna Kishpaugh le ținea pe raftul de sus, zdrobi prețioasele fire de șofran până când se transformă într-o pudră fină.

Walter stătea la masa din bucătărie și o urmărea încântat.

- Ar trebui s-o vezi pe mama n zilele de duminică atunci când face friptură, zise el. Și ei îi place să gătească.

- Da? Uite, asta e șofranul. Vezi cum se... zdrobește! zise ea apăsând firele de șofran cu pistilul. Vezi?

- Văd clar cum se zdrobește, da. Ce tare.

Sentimentul ei de stânjenală începea să dispară pe

măsură ce gătea. La fel ca atunci când fusese în cafenea cu el și la cele câteva ieșiri la cină împreună cu Zări și Jack, se sim-țea relaxată în prezența lui. Nu avusese niciodată intenția de a petrece timp în America cu cineva atât de vesel. Veselia în exces i se părea respingătoare, viciată de falsitate. Cum făceau americanii de reușeau să-și păstreze buna dispoziție zi de zi, tot timpul anului? Trebuie să fi fost de la faptul că

*'Joc de cuvinte în original - crushing (engl.) = a zdrobi, dar și a te îndrăgosti.*

totul era nou și strălucitor în țara lor. Trebuie să fi fost de la toată libertatea aceea. Nu aveau în spate mii de ani de reguli inutile pe care trebuiau să le respecte. Totul era o continuă lăsare în voia curentului. Dar avea să se obișnuiască cu buna lor dispoziție. Îi plăcea Walter, iar atitudinea lui pozitivă o făcea să se simtă bine.

Deodată își aminti de Bahman, dar îl alungă cu o tresărire. Ar fi fost ridicol să mai aibă vreodată un sentiment atât de periculos.

Adăugă câteva lingurițe de apă fierbinte peste șofran și amestecă. Walter n-avea cum să fie atât de interesat de rețetă pe cât lăsa să se vadă, dar dădea din cap în timp ce o urmărea, de parcă s-ar fi uitat la un eveniment important. Apoi se ridică în picioare.

- Vrei să tai eu carnea de pui? întrebă el cu blândețe.

Ea nu se așteptase ca el să participe. Baba nu gătise nici măcar o dată. Bărbaților iranieni le plăcea să mănânce, dar ea nu cunoștea decât foarte puțini cărora să le placă să gătească. De fapt, nu știuse niciunul care să gătească până când... Bineînțeles că fusese surprinsă atunci când domnul Aslan și Bahman tot intrau și ieșeau din bucătărie la ei acasă. Cu doamna Aslan bolnavă, paralizată de stările ei proaste, nu aveau de ales. Roya luă un cuțit și îl spală. Iată-l pe Walter, așteptând să o ajute. Iată-l pe Walter așteptând. Roya avea lucruri mai bune de făcut decât să se gândească la altcineva, îi întinse cuțitul lui Walter și începu să-i explice, cât de bine putea ea, cum trebuia tăiată carnea de pui.

El îi urmă conștiincios instrucțiunile și se asigură că nu atinge nimic altceva cu cuțitul. După ce termină, se spală cu săpun pe mâini. Ea era impresionată de cât de harnic era el și cât de grijuliu lucra. De faptul că el era realmente preocupat de mărimea bucăților de carne, pentru că știa că acest lucru era important pentru ea. O parte din ea nu se putu abține să fie impresionată de chibzuința lui.

După ce Walter termină, Roya puse bucățile de pui în oala cu ceapă sotată. Puiul începu să sfârâie. Stăteau unul lângă celălalt, dar fără să se atingă. În afară de momentul în care îi strânsese mâna, la prima lor întâlnire din coffee shop, Roya nu îl mai atinsese pe Walter. Iar el fusese un gentleman desăvârșit la toate întâlnirile lor.

- Acum adăugăm sare și piper. Și ingredientul secret,  
zise ea.

Lângă cuptor se făcuse cald. Trebuia să-și păstreze concentrarea.

- Și care ar fi acesta?

- Acesta este... curcuma.

Nu era sigură cum se pronunță corect „curcuma”. Ochii lui Walter scânteiară, dar ea nu-și dădea seama dacă era din cauză că pronunțase cuvântul incorect sau că Walter nu avea habar ce era curcuma. Presără mirodenia galbenă peste puiul care sfârâia.

- Nu e nicio îndoială, zise Walter, că mâncarea aceasta nu  
se va compara cu nimic din ce am gustat eu până acum.

- Acum acoperim puiul și ceapa cu apă.

- Am notat asta.

- Dar nu te văd scriind ceva.

- Totul e aici, zise Walter lovindu-și ușor tâmpla cu degetul.

- Lași apa să ajungă la punctul de fierbere, apoi dai aragazul mai încet și puiul poate să se... hm... cum se spune? Gătească... ușor.

- Să se înăbușe?

- Da. Să se înăbușe.

Era un cuvânt mare, nu pentru că ar fi fost lung, ci pentru că era genul de cuvânt care o făcea să se simtă ca o vorbitoare nativă. Ce iraniancă stabilită acolo de mai puțin de doi ani mai folosea expresii precum „să se înăbușească”? Curcumă, să se înăbușească... devenea chiar pricepută.

- În timp ce puiul se înăbușește - Roya avu grijă să folosească timpul verbal corect - curățăm vinetele și le tăiem în felii. Apoi le dăm cu sare, le clătim, le scurgem și le uscam. Da?

- O, da.

Curăţară împreună vinetele. Când termină cu ele, Walter i le dădu şi o privi cum le taie în felii pe fiecare. Apoi el luă cu grijă cuţitul, ca şi cum s-ar fi pregătit s-o întrebe dacă poate încerca şi el să taie. Ea îl lăsă să le taie, impresionată. Walter avea mare grijă să-i urmeze instrucţiunile cu privire la vinete, dar ea ştia că ar lua prea mult timp să le săreze aşa cum văzuse la Maman şi Kazeb în bucătăria lor din Teheran, apoi să aştepte să iasă amăreala din ele. Aşa că luă feliile de la Walter şi le aruncă în altă tigaie, în care încinsese deja uleiul. Lucrau tăcuţi, la unison. Walter curăţa şi felia, Roya le puneă în tigaie şi le prăjea. În timpul acesta, puiul se gătea la foc mic.

- Peste pui mai punem scorţişoară, cardamom şi sos de şofran, spuse Roya. Şi roşii tăiate.

Se întinse către arzătorul din stânga al aragazului, cu grijă să nu se atingă de Walter.

Când vru să ridice capacul oalei, aburul ieşi cu putere, scăldându-i faţa şi gâtul. Ştiind că el o priveşte, se simţi stânjenită şi încinsă.

- Şofranul amestecat cu apă e ca aurul lichid. Nu-i aşa?

Noi îi spunem aur lichid.

El părea derutat.

- Asta pentru că şofranul e foarte scump, ştii?

- Înţeleg.

- Mai ai totul aici? zise ea râzând şi atingându-şi tâmpla cu degetul, la fel cum făcuse Walter.

- Da, spuse el fixând-o cu privirea. Apoi, ducând o mână la piept: Şi aici. Totul e aici.

Aburul din oală se condensase, formând mici picături de apă pe faţa Royei. Simţi cum picăturile i se preling pe faţă şi pe gât. Toate astea trebuiau să înceteze. Nu putea să se îndrăgostească din nou, chiar dacă acest Walter era foarte diferit de băiatul care o trădase. Luă o limetă persană, o fixă bine pe blat şi înfipse cu putere cuţitul în ea. O despicătură mare şi neregulată apăru pe coaja acesteia.

- Uau, zise Walter îndepărtându-se de ea şi de aragaz.

- Uneori trebuie să înfigi adânc cuţitul pentru a scoate aroma afară, zise Roya pe un ton tăios. Apoi, întorcându-se cu spatele la el: Acum facem orezul.

^D-Când se lăsă întunericul, se aşezară în sufragerie.

- Haide, îi zise ea servindu-l cu o porţie din khoresh-ul cu pui şi vinete pe care-l gătiseră împreună. Încearcă. Te rog.

Era o mâncare pe care învăţase să o gătească ajutând-o pe mama ei, în Iran. Kazeb alegea mereu cele mai proaspete legume de la piaţă; uneori, tăia puiul chiar în curtea lor din spate; limetele se uscau la soare lângă stropitoarea din grădină; mama ei stătea pe vine şi amesteca mirodeniile advieh. Stăteau cu toţii - ea, Baba, Maman şi Zări - cu picioarele vârate sub korsî în nopţile de iarnă şi povesteau întâmplări de peste zi în timp ce mâncau.

*1 korsî (pers.), masă cu picioare scurte sub care se află o sursă de căldură (de regulă un grătar cu cărbuni încinşi), acoperită cu o pătură groasă. Este specifică Iranului şi se foloseşte pe timp de iarnă, pentru încălzire.*

Walter luă o lingură din khoresh-ul ei, trecutul ei. Dacă era făcut bine, ar fi trebuit să fie un amestec de dulce şi amar, o combinaţie de arome puternică şi delicată în acelaşi timp.

Îl aşteptă să guste.

- Uau, spuse el şi mai luă o gură. Dumnezeuule.

Cu fiecare gură pe care el o lua în bucătăria doamnei Kishpaugh, mai cădea câte un strat din cochilia dură a Royei.

## **CAPITOLUL DOUĂZECI**

**1957-1959**

### **Lucruri de făcut**

Prezența lui Walter la masa din sufragerie gustând din mâncărurile ei deveni o constantă a serilor de sâmbătă. Când auzi despre ritualul lor, Zări își duse palma la obraz.

- Akhaaaaaay! Ce drăguț! Tu gătești și el înfulecă tot.

Sosia lui Tintin care intrase agale în cafeneaua aceea cali-forniană, care-i spusese „Ce zici de planul ăsta?”, ale cărui amintiri cu homari vara și săniuș iarna păreau rupte dintr-un film american văzut la Cinema Metropole, o liniștea. Idila dintre ei nici măcar nu ar fi trebuit să se întâmple; se baza pe un sentiment de bunăvoință și apropiere, era centrată pe sentimentul de siguranță - și nu trebuia să fie decât o lecție de gătit în bucătăria doamnei Kishpaugh. N-ar fi trebuit să tânjească, temătoare, la calmul degajat de el.

Când el îi ceru mâna, într-o seară de sâmbătă când mâncau orez crocant tahdig servit cu ghormeh sabzi - la aproape un an după prima lor lecție de gătit -, Roya avu din nou sentimentul acela de disociere, ca și cum ar fi plutit deasupra acelei scene, ca și cum ar fi privit o altă fată jucând într-un film. Se trezi că respiră greu. Pentru o clipă, lăsa propunerea

lui Walter în aer, adulmecând aroma de unt topit, șofran și orez din răsuflarea lui.

Totul - curțarea timidă, afecțiunea crescândă dintre ei, promisiunea unei vieți noi în New England - era ca un scenariu al vieții altcuiva. Cineva mai bine pregătit pentru o relație, cineva mai puțin decepționat și mai puțin străin. Ea descoperise cumva schițele lucrurilor care li se întâmplau americanilor.

- Roya Joon...

Îl învățase cuvântul farsi care exprima afecțiunea, iar el îl spuse perfect în seara aceea.

- ... vrei să te căsătorești cu mine?

Obrajii și urechile îi ardeau. Era în alertă, chiar alarmată. Acelea erau cuvintele care se spuneau în filme. Erau similare unor cuvinte din altă limbă, care îi fuseseră spuse în altă viață.

- Gândește-te cum sună: Roya Archer.

Walter spusese cele două nume încet, metodic, ca și cum ar fi exersat pronunțarea lor unul după altul.

- Ne-am putea muta în est. Am fost acceptat la BU.

- Biiuu?

- Boston University. În timp ce eu merg la facultatea de drept, tu ai putea lucra într-un laborator. Sunt multe spitale și universități acolo. Ai putea obține slujba pe care ți-o dorești. Roya. Vreau să-mi petrec restul vieții cu tine. Dacă ai nevoie de timp... uite, poate că am fost...

-Da.

Nu durase decât o secundă.

Mai târziu avea să revadă în minte scena aceea. El o ceruse în căsătorie, iar ea spusese da. Și când te gândești că îl învinuise pe Bahman pentru faptul că se grăbise atât să înceapă viața pe care o planificase mama lui pentru el. Poate că amândoi nu făceau decât să urmeze soarta care le fusese scrisă cu litere invizibile pe frunte.

Răsuflarea lui Walter pe gâtul ei era caldă, ă la Walter. Cât de tare se bucurase când ea îi spusese da! Era agitat, se înroșise la față. Era să se împiedice în prag atunci când se întor-se-se ca să o mai îmbrățișeze o dată. După ce plecă de la ea, Roya rămase nemișcată în sufrageria doamnei Kishpaugh, cu lumina stinsă. Celelalte rezidente, printre care și Zari, erau încă la întâlnirile lor de sâmbătă seara. Doamna Kishpaugh nu se întorsese încă de la fiica ei.

- Ce lună frumoasă e afară! zise Zari când se întoarse în sfârșit acasă.

Intră în sufragerie, cu vocea încă zglobie după întâlnirea cu Jack. Roya putea mereu să simtă aura post-Jack din jurul lui Zari.

- Ar fi trebuit să-l auzi pe Jack în seara asta, surioară!

Rujul de pe buzele lui Zari străluci într-o nuanță de roșu-închis în raza lunii care pătrundea prin fereastră.

- De ce stai pe întuneric? Oooo, dar ce frumos miroase în casa asta! Ai făcut ghormeh sabzi.

Roya dădu din cap, dar nu-și dădea seama dacă sora ei putea vedea gestul.

- Pantofii ăștia mă omoară.

Roya o auzi pe Zari aruncându-și un pantof din picior, apoi pe celălalt.

- Știi că Jack a scris o poezie în care fiecare vers începe cu litera „p”? Fiecare vers, cu excepția antepenultimului, care începe cu „z”. Nu-i așa că e deșteaptă chestia asta?

- Genială.

- Cum a fost seara ta cu Walter? L-ai învățat să gătească ghormeh sabzi.

- Mă voi căsători cu el.

Pentru a se ancora mai bine și a nu se evapora cu totul din cauza ameteții provocate de enormitatea cu care tocmai fusese de acord, Roya își încleșta în poală mâinile mirosind a ceapă. Dăduse peste rolul de logodnică a lui Walter de parcă s-ar fi plimbat prin niște studiouri de la Hollywood, iar cineva ar fi confundat-o cu actrița principală și ar fi rugat-o să spună niște replici scrise de altcineva.

- Poftim? zise Zări încremenită.

- Ai auzit. Ai auzit bine.

- Vaaaaay! Când? Roya ridică din umeri.

Zări se repezi spre ea încălțată doar în șosete. Când ajunse lângă ea s-o ia în brațe, mirosea a parfumul lui Jack. Bineînțeles că sora ei voia detalii. Nimic nu i-ar fi plăcut mai mult lui Zări decât să stea de vorbă amândouă până târziu în noapte și să analizeze fiecare moment al serii: cum o ceruse Walter, ce spusese, să întoarcă fiecare cuvânt pe toate părțile. Dar ce era de spus? El o ceruse, iar Roya spusese da. Atât de simplu era.

- Noapte bună, Zări, spuse Roya bătând-o pe umăr cu un gest stângaci.

Nu era pregătită pentru turuiala lui Zări. Se simțea secătuită de puteri.

- Dumnezeuule, surioară! Căsătorită! Îți vine să crezi?

Trebuie să le spunem lui Maman și Baba. Ai vorbit cu ei? Le-ai cerut permisiunea? Te vei întoarce în Iran ca să faci nunta?

Cum vor veni ei aici? Ce vom face? Când va avea loc? Te pot ajuta. Vreți să o faceți aici, în California? Oare ar trebui să-I spunem doamnei Kishpaugh? După absolvire te vei muta cu

el la Boston? Surioară, ce o să mă fac eu fără tine? Vom fi despărțite pentru prima oară în viața noastră. Tu știi că eu voi rămâne aici, da? Doamna Kishpaugh a spus că pot rămâne la ea și după absolvire. Adică, nu știu cum o să decurgă lucrurile cu Jack. El vrea să scrie poezii; zice că San Francisco e prea scump. Surioară, o să ai nevoie



de rochie! Va trebui să vorbești cu Baba. Ah, Doamne! Walter! American! Ar trebui să faci o listă cu lucrurile de făcut. Trebuie să faci o listă. Ți-o scriu eu.

- Yavash, yavash... încet, încet, spuse Roya.

Simțea că i se învârte capul. Zări vorbea prea mult. Totul se întâmplase destul de repede. Respirația lui Walter mirosea a șofran și unt. Orezul tahdig ieșise auriu și crocant în seara aceea. Fusesse garnitura perfectă pentru tocana ghormeh sabzi. O surprinsese. Se temuse că se va arde și se va lipi de oala cea veche a doamnei Kishpaugh, dar se dezlipise perfect. Nu se gândise la rochie. Sau la o listă cu lucruri de făcut. Voia să-și pună capul pe spătarul fotoliului și să plângă. Era obosită. Zări spunea ceva de o petrecere de logodnă, dacă ar vrea una, și că, dacă voia, ar putea să-și invite prietenii de la cursul de chimie, și tot așa. Roya nu avea nevoie de petrecere de logodnă. Lumina lunii străbătea prin fereastră într-o rază subțire. Restul camerei se afla în întuneric.

- Surioară, e târziu, du-te la culcare, ne vom gândi noi la toate astea mai încolo, zise Roya.

Zări mai spuse câteva lucruri despre flori, telefoane, lenje-rie și Jack. Apoi se ridică în picioare, merse pe întuneric până la ușă și începu să caute primul pantof, apoi pe al doilea. Ieși din cameră cu pantofii legănându-i-se atârnați de degete, înainte de a ieși din încăpere, șopti:

- Știi ce înseamnă asta? Că am terminat-o pentru totdeauna cu băiatul acela!

Umbre tremurau ca o dantelă pe podeaua sufrageriei după plecarea lui Zări. Roya nu reușea să-și scoată din minte lista cu lucruri de făcut. De câte cutii avea nevoie pentru mutarea în New England? Trebuia să cumpere și un palton gros, desigur. Trebuia să le telefoneze părinților ei și să le spună că urma o nuntă. Baba avea să-și dorească să-l cunoască pe Walter - el trebuia să-și dea mai întâi permisiunea, ea spusese da înainte ca părinții ei să-și dea acordul. Dar totul era cu fundul în sus în țara aia, iar cu Baba și Maman atât de departe, ce putea să facă? Poate că aveau să fie ușurați aflând că se logodise. Bineînțeles că fuseseră îngrijorați că nu se va mai căsători niciodată după despărțirea de Bahman. Nu era considerată atât de distrusă ca după un divorț, Doamne ferește. Și totuși. Ei renunțaseră la ideea că ea avea să se mărite - sau, cel puțin, ea așa făcuse. Logodna anulată fusese un dezastru public. În cercurile lor sociale se vorbise ceva vreme despre asta. Dar Walter era american; locuia acolo, în acea țară. Lucrurile erau diferite acolo. Poate că totul făcea parte din scenariu. Era soarta scrisă pe frunte.

Avea nevoie de rochie, desigur, Zări avea dreptate. Adăugă și acest articol la lista cu lucruri de făcut.

Scumpul, dragul de Walter. Era foarte bun la suflet, nu-i așa? N-ar fi trădat-o niciodată. O plăcea pe mama lui - atunci când o cunoscuse Roya fusese rezervată, dar politicoasă. Spunea întruna cât de mult și-ar fi dorit și tatăl lui Walter să fie acolo. Sora lui, Patricia, era rece, dar Walter se rezumase la a ridica din umeri și a-i șopti „New England” ca o explicație pentru comportamentul ei. Roya își forță gândurile să se concentreze doar asupra lui Walter și a listei cu lucruri de făcut.

Dar nodul din gât nu voia să-i dispară.

Am terminat-o pentru totdeauna cu băiatul acela.

Avea să intre în viața cu rulouri de homar a lui Walter. De o mie de ori.

Am terminat-o pentru totdeauna cu băiatul acela.

Roya strânse brațele fotoliului cu palmele sale cu gust de ceapă și așteaptă să-i dispară nodul din gât ca să poată înghiți. Cu timpul. Cu timpul, va dispărea.

Trandafiri de culoare crem acopereau balustradele și mesele hotelului din Cape Cod. Era mijlocul verii, iar cerul din New England era de un albastru glorios. Roya înainta spre altar, simțindu-se aproape gata să leșine. Zări o ajutase să găsească o rochie într-un magazin din San Francisco. Era lungă și înfioată și o făcea să se simtă ca o păpușă. Corsetul era făcut din dantelă, iar fusta dintr-un satin de culoare crem. Maman și Baba veniseră cu avionul în America. În îmbrățișa-rea lor își găsise un refugiu liniștit, dizolvându-se în brațele lor la aeroport. În tot timpul acela îi fusese dor de ei - mai mult decât era dispusă să recunoască. Scrisorile lor venite din Iran cu avionul, strigatul lor în telefon, faptul că o puseseră să promită că ea și Zări vor avea grijă una de cealaltă - nimic din toate acestea nu putea înlocui îmbrățișarea lor și mirosul de lămâiță al lui Maman. Baba își pierduse aproape tot părul și acum era mai mic, mai aplecat. Maman încă stătea dreaptă, dar părul ei era mult mai cărunț decât își amintea Roya. În marele hotel american, părinții ei păreau micuți și lipsiți de importanță: dădeau din cap și zâmbeau către mama lui Walter, dădeau mâna cu rudele înalte, gargantuești și cu părul blond ale lui Walter, având un aer ușor pierdut și o nevoie constantă de traducere și de explicații.

- Zâmbește, surioară, zâmbește! .

Zări țopăia prin sala de festivități îmbrăcată într-o rochie din organdi roz-deschis, strânsă la mijloc, care-i scotea în evidență silueta. Verifica panglicile și îndrepta fețele de masă. Valsa printre mese și inspecta fiecare farfurie. De-a lungul serii, o trase pe Roya pe ringul de dans și se asigură că nodul cravatei lui Walter nu se desface.

- Ești frumoasă, draga mea, zise mama lui Walter, Alice. Doamne, frumoasă mai ești. Ah, Walter, cât de mult mi-aș fi dorit să fi fost și tatăl tău în viață!

De-a lungul ceremoniei, Roya îl sărută pe Walter, așa cum trebuia, și salută asistența care aplauda. Când fu întrebată dacă a fost vreodată mai fericită de atât, Roya dădu din cap și se așeză în poziție pentru fotografii, complet nemișcată.

După ce au absolvit, ea Mills College și el UC Berkeley, Roya ar fi trebuit să se întoarcă în Iran. Cu ani în urmă, la mic dejunuri cu pâine barbari, brânză feta și dulceață de vișine, Baba spusese că ea va fi următoarea Marie Curie sau Helen Keller. Dar poate că acum putea să devină o „doamnă de știință” - una care ridică recipientele în lumină, rezolvă probleme și face descoperiri, care mișcă plăcile tectonice ale științei - în New England.

Ea și Walter cumpărară o casă albă și mică, în stil colonial, cu storuri de culoare verde-închis într-o suburbie a Bostonului. El încă urma cursurile facultății de drept, dar mama lui îi ajutase cu avansul pentru casă într-o manieră destul de categorică. Walter făcea naveta la Universitatea Boston, iar în weekenduri îi prezenta Royei noul ei oraș. Casa lor se afla la o milă distanță de pajiștea de pe care începuse Revoluția Americană, unde voluntarii „minutemen” căzuseră răpuși în dimineața zilei de 19 aprilie 1775, unde soldații britanici îi contracaraseră pe curajoșii coloniști, făcându-i să se revolte. Walter povestea cu mare mândrie toate lucrurile. O duse la locul în care fusese trasă împușcătura care se auzise în toată lumea și îi arătă monumentele din piatră ridicate în cinstea celor morți. Roya stătea pe iarba de un verde imaculat și se întreba dacă vreodată, cândva, va fi ridicat vreun monument și în cinstea celor împușcați în piața aceea din Teheran în ziua aceea fierbinte de august din 1953. Probabil că nu. Pe pajiștea pe care se născuse noua ei țară, Roya întinse o pătură de picnic, apoi mancă rulouri de homar și bău bere de ghimbir împreună cu noul ei soț.

Iuțeala berii de ghimbir îi ardea gâtul. Ar fi preferat să bea apă, dar Walter spusese că fata lui cea elegantă avea să învețe să aprecieze gustul acesta. Ea a dat din cap că da, va învăța.

După nuntă, părinții ei se întorseseră, desigur, în Iran. Roya nu mai putea să vorbească cu Maman și s-o întrebe câte roșii ar trebui să pună în loobia polo - nu putea da o fugă până la ea ca să meargă apoi repede până în piață. Nu putea să-i citească titlurile din ziare tatălui ei sau să stea cu el și să râdă de năzbâtiile prostuței de Luciile Ball, care-și umpluse gura de ciocolată. Și-ar fi dorit ca părinții ei să vadă televizorul pe care îl cumpărase Walter. Și-ar fi dorit să poată merge pe stradă până la casa lui Maman, s-o atingă pe obraz și să-i spună: „Pune-ți pantofii și hai să mergem la o plimbare”.

Când s-au căsătorit Zări și Jack, Maman și Baba nici măcar nu au putut veni la nuntă. Zări programase nunta foarte repede, în trei săptămâni, iar invitații nu avuseseră prea mult timp de gândire. În plus, călătoria către nunta Royei fusese costisitoare pentru Maman și Baba; nu-și permiteau să

*1 „Împușcătura care s-a auzit în toată lumea”: vers din prima strofa a „Imnului Concordiei”, poezie de Ralph Waldo Emerson dedicată Revoluției Americane.*

vină din nou atât de repede. Sub copacii înalți de sequoia din campusul de la Berkeley, Jack insistase să recite poezii pe care le scrisese când era drogat. Roya zburase într-acolo, urmărise spectacolul, o îmbrățișase pe sora ei și își exprimase speranța că ea și Jack nu aveau să moară de foame.

- El chiar are de gând să devină un simplu poet? Asta nu e o slujbă serioasă.

- Ce aiurea vorbești! spuse Zări. Apoi șopti, mimând că strigă: Nu-ți face griji, surioară. M-am decis să-l îndrept pe Jack spre domeniul publicității. Cred că i-ar plăcea foarte mult. E atât de creativ! Poeziile acelea? Ar putea fi niște poezii de promovare a produselor.

- Cum zici tu, spuse Roya încă îngrijorată.

Surorile și-au început viețile de neveste fiecare pe câte o coastă a Americii, își scriau scrisori, iar din când în când își telefonaau pentru a mai afla noutăți una despre cealaltă. Roya s-a cufundat cu totul în viața ei din nord-est. Zări s-a plimbat de colo-colo prin California cu Jack, campând din loc în loc împreună cu prietenii lui. Apoi i-a trimis noutăți: Jack a fost de acord să se tundă. A fost de acord să candideze pentru un post într-o firmă de publicitate. Trebuie să înceapă de jos. Dar un geniu creativ ca el nu va sta prea mult timp jos, nu-i așa?

Toți așteptau ca burta Royei să se umfle, să vină pe lume un bebeluș. Mama lui Walter, Alice, zâmbea cu speranță pri-vind talia Royei, ca și cum ar fi încercat s-o umfle cu privirea, îi venea foarte greu să-i dezamăgească.

Într-o seară, sora lui Walter a venit din apartamentul ei aflat în centrul Bostonului să-i viziteze. Roya a servit-o cu chiftele și morcovi fierți, nedorind să o deranjeze pe Patricia cu bucătăria persană. Ultima oară când o servise cu tocană koresh de pui cu prune uscate, Patricia se jucase cu mâncarea în farfurie și oftase. Pe Roya o deranja că fusese nevoită să arunce atâta mâncare la gunoi după aceea. Ce risipă. Era clar că Patriciei nu-i plăcea mâncarea gătită de ea, iar asta era în regulă. Dar ce o rănea și mai tare pe Roya era faptul că sora mai mare a lui Walter n-o plăcea nici pe ea.

- Și ce mai e nou în lumea minunatului nostru cuplu: Walter și Roya? Întrebă pe un ton șovăitor Patricia după ce mirosi chifteaua din farfurie.

- Walter studiază foarte mult zilele astea. Și nopțile, spuse Roya.

- Așa. E de înțeles faptul că trebuie să faci asta la facultatea de drept, nu-i așa? Nu o lua personal, Roya. Trebuie să înveți din greu. Așa merg lucrurile aici.

- Nu, ce voiam eu să spun e că... începu Roya.

- Walter, te odihnești suficient? Mănânci suficient? o întrerupse Patricia. Ți pot aduce eu o friptură, dacă vrei. Poate ar fi o pauză binevenită de la... de la restul?

- Oh, Roya îmi dă tot ce am eu nevoie. Mi-e bine. Mulțumesc, Patricia.

- E în regulă atunci, zise Patricia zâmbind acru. Nu mă lua în seamă.

Continuă să mănânce în liniște. După câteva minute, Patricia ridică furculița și spuse:

- Așadar?

- Așadar ce? răspunse Walter pe un ton obosit.

- Ah, vouă trebuie să vă spun pe litere. Așadar, voi broda inițiale pe vreo păturică de bebeluș în curând?

Roya simți cum i se înmoaie trupul.

- Vezi tu, Patricia, ceea ce trebuie tu să înțelegi este că Roya e o femeie modernă. E 1959, pentru numele lui Dumnezeu, zise Walter luând o gură de gin tonic. Roya vrea să lucreze. Ca om de știință. Și e foarte bine pregătită pentru asta. Știi asta. Și-a trimis candidatura în mai multe locuri și caută un post încă de când ne-am mutat aici, în est.

Furculița Patriciei rămase suspendată în aer. Apoi o puse jos și spuse:

- Nu mă lua de sus, Walter. De parcă eu nu lucrez! Dar, dacă sunteți căsătoriți, normal ar fi să faceți și copii. Asta e tot.

Patricia nu se căsătorise niciodată. Era cu cinci ani mai mare decât Walter și lucra la o bancă din cartierul financiar. Era cunoscută pentru faptul că se pricepea bine la cifre și pentru faptul că era tot mai nemulțumită de sarcinile de secretariat pe care trebuia să le execute.

- Vrei să-ți mai aduc ceva de băut, Patricia? întrebă el.

Patricia se uită chiorâș și bombăni ceva de neînțeles. Walter consideră afirmativ acest răspuns și se duse în bucătărie.

- Vreau doar să lucrez un an sau doi, spuse Roya pe un ton smerit când rămaseră singure.

Lucrurile spuse de Patricia o descurajaseră. O nuntă, un soț, o casă în suburbie: aceste lucruri erau mai ușor de obținut și fuseseră deja bifate pe lista ei. Dar copiii o îngrozeau. Nu era pregătită pentru rolul de mamă.

Patricia mușcă din chiftea, mestecă și înghiți. Își șterse cu grijă colțurile gurii cu șervețelul.

- Nu le poți avea pe toate doar pentru simplul fapt că ești în America acum. Nu așa merg lucrurile.

- Ah, știi asta, zise Roya. În mod clar știi asta.

Nu rezistase tentației de a spune asta cu un accent exagerat de american.

Patricia o fixă cu privirea câteva secunde. Apoi murmură:

- Bietul Walter.

Patricia nu făcuse niciodată un secret din faptul că era deja destul de rău că fratele ei mai mic alesese o mireasă persană în locul atâtor reprezentante ale elitei WASP1 din cercul lor social. Iar acum, s-o audă pe această fetiță din Iran insistând că vrea să muncească, fără vreun motiv solid, părea s-o deranjeze foarte tare.

- Asta nu e ceva ce tu poți controla, nu-i așa? spuse Patricia. Și mai trebuie să ții cont și de Walter.

- Pat, poftim!

Walter se întoarse și îi întinse surorii sale un martini proaspăt preparat. Veselia lui forțată se topi când văzu expresia de pe fața Royei.

- Am pierdut ceva? întrebă el.

- Nimic, Walter dragă, spuse Patricia luând băutura de la el. Doar că unii oameni cred că își pot controla propriul des-tin, asta e tot. Sunt prea naivi și prostuți ca să înțeleagă cum stau cu adevărat lucrurile.

Câteva săptămâni mai târziu, când se întoarse de la facultatea de drept, Walter o sărută pe Roya, care stătea în fața aragazului și gătea.

- Știi, unul dintre colegii mei de clasă are o soră care lucrează la facultatea de studii economice. Urmează să plece de acolo în concediu de maternitate.

- Mă bucur pentru ea, spuse Roya.

După conversația dezastruoasă de la cina cu Patricia, ea îi repetase în privat lui Walter că nu era pregătită să aibă copii. El îi spusese că știa asta. „Nu e nicio grabă. Nu o lăsa pe sora mea să te supere.”

*I WASP - White Anglo-Saxon Protestants, clasă de elită americană formată din albi protestanți, de regulă de origine britanică.*

De ce aducea acum Walter vorba despre copilul altcuiva?

- Ei bine, tipul ăsta zice că postul ocupat de sora sa va fi disponibil.

Roya se opri din amestecat în sosul de pe aragaz.

- Uite, știu că e școala de studii economice și că nu asta e ceea ce îți dorești. Dar e o slujbă, Roya. Și... ei bine, poate vrei să candidezi înainte s-o faci și alții. În curând postul va deveni oficial disponibil și vor apărea o grămadă de candidaturi.

- Nu vreau să fiu o secretară.

Se gândi la Patricia, cu fustele și bluzele ei strâmte dacti-lografiind pentru bărbații din bancă și luptându-se cu ambițiile ei neîmplinite.

- Știu că nu e un post într-un laborator. Dar e o slujbă bună, Roya.

Pentru Roya se dovedise mult mai dificil decât credea să se angajeze într-un laborator. Posturile pentru femei erau puține. Ea voia să înceapă de jos, ca simplu tehnician. Dar laboratoarele nu o voiau. Unul îi oferise un post ca spălător de vase: recipientele și tuburile trebuiau spălate cu grijă, de mână, așa îi spusese intervievatorul. Roya îi prezentase notele ei aproape perfecte și diploma în chimie. Era, practic, anul 1960, dar se părea că, oriunde s-ar fi dus, candidații bărbați aveau întâietate. Și ea încă era o străină - și așa avea să rămână mereu. Făcea parte din minoritatea femeilor care chiar voiau să muncească. Majoritatea celor ca ea din suburbiile Bostonului erau fericite să stea acasă și să aibă grijă de gospodărie pentru soții lor.

- Ei bine, felicitări, spuse Patricia când află că Roya obți-nuse slujba de secretară la facultatea de științe economice. Acum cine va găti și va avea grijă de bietul Walter?

- Voi continua să gătesc pentru el ca întotdeauna, Patricia. Nu-ți face griji.

Tocă pătrunjelul, coriandrul, spanacul și menta. Găti o supă groasă aush, iar ea și Walter ridicară paharele pentru a sărbători.

În ciuda dezaprobării Patriciei și a privirilor triste ale lui Alice, Walter le ținu piept surorii și mamei lui și respectă dorința Royei de a amâna încercarea de a face copii.

De-a lungul anului următor, Walter o întrebă din când în când, cu blândețe, dacă-și schimbase părerea. Roya nu voia să-i spună că îi era frică să aducă pe lume o nouă viață și să se atașeze de ea. Nu reușea să-și scoată din minte o întrebare urâtă: Dacă se întâmplă ceva cu copilul?

Refrenul doamnei Aslan, dintr-o viață anterioară, îi venea uneori în minte în cele mai nepotrivite momente. Bebelușii mor, spusese ea. Ce nevastă nebună mai gândea ca Roya? Patricia avea dreptate. Bietul Walter, într-adevăr!

Ani de-a rândul se gândise că cea mai mare pierdere din viața ei avea să rămână pierderea primei iubiri. Sau vânzătorul de librărie care murise la picioarele ei. Habar nu avea că în viitor o aștepta o pierdere și mai mare: una care avea să facă vara lui 1953 să pară o joacă de copii.

## **PARTEA A PATRA**

### **CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI UNU**

**1958**

#### **Nașteri**

Nu m-am așteptat să am un fiu și o fiică în același timp! E o bucurie specială, amestecată cu epuizare: un atașament care te copleșește. Ne consumă de tot. Suntem binecuvântați și căzuți în admirație. Fie ca Domnul să-i aibă în pază.

Intr-o seară am venit de la muncă și bucătăreasa a gătit un fel special de mâncare, cu ou și usturoi, foarte popular în satul ei din nordul țării, iar gemenii au început să plângă amândoi în același timp. Mi-am dat seama că, dacă n-ar fi fost servitorii și dădaca, Shahla s-ar fi pierdut cu firea. Mama a venit să ne viziteze și a stat tăcută și retrasă în colțul ei.

Nu am uitat nicio clipă niciunul dintre lucrurile crude pe care ți le-a spus. Mi-a fost rușine de lipsa ei de control emoțional, de cuvintele ei dure și tăioase. Imi amintesc când ai venit acasă la părinții mei și mama mea ți-a spus niște lucruri menite să te rănească. Să te străpungă. Să te sperie. Eram foarte convins că e crudă cu tine. Și pot înțelege, în zilele mele bune, de ce te-ar speria lucrul acesta.

Dar mai sunt și niște lucruri pe care nu le știi.

Eu nu am fost primul copil al părinților mei. Nu am fost nici al doilea, nici al treilea. Nu am fost nici al patrulea.

Am fost al cincilea copil al mamei mele, iar cei de dinaintea mea au murit cu toții. Doi au murit la naștere, unul în luna a opta de sarcină, iar unul a murit în primul an de viață. Faptul că părinții mei au continuat să încerce era o dovadă a dorinței lor și a vremurilor în care trăiau. Nu știu dacă părinții mei au mai avut copii și după mine. Poate că au avut, iar eu eram prea mic să-mi amintesc de încă unul murind. Mama mi-a spus despre ceilalți copii morți într-un moment de extremă suferință, într-o zi pe care aș prefera să o uit. A fost ziua care a schimbat totul pentru noi. Pentru mine și pentru tine, s-ar putea spune.

Desigur, mama mea n-a fost singura care a pierdut copii în vremurile acelea, dar altele par să fi suportat mai bine asta. Poate că e din cauză că a pierdut atât de mulți la rând.

Eu am atribuit melancolia ei pierderii acestor bebeluși. Am pus depresia, schimbările ei de dispoziție și instabilitatea - toate acestea - pe seama acestui lucru.

De unde era să știu că a mai existat o pierdere care le-a precedat pe toate celelalte, care a plutit deasupra tuturor?

Sper că ești bine acolo în America. Să fii bine. Să fii în siguranță. Sper că ești sănătoasă. Copiii mei mă ajută să merg mai departe. Știi la ce mă refer?

### **CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI DOI**

**1962-1963**

#### **Marigold**

Surioară, eu și Jack așteptăm primul nostru copil. În plus, am învățat să gătesc khoresh de vinete, dar fără vinete!

Roya citi scrisoarea de la Zări și o puse cu grijă pe birou, în teancul cu lucruri de făcut. Îi răspunse în farsi și adăugă la sfârșitul scrisorii cuvântul „Felicitări” scris în engleză, cu litere de tipar. În timp ce lungea plicul și îl sigila, Roya își aminti propriile obiective. Lucra din greu ca secretară la facultatea de științe economice. Viteza ei de dactilografare crescuse spectaculos. Nu era genul de slujbă la care se așteptase, dar compromisul era cuvântul de ordine în noua ei viață de adult. Pur și simplu nu reușise să obțină un post (bun sau prost) în domeniul științific și asta nu din cauză că n-ar fi încercat. Asta însemna să fii femeie, ea știa acest lucru. Deja forța limitele prin simplul fapt că insistă să muncească. Iar în domeniul științific întâlnea mereu suspiciunea că ar ocupa postul unui bărbat bine pregătit. Și ca o străină ce era... ei bine, n-ar trebui să fie recunoscătoare pentru simplul fapt că se afla în acea țară? Acesta era mesajul implicit pe care îl primea deseori de la prieteni și vecini bine intenționați. Roya a fost nevoită să-și domolească ambițiile.

Undeva, în fundal, era o întrebare care nu-i dădea pace. Patricia avea dreptate: ar fi trebuit să-și întemeieze o familie. De ce îi era așa de frică, pentru numele lui Dumnezeu, de ce credea că se va întâmpla ceva rău? Roya se duse la oficiul poștal și expedie scrisoarea către Zări. Urma să o sune câteva zile mai târziu și să-i trimită un cadou, desigur. Desigur. Merse repede spre casă, amintindu-și toate lucrurile pe care le avea de făcut. Era fericită pentru Zări și Jack. Chiar era.

Dar era și ocupată, o, Doamne, chiar era! Foarte ocupată.

Uneori, Bahman îi apărea în vis. Zâmbetul lui, mirosul lui de mosc, privirea plină de speranță, modul în care o lipise de raftul din Librărie, gustul aceluia prim espresso, prăjiturile dulci, linia spatelui său alături de al ei... Când se trezea, se forța să uite toate ce visase. Nu le putea lăsa să interfereze cu scenariul actual al vieții sale. În vise el era mereu tânăr, uneori fericit.

La convorbirea telefonică de Anul Nou persan, Jahangir îi spusese că Bahman și Shahla erau ocupați cu cei doi copii. Gemeni. Gemeni! Convorbirea anuală cu Jahangir era singura modalitate prin care Roya afla noutăți despre Bahman. Maman și Baba nu vorbeau niciodată despre el, desigur. În primii ei doi ani în America, corespondase cu unele dintre fetele cu care fusese la școală în Iran și cu două dintre verișoa-rele ei. Dar, pe măsură ce lunile treceau, au încetat să-și mai scrie. Distanța era prea mare. Timpul de așteptare prea îndelungat. Singurii cu care mai corespondă rămăseseră părinții ei din Iran și Zări din California. Dar convorbirea anuală cu Jahangir o menținea conectată la un trecut pe care nu reușea să-l abandoneze, oricât de dureros ar fi fost.

Walter studia din greu, iar Roya era fericită - sau, mă rog, mulțumită - și, ei bine, era stabilită în postul ei de la Harvard Business School. Sau HBS, cum îi spuneau ei. Toți iubeau acronimele în America. Colegii ei de serviciu erau eficienți și uneori erau buni cu ea. Era un lucru satisfăcător să introducă foaia de hârtie în mașina de scris în fiecare dimineață, să dactilografieze scrisori către decan și către alți profesori, să ia notițe, să îndosarieze hârtii, să țină lucrurile într-o ordine perfectă. Îi plăcea să aibă control asupra lucrurilor. Totul era la locul lui: actele, scrisorile, creioanele ascuțite, dosarele. Își controla propria lume cu o grijă bine calculată.

- Așadar! zise Patricia când venise din nou la ei la cină. Cum mai merg lucrurile la voi? Se întrevede ceva interesant la orizont?

- Vrei să-ți aduc ceva de băut, Patricia? întrebă Walter printre dinți.

- Am deja, dar îți mulțumesc oricum, zise Patricia zâmbind. Walter, îl mai știi pe Richard din cabana de la Cape, de când eram noi mici? Familia lui era apropiată de a noastră.

Patricia spusese ultimele cuvinte către Roya pe un ton explicativ, ca și cum ar fi pus-o la curent, chiar dacă Roya îl cunoștea pe Richard. Ea și Walter luau în mod regulat cina cu el și soția lui.

- Ei bine, continuă Patricia, el și minunata lui soție - ah, cât îmi place de Susan! E atât de elegantă! - așteaptă al treilea copil! Al treilea!

Patricia luă o înghițitură din pahar.

Roya se duse în bucătărie și puse niște felii de ceapă la prăjit fără vreun motiv anume. Apoi presără mentă peste ele și începu să le mănânce direct din tigaie în timp ce tot corpul ei tremura. Ea și Walter aveau acum cam douăzeci și cinci de ani. Majoritatea prietenilor și cunoștințelor aveau cel puțin câte un copil. Dar nu era prea târziu pentru ei. Patricia era nesimțită. Directă și băgăcioasă. Nu era treaba ei. Ei reușiseră să aștepte și aveau să mai aștepte.

A venit când i-a sosit timpul ei să vină. S-a născut în spi-talul Mount Auburn pe 11 ianuarie 1962, iar când Roya a ținut-o în brațe, când s-a uitat în ochii aceia ciudat de alerți, când i-a lipit trupul micuț și fragil de al ei, era îngrozită. Dar în același timp, Roya era, într-un mod ciudat, din nou ea însăși. Nu mai era o actriță dintr-un film american. Era în delir și amețită, da, dar în același timp era și foarte ancorată în realitate. Pentru prima dată după mult timp, Roya era pe deplin ea însăși.

Când s-au întors acasă de la spital, Alice a avut grijă de toți trei. Alice, care mirosea a salată de cartofi și a loțiune, care era pragmatică cu Roya și foarte încântată de nepoata ei. Royei îi era foarte dor de Maman, dar era recunoscătoare pentru prezența lui Alice, care fierbea tot ce vedea în cale ca o măsură de protecție împotriva infecțiilor și gătea cantități uriașe de cartofi copti cu smântână.

Chipul lui Alice s-a schimonosit un an mai târziu, când bebelușul lor a încetat să mai respire. Alice a tipat în mașină în drum spre spital, cuprinsă de fiori reci de groază.

Fetița rămăsese fără aer și gâfâia. Marigold. Numele ei era Marigold. Venise în viețile lor și, timp de aproape douăspre-zece luni, Roya își pierduse unul câte unul straturile de protecție. Lui Walter nu îi dăduse niciodată acces deplin în lumea ei; o părticică din ea rămăsese mereu închisă. El acceptase asta (doar era Walter!), mulțumit de faptul că ea era acolo, că o vedea în fiecare dimineață. Dar Marigold - cu părul ei cas-taniu-deschis, cu ochii ei cenușii, cu gemetele ușoare pe care le scotea când o alăpta la sân, apucând-o pe Roya cu o forță înfricoșătoare -Marigold dărmase toți pereții de gheață ridicați de Roya, topindu-i cu zâmbetul ei știrb. Timp de douăsprezece luni, Roya, epuizată și fericită, fusese cu adevărat ea însăși. Până și idila din tinerețea ei pălea prin comparație cu asta; nimic altceva nu însemnase vreodată pentru ea mai mult decât acest copil.

Pe drum spre spital, Walter ținea tăcut mâinile încleștate pe volan. Ningeă încet; troienele creșteau, devenind cenușii. Rugăciunile lui Alice umpleau tăcerea din mașină: versete din Biblie și rugăminți către Dumnezeu. Alice venise din Cape să-i viziteze; luau cina de duminică seara când tușea acută a lui Marigold refuzase să cedeze, când febra pe care o avea de câteva zile se accentua, când începu să gâfâie și să rămână fără aer. Stând nemișcată pe bancheta din spate a mașinii, cu bebelușul cuprins de febră în brațe, Roya simți că e pe punctul de a ceda și a se sparge în bucățele. Te rog, fă ca bebelușul meu să fie bine, fă ca doctorii să-i reducă febra, va fi bine, desigur, trebuie să fie bine. Marigold respira greu, iar Roya, din disperare, începu să-i



cânte un vechi cântec popular persan. Alice se opri din rugăciuni și începu să asculte, iar Walter conducea cât putea el de repede pe drumul acoperit de gheață.

Asistenta medicală care o luă pe Marigold din brațele Royei avea o claie de păr blond sub bonetă. Respirația îi mirosea a țigări. Roya nu voia să-i dea acelei femei fetița, voia să o țină la ea. Doctorul care veni la ei avea deasupra buzei un coș gata să se spargă. Ani de-a rândul după aceea, când se plimba prin cartier, Roya se înfuria amintindu-și de coșul doctorului și de mirosul de țigări din respirația asistentei - ei se pusese între ea și bebelușul ei, se băgaseră în tra-gedia vieții ei, și aveau să-i bântuie mereu amintirile.

Marigold a fost declarată moartă la patruzeci și trei de minute după sosirea lor la spital.

Pe podeaua acoperită de linoleum, sub luminile de neon, picioarele Royei amorfiră. Vocea doctorului îi suna neclară, vătuită. La fel ca atunci când sosise în America și limba engleză i se părea de neînțeles. Walter stătea lângă ea; impunător, înalt și tăcut, îi putea vedea cu coada ochiului mâinile uriașe tremurând. Alice se afla vizavi de ea, pe diagonală; totul la soacra ei era nemișcat, cu excepția lacrimilor.

Cei trei s-au dus acasă în zorii zilei. Nu puteau evita asta, chiar dacă Roya se gândise să rămână pur și simplu în spital, să nu plece de acolo și, poate, să moară de inaniție pe podeaua acoperită cu linoleum. În clădirea aceea, cu țiuiturile și zgomotele ei de fond, cu un milion de alte urgențe care n-ar fi putut fi niciodată la fel de importante ca viața lui Marigold, în locul acela care mirosea a moarte, au stat ore în șir, iar Walter a semnat actele și apoi li s-a spus să plece acasă. Pe drumul spre casă, troienele se înălțau pe marginea drumului. Picioare și mâini nu mai avea, nu își mai simțea brațele sau palmele; Roya știa că acolo, în mașină, era altcineva, nu ea. Îi era dor de atingerea feței lui Marigold pe fața ei mai mult decât de orice altceva pe lume. Durerea ei nu avea să cunoască niciodată sfârșit, era sigură de asta.

Walter a fost cel care, într-un târziu, i-a făcut un ceai. Walter a fost cel care s-a dat primul jos din pat în fiecare dimineață și a fiert ouă tari. Acum nu mai fluiera. Acum plutea mereu ceva stricat în aer, ceva care putrezea în craterul rămas în urma lui Marigold.

- Nu era nevoie să vii, îi spuse Roya lui Zări câteva săptămă

măni mai târziu, când aceasta venise să o viziteze cu valiza în mână și doi copii mici după ea.

Roya stătea în ușa casei ei întunecate, cu chiuveta din bucătărie plină de vase murdare, cu grămezi de rufe peste tot și neaerisită.

- O, dar am vrut să fac asta, surioară.

Fiul lui Zări, Darius, avea acum patru ani. Sora lui mai mică, Leila, se foia în brațele lui Zări. Leila avea doi ani. Trăise douăsprezece luni pe care Marigold nu avea să le trăiască niciodată. Totul -fiecare detaliu, fiecare cuvânt, fiecare secundă, fiecare persoană - îi amintea Royei de Marigold. Doar că „amintea” nu era cuvântul potrivit. „Amintea” însemna că mai întâi ar fi trebuit să uite, ca apoi să-și aducă aminte. Dar ea nu uita niciodată. Totul era legat de Marigold; nimic nu putea fi separat de ea cu adevărat. Nici măcar cuvintele aruncate de o femeie nebună din Iran, în urmă cu o viață. Bebelușii mor.

Și iat-o pe Leila în brațele lui Zări. Iat-o pe nepoata ei, durdulie, fericită, respirând, vie, cu o căciulită roz tricotată pe cap. O căciulită pe care Zări i-ar fi împachetat-o și i-ar fi trimis-o Royei într-un colet alături de un bilet pe care scria: Maman Joon a tricotat-o și mi-a trimis-o. Leilei i-a rămas mică. Marigold ar trebui să o poarte acum.

Marigold ar trebui.

Dacă.

Darius țipă și fugi în bucătărie. Zări își scoase pantofii și strigă la Darius să nu alerge prin casă cu ghetetele ude. Roya se holba la zăpada de afară în timp ce sora, nepoata și nepotul ei treceau în fugă pe lângă ea. Lumea se încumeta să meargă mai departe cu o veselie rece și încăpățânată.

Ca să-l schimbe pe Jack, Zări mutase munții din loc. Sub îndrumarea ei expertă, Jack, poetul hipiot, se transformase într-un adevărat corporatist. Scria versuri pentru reclame, la început pentru cele tipărite, apoi pentru cele televizate, și nu îți puteai da seama dacă pe poetul idealist de odinioară îl întrista această transformare. De fiecare dată când îl vedea Roya, Jack strălucea, cu copiii atârând de el ca niște maimuți și cu pletele tunse după ultima modă. Cu costumele și cravatele lui subțiri, era exponatul perfect al angajaților în industria publicității din anii '60. Cum reușise Zări să-l modeleze pe bărbatul ei în acest fel, ce medicament minune îi dăduse lui Jack al ei, ce îl făcea să zâmbească în felul acela? Ah, surioară, știm amândouă că până la urmă totul se rezumă la ceea ce se întâmplă în pat, nu-i așa? Așa faci lucrurile să se întâmple, să recunoaștem asta! Nu sunt proastă și știu ce să fac.

La gândul patului, și așternuturilor, și sexului Roya pur și simplu nu simțea nimic acum.

Zări curăța casa. Era genul de curățenie temeinică, rezer-vată de obicei pentru Noul An persan, în prima zi de primă-vară. Dar nu era primăvară, era încă iarnă, peste tot erau zăpadă și gheață. Lui Zări nu-i pasă de asta; făcea curat. Iar Roya se gândi la toate ritualurile pe care fuseseră învățate încă de mici să le respecte în prima zi de primăvară - toate erau inutile acum. Ca și cum va mai avea vreodată resursele necesare pentru a pregăti o masă Haft-Sin pentru Anul Nou persan, să așeze pe ea lucruri al căror denumire începea cu litera s, simboluri ale renașterii și reînnoirii. Să pună boabe de linte în apă ca să răsară vlăstare verzi, să vopsească ouă pentru a sărbători fertilitatea - niciodată. Noul An persan, prima zi de primăvară, Nowruz - toate erau lipsite de sens acum. Walter și Roya nu aveau să le mai sărbătorească nici pe acestea și nici Crăciunul sau Ziua Recunoștinței. Ce rost mai avea?

Zări îi spală geamurile (în februarie! în New England! de ce se deranja? oricum urmau să fie acoperite de zăpadă și chi-ciură). Zări îi spală și toate rufe. Se duse la magazin și cum-pără ingrediente proaspete, apoi găti, sotă, prăji și îi umplu frigiderul cu tocane khoresh și quiche-uri de cartofi kukus. Deschise fereastra și lăsă aerul proaspăt să pătrundă înăuntru (aerul înghețat, mai degrabă). Zări insistă chiar și să topească niște zahăr într-o oală și să adauge câțiva stropi de zeamă de lămâie pentru a face o ceară cu care voia să o epileze pe Roya pe picioare.

- Tu chiar crezi că îmi pasă de asta acum?

- Nu e pentru tine.

- Te asigur că nici lui Walter nu îi pasă. Te asigur că nu există niciun motiv ca el să știe măcar că mi-a crescut părul de pe picioare.

- Te rog eu. La un moment dat va trebui să...

Corpul Royei era străbătut de durerea aceea familiară. Voia să dispară. Care mai era diferența? Nimeni nu ar mai fi putut să facă vreo diferență.

De-a lungul celor două săptămâni în care Zări a stat la ea, Roya s-a așezat o singură dată pe podea să se joace cu nepo-ții ei. Le-a ascultat chicotele și gânguririle. Apoi s-a ridicat. S-a dus în pat și a rămas acolo pentru tot restul serii.

Când i-a adus cina pe tavă, Zări a rămas pe marginea patului.

- Nu am avut de ales, Roya Joon. Trebuia să vin cu ei.

Nu aveam cu cine să-i las. Jack lucrează până târziu; nu mă poate ajuta.

Așa urmau să decurgă lucrurile de acum încolo. Oamenii aveau să-și ceară scuze pentru prezența propriilor copii, să-și ascundă de ea fericirea, să se rușineze de propriile bucurii. Acesta era noul ei destin.

De-a lungul celor două săptămâni, pe lângă curățenie și umplut frigiderul Royei, Zări a intrat și în camera copilului. A întrebat înainte, iar Roya abia dacă a ridicat din umeri. Zări a împachetat hotărâtă hăinuțele lui Marigold, a pus jucăriile în saci și s-a dus la biserică să le doneze. A avut curajul de a-i spune Royei că a păstrat câteva hăinuțe, ca să se uite la ele mai târziu, când va fi pregătită. Nu avea să fie niciodată pregătită.

- Mulțumim, Zări, mulțumim, zicea mereu Walter. Ce cumsecade ești. Ce drăguț din partea ta să faci toate astea.

Nici nu ai idee cât de mult apreciem.

Super-politicosul, timidul de Walter. La naiba cu amândoi. La naiba cu bunele maniere ale lui Walter și cu zelul lui Zări. Ce sens mai avea să umble prin lucrurile copilului său sau să spele geamurile înghețate? Roya stătea în pat și privea în gol. Walter stătea în balansoarul în care obișnuia să o alăpteze pe Marigold, își bea nenorocita lui de băutură și se legăna tăcut.

Când a venit ziua plecării lui Zări înapoi în California, Roya nu a plâns. Sau a plâns? Plânsese atât de mult în zilele acelea și se simțise atât de invizibilă, încât nici nu își mai dădea seama bine ce face. Când se gândea că vărsase și ultima lacrimă posibilă, veneau altele șuvoi după ea.

- Pa, a spus Roya.

Cât de relaxat, cât de american. Pa. Simplu ca bună ziua. Pa, pa! Poate că era totuși ceva cu americanismele. Erau vioaie. Relaxate. Făceau ca totul să semene cu milkshake-urile de căpșune și îți creau senzația că vor veni vremuri bune.

- O să-mi fie dor de tine, surioară, i-a șoptit Zări în persană în timp ce plângea pe umărul ei. O să-mi fie atât de dor de tine. Îmi poți scrie oricând. Te voi suna. Să știi că data viitoare când voi veni, voi...

- Pa, a zis Roya din nou. Mulțumesc!

Nu știa dacă va mai putea simți vreodată mulțumire sau bunătate. Și-ar fi dorit să poată opri formarea stratului de gheață din jurul ei.

- Îmi pare atât de rău.

Zări mirosea la fel ca atunci când erau mici și împărțeau aceeași cameră în Iran. Mirosea a ceai, a acasă.

- Să știi că poți oricând să...

- Du-te. O să întârzii.

Micuța Leila făcu scandal în legătură cu plecarea, iar Darius se ascunse după canapea într-un joc de v-ați ascunse-lea pe care nu-l juca nimeni. După multe insistențe și țipete, Zări își luă copiii și îi mână către taxiul care îi aștepta afară. Roya le făcu cu mâna. Walter își luase la revedere de dimineață, cu nenumărate mulțumiri și gesturi de recunoștință și de părere de rău că nu o putea duce cu mașina la aeroportul Logan, avea o moțiune de pregătit, iar judecătorul care se ocupa de caz era foarte inflexibil.

Roya stătea în cadrul ușii și privea zăpada în timp ce taxiul se îndepărta cu sora și nepoții ei. În spatele ei se afla o casă impecabil de curată și de ordonată, cu frigiderul plin de mâncare, în fața ei nu se afla nimic.

Nimic de făcut altceva în afară de a merge înapoi la servi-ciu, în cele din urmă, s-a epilat din nou pe picioare. Mei măcar un fir care să-l deranjeze pe Walter, vezi, surioară? În durere, soțul și soția atinseseră un nou echilibru. Se învățaseră unul în jurul celuilalt la început cu grijă, apoi din ce în ce mai spontan pentru că, așa cum se spunea, viața trebuia să meargă cumva mai departe.

Zăpada se transformă în primăvară. Dar în prima zi de primăvară Roya nu reuși să se mobilizeze pentru a sărbători Noul An persan. Fără Nowruz. Ce mai era de reînnoit? Ce renaștere mai puteau sărbători? Anotimpurile nu mai contau pentru Marigold. Cineva rupsese scenariul, îi rupsese paginile și le aruncase în foc, distrusese orice urmă de sens și de ordine. Cineva așezase totul anapoda. Primăvară fericită!

În prima zi de primăvară se întoarse de la lucru ceva mai devreme decât de obicei și își făcu un ceai. Walter lucra până târziu, iar Roya făcea tot posibilul să ignore Noul An persan. Când auzi soneria de la ușă, se așteptă să fie doamna Michael de vizavi (venea uneori pe la ei să le aducă prăjituri sau plă-cintă - mai ales în ultimele luni, de când murise Marigold). Dar când deschise ușa, Roya constată cu surprindere că nu era doamna Michael, ci Patricia. Patricia avea un palton albastru-închis cu nasturi hexagonali și ținea în brațe o pungă plină de cumpărături. Pantofii ei cu toc jos din velur albastru erau delicați și păreau scumpi.

- Pot intra? întrebă Patricia.

- Desigur. Intră, te rog.

Roya se dădu la o parte ca să o lase pe Patricia să intre în hol. Roya știa că nu era cazul să-i ceară cumnatei sale să-și scoată pantofii. Prima oară când Walter spusese că Roya prefera ca oamenii să nu intre în casă încălțați, Patricia păruse derutată și spusese: „Nu mi-am cheltuit jumătate din salariu pe pantofi ca să umblu în șosete”.

Roya luă paltonul Patriciei, îl atârână în cuierul de pe hol, apoi o conduse pe Patricia în bucătărie și o întrebă mecanic dacă voia ceai.

- Ar fi drăguț, mulțumesc, spuse Patricia, apoi puse jos punga de cumpărături și își drese glasul. După serviciu am fost la Mount Auburn.

Roya înlemni. Marigold era înmormântată la cimitirul Mount Auburn.

- Strada Mount Auburn. La magazinele de acolo, continuă Patricia. Ți-am luat câte ceva. Niște chestii.

Roya o urmări pe Patricia cum scoate cumpărăturile din punga de hârtie și le pune cu grijă pe blatul din bucătărie. Un mic ghiveci cu zambile învelit în celofan și o pungă cu mere. Bănuți de ciocolată înveliți în staniol auriu și un pachet de condiment din sumac. O sticlă de oțet și câțiva căței de usturoi. Era acolo chiar și o pungă de senjed, fructe deshidratate de lotus.

Toate erau lucruri a căror denumire în farsi începea cu litera „s”, obiecte tradiționale pentru masa celor șapte „s”, Haft-Sin, cu ocazia Noului An persan. Roya aranjase cu grijă aceste obiecte simbolice în fiecare an când era mică, împreună cu Maman, Zări și Baba. Era o tradiție pe care spera să i-o împărtășească și lui Marigold într-o zi. Nu s-ar fi așteptat vreodată ca Patricia să o ajute să respecte această tradiție.

- An Nou fericit, Roya, spuse cu blândețe Patricia.

Un nod de mărimea întregului stat New England apăru în gâtul Royei. O peliculă de sudoare îi acoperi pielea. Simți un val imens de recunoștință, care o făcea să vrea să se ghe-muiască și să plângă.

- Mulțumesc, Patricia, șopti Roya.

Patricia se întoarse să aranjeze ghiveciul cu zambile și să mute sumacul puțin mai spre stânga. Nu era genul care să-și exprime prea ușor sentimentele, Roya știa bine

asta. Dar, când se întoarse din nou spre ea, Roya văzu că ochii cumnatei sale sunt plini de lacrimi.

- Îmi pare atât de rău, spuse Patricia.

Roya nu-și dădu seama dacă Patricia voia să-și exprime din nou condoleanțele pentru Marigold (fuseseră atât de mulți cei care-i spusese asta în perioada aceea - era lucrul pe care îl auzise cel mai des) sau dacă se scuza, poate, pentru lucrurile pe care le spusese în trecut.

Roya doar dădu din cap.

Patricia băgă mâna în punga de hârtie și mai scoase ceva de acolo. Era o punguță transparentă în care se aflau firele subțiri și roșiatice pe care Roya le știa atât de bine.

- Unde ai găsit șofran? tresări Roya.

- A, am făcut niște cercetări. Am eu metodele mele. Patricia se apropie și puse cu un gest delicat punguța

de șofran în mâinile Royei. Ținu un minut palmele Royei într-ale sale. Apoi se îndreptă repede de spate și spuse tare, pe un ton autoritar:

- Așa, deci! Unde e ceaiul ăla pe care mi l-ai promis?

Au stat și au băut ceai toată după-amiaza. Conversația

șchiopătase la început, dar încet, încet, se deschisese mai mult una față de cealaltă. Pentru prima oară de când Roya se măritase cu Walter, se plânsese amândouă de obsesia lui Walter pentru echipa Red Sox.

- Îți mulțumesc, Patricia, zise Roya când Patricia se ridică să plece. Apreciez mult. Mai mult decât crezi.

- Nu e nevoie să-mi mulțumești.

Patricia se duse în hol și își luă paltonul. Când ajunse la ușă, ezită. Apoi spuse:

- Cred că am fost un pic prea dură cu tine în ultimii ani.

Poate. Tu trebuie să înțelegi că Walter e singurul meu frate și îl ador. Ai putea spune că îl iubesc nesănatos de mult. Mama spune că îl cocoloșesc. Nimeni nu e suficient de bun pentru fratele meu mai mic și așa mai departe. Dar...

Patricia învârti nasturii paltonului între degete, apoi ridică privirea.

- Ei bine, Roya, poate că am pierdut-o pe Marigold, dar suntem foarte recunoscători că te avem pe tine.

Ieși repede, coborî treptele de la intrare și urcă în mașină.

Roya rămase în cadrul ușii și, de data aceasta, izbucni în lacrimi.

Deveniseră cuplul după care ceilalți își întorceau capetele pe stradă și zâmbeau cu tristețe, cuplul pentru care se rugau toți cei de la biserica lui Alice, erau cei care primeau cărți poștale pline de mesaje de condoleanțe scrise cu stiloul. Roya continuă să lucreze la HBS și începu să simtă pentru Walter un soi de atașament ciudat. Durerea îi unea. El își petrecea serile bând în balansoar înainte de culcare. Ea se retrăgea în carapacea ei. Gheața depusă peste un strat topit era și mai greu de spart decât înainte.

Rutina muncii, câțiva prieteni și, cu greu, un fel de reîntoarcere în lume. La un moment dat, Walter și Roya începură din nou să-și viziteze vecinii și să cineze cu ei. Bineînțeles, ea își scoase din nou oalele și tigăile și reîncepu să gătească. Pentru Walter. Se forță să cumpere orez și să-l înmoaie în apă caldă, apoi să-l fiarbă, iar într-o seară, când se întoarse de la birou (acum lucra la o firmă mare de avocatură din Boston, cu sediul lângă Prudential Center, avea succes acum, toată lumea îi spunea asta), Walter simți din nou mirosul îmbătător de șofran, mulțumită Patriciei. O îmbrățișa pe Roya și-i mirosi părul. Ea se bucură că el nu spusese ceva stânjenitor, precum „bine ai venit înapoi”.

La aniversarea căsătoriei, câteva luni mai târziu, ieșiră la restaurant pentru prima oară de atunci. La masă, Walter o luă de mână.

- Roya Joon, ar trebui să încercăm din nou.

Cuvintele aterizară ca niște ace ascuțite pe scalpul ei, pe pielea ei.

- Nu și dacă nu ești pregătită. Dar... nu știu. Suntem tineri, Roya Joon, nu-i așa? Nu zic să o facem acum. Zic să facem asta atunci când vei fi pregătită.

Ea nu avea să fie niciodată pregătită. Nu ar fi vrut în niciun fel să o înlocuiască pe Marigold. De ce fusese de acord să iasă cu Walter? Nici măcar nu era pregătită să iasă în public, la un restaurant în care toată lumea din jur se distrează. Nu și-o dorea decât pe fiica ei înapoi. Voia să simtă chipul fetei ei atingându-i obrazul. Voia să o țină în brațe și să o audă râzând. O voia pe Marigold.

În lumina difuză din restaurant, Walter avea o expresie rugătoare. Roya observă, nu pentru prima oară, că îmbătrânise. Incidentul cu cafeaua vărsată din cafeneaua de la Berkeley se petrecuse cu șapte ani în urmă. Erau căsătoriți de cinci ani. Era anul 1963. Aveau douăzeci și șapte de ani. Dar pierderea lor îi smulsese din cursul normal al lucrurilor - făceau parte dintr-un club de elită ai cărui membri experimentaseră o lovitură de stat dată mersului natural al vieții. Marigold venise în al patrulea an al căsătoriei lor, neanunțată și neașteptată, dar cât de binevenită fusese! Doar pentru a dispărea după aceea și a confirma cele mai negre frici ale Royei.

- Dragă.

Ea ura când el îi spunea „dragă”. Îi spunea așa doar când încerca să o domine. Atunci când era cu adevărat afectuos, îi spunea „Roya Joon”, dar „dragă” însemna „lasă că știu eu mai

bine”. „Dragă” însemna „tu nu gândești limpede, bineînțeles că vom mai face un copil”. „Dragă” însemna că el nu-și dădea seama că singurul motiv pentru care ea nu renunțase la tot era obligația față de el.

- Nu pot. Nu, spuse ea.

El se ridică, iar ea crezu că avea de gând să se ducă la baie. Poate că voia chiar să plece din restaurant. Avea tot dreptul să plece de lângă ea. De la moartea lui Marigold fusese imposibilă: egoistă, tăcută și retrasă. Poate că voia să se ducă la baie și să se adune puțin, în felul lui atât de caracteristic, apoi să se întoarcă la ea cu o veselie forțată - atât cât putea în public - și să continue să-și mănânce porțiile de vită stroga-

noff în zgomotele restaurantului. Și să pretindă amândoi că sunt la fel ca oricare alt cuplu de acolo.

Dar el nu plecă. Veni lângă ea. Îngenunche și îi cuprinse fața în mâini. Ochii lui erau plini de o tristețe care era doar a lor.

- Ea va fi mereu cu noi, zise Walter și își atinse pieptul, la fel cum o făcuse atunci când Roya gătise prima oară pentru el în bucătăria doamnei Kishpaugh, cu ani în urmă. Apoi își lipi fruntea de a ei.

Ospătarii veneau și plecau. Ceilalți clienți scoteau clinchete cu tacâmurile, pălăvrăgeau și izbucneau în râs din când în când. Roya și Walter rămaseră așa, cu frunțile lipite. Ea nu fusese niciodată mai sigură de iubirea lui ca atunci. Pentru fiecare dram din durerea ei, Walter avea și el asemenea. Trecuse împreună cu ea prin durere, simțise în felul lui întunericul și adâncimea durerii și, în tot acest răstimp în care lumea mersese mai departe, el fusese lângă ea. Walter era mereu acolo. Un sprijin. De încredere. Stabil. Iubirea dintre ea și Walter era un colac de salvare fără de care ea nu voia să trăiască.

La sfârșitul vacanței de Crăciun, la aproape un an de când murise Marigold, Roya trase balansoarul pe scări în jos, apoi în fața casei. Știa că doamna Michael o urmărește de vizavi, în orașul în care luase naștere America, Roya depozită balan-soarul pe bordură și îl lăasă acolo ca să-l ia altcineva, să-l ducă acasă și să se legene în el.

## **PARTEA A CINCEA**

### **CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI TREI**

**2013**

#### **Prieteni virtuali**

Dacă era ceva ce Claire ar fi vrut să interzică, erau reclamele de la TV. Și dacă era ceva ce nu se putea abține să urmărească, erau tocmai aceste reclame. Prietenii ei de pe Facebook îi spuneau să înregistreze emisiunile și să deruleze înainte peste reclame, sau să le descarce de pe un website, dar Claire nu se putea abține să urmărească fiecare emisiune în timp real, cu tot cu reclame, într-un mod aproape masochist. Ca și cum ar fi insistat asupra unei răni, ca și cum ar fi zgân-dărit-o și i-ar fi simțit usturimea.

În fiecare seară, după ce se întorcea acasă în micul ei apar-tament din Watertown, Claire își pregătea o cină cu lipie, cur-can și roșii sau tăieței Top Ramen sau orez semipreparat și încălzit la microunde și un ou prăjit. Deschidea televizorul și se pregătea să simtă usturimea. Nu se uita la serialele pe care le urmăreau prietenii ei de pe Facebook - drame care câștigaseră toate premiile: seriale sexy, bine scrise și inovatoare care îți asigurau postări pe social media și dezvăluiri de scenariu și conversații virtuale. Urmărea, în schimb, - aproape îngrozită - emisiuni de tip reality show care prezentau neveste cu operații estetice certându-se în restaurante scumpe sau familii cu câte douăzeci de copii fericiți trecând prin dezastre bine regizate. În timpul pauzelor publicitare, Claire privea de sub pătura ei bej prieteni mâncând împreună, părinți și copii găsimdu-și izbăvirea în aplicații de telefon mobil, bebeluși drăgălași alergând de colo-colo în scutece, tați privind cu lacrimi în ochi cum cresc fiicele lor într-un montaj care le trece de la ipostaza de bebeluș-în-scaunul-de-mașină la cea de adolescentă-la-volan. Claire se strâmba la sentimentalismul lor, respingându-l și tânjind după el în același timp. Cu ani în urmă, fusese o studentă cu picioare lungi de la colegiu care se pregătea să-și ia diploma în literatură engleză, convinsă că va ajunge o profesoară universitară de succes. Dar într-o zi mama ei a sunat-o și i-a zis, plângând: „Rezultatul este pozitiv”. Micuța umflătură din sânul mamei ei începuse,

chiar și după extirpare, o călătorie fatală prin corpul ei, astfel încât, atunci când Claire împlini douăzeci și patru de ani, mama ei se afla deja într-un cimitir din Bedford, statul Massachusetts, la doar o milă de magazinul Whole Foods, iar Claire fu copleșită de durere. Tatăl ei murise într-una accident de mașină pe vremea când ea era doar un bebeluș cu scutece din cele pe care le prezentau mereu în pauzele publicitare pe care le urmărea acum seara, de una singură. Claire simțise, încă de la o vârstă fragedă, realitatea dură a singurătății. Iubiții veneau și plecau. Niciunul nu rămăsese, deși ea era convinsă că fusese îndrăgostită o dată. Sau poate de două ori.

Acum, la treizeci de ani, prietenii ei din școală erau ori căsătoriți, ori în relații stabile. Se împrăștiaseră prin toată țara și chiar și în lume. Ținea legătura cu ei prin social media, nu prin conversații telefonice sau prin ritualul acela străvechi al întâlnirilor față în față. Urmărea online viețile lor atât de feri-cite și pline de culoare, dar ah-atât-de-atent-autoironizate. Citea postări cu „Da, e adevărat, așteptăm să vină barza!” și apăsa butonul de „like” chiar dacă uneori se simțea goală pe dinăuntru și geloasă. Se uita la fotografiile prietenelor ei gravide în brațele soților lor, pe plajă, și apăsa „like”. Deschidea laptopul și se uita la bebeluși nou-născuți - mici, cu pielea încrețită, cu pălării pe cap - și citea toate comentariile: „Mă bucur atât de mult pentru tine, Jenna!” „OMG, e superb!” apăsa „like” și adăuga și ea un „Felicitări!” Naviga printre selfie-uri ale fostelor colege de clasă aflate în vacanță în Costa Rica și Hawaii cu copiii și simțea cum se scufundă într-un amestec ciudat de invidie și bucurie pentru ele. Apoi deschidea televizorul și se uita la familii care beau ciocolată fierbinte, se certau, se împă-cau, iar tații le dădeau cheile de la mașină fiicelor lor, care abia își luaseră permisul de conducere. Și singurul lucru la care se putea gândi era cât de mult îi lipsea mama ei.

Camera ei era ticsită de cărți scrise de guru și furnizori de sfaturi care îi spuneau că ar trebui să privească în interior, să mediteze, să fie recunoscătoare, să-și treacă în revistă avanta-jele și să scrie într-un jurnal al recunoștinței. Claire făcea asta. Dar, odată ce deveni clar faptul că diploma ei în literatură engleză obținută la un mic colegiu de arte liberale din Connecticut o califică pentru posturi administrative și pentru împăturit haine în magazin, odată ce își dădu seama că nu va avea niciodată curajul de a se înscrie la un doctorat în literatura engleză și de a deveni profesoară, încasă banii de pe asigurarea mamei sale, închirie un apartament în Watertown, trecu de la slujba de vânzătoare la una administrativă și într-o zi, la treizeci de ani, se trezi că lucrează ca asistent administrativ la Centrul pentru Seniori Duxton.

Îi plăcea slujba ei. Îi plăcea să fie zi de zi cu oameni care se pregăteau să părăsească scena, ca să zicem așa. Aprecia faptul că ei nu aveau, în general, acea modestie falsă și acea nevoie de a arăta mereu că sunt fericiți fericiți fericiți. Îi plăcea faptul că bătrânii aceia morocănoși tușeau, scuipau și mârâiau și nu pretindeau că viața e frumoasă. Îi plăcea să le ajute pe doamnele în vârstă să se dea cu ruj de culoare roz deschis și îi plăcea și faptul că făceau asta cu religiozitate, ca și cum, dacă ar fi omis o dată să o facă, ar fi însemnat că se abandonau cu totul vârstei pe care o aveau. O ajuta pe Miss Emily să-și tragă ciorapii din nailon pe picioarele ei brăzdate de vinișoare albastre și încheia cu grijă nasturii de la cardiga-nul domnului Rosenberg. Doamnele și domnii de la Centrul pentru Seniori Duxton erau singurul motiv pentru care Claire nu renunțase până atunci. Ei erau tot ce mai avea. Prietenii ei din școala generală, din liceu și din facultate erau acum doar niște „prieteni de pe Facebook” - o nouă categorie, din câte se părea, apărută în mintea ei: PF - cei care existau doar ca niște imagini digitale, pe care nu-i văzuse de ani buni (nu se ducea la reuniuni) și care



navigau prin viață în ipostaze fericite, uneori haotice, dar întotdeauna excepționale. Tatăl ei nu exista pentru ea nici măcar ca amintire, pentru că fusese prea mică pentru a apuca să-l cunoască. Cea mai vie imagine cu el era o fotografie pe care mama ei o lipise de frigider cu un magnet în formă de vânător: un bărbat înalt și zâmbitor, cu părul blond, care stătea lângă un coș de picnic alături de mama ei. Nu făcuseră o nuntă mare. Doar o vizită la ofițerul stării civile, așa îi spusese mama ei.

Ani de-a rândul avusese o mamă, una frumoasă și bună -o mamă care-i spunea povești despre tatăl ei și care se lamenta că era un copil unic care dăduse naștere unui copil unic și că

ce mică era familia lor, dar că se aveau una pe cealaltă, nu-i așa, și asta era tot ce le trebuia, iar copilul ei era totul pentru ea, copilul ei frumos care făcea ca viața ei să aibă sens. Ea era fetița ei frumoasă, nu-i așa, îmi pare rău dacă te fac să te simți prost, scumpete, dar asta e adevărul - tu ești viața mea - și tu și cu mine, fetița mea dragă, vom cuceri lumea, nu-i așa, Claire, și ah, cât de mult i-ar fi plăcut și tatălui tău să te vadă acum, scumpete, iar noi vom reuși pe planeta asta, fetița mea dragă - vom reuși -, tu ești atât de deșteaptă și talentată și ai să vezi, o să ajungi cineva într-o zi, tu ești deja mândria și bucuria mea. Apoi cancerul a spulberat-o pe mama ei de pe fața pământului și Claire s-a simțit disperat de, inexplicabil de, dureros de, interminabil de singură. Nu mai avea o mamă la care să se întoarcă seara acasă, pe care să o sune, împreună cu care să gătească felul de mâncare preferat. Nu mai avea o mamă care să-i spună că totul va fi bine. În schimb, exista gândul ciudat și terifiant că nimic nu va mai fi bine. Niciodată. Chiar dacă ai ei PF escaladau munți în Asia și creșteau niște copii perfecți și sărbătoreau aniversări romantice în stațiuni îndepărtate. Nimic nu era bine pentru Claire. Acum, la treizeci de ani, îmbrățișa asta, stăpânea asta, știa asta - nu simțea nevoia să pretindă că lucrurile ar fi stat altfel. Postările cu soți și bebeluși și romantism și ah-Dumnezeule-uite-ce-viață-hao-tică-dar-plină-și-frumoasă-am! nu făceau parte din viitorul ei. Ei îi erau rezervate nopțile cu emisiuni reality show și zilele petrecute în realitatea oamenilor care se apropiau de moarte, îi iubea pe rezidenții din centru, chiar și pe cei care erau atât de aproape de sfârșit, încât a-i auzi în fiecare dimineață spunând „Hei, salut, Claire!” părea un miracol. Domnul Rosenberg îi povestea întâmplări din viața lui din cartierul Queens din New York „de pe vremuri”, iar doamna Ventura

era gata-gata să „dea colțul” în fiecare săptămână sau, cel puțin, așa spunea ea. Preferatul lui Claire era un anume Bahman Aslan, care stătea acolo de doi ani. Ea îi spunea „domnul Batman”. Era mereu cumsecade, iar ei îi plăcea să asculte poveștile lui despre tinerețea petrecută în Iran, aventurile politice, anii din timpul războiului. Despre marea lui iubire. Oamenii precum domnul Batman - cu glumele, lamentările, tristețile, bolile, regretele, perspectivele, amintirile lui - erau motivul pentru care Claire se trezea în fiecare dimineață, mânca un baton uscat și insipid de proteine, apoi conducea Honda ei veche de șapte ani din Watertown până în Duxton. Centrul pentru Seniori Duxton era o combinație între un centru pentru vârstnici și un cămin de bătrâni. Seniorii puteau veni doar în vizită, pentru a lua parte la diverse activități, sau puteau să se cazeze acolo, după modelul mai tradițional al căminului de bătrâni. Claire se dedica cu totul preocupărilor rezidenților. Petrecea Ziua Recunoștinței cu ei. Crăciunul cu ei. Viața ei era cu ei. Dincolo de asta, viața era doar PF și acele nenorocite de emisiuni și reclame TV.

Preferă oricând poveștile rezidenților ei în locul lor. Mai ales amintirile și poveștile de viață ale domnului Bahman Aslan.

## CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI PATRU

1978-1981

**Expedieri**

**August 1978**

Cinematograful Rex a fost incendiat zilele trecute. Peste patru sute c/e morți. Oameni blocați, oameni care alergau și se chinuiau să iasă c/e aco/o. Nu m-am putut abține să mă gândesc la întâlnirile noastre de la Cinema Metropole. Au trecut douăzeci și cinci de ani de la ziua loviturii de stat. Și uite că se întâmplă din nou acum. În fiecare zi sunt demonstrații tot mai mari pe străzi. Copiii mei cred că soluția e Ayatollahul Khomeini, clericul care are dintr-odată un mare număr de adepți. Eu nu știu ce să cred. Tinerii de aici au acum nevoie de ceva c/e care să se agate, ceva în care să creadă, iar acel ceva nu trebuie să fie Șahul.

Istoria se repetă. E dureros să-i văd pe elevii aceștia tineri inundând din nou străzile, convinși că, dacă scapă de Șah, toate problemele vor fi rezolvate. Da, a fost complice la înlăturarea prim-ministrului Mosaddeq, iar Occidentul l-a susținut. Dar tinerii de azi cred că toate problemele lor se vor rezolva prin simpla înlăturare a Șahului. Pe mine mă îngrijorează ce va urma. Vrem democrație, dar se pare că nu o putem atinge. Și dacă ceea ce urmează e și mai rău?

Mă întreb ce faci tu acolo, în America. Am mai primit vești de la Jahangir și sunt foarte recunoscător pentru asta. Mă bucur că voi încă țineți legătura. E incredibil cum, în lumea asta modernă, putem comunica cu cineva de peste ocean prin simpla ridicare a receptorului de la telefon! Jahangir mi-a spus că lucrezi, că ai un post la Harvard? Bravo ție, Roya Joon.

Ai fost mereu predestinată să faci lucruri mărețe.

**Martie 1979**

Șahul a plecat. Tot ce văd pe chipurile celor care ne amintim de anul 1953, care încă simțim dezamăgirea aceea teribilă adusă de prăbușirea întregii lumi într-o singură zi, e reîntoarcerea traumei. Tinerii sunt atât de plini de speranță. Ei cred că acum am făcut ce trebuie. Se bucură că Șahul a plecat. Încearcă să ajungă în America, dar am auzit că cei din noua ta patrie nu vor să-/ lase să intre. Cum se poate ca, după tot ce a făcut el pentru SUA, să nu-/ lase să intre?

Poate că c/e data asta vom avea un guvern cu adevărat democrat.

Voi crede asta doar când voi vedea cu ochii mei.

Îți amintești apusul din seara aceea când te-am cerut în căsătorie, cerul acela violet? Crezi că nu m-am uitat la cer în alte o sută de seri amintindu-mi sărutul tău?

**August 1981**

De când a atacat Saddam Hussein Iranul anul trecut, în septembrie, războiul a devenit din ce în ce mai puternic. Ne petrecem serile în adăpostul antiaerian de la subsol. Copiii mei sunt mereu speriați. Acum nici n-ai mai recu-noaște unele zone din țara noastră. Am fost bombardați. Noaptea ne acoperim ferestrele cu staniol, astfel încât avioanele lui Saddam să nu vadă luminile orașului. Trăim într-o teamă perpetuă. Copiii mei au douăzeci și ceva de ani, iar eu nu vreau ca fiul meu să fie chemat în armată, să fie pus să lupte și să omoare irakieni. Pentru ce? Pentru ca guvernul acesta nou și islamist să se simtă puternic și să câștige popularitate? Iar fiica mea e obligată să poarte hijab atunci când iese din casă. Ce am devenit? Abia dacă îmi mai recunosc propria țară.

Roya Joon, Jahangir s-a înrolat în armată ca doctor. Draga mea Roya, a murit pe front. A lăsat în urma lui un gol imens.

## CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI CINCI

2013

### Cutia cea mare

Nasul lui Zări arăta ciudat de mare pe ecranul telefonului mobil. Una dintre puținele bucurii care-i mai rămăseseră Royiei în viață era posibilitatea de a telefona/ăra a fi văzută, dar Zări insista să vorbească săptămânal prin apel video pe FaceTime. Cu riscul de a părea de modă veche, Roya nu suporta să-și arate fața prin intermediul telefonului. Pur și simplu nu avea sens pentru ea. Dar trebuia să recunoască faptul că era plăcut să o vadă pe Zări, chiar și pe un ecran de aparat. Acum sora ei mai mică era bunică, trecuse printr-o operație de înlocuire a șoldului și se certa aproape zilnic cu nora ei.

- Walter are nevoie de agrafe de birou și de un tocător de hârtie. Trebuie să plec, Zări.

- OK, surioară. Știi ceva, e uimitor: ai tenul unei tinere domnișoare. La șaptezeci și șapte de ani! Să-i mulțumim Domnului pentru genele noastre!

- Salută-i din partea mea pe Jack, pe Darius, pe Leila și pe toți nepoții.

- O să-i salut. Sper să te văd de Nowruz! îmbrățișează-i pe Walter și pe Kyle din partea mea.

Anii s-au încăpățânat să meargă înainte. Trecuseră câteva decenii de când murise Marigold de crupl și câteva decenii de când Mosaddeq fusese dat jos prin lovitură de stat. Lumea se schimbase cu totul. În Iran avusese loc Revoluția Islamică din 1979 - țara ei nu mai era condusă acum de Șah, ci de clerici. Pierderile s-au tot adunat, iar Roya nu a avut timp să le deplângă pe toate. Walter urmărea cu atenție știrile, dar Roya ar fi preferat mai degrabă să-și bage capul în cuptor decât să urmărească mizeriile pe care le prezentau cu emfază drept „știri” pe canalele TV din zilele acelea.

Dar bebelușii nu pot muri. Nu pot să dispară și să-și lase pur și simplu în urmă lucrurile. Bebelușul ei nu era mort. Cei de la spital încercaseră să o convingă că un bebeluș care cu câteva minute în urmă respira în brațele ei putea muri. Marigold nu doar că era cu ea zi de zi și noapte de noapte; Marigold era parte din ea. O purta pe fiica ei tot timpul cu ea. Bebelușii nu te părăsesc.

Dar, surioară, gândește-te la Kyle! Marigold a murit, însă îl ai pe Kyle!

La vârsta de patruzeci și doi de ani, după ce lucrase o veș-nicie în postul ei administrativ de la Harvard Business School și acceptase ideea că nu va mai fi niciodată mama altui copil -în mod clar nu-i fusese destinat să fie mamă -, apăruse Kyle. Ceea ce păruse imposibil se întâmplase din nou. O surpriză, un accident, un copil. Ea și Walter simțiră din nou fețișoara aceea gingașă atingându-se de a lor. Fură din nou copleșiți de bucurie și de groază.

*' Afecțiune a laringelui la copil, manifestată prin respirație sufocantă și tuse răgușită, uneori cu formare de membrane false pe căile respiratorii.*

Kyle deveni noua ei lume. De el își lega toate visurile. El o făcu pe Roya să râdă din nou în hohote, el o trezi la realitate. El era scopul ei. Pentru el, ea făcea totul ca lumea să nu se destrame.

După ce Kyle crescuse mare (era doctor acum!), plimbările matinale erau cele care o ajutau pe Roya să-și păstreze mintea întreagă, care o ajutau să meargă mai departe. Îi limpezeau mintea. Nu se plimba cu prietenii. Prietenii vorbeau prea mult, iar Roya avea nevoie să fie singură cu gândurile ei. Desigur, erau femeile din vecini care se întâlneau să se plimbe până la mall atunci când era prea frig afară. Roya primea e-mailuri de grup de la comunitatea locală în care toată lumea era invitată să se alăture

distracției: Hai să ne întâlnim lângă stația Cinnamon! scria în ele. În fața unei tarabe la care se vindeau gogoși uleioase și aromate. Nu, mulțumesc. Roya nu voia să se plimbe de colo-colo printr-o clădire ca o cutie mare, să respire aer stătut și să treacă prin fața unor magazine care vindeau mărfuri inutile. Vastitatea lucrurilor inutile din mall o depășea. Prefera să rămână aproape de natură cât de mult putea. Atât timp cât încă putea să meargă.

Iar ea trebuia să meargă. Unele lucruri rămân cu tine, te bântuie. Unii tăciuni își fac cuib în pielea ta. Împușcăturile nu se pot uita. Și nici forța iubirii.

Câteodată îi simțea noaptea răsuflarea pe pielea ei. El nu avea cum să fie bărbatul pe care i se părea că îl vede mereu, ba aici, în New England, ba în California, demult, când cineva care trecuse în grabă pe lângă ea îi făcuse corpul să vibreze și când, pentru o clipă, fusese sigură că el era cel pe care îl văzuse în marginea câmpului vizual. Odată, când era în magazinul Filene din Boston și căuta o cămașă pentru Walter, de cealaltă parte a raftului era un bărbat care semăna leit cu Bahman. Era sigură că e Bahman, dar desigur că nu era el. Nu avea cum să fie. Altă dată, când făcea escală într-un aeroport, văzuse un tânăr care arăta și mergea exact ca Bahman. Fusese nevoită să se sprijine de un stâlp ca să-și recapete echilibrul. Bărbatul acela avea cam douăzeci de ani. În timp ce-și trăgea răsuflarea, își aminti că ea avea peste patruzeci de ani. Așa că și Bahman tot atât ar fi trebuit să aibă. Bineînțeles că tânărul acela nu avea cum să fie el. Îi era imposibil să nu și-l imagi-neze mereu tânăr și la fel de imposibil să și-l închipuie bătrân. Oare îi căzuse părul? Se îngrășase? Lui Walter nu-i căzuse părul. Era „trăsnet”, cum îi plăcea Patriciei să spună, un veritabil Jimmy Stewart. Dar Bahman ce era? Cu ce vedetă de cinema semăna? Ce-i rezervase viața? Nu era treaba ei asta.

Când veni Kyle pe lume, în bula lor de intimitate și durere pătrunse o mică gură de aer. În scurt timp, gura aceea de aer crescua, lăsând lumea să pătrundă din nou acolo. Datorită lui Kyle, Roya începu din nou să ia ceaiul cu celelalte mame. Datorită lui, se ducea la ședințe cu părinții și sărea de bucurie când el lovea mingea la baseball. Avea din nou acces la bucurie și se mișca din nou cu ușurință și făcea omletă dimineața și discuta scorurile meciurilor de fotbal și studia cu atenție manuale și carnete de note. Datorită lui, află din nou de existența lumii de afară.

- Ce se întâmplă dacă ți se termină sângele din vene?

Întrebările lui Kyle nu se opreau niciodată. Curiozitatea lui era nesfârșită. Mergea cu el la bibliotecă, îl așeza la ea în poală și îi citea carte după carte. În primii ani de viață, Kyle avea accentul ei iranian, pentru că vocea ei era cea pe care o auzea cel mai mult. Dar l-a pierdut când a început școala. Alți copii nu erau atenți la ore și mamele lor se plângeau de asta, dar Kyle asculta. Apetitul lui pentru a înțelege cum funcționează lumea era imens. Când era mic, ei erau cei doi mușchetari. Cel de-al treilea, sora lui mai mare, era mereu în sufletul Royei. Marigold a ei.

Roya era recunoscătoare că își puteau permite ca ea să-și dea demisia pentru a sta cu Kyle. Voia să petreacă împreună cu el cât mai mult timp posibil. Dacă ar fi putut, ar fi ținut la ea inima lui Kyle învelită într-un prosop flaușat ca să o protejeze, să nu se spargă. Dacă ar fi putut să-l protejeze cumva de pericole, de pierderi, de durere. Dar știa că soarta lui îi era scrisă pe frunte cu o cerneală pe care ea nu o putea vedea și că nici toată dădăceala sau protecția sau îngrijorarea din lume nu ar fi putut ține pericolele departe.

Îi arăta mormolocii din balta de la Meriam Hill, învățase care sunt distanțele până la stele sau până la lună doar ca să i le poată spune și lui, copiasse pe foi de desen contururile personajelor lui preferate de la TV. În prezența calmă și liniștită a lui

Walter, croise o viață pentru toți trei în New England și îndesase tot ceea ce conta într-o casă în stil colonial cu storuri la ferestre.

Cu fiecare an în care Kyle sufla în lumânările tortului său aniversar, amestecul de ușurare și teamă din sufletul Royei se ridica odată cu fuioarele de fum din lumânările stinse. Apoi aterizau în plintele din sufragerie. Aterizau în fiecare fir de păr de pe capul ei. Încă un an. Încă un an, și el era încă acolo.

Librăria era la 4,34 kilometri de casa lor; știa asta pentru că uneori îi plăcea să aducă kilometrajul la zero din simplă curiozitate. Magazinul era imens și iluminat abundent - era un fel de depozit, de fapt. Făcea parte dintr-un lanț cu acoperire națională. Când intra acolo cu Walter, Royă se opri.

Culoarele miroseau a chimicale și a mochetă ieftină, a lăco-mie corporatistă și a oboseală. Șiruri peste șiruri de agende, bilețele Post-it, șervețele antiseptice, cutii de plastic, dosare, plicuri, markere, creioane, popcorn. (Popcorn? De ce?) Erau lucrurile pe care le iubise cândva: produse de papetărie și ascuțitori, creioane și stilouri. Dar nu erau nimic din ce dorea acum, nu așa, cel puțin, nu împrăstiate într-un spațiu cavernos, fără măcar vreun proprietar prin preajmă. Adolescenți cu fața acoperită de coșuri și îmbrăcați în uniforma magazinului au ignorat-o când le-a adresat mai multe „mă scuzați”, până când Walter a fost nevoit să spună un „ne scuzați!” apăsător, de parcă i-ar fi luat la rost. Abia atunci fură direcționați către raionul în care se găseau tocătoarele de hârtie. (Walter era hotărât să inventarieze toate actele vechi și să distrugă tot ce nu era necesar, astfel încât, „atunci când va veni vremea”, Kyle să nu fie nevoit să facă asta: „Mai bine ne organizăm și scăpăm de toată hârțogăria pe care am adunat-o de-a lungul anilor. Ar trebui să o facem acum. Cât încă suntem în putere. Să-i fie mai simplu când noi nu vom mai fi. Kyle nu trebuie să treacă prin chinul de a lua la mână toate lucrurile noastre.”)

După multe comparații și deliberări, alege un tocător, apoi o conduse pe Royă pe culoarele captușite cu chimicale până găsiră locul în care se aflau agrafele de birou. Aveau atâtea variante dintre care puteau alege, în diverse ambalaje. Doar pentru niște agrafe de birou. Într-un final, aleseră un borcan transparent plin cu agrafe în nuanțe de albastru vesel, verde ca iarba, galben-deschis și roșu-închis.

Când stăteau la coadă la casă (una din opt - cât de multe erau!), Royă luă dintr-un coș un mic recipient cu dezinfectant pentru mâini. Era prevăzut cu o gaică din cauciuc cu ajutorul căreia puteai să-l agăți de o poșetă, de o legătură de chei, de orice. Cu el, putea ține la distanță răceala, pneumonia și ultimele boli descoperite. Oare și Marigold ar fi putut ține la distanță crupa? se gândi ea. Cu recipientul acesta mic de gel antibacterian?

Când ajunseră în sfârșit la casă, Royă bombăni:

- Magazinul acesta e atât de mare și niciunul dintre adolescenții ăștia nu știu ce au de făcut.

Casierița ridică privirea. Avea spre șaptezeci de ani, nu era cu mult mai tânără decât Royă. Avea ochi de un albastru-închis și niște bucle de păr fine și cărunte. Royă se temea să nu o fi ofensat pe femeie prin faptul că-i vorbise de rău colegii. Dar casierița zâmbi.

- Nu-mi spuneți. Dar sunt copii buni, să știți. Primim mereu marfă nouă. Îi poți învinui de ceva?

- Desigur că nu. Doar că totul e așa de... mare, murmură Royă.

- Ah, unii consideră grozav locul acesta. Are de toate! Mamelor le place să facă aici cumpărăturile la începutul școlii. Dar pe mine încă mă ia cu amețală câteodată

când vin la muncă. Să vă spun un secret, zise ea aplecându-se și coborând vocea, și eu sunt tot adepta magazinelor mici, de cartier. Să nu-i spuneți șefului meu asta!

Walter scotoci după portofel și scoase un cârd de credit, îl trecu prin aparat și așteptă chitanța.

- S-au dus zilele alea, spuse Roya. Zilele magazinelor mici de cartier.

- Ah, mai sunt câteva librării rămase pe ici, pe colo, spuse casierița punând în pungă agrafele de birou și dezinfectantul de mâini, în timp ce Walter pune tocătorul de hârtie înapoi în coșul de cumpărături. Nu mă refer la magazinele universale de acum, cu rafturile lor de papetărie - agende cu spiral ieftine și toate cele. Ci la celelalte. Librăriile adevărate. Cum e cea din Newton de pe strada Walnut. Acolo găsești cele mai bune stilouri cu cerneală. Și călimări! Nu știu cât o să mai reziste și ei cu toată concurența pe care le-o fac magazinele precum acesta. Și cele online. Dar cea de acolo e o adevărată întoarcere în timp, credeți-mă.

- Bine, mulțumesc. Vă doresc o zi bună în continuare, zise

Walter, apoi semnă chitanța și împinse repede coșul departe de casieriță.

Nu îl interesa deloc recomandarea ei. Roya simți brusc un val de simpatie pentru doamna aceea drăguță.

- Mulțumesc foarte mult.

- Și eu vă doresc o zi bună în continuare, zise casierița imitându-l pe Walter și făcându-i cu ochiul Royei.

Roya îi făcu și ea cu ochiul și porni pe urmele lui Walter spre frigul din parcare.

- Era ciudată, mormăi Walter în timp ce băga tocătorul de hârtii în portbagajul mașinii.

- Mie mi s-a părut foarte săritoare.

- Biata bătrânică singuratică, zise Walter, apoi adăugă repede: Glumesc!

Se întoarseră acasă pe străzile înghețate, cu Roya ținând în brațe punga cu agrafe de birou și dezinfectantul de mâini.

Mesajul care îi aștepta în mesageria telefonului era de la doctorul ortoped al lui Walter.

- Ai auzit, Walter? zise Roya. Ai nevoie de brânțuri noi pentru pantofii tăi ortopedici.

- Brânțuri noi pentru pantofii ortopedici. Distracția asta nu se mai termină odată! spuse Walter.

- De terminat nu se va termina, zise Roya scoțând niște batoane semipreparate de pește.

În ultima vreme era prea obosită ca să mai gătească mân-care persană. La unele lucruri chiar trebuie să renunți atunci când ai șaptezeci de ani.

O săptămână mai târziu, Roya aștepta împreună cu Walter în clinica de ortopedie. De regulă mergeau la clinica din Belmont, dar acum era în renovare și secretara medicului ortoped îi redirecționase către o clinică nouă, aflată lângă spitalul Wellesley din Newton. Roya se foia pe scaun. Se părea că toți sportivii de liceu și toți copiii obraznici din suburbii își făcuseră programare acolo în ziua aceea.

- Nu trebuie să stai și tu aici. Du-te să iei o gură de aer proaspăt, Roya. Avem, în sfârșit, și un pic de vreme bună, zise Walter.

- Pot aștepta împreună cu tine. E în regulă.

- Dar nu trebuie. Du-te și plimbă-te prin magazine. Stai la o cafea, dacă vrei. Eu am ce citi în caz că mă plictisesc, spuse Walter bătând ușor cu palma o revistă de drept. S-ar putea să dureze ceva.

Roya ieși ușurată din camera aceea plină de copii gălăgi-oși și adolescenți cu ochii lipiți de telefon. Afară, aerul era aproape plăcut. Walter avusese dreptate: era cea mai caldă zi din ultimele luni. Ce raritate, în mijlocul lui ianuarie! Nu se mai putuse plimba pe afară de câteva săptămâni. Și de ce nu pleci tu din locul ăla geros să te muți în California, asta chiar mă depășește, surioară!

Roya se plimba cu grijă pe străzile din jurul clinicii de ortopedie. Ultimul lucru care le mai lipsea era să alunece și să cadă. Slavă Domnului că avea în picioare pantofii ei cei buni: pantofii gri cu talpă groasă și cu fundițe. După câteva străzi, ajunse chiar în centrul cartierului. Din spatele vitrinei unei gogoșerii, o pisică se întindea și o privea leneșă. În fața unei cizmării de modă veche se aflau niște șiruri de pantofi alături de cutii de cremă de ghetă. Îi plăcea partea asta a Newtonului. Era mai puțin elegantă decât celelalte centre comerciale și părea mai autentică. Aici nu erau magazine mari.

Când trecu prin fața unei micuțe pizzerii, mirosul dulce al sosului de roșii o tentă să intre și să-și cumpere o felie de pizza. Tocmai se întreba dacă să intre și să se răsfețe puțin, când o firmă de pe stradă îi atrase atenția. De un spalier aflat la etajul întâi atârna o pancartă cu litere aurii pe fundal negru. Pe ea scria, cu litere cursive, *Librărie*.

Acolo găsești cele mai bune stilouri cu cerneală. Și călimări! Cuvintele casieritei din magazinul cel mare îi răsunară în minte. Oare se afla pe strada Walnut? Probabil că da. Împinsă de o forță pe care nu și-o putea explica, se îndreptă spre pancartă.

Când deschise ușa librăriei, se auzi un clopoțel familiar. Trecuse mult timp de când intrase ultima oară într-un magazin prevăzut cu un astfel de clopoțel. Dumnezeuule, toți clopoțelii ăștia de modă veche sunau la fel!

Fu nevoită să clipească de câteva ori pentru a se obișnui cu interiorul acela întunecat și îmbâcsit. Dar când făcu asta, văzu rafturile pline de caiete și agende colorate de toate mărimile și formele. În stânga ei se afla o masă plină de cadouri și aparate: ceasuri deșteptătoare, jocuri de puzzle, căni de ceai, săpunuri elegante. În mijlocul magazinului, creioane și stilouri de toate felurile stăteau așezate în cutii mici pe rafturi, înainta pe culoarul cu ustensile de scris. Oamenii încercaseră stilourile mângălind diverse: pe părțile laterale ale cutiilor în care stăteau stilourile scriseseră salut și racuseră tot felul de floricele. Ascuțitori de modă veche și cutii elegante de stilouri stăteau în șiruri atent ordonate.

Se plimbă pe un culoar, apoi pe încă unul, ca într-un vis. Când ajunse în fața teșghelei principale, se opri brusc. Acolo, într-o cutie mare de sticlă, erau niște stilouri strălucitoare cu cerneală și niște călimări, exact cum spusese casierita. Erau aranjate ca niște bijuterii: călimările cu cerneală străluceau în nuanțe de albastru safir și verde smarald, ba chiar și mov. Într-o călimară se afla cerneală de culoarea rodiilor. Voia să desfacă un stilou și să-i umple cu grijă rezervorul cu cerneală, apoi să-l încerce pe o pagină curată. Cândva avusese o sugativă specială pe care o folosea pentru scrisorile acelea de demult, astfel încât cerneala să nu se întindă și niciun cuvânt să nu se strice înainte de a pune scrisoarea într-un plic care urma să stea ascuns într-o carte cu poezii de Rumi.

- E totul în regulă?

Se întoarse spre el ca și cum tocmai ar fi fost prinsă furând ceva. Un bărbat cu părul ușor încăruntit, cu tenul măsliniu și ochii negri stătea în cadrul ușii din spate.

- Ah, da... și i se frânse vocea.

Se simți deodată amețită. Pieptul o strângea, iar camera începu să se învârtă cu ea.

- Sunteți bine? întrebă bărbatul.

Vocea lui. Vocea lui părea cunoscută.

- Desigur, zise ea simțind că se prăbușește. Vă rog, pot să mă așez un pic?

El veni la ea și o apucă delicat de braț. O conduse în spa-tele tejghelei, spre un scaun cu o pernuță roz pe el. Ea se așează ușurată pe scaun și se lăsă pe spate. Fruntea îi zvâcnea.

- Doamnă? Pot să vă aduc niște apă?

- Nu, nu. Trebuie doar să îmi trag puțin sufletul.

- Lăsați-mă să vă aduc niște apă.

Era ceva în insistența lui, în politețea lui, în limbajul trupu-lui, ceva care părea foarte familiar. Apoi își dădu seama că vrea să-l întrebe direct. Ochii negri, tenul măsliniu. Accentul ușor.

- Sunteți iranian cumva?

- Khanom, salam, zise el. Manfekar kardam shoma ham hani hasteed. Domnișoară, bună ziua. Și mie mi s-a părut că dumneavoastră sunteți iraniancă.

- Hastam. Da, sunt.

- Mă întorc imediat, spuse el în farsi. Mă duc să vă aduc ceva de băut.

Dispăru prin ușa din spatele tejghelei. Ea își lăsă capul pe spătarul scaunului. Bărbatul se întoarse după câteva minute cu o tavă cu chai estekan și un castron cu multe cuburi de zahăr.

- Nu trebuia să faceți asta, zise ea. Sunt bine.

- Nu e niciun deranj. Avem un mic samovar în spate. Știți cum e. Persanii trebuie să-și bea ceaiul.

Vorbea perfect în farsi. Probabil că locuise în Iran când era mic sau părinții lui avuseseră disciplina de a-l învăța limba.

Bărbatul lăsă tava jos.

- Befarmayeed, asta vă va face să vă simțiți mai bine.

Ea sorbi din ceai. Aroma de pergamut și cardamom amestecate cu un gust abia perceptibil de trandafir o duseră înapoi acasă.

- Cu siguranță vă pricepeți să faceți un ceai adevărat.

Mulțumesc.

- Părinții m-au învățat, zise el ridicând din umeri.

Mintea începu să i se limpezească de la aburul și aromele ceaiului. Bărbatul acesta avea spre cincizeci de ani, dacă nu peste. Poate că venise acolo pe când era deja mare, împreună cu familia lui, odată cu valul de iranieni care emigraseră după revoluția din 1979.

- Sper că nu v-am speriat, zise ea. Mi-am pierdut echilibrul pentru un minut. Și m-am pierdut cu firea puțin.

Așeză paharul de ceai pe tavă și îl studie.

- De asemenea, dacă îmi permiteți să vă spun, îmi păreți foarte familiar.

- Noi, iranienii, arătăm toți la fel, nu-i așa? zise el zâmbind.

Iar când zâmbi, pe ea o strânse pieptul atât de tare, încât

simți că se frânge. Fixă cu privirea paharul de ceai, apoi privi din nou spre librărie. Rafturile erau așezate în diagonală, iar stilourile din cutia de sticlă erau puse în șiruri paralele, într-un colț se afla un stativ plin cu cărți. Nu observase stativul până atunci. Din locul în care stătea putea vedea coperțile: toate aveau o grafică similară picturilor



persane în miniatură. Pe majoritatea coperților se vedea imaginea unui bărbat cu turban pe cap care ținea în mână un sitar.

- Vindeți și cărți aici? întrebă ea cu glas stins.

- Ah, câteva, zise bărbatul. Cărți de colorat pentru copii. Cărți de activități. Cărți cu abțibilduri. Lucruri de genul acesta.

- Dar acelea?

Zicând asta, arătase spre stativul pe care ar fi trebuit să stea cărți poștale, care ar fi trebuit să fie plin de calendare cu fotografii de câini, pisici și oceane. În schimb, pe el se aflau volumele subțiri ale unei colecții de cărți pe care ea o recunoștea bine. Îi cumpăraseră chiar cărțile acelea lui Kyle, pentru ca el să poată citi în engleză poeziile pe care ea le iubise încă de când era tânără, pentru ca el să poată cunoaște înțelepciunea și pasiunea din cuvintele poetului ei preferat.

- Vindeți și Rumi?

Bărbatul ridică din nou din umeri.

- E o chestie a tatălui meu. El a avut mereu o imagine foarte precisă despre cum ar trebui să arate locul acesta. Până la ultimul detaliu.

- Așa este?

- O, da. A fost dificil să aranjăm totul aici. Și să rezistăm de-a lungul timpului. Dar eu și sora mea ne-am dat toată silința.

- Sora dumneavoastră?

- Da, sora mea geamănă. În orice caz, tata a avut viziunea lui, iar noi am muncit din greu să o punem în practică. Și acum... ei bine, ne place să păstrăm totul așa cum a vrut el, zise el, zâmbind. Am reușit să rămânem pe poziții.

Inima Royei începu deodată să bată atât de tare, încât se gândi că mai are puțin și face atac de cord. Librăria aranjată în felul acela. Volumele subțiri de Rumi aranjate pe un stativ circular. Schema. Viziunea. Dar nu avea cum să fie. Nu avea cum.

- Tatăl dumneavoastră... întrebă ea cu răsuflarea întretăiată. Pot să vă întreb cum îl cheamă?

- Desigur. Noi suntem de origine din Teheran. Pe tatăl meu îl cheamă Bahman Aslan.

## **CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI ȘASE**

**2013**

### **Programarea**

Când se întoarse la Walter să afle cum decursese confecționarea noilor brânțuri, Roya era roșie la față și gata să se pră-bușească. Ai crede că lumea e complicată și plină de suflete pierdute, că nu-i vei mai găsi niciodată pe oamenii care au trecut prin viața ta și au dispărut, dar până la urmă toate aceste lucruri se pot schimba. Un magazin, un pahar de ceai și toate se pot da peste cap.

Fiul lui Bahman, Omid - îi spusese cum îl cheamă -, fusese foarte relaxat. Acesta era unul dintre avantajele traiului în America și unul dintre beneficiile generației sale. Nu era atât de defensiv și suspicios precum ar fi fost dacă ar fi avut vârsta ei. Atunci când ea i-a spus că l-a cunoscut cândva pe tatăl lui, el a făcut ochii mari. „Serios? Glumiți, cumva?” Ea nu reușise să-l întrebe dacă tatăl lui mai trăia sau nu. De când murise Jahangir, nu mai primise nicio veste despre Bahman. Îl împinsese oricum spre fundul sacului.

Dar fiul lui i-a zis:

- Să-i spun că ne-am întâlnit? S-ar bucura să afle că am întâlnit o prietenă veche de-ale lui.

- Nu e nevoie, în mod categoric nu e nevoie să faci asta, i-a spus ea. Nu-l deranja. Abia dacă ne cunoșteam. Eu doar mă bucur să aflu că este... bine. A fost o plăcere să stau de vorbă cu tine. Mulțumesc pentru ceai. Acum trebuie să plec. Soțul meu mă așteaptă.

- Oh, bine. El e acum la Centrul pentru Seniori Duxton, ca să știți. Se simte destul de singur. Eu și sora mea îl vizităm cât de des putem. Dar știți cum e cu viața agitată din ziua de azi.

Nu și-l putea imagina pe băiatul care urma să schimbe lumea într-un cămin pentru bătrâni. Ce se întâmplase cu Shahla? Dar nu îndrăznise să-l întrebe pe bărbatul acela amabil despre mama lui. Îi spusese că trebuie să plece, apoi repetaseră amândoi la nesfârșit ce lume mică era și că ea ar trebui să mai treacă pe acolo.

Noile brânțuri erau făcute din spumă, așa i-a spus Walter când s-a întors la clinică. I-a spus că, chiar și așa, erau surprinzător de rigide, ce zici de asta? Au urcat în mașină, iar Walter a mârâit când a auzit știrile orei.

- Oare vor face vreodată ceva bun ăștia de la Washington? Ar trebui să votăm să plece toți de acolo. Apoi: Ce s-a întâmplat, Roya? Ești palidă. Roya? Roya, ce ai?

- Nimic. Mi s-a făcut puțin rău mai devreme, asta e tot.

- Vrei să opresc?

- Nu, Walter, continuă. Hai să nu ne oprim.

Când ajunseră acasă, ea încă respira greu și tremura.

- Eu pun cafeaua la încălzit, zise Walter. Asta te va pune pe picioare. N-am bătut niciun aproso aici.

Walter își puse mocasinii de casă în picioare și se îndreptă spre cafetieră. Cea cu picurătoare. Nu era aparatul modern cu care puteai face espresso din capsule pe care Zri îi tot îndemnase mereu să-l cumpere. Walter prefera cafeaua făcută de vechiul aparat Mr. Coffee, lăsată să zacă în bol cât e ziua de lungă.

- Mulțumesc. Mă duc până la baie!

Mocasinii din piele de cămilă ai lui Walter, cu blana lor bej ițindu-se pe la glezne, trecură rapid prin fața ei în drum spre baie.

Mânată de o energie nouă și înspăimântătoare totodată, urcă scările cu o viteză pe care nu o mai atinsese de ani întregi. Se duse repede la biroul construit de Walter pentru camera lor și deschise laptopul. Avea palmele transpirate (desigur, de la mănușile termoizolante) și inima îi bătea cu putere. Poate că acestea erau totuși semnele apropierei unui atac de cord. La fel ca vecina lor, doamna Michael, urma să aibă și ea un atac de cord, iar Walter avea să o găsească și să nu afle niciodată ce avea de gând să tasteze. Poate că ar trebui să se oprească. Dar lacrimile îi șiroiau pe obraji și în urechi îi răsună din nou clinchetul clopoțelului din Librărie. Deschise browserul, așa cum o învățase Kyle. După ce duse cursorul în câmpul de căutare, scrise: Centrul pentru Seniori Duxton.

Cum de nu l-ai căutat pe Google în toți anii ăștia, surioară, asta mă depășește. Numai Dumnezeu știe cât i-am căutat eu pe toți bărbații pe care i-am iubit vreodată. Yousofdin Teheran e acum un neurochirurg pensionat în Maryland. I-am găsit fotografia pe un site. Știai asta? Dar tu insiști asupra faptului că vrei să lași trecutul în urmă. Ca și cum ar fi posibil acest lucru!

Degetele îi tremurau. Ei bine, dacă era să aibă un atac de cord, măcar să afle totuși ce se întâmplase. Lângă tufe de iasomie, în noaptea aceea de vară, ea îl sărutase cu patimă. De la el, învățase să danseze tango. Pentru scrisorile lui alergase zi de zi în

vara aceea blestemată, pentru el scrisese cu stiloul cu cer-neală albastră pagină după pagină. Pe el îl așteptase în piață.

Walter probabil turna cafeaua uleioasă în ceașcă. Roya întinse mâna după ochelarii de citit.

Pe ecran apăruă imagini și cuvinte. Centrul pentru Seniori Duxton era un centru comunitar care avea propria secție de îngrijire paliativă, în inima frumosului ținut Duxton, în Massachusetts. Fotografii cu copaci pe malul unui lac, cu vârstnici dansând, un prim-plan cu o farfurie de tocană de vită cu morcovi și porumb însoțită de textul Delicioasele mâncăruri gătitе ca acasă! umpleau website-ul. Se simțea de parcă asista la ceva interzis, dar în același timp normal și banal. Băiatul care construise Librăria din America era în acest centru - care, conform indicațiilor pe care le găsisе acum pe Google, se afla la 86 de kilometri de casa lor. De casa în care Walter o aștepta. Ce zici de asta?

Centrul avea un număr de telefon, un număr de fax, indicații pas cu pas despre cum să ajungi acolo din nord, din sud, din est și din vest. Roya își apăsă tamplele. Bătrână ridicolă care reconsideră ceva ce crezuse încheiat în urmă cu o mie de ani.

Se ridică de pe scaun pentru a coborî la Walter.

Dar apoi, trasă de o forță care învingea orice tip de gravi-tație, ateriza din nou pe scaun. Voia doar să-l întrebe de ce. De ce mințise? De ce o părăsise acolo? De ce încheiase totul atât de abrupt? De ce se răzgândise? Merita măcar asta, după toți acești ani. Cine știe când avea să-i cedeze inima? Măcar să știe ce a fost, o dată pentru totdeauna.

Apăsă pe butonul „Contact” și văzu un număr de telefon.

Dar nu sună. În schimb, coborî scările. Walter întreabă din nou dacă era ceva în neregulă.

În primele zile ale idilei lor din California, îi menționase lui Walter că avusese un iubit în Teheran. Doar o iubire din liceu. Nu mare lucru, nu se întâmplase nimic. Nu toți avem așa ceva?

I se păru ciudat să-i spună lui Walter acum despre librăria din Newton, ca și cum ar fi dezvăluit secretul altcuiva, nu al ei, ca și cum ar fi tras cortina și ar fi scos la iveală ceva sacru și dulce, dar foarte periculos.

În zilele următoare, a plâns fără motiv. Din nimic, din senin, de fiecare dată când se gândea la magazinul acela care fusese pe strada Walnut în toți acei ani, în statul în care locuia ea, la câteva orașe depărtare de locul în care își petrecea ea timpul, nu foarte departe de casa ei în stil colonial cu storuri la ferestre -, se prăbușea. Își pierdea mințile acum, la bătrânețe. Iar când se gândea la fiul lui Bahman, Omid, aranjând produsele în magazin, era copleșită de un sentiment ireal, de un amestec de nostalgie și neîncredere. Îi veni în minte, mai vie ca niciodată, imaginea bunului vânzător de papetărie ghidând-o prin librăria aceea din Teheran. Trauma și pierderea nu dispăruseră niciodată - bineînțeles că purtase tot timpul în suflet acele amintiri. Dar acum plângea așa cum n-o mai făcuse de ani buni, de când murise Marigold. Suferea din nou pentru ceva ce credea că lăsase de ani întregi în urmă.

Vino-ți în fire, surioară! ar fi spus Zări.

Dar cu fiecare zi care trecea, își amintea și remarca ama-bilă a fiului lui Bahman: „Să-i spun că ne-am cunoscut? S-ar bucura să afle că am întâlnit o prietenă veche de-ale lui.”

Voia să-l vadă. Doar ca să-l întrebe de ce. Doar ca să știe și ea, o dată pentru totdeauna. Și uite așa, la o săptămână după vizita ei în librăria de pe strada Walnut

și la șase decenii după ce îl văzuse ultima oară pe băiatul din Librăria din Teheran, puse mâna pe telefon.

O recepționeră. Cu ce vă pot ajuta și așteptați puțin, stați să verific, voi vorbi cu el și voi reveni la dumneavoastră, apoi un alt telefon, apoi da, vă rog să veniți, domnul Aslan vă așteaptă.

Pur și simplu.

După convorbirea telefonică, se aștepta ca podelele să se caște sub ea, iar pereții să se strângă în jurul ei.

Dar Walter ștergea vasele cu un prosop de bucătărie pe care era imprimată imaginea unui pui cu o umbrelă în mână atunci când ea îi spusese că făcuse o programare să-l vadă pe băiatul acela de demult. Iar lumea nu se prăbuși.

Așa ca aveau să meargă cu mașina prin zăpadă, ea și Walter. El avea asta în el, bunătatea aceasta. îi spusese că el nu credea în imaginea asta, cu soția lui stând tristă și plângând. Dacă voia să vorbească cu el, atunci trebuia să facă asta. „Suntem prea bătrâni ca să suferim inutil”, spusese el. „Viața e și așa destul de fragilă”.

Iar el s-a dat jos din mașină și s-a asigurat că fularul ei tri-cotat îi protejează nasul și gura de vânt, apoi au urcat treptele clădirii gri intitulate Centrul pentru Seniori Duxton. Înăuntru, o secretară administrativă blondă a condus-o pe Roya într-o sală în care un bătrân aflat în scaun cu rotile stătea la fereastră, iar ea l-a văzut din nou pe băiatul despre care cândva crezuse că va fi mereu al ei.

## **CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI ȘAPTE**

**2013**

### **Reîntâlnirea**

Când asistenta administrativă făcu stânga împrejur și se îndepărtă, cu tocurile tăcând pe podea, Roya și Bahman rămaseră singuri în căldura insuportabilă a sălii de mese. El își întoarse scaunul cu rotile spre ea și zâmbi - ochii lui încă erau, cumva, plini de speranță.

- Te-am așteptat.

Era un efort pentru ea să nu cadă din picioare. Inima îi bătea cu putere, de parcă mai conta ceva, de parcă nu era deja prea târziu pentru ei. Pala de vânt care intrase odată cu Bahman în Librăria domnului Fakhri în ziua aceea de marți din ianuarie, cu atâția ani în urmă, o învăluia și acum cu aceeași forță. El era al ei, fusese al ei, vocea lui era aceeași. Era ca și cum nu încetase niciodată să o audă timp de șaizeci de ani. Iată-l pe băiatul care dansase cu ea la seratele de joi seara, care o sărutase lângă tufele de iasomie, care îi scrisese scrisori de dragoste în vara loviturii de stat.

Ea coborî privirea în pământ, iar vederea pantofilor ei gri de bătrânică, cu talpă groasă și fundițe, o aduse brusc în prezent. Avea șaptezeci și șapte de ani. Nu mai era o copilă de

șaptesprezece ani aflată la prima dragoste, o copilă care visează la o viață alături de acest băiat care urma să schimbe lumea. O tristețe veche se trezi în ea precum o criză de bilă.

- Înțeleg. Dar eu nu voiam decât să te întreb de ce naiba nu m-ai așteptat atunci?

O luă din nou amețeala; voia să se așeze. Se duse la scaunul din plastic de lângă fereastră și se trânti în el. Nu putea să se prăbușească în fața lui. El nu spusese nimic, dar ea auzi bâzâitul scaunului electric cu rotile, apoi îl văzu lângă ea. Rămaseră așa, unul lângă altul, cu fața spre fereastră. Nu îndrăzni să se uite la el. Ar fi fost ca și cum s-ar fi uitat direct la soare sau la un fascicul puternic de lumină. Era prea dureros.

Panoul de sticlă era gros și ondulat. Sau era doar vederea ei încețoșată? Clinchetele caloriferului și respirația grea și îngreunată a lui Bahman umpleau încăperea. Privi fulgii cum se așază, unul câte unul, pe pervazul ferestrei, pe capotele mașinilor din parcare, pe acoperișurile celorlalte aripi ale clădirii, în crăpăturile aleilor, pe copacii din Duxton. Gândurile ei erau precum zăpada: trebuiau să se așeze și să se adune laolaltă pentru această scenă nouă. Ea și Bahman erau din nou împreună. Erau singuri. După șaiszeci de ani, stăteau din nou singuri unul lângă celălalt.

În toți acei ani ea își imaginase, desigur, revederea cu el. Oamenii se întâlnesc mereu întâmplător pe stradă. Se măritase cu Walter pentru că dăduse cu cotul o ceașcă de cafea de pe o tejghea, nu-i așa? Uită-te la tine, surioară, cum stai ca proasta în locul acela care putea a mânca de vită și te uiți pe fereastră. Măcar vorbește cu el. Uită-te la el!

- M-a îngrijorat întrevăderea cu tine. Eram așa de emoționat! Dar ești tu. Khodeti. Ești tu.

Vorbise din nou în farsi, cu vocea aceea pe care ea nu încetase să o audă niciodată.

Cu o viață în urmă, Bahman nu venise la întâlnire; se însu-rase cu altcineva și nu privise înapoi. Ea urma să-i spună lucrul pe care venise să i-l spună.

- Te-am iertat.

Vorbele îi ieșiră pe gură cu claritate și luciditate, ca și cum le-ar fi exersat în fața oglinzii. Dar asta nu era nici pe departe ceea ce plănuse să-i spună. De ce? voia ea să-l întrebe. Dar acum, că era acolo, lângă el, răspunsul la acea întrebare nu mai părea important. Erau în amurgul vieților lor; depășiseră toate acele lucrurile și multe altele.

- Pardon?

Era o întrebare sau o rugămintă de a-l ierta? Se întoarse să-l privească; era pregătită să se încrunte, să-l săgeteze cu privirea dacă era nevoie. El părea vulnerabil și zguduit.

- Te iert, Bahman.

Era ciudat să-i spună din nou pe nume față în față, să-i spună numele și atât.

- Eram niște copii. Ce știam noi?

Privirea lui era derutată. Oare nu o auzise? Poate că avea un aparat auditiv pe care nu-l folosea niciodată, precum mulți dintre prietenii ei și ai lui Walter.

- Nu am venit aici ca să caut vreo vină, Bahman, zise ea tare. Nu vreau nici măcar o explicație. Poate că am vrut mai demult. Dar nu mai vreau.

- Tu mă ierți pe mine? -Da.

- Nu înțeleg.

- Uite ce e, am și eu regretele mele.

- Pentru ce?

- Pentru faptul că am crezut că ar putea fi altfel. Nu vreau

să spun decât că asta e viața și că te iert și că am vrut să te revăd. Doar să te revăd. Și când te gândești că nu am vorbit în toți acești ani. De ce? Desigur, am aflat vești despre tine de

la Jahangir - Dumnezeu să-l aibă în pază - și pentru o vreme am știut ce mai faci. Până când într-o zi am aflat de la Zări că Jahangir, bietul de Jahangir, a murit în război. Dar suntem prea bătrâni acum ca să mai avem resentimente. Nu voiam decât să știi asta.

Simți impulsul de-a întinde mâna spre mâna lui. Dar nu îndrăzni să facă asta. Era el și încă avea putere asupra ei, nu-i venea să creadă asta, dar în prezența lui - și asta

era chiar uimitor - era copleșită de iubire. Să-l vadă atât de bătrân! Pe Bahman al ei. Băiatul care urma să schimbe lumea în scaunul acesta cu roțile, în locul acesta.

Da, îl iubea. Acest adevăr era ca un val care se rostogolea peste ea și o trăgea în apele sărate, răvășindu-i părul și înțe-pându-i nările, trăgându-i viața de sub picioare. Bineînțeles că îl iubea. Pământul era rotund, ziua se transforma în noapte, el era în fața ei și ea îl iubea. Vedea, pe chipul lui, bunătatea pe care și-o amintea. Felul în care avusese grijă de ea, avusese încredere în ea, îi împărtășise totul. Felul în care își pune capul pe umărul ei atunci când îl copleșea tristețea din cauza furiilor și lipsei de rațiune a mamei lui. Până la urmă, mama sa avusese mai multă putere asupra lui decât avusese vreodată Roya. Dar ce puteau face ei la vârsta de șaptesprezece ani? Destinul avea planurile lui.

- Tu mă ierți pe mine?

Vocea lui părea că vine de undeva de departe. Un alt val neașteptat o izbi. De data aceasta era unul înghețat și crud. Desigur. El tot repeta lucruri. De ce se așteptase la altceva? Pierderi de memorie. Demență, probabil. Era ca și cum Bahman nici măcar nu își amintea de ea. Poate că până la urmă ajunsese acolo prea târziu.

- Bahman? întrebă ea încet, ca și cum i-ar fi vorbit unui copil.

Ar fi trebuit să-l ia de mână. El o luase de atâtea ori pe ea.

- Nici nu știi cât de fericit sunt că ai venit aici, spuse el.

Am visat să te văd. Acesta a fost visul meu.

Fără nicio ezitare, o luă de mână.

Ea își aminti, desigur, atingerea lui. Era atât de familiară, încât o durea. Își amintea apa lui de colonie cu miros de pădure. Oare o folosisese special pentru întâlnirea cu ea? Erau din nou adolescenți și dornici să-și facă pe plac unul altuia? Ea, una, refuzase să-și pună ghețele de zăpadă doar pentru a arăta bine.

- Te-am așteptat toată după-amiaza.

- E dimineață, îi aminti ea pe un ton blând.

- Nu, mă refeream la atunci, în piață.

- Poftim?

- Mi-a fost atât de teamă că ai rămas blocată în mulțime, că ai pățit ceva. Când nu ai venit, m-am rugat să nu fi pățit ceva. Când am aflat că ești în siguranță, am fost foarte ușurat.

Asta era ceea ce conta, faptul că erai bine. Asta e tot ceea ce contează și acum. Vreau să știi ce mai faci acum, continuă el.

Spune-mi ce mai faci. Spune-mi totul.

Ce crudă era bătrânețea, deteriorarea minții! Bietul om nu mai știa istoricul lor.

- Shahla a murit, spuse el deodată.

Fata înaltă cu părul ondulat care o măsurase cu privirea în Cafe Ghanadi, care se strâmbase la ea în casa lui Jahangir, care scosese flăcări pe nări și trecuse în pași de tango pe lângă ei, era-deodată prezentă cu ei în cameră. Gustul de pepene pasat de la petrecerea aceea, gheața din gura Royei. Moartea nu era ceva nou, în ultimii ani îi muriseră câțiva prieteni; amândoi îl pierduseră pe domnul Fakhri, ea își pierduse propriul copil! Dar, desigur, vorbele lui o mâhniră.

- îmi pare atât de rău, zise ea.

- Am crescut doi copii minunați. Gemeni!

- Dumnezeuule. Mashallah, spuse ea. Apoi se forță să adauge:

- L-am cunoscut pe fiul tău, Omid.

Nu îi spusese despre magazin. O simplă întrebare despre magazin ar fi deschis prea multe lumi. Nu era încă pregătită pentru asta.

- Mi-a zis Omid. Mă bucur că ai văzut ce am construit noi acolo. Am vrut să... avem un magazin al nostru, pur și simplu, zise el strângându-i mâna.

Ea simți că e gata să se prăbușească din nou. Își aminti magazinul din Newton, iar asta o făcu să și-l amintească pe cel în flăcări, din Teheran.

- Ce s-a întâmplat cu Shahla? Îndrăzni ea să întrebe.

- Nu a suferit prea mult, slavă Domnului. Ne-au dat vestea în marșea de dinaintea Zilei Recunoștinței, în 2004. Până la Nowruz se sfârșise deja.

- Cancer?

- De pancreas.

Nowruz era în prima zi de primăvară. Roya calculă patru luni de la diagnostic până la moarte.

- Domnul să o aibă în pază.

- A fost o soție bună, zise el, apoi făcu o pauză. Dar nu a fost ca tine.

Roya coborî privirea în podea.

- Spune-mi, ce face fiul tău?

- De unde știi că am un fiu?

- Te-am căutat pe internet. Am văzut că e doctor. Felicitări. Iartă-mă, sper că nu mă consideri prea băgăreț. Nu m-am putut abține. Am aflat că ești căsătorită cu cineva pe nume Walter Archer, un avocat care s-a pensionat de la Lippinscott and Mackevy. Internetul... știe tot!

Părise ușor stânjenit când rostise numele lui Walter. îl pronunțase „Valter”. Iar când pronunțase Lippinscott, prelungise „i”-urile foarte mult.

- La fel ca Jahangir. El era rețeaua noastră World Wide Web, spuse ea.

Bahman se luminează la față când auzi numele vechiului său prieten.

- Da, el o făcea mereu pe buletinul de știri! Mai ții minte petrecerile lui?

- Cum aş putea să le uit? Cântecul acela la gramofon!

- Roya.

Când îi spusese numele, nu mai conta nimic: nici deceniile, nici copiii, nici cancerul, nici trădarea, nici pierderea, nici lovitură de stat, nici istoria rescrisă. îi rostise numele în felul în care i-l rostise mereu. Erau din nou Bahman și Roya, cuplul care dansa, cei care vorbeau cu râsuflarea întretăiată sprijiniți din rafturile cu cărți din magazin. Se așeză mai bine în scaunul de plastic. A cădea de pe el nu era o opțiune.

El începu să respire greu, ca și cum ar fi avut un motor stricat în piept. Roya se întoarse spre fereastră. Ninsoarea se întetise. În sală nu intra nimeni - nu se ținea niciun joc de bingo și nu se servea nici prânzul, chiar dacă în aer plutea mirosul de tocană de vită. Erau cât se poate de singuri. Oare fereastra era rece la atingere? Chiar și cu încălzirea centrală dată la maximum, dacă s-ar fi aplecat să atingă sticla ar fi simțit gheața de pe ea? Era cu un străin acolo. Era acolo cu iubirea ei. Purta aceste două adevăruri în minte în același timp și îi venea greu să vorbească.

- Mi-a fost atât de dor de tine, zise el.

Poate că iubirea de demult trecuse prin decenii fără opre-liști, fără să încetinească, nici măcar atunci când fusese negată.

- Și mie de tine.

- Ți-e bine aici?

- Desigur, zise Roya foindu-se în scaun, dar fără să-i dea drumul la mână.

- În America, în viața ta.

- Poți fi sigur de asta, îi spuse ea în stil american.

- Să nu-ți pară rău pentru mine că sunt în locul acesta. Știu că în cultura noastră lucrul acesta e privit cu dispreț. Dar fiica mea mă vizitează regulat împreună cu familia ei. Ei locuiesc chiar aici, în Duxton. Omid mă vizitează și el, împreună cu soția și copiii. Pur și simplu era prea complicat pentru ei să aibă grijă de mine. Au încercat. Dar eu n-am vrut să fiu o povară pentru ei. Mai ales după ce am fost diagnosticat cu Parkinson. Acesta e un loc bun. Mi se spune „domnul Batman” pe aici.

- Parkinson? zise ea înlemnită. Dar nu...

- Nu tremur? Nu cârâi și nu mă-nvârt! cum spun ameri-canii? Unele zile sunt mai bune decât altele. Credeam că o să tremur toată dimineața văzându-te pe tine. Dar, de fapt, mă simt mai bine.

- N-am știut...

- Nu m-am mai simțit de mult atât de bine. Ție ți se dato-rează asta.

*1 Trimiter la „Shake, Rarele and Roi”, melodie celebră din rock'n-rollul american al anilor '50 compusă de Jesse Stone și cântată de trupa Bill Haley and His Comets.*

- Te rog, oprește-te. Nu mai avem șaptesprezece ani.

- Vom avea mereu șaptesprezece ani.

- Bine, domnule, cum zici tu.

Acum, că se încălziseră un pic, le era mai ușor să alunece în vechile glume și tachineări. Dar ea nu putea să coboare prea mult pe panta aceasta alunecoasă.

- Așadar, spune-mi. Câți nepoți ai?

- Șase!

- Dumnezeu! Le doresc viață lungă, cu părinții în preajmă. Slavă Domnului că mai existau cutumele acestea. Aceste

expresii persane erau un reflex și o ușurare atunci când nu știai ce să mai spui.

- Nu am încetat niciodată să mă gândesc la tine. Vreau să-ți spun, Roya Joon, că nu am încetat să mă gândesc la tine din ziua aceea, în piață.

Ea îi dădu drumul la mână. Apoi îi atinse ușor brațul, bra-țul acela care o făcuse cândva să se simtă în siguranță. Mâneca lui din lână era ponosită.

- E în regulă, Bahman, e în regulă.

Asta era tot ce mai putea face. Cu Walter nu avusese niciodată motive de îngrijorare privind pierderile de memorie. Nici cu Zări, slavă Domnului, ce coșmar ar fi fost ăsta. Unii dintre prietenii ei se mai plâneau câteodată că uită lucruri. Dar asta - ei bine, astea erau ape necunoscute pentru ea. Nu știa dacă trebuia să se prefacă de acord cu versiunea lui asupra lucrurilor. Auzise că pacienții cu demență pot deveni violenți dacă se simt neînțeleși.

- Ziua aceea, în piață? Roya, am stat acolo ore în șir și te-am așteptat. Voiam atât de mult să te văd. Aveam toate actele pregătite, trebuia doar să mergem la Oficiul Stării Civile și să le ștampilăm, oficializând totul. Am așteptat

atunci când derbedeii aceia au venit și au luat piața cu asalt, atunci când au pornit în marș spre casa prim-ministrului. Susținătorii lui Mosaddeq din mulțime mi-au cerut ajutorul, dar eu nu m-am alăturat luptei. Nu m-am mișcat de acolo. Nu mă gândeam decât la ce o să se întâmple dacă tu vii și nu mă găsești acolo. Nu voiam să te las acolo. Te-am așteptat. Te-am așteptat pentru că nu îmi doream decât să te văd, să-ți explic totul, să te țin din nou în brațe. Dar tu nu ai mai venit. Roya încercă să-și amintească ce știa despre boala Parkinson. Oare acesta era unul dintre simptome?



- Te iert, șopti ea din nou.  
- Mă ierți, bine, dar pentru ce? Aș fi dat totul pentru tine. Numai dacă m-ai fi lăsat...  
Colțurile gurii i se lăsară în jos, de parcă ar fi fost un băiețel.  
- Te-ai însurat cu Shahla. E în regulă. Noi... noi n-am fost sortiți să fim împreună,  
pur și simplu.

- M-am însurat cu ea pentru că te-am pierdut pe tine.

- M-ai pierdut pe mine pentru că te-ai însurat cu ea!

Lui Bahman îi tremură mâna.

- Înlăturarea lui Mosaddeq și moartea domnului Fakhri și a atâtor altora au fost una. Au fost o pierdere imensă. Dar cea mai mare pierdere pentru mine? A fost să te pierd pe tine.

Nimic n-a fost mai dureros în viața mea. M-am gândit mereu la tine timp de șaizeci de ani.

Apoi a continuat:

- Dar nu aveam de gând să mă pun în calea fericirii tale.

Când mi-ai scris că nu te poți căsători cu mine pentru că nu vrei să intri în familia mea, cu toate chinurile și sacrificiile pe care le atrăgeau după sine dispozițiile și furiile mamei mele, mi-ai frânt inima. M-ai rănit foarte tare. Ce puteam eu să fac în legătură cu starea ei mintală, cu ea în general? Nu puteam schimba asta. Eram deja dați la o parte de rudele tatălui meu din cauza asta. Eram obișnuit să fiu dat la o parte. Cum aș fi putut să nu te las în pace? N-am vrut să te chinui cu ceea ce era, pe vremea aceea, rușinea noastră. Tu nu mai voiai să vezi familia mea cu toate disfuncționalitățile ei, iar eu nu voiam să-ți stau în cale. Shahla nu avea problema asta în legătură cu afecțiunea mamei mele. Pur și simplu nu o avea, și cred că o parte din mine a simțit recunoștință față de ea pentru asta... Nebunie. Își pierduse complet uzul rațiunii. Roya vorbi pe un ton blând, dar ferm:

- Bahman, nu știu despre ce vorbești. Îmi dau seama că

s-ar putea să nu îți amintești tot. Eu nu am spus niciodată lucrurile acelea. N-aș fi spus sau simțit niciodată așa ceva. Să te părăsesc din cauza mamei tale? Să te îndepărtez din cauza instabilității ei mintale? Voiam să fiu acolo pentru tine, să-ți fiu alături la fiecare pas. Să vă ajut pe tine și pe tatăl tău. Și pe mama ta! Tu ești cel care mi-a spus mie că vrea să meargă mai departe. Îți amintești?

Bahman rămase nemișcat. Îi studie în tăcere chipul preț de câteva clipe. Apoi trase deodată aer în piept, scoțând un sunet de parcă s-ar fi sufocat.

Ea trebuia să readucă acea conversație pe traseul normal, asta înainte ca digresiunile lui absurde să se accentueze și mai tare. Spuse, cu tot calmul pe care putu să-l adune atunci:

- Am fost în piață. OK? Eu am fost îngrijorată pentru tine.

Tu ești cel care nu a mai venit. Mama ta o voia pe Shahla pentru tine; erau alte vremuri atunci. Nu e nicio problemă, sincer îți spun. Gândește-te la copiii tăi. La nepo...

-Nu.

Capul, umerii și gâtul îi tremurau.

- Dumnezeuule.

- Uite ce e, nu mai contează. Hai să lăsăm toate astea în urmă. Te rog.

Avea fața schimonosită de durere.

- Nu înțelegi. Roya Joon...

O tuse puternică îi zgudui tot trupul. Era atât de puternică, încât ea se temu să nu aibă un atac de cord chiar acolo, pe loc. Când tușea i se domoli, se uită din nou la ea.

- Unde ai fost?

- Am fost aici, în SUA. Știi că am venit să studiez în California. Îți amintești? Mai știi că tatăl meu m-a înscris pe unul dintre primele locuri disponibile pentru iranienii din America?

- Jahangir mi-a spus, da, știi toate astea. Roya Joon, unde ai fost în ziua aceea?

Ea oftă. Totul era atât de greu, bietul de el.

- în piață.

- în care piață?

Nu mai tremura; era nemișcat ca un stâlp, iar respirația îi era mai ușoară după accesul de tuse. Părea că își ține respirația, de fapt.

- Acolo unde mi-ai spus să ne întâlnim. în piața Sepah.

- Dar eu am spus în piața Baharestan.

Ah, Dumnezeu! Deci el își amintea unele lucruri, dar nu și detaliile. Avea propria versiune a realității, a adevărului. Era atât de trist să vadă asta. Voia să se întoarcă la Walter, la siguranța lucrurilor cu homar și a poveștilor necomplicate, la memoria solidă a lui Walter.

- Nu-ți mai amintești, e în regulă, murmură ea.

- Scrisorile...

Ciocănitul tocurilor pe podea îl întrerupsese. Era Claire; intră în încăperea cu o tavă în formă de bob de fasole plină de flacoane cu medicamente.

## **CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI OPT**

**2013**

### **Camera de depozitare**

Scrisoarea lui Bahman sosi prin poștă pe adresa Royei. Oare chiar așa de ușor era de găsit adresa domnului și doamnei Walter și Roya Archer, era doar un lucru ușor de căutat pe internet? Roya deschise plicul cu un ciudat sentiment de dejă-vu. Și iată fiorul acela vechi și familiar cum o străbate în timp ce stă în bucătărie - la șaptezeci și șapte de ani! - și îl așteaptă pe Walter să se întoarcă de la cumpărături.

Scumpa mea Roya Joon,

După petrecerea de logodnă am vrut să mă revanșez față de tine. Faptul că mama a încercat să saboteze petre-cerea noastră veselă m-a întristat peste măsură. Nu-mi doream decât să am o mamă normală, o mamă bună, o mamă care nu îmi controlează viața cu strategiile, calculele și nesfârșitele ei planuri prin care voia să-mi construiască viața așa cum își dorea ea. Voia să urc spre lumea aceea falsă și burgheză după care ea tânjea atât de mult. Episoadele ei de furie ne-au dezarmat pe mine și pe tatăl meu. Explodau ca niște forțe ale naturii, ca un uragan

scăpat de sub control, iar după ce fărâma de pace pe care o aveam în casă era distrusă, noi eram epuizați și pe punctul de a ceda. Mama mea era bolnavă. Avea nevoie de ajutor. Dar noi nu știam cum să o ajutăm.

Zile întregi după petrecerea noastră de logodnă mama a fost neliniștită și agitată. Tatăl meu i-a recomandat să se așeze și să-și vadă de exercițiile ei de calligrafie. El o învățase asta, sperând că o va calma - că se va descărca în felul ăsta, având o preocupare, o modalitate de a-și concentra energiile negative într-o direcție pozitivă. Iar ei i-a plăcut surprinzător de mult. Dar nu a putut niciodată să fie la fel de bună precum cei care studiaseră această artă încă c/e la o vârstă fragedă.

Caligrafia era aptitudinea celor mai buni studenți din generația aceea. Cei care mergeau la școlile cele mai bune învățau de la maeștri cum să-și controleze mâna, să traseze linii, să țină stiloul.

Și, desigur, aveam să aflăm mai târziu cât rău a putut face această aptitudine. Hăul pe care l-a adus în viața noastră. Când ai venit la Centrul Duxton, acum câteva zile, asta m-a forțat să recunosc un lucru de care cred că m-am temut tot timpul, de fapt. Mama a înlocuit scrisorile noastre. De fapt, doar le-a modificat, asigurându-se că tu te vei duce într-o piață, iar eu în alta. Nimeni altcineva în afară de mama mea n-ar fi vrut asta, Roya Joon. Ea a fost cea care a simțit că lumea i se va prăbuși dacă fiul ei nu se va căsători cu cine plănuise ea. Și cum a făcut mama mea să pună mâna pe scrisorile noastre? Ah, Roya. Răspunsul la această întrebare conține lucrurile pe care tu nu le știi. Așa că, stând aici, în acest centru de îngrijire paliativă, în amurgul vieții, lasă-mă să-ți spun ce s-a întâmplat în vara aceea.

La două săptămâni după petrecerea noastră de logodnă, într-o vineri, mama era neliniștită. Se tot ridica în picioare, se tot plimba prin cameră. S-a plâns de febră, de căldura care nu o lăsa să doarmă toată noaptea, de vocile din capul ei. A cerut coji reci de castravete ca să și le pună pe ochi. Am decojit castraveții, ce puteam să fac, și i-am lipit cojile pe pleoape, l-am făcut vânt cu evantaiul din lemn de bambus, așa cum îi plăcea ei. Am fost foarte atent cu ea chiar și atunci când simțeam că nu mai pot, sperând că se va calma, că se va relaxa, că își va potoli demonii.

Nimic nu a funcționat. Și-a luat cojile de castravete de la ochi și le-a aruncat pe jos. Mi-a spus că nu am habar prin ce durere o fac să treacă, pentru că tot ce și-a dorit pentru unicul ei fiu a fost să aibă o viață de succes, plină de oamenii potriviți din cele mai bune cercuri, și că asta presupunea ca eu să mă însor cu Shahla. A continuat spunându-mi cum a ales-o ea pe Shahla pentru mine, cum a vorbit cu părinții ei și a planificat totul. Știam eu la ce dau cu piciorul, știam eu ce fac? Ea însăși fusese fiica unui vânzător de pepeni, și cum doar căsătoria ei cu un inginer decent și bun și, cel mai important, din clasa superioară, o salvase. Aveam eu habar, a continuat ea, ce înseamnă să stagnezi în viață, să nu ai niciun câpătai, să te chinui să ai o viață mai bună, dar să rămâi blocat din cauza bunicilor tăi, din cauză că tatăl tău e needucat, din cauza clasei sociale în care te-ai născut? Eu eram furios. Ea evadase din clasa în care se născuse, iar acum, în loc să mă lase să mă căsătoresc din dragoste, insista ca eu să continui asta, ca și cum aș fi fost un atlet care preia ștafeta de la ea. Nu aveam voie să mă opresc din alergat, nu aveam voie să fac cale întoarsă, ca și cum căsătoria mea cu persoana pe care o iubeam ar fi negat cumva „progresul” pe care ea îl făcuse în lupta cu propria soartă.

Am luat cojile de castravete de pe jos. Erau calde de la contactul cu pielea ei, erau moi și flasce. Atingerea lor mă dezgusta. M-am certat cu ea pentru noi. l-am spus cât de deșteaptă erai, ce note bune aveai, cât de mult îți dădeai

silința la școală. Am pus accentul chiar și pe postul stabil c/e funcționar în guvern al tatălui tău. Și cum stau aici, în amurgul vieții, și scriu această scrisoare, mă doare simplul gând că am scos acele vorbe pe gură. Ca și cum aveam vreo obligație să o conving pe ea. Ca și cum dragostea noastră nu era un motiv suficient. Sunt șocat de propria slăbiciune.

Tatăl meu a luat o călămară nouă, a împins stiloul de caligrafie mai aproape de ea și a implorat-o să scrie câteva rânduri dintr-o poezie preferată. Orice ar fi ajutat-o să se concentreze la altceva decât la furia ei.

- Dacă Bahman se va însura cu fata aceea, îl voi pierde, știu eu asta. ftoya nu va fi ca Shahla. Nu mă va lăsa să stau aproape de el. Ca și cum n-ar fi destul că i-am pierdut pe ceilalți.

Tatăl meu s-a făcut mic când a auzit asta, și-a cuprins capul în mâini și a rămas nemișcat.

A ieșit valvârtej pe ușă. Am auzit-o deschizând și închi-zând sertarele din bucătărie. Apoi am auzit ușa de la dor-mitor trântindu-se. Ca întotdeauna.

Eu și tatăl meu am rămas așa, într-o tăcere stânjenită, așteptând ca furia ei să se risipească, ca furtuna aceea urâtă să treacă. Am închis ochii și am recitat în gând versuri din Rumi ca să-mi distrag atenția. Apoi am simțit un miros dulce și grețos. Am deschis ochii. În aer plutea un miros de trandafiri putrezi. Mama mea se întorsese în sufragerie aranjată și machiată. Se dăduse cu parfum în exces. Stratouri de fard îi acopereau obrazii. Ținea strâns geanta în mână. A ieșit repede pe ușa casei înainte ca tatăl meu să apuce să spună vreun cuvânt, înainte ca eu să o implor să nu plece.

Uneori, când pleca de acasă, era ca și cum un strat de funingine sufocantă ar fi dispărut brusc. Dar, de data aceea, disconfortul a rămas. Nu mă puteam mișca. Nu știu cât a durat, dar am așteptat ca energia să mi se întoarcă în picioare, ca să mă pot ridica și să plec după ea. Tatăl meu nu a spus nimic. Părea distrus. Bineînțeles că trebuia să mergem după ea. Cine știe în ce belele putea să intre când era într-una dintre stările ei? Imi făceam griji pentru starea ei mintală, pentru siguranța ei, chiar și pentru privirile pe care urma să le primească de la ceilalți când mergea pe stradă. Pentru felul în care se dădea în spectacol.

- Mă duc eu, am zis. O aduc eu acasă.

Am ieșit pe poartă. Nu știam unde să mă îndrept mai întâi. M-am certat pentru faptul că stătusem pe canapea mai mult decât ar fi trebuit, pentru că nu fugisem imediat după ea. Nu știam unde s-a dus, pe ce străzi a apucat-o. Pentru că era vineri și era sărbătoare, majoritatea oamenilor erau ori acasă /a odihnă, ori la moschee să se roage, iar pe stradă erau puțini trecători. Și ce aș fi putut să-i întreb? Dacă nu văzuseră cumva o femeie fardată strident trecând furioasă pe lângă ei?

Tot ce îmi doream era să fiu cu tine. Voiam să te văd, să te țin în brațe, să te simt lângă mine. Mă tenta să merg spre casa ta. Dar trebuia să o găsesc pe mama mea. Odată, la aprozar, a mușcat din câteva vinete pentru că avusese impresia că zarzavagiul o tratase ca pe o nevolnică de țărancă dahati. „Mă tratezi ca pe un animal, așa că o să mă port ca un animal, ce zici de asta?" Iar mie îmi venise să intru în pământ de rușine. Altă dată, îi atacase pe negusto-rul de sfeclă și pe fiica lui când împingeau căruciorul pe stradă. Nu trebuia să o scape niciodată din ochi pe fiica lui, așa îi spusese, pentru că ar fi putut deveni foarte ușor o târfă, o curvă, o scursură, o gravidă înainte de vreme. Când era stăpânită de aceste forțe maniacale, înclinația spre violență a mamei mele răbufnea la suprafață ca un șarpe, neașteptată și imposibil de stăpânit.

N-am putut să o găsesc. Magazinele erau închise pentru că era sărbătoare, iar pe străzi nu era multă lume. O dată sau de două ori am văzut o femeie din spate, dar, desigur, nu era ea. Am căutat și am tot căutat, învărtindu-mă în cerc și simțindu-mă din ce în ce mai pierdut.

Obosit, cu nervii la pământ, am mers în singurul loc care mă putea calma. Știam că domnul Fakhri profita uneori de zilele de vineri ca să aducă inventarul la zi și să organizeze lucrurile în camera de depozitare din spatele magazinului. Când eram în liceu, îl ajutam să despache-teze cutii pline de cărți vinerea, mândru că eram un fel de asistent de-ai lui.

Când am deschis ușa Librăriei și am auzit sunetul cristalin al clopoțelului, am răsuflat ușurat. Ușa era descuiată, așa că domnul Fakhri trebuia să fie acolo, lucrând. Mi-am amintit cum vorbise mama cu el la petrecerea de logodnă. Fusese nesimțită și tupeistă, blamându-l pentru faptul că a ajutat idila dintre noi. Cred că voiam să-mi cer scuze pentru comportamentul ei la fel de mult pe cât căutam prezența calmă și liniștitoare a domnului Fakhri.

Când am intrat în magazin, am auzit niște voci înfun-date care păreau să se certe. M-am uitat înjur, dar nu am văzut pe nimeni în magazin. Mirosul familiar al cărților și broșurilor prăfuite mai conținea ceva. Trandafiri uscați. Parfumul mamei mele.

- Spune-mi că mă iubești, am auzit-o zicând.

- Nu face asta, Badri.

Nu-l mai auzisem niciodată pe domnul Fakhri atât de vulnerabil. În momentul acela, am știut că așa suna vocea lui și când era băiat. De ce îi spunea mamei mele pe numele mic? Ce căuta ea acolo?

- Mai ții minte sabia cu care tăia tatăl meu pepenii? A zis ea. Eram expertă în mânuirea ei. Aș putea s-o folosesc chiar acum să pun capăt tuturor problemelor pe care le-ai cauzat. Ai fost și vei fi mereu un laș netrebnic și lipsit de coloană vertebrală care și-a ucis copilul.

- Badri, te rog, a spus domnul Fakhri.

Acela a fost momentul în care am deschis ușa. Mama mea stătea pe o scăăriță pliantă. Avea mâinile lăsate pe lângă corp. În mâna dreaptă ținea un cuțit uriaș de măcelar. Am înghețat. Voiam să cred că acel cuțit doar atârna la șoldul ei. Nu se putea să-l țină în mână. De unde luase cuțitul acela, era din bucătăria noastră? Era cuțitul cu care tatăl meu tăia bucăți de carne, cel pe care îl ținea în fundul raftului din bucătărie? În reflexia lui în formă de semilună am văzut ochelarii domnului Fakhri.

Cu o mișcare rapidă, mama a ridicat cuțitul. Apoi și /-a înfipt în gât.

Nu mai știu cum am traversat camera. Am dărmănat niște teancuri de cărți și niște cutii cu reviste și broșuri. Am ajuns la mama și am sărit. Am apucat cuțitul pe care îl ținea în mână. Când am aterizat din nou pe podea, îl strângeam atât de tare, încât credeam că o să-mi rup mâna.

- Bahman?

Mama s-a albit la față.

Gura mi s-a umplut de un gust metalic, de tinichea. Am crezut că mi se face rău. Tot ce am mai putut să fac a fost să îmbrățișez genunchii mamei, care stătea pe scara pliantă, încă țineam cuțitul în mână.

M-a mângâiat ușor pe cap. Când am ridicat privirea, pe gât îi apăruseră broboane de sânge.

Am dat drumul cuțitului, care a căzut pe podea cu un clinchet ascuțit.

Am tras-o în jos de pe scară. Era amețită. Fața ei înlă-crimată era roșie și plină de pete. A dus o mână la rana de la gât, apoi a întins-o în față, privind sângele de pe degete.

- Uite ce m-ai făcut să fac, a zis ea. Aii, e numai vina ta.

Domnul Fakhri se legăna înainte și înapoi și șoptea o rugăciune. Apoi a dat un șut, cu pantoful lui perfect lustruit, cuțitului. S-a apropiat de ea. A scos din buzunar o batistă pătrată. S-a aplecat, ca și cum se pregătea să i-o apese pe gât.

Ea s-a tras înapoi și i-a zis șuierând:

-Nu.

Picăturile de sânge de pe gâtul ei își măreau diametrul, formând o linie ciudat de simetrică.

- Mai întâi tu, apoi eu, da? a zis ea și a zâmbit spre mine;

nu voia să se uite la domnul Fakhri. Îți tai puțin gâtul într-o demonstrație, apoi eu trebuie să suport minciunile și trădarea acestui trădător. Slavă Domnului că noi știm un doctor

bun. Crezi că tatăl lui Jahangir ne va acorda o reducere?

Mi s-a făcut rău. Cărțile pe care le dăramasem când m-am năpustit spre ea erau împrăștiate pe podea. Încer-careea ei de a glumi era menită să mă protejeze pe mine; așa am văzut cât de frică îi era ei de propria mea frică. De ce naiba se purta în felul acela? De ce ne chinuia, de ce ne speria, de ce ne amenința?

Apoi a început să plângă fără oprire, pierdută într-o emoție atât de puternică, încât sunetele pe care le scotea erau aproape delicate. Am văzut-o plângând tare, chiar violent, de multe ori. Nu o văzusem niciodată plângând așa.

- Eprea târziu, a spus ea. E pur și simplu prea târziu. E prea târziu pentru copilul meu.

Am crezut că se referă la mine. Am crezut că se referă la nunta care se apropia și cu care nu era de acord. Am crezut că vrea să spună, în felul ei anormal, că era prea târziu ca eu să mai am viața pe care ea o planificase pentru mine.

- M-ai făcut să-mi omor copilul. De una singură, a zis ea și s-a întors către domnul Fakhri. Pentru că ești un laș.

Răsuflarea mi s-a oprit în gât. Eram împietrit.

- Badri, te implor, a zis domnul Fakhri. Nu face asta acum.

- După ce l-am omorât, corpul meu a fost distrus.

Și-a coborât privirea spre abdomen, ca și cum ar fi vor-bit cu o forță la care se mai rugase până atunci.

- Corpul meu a fost atât de distrus, încât i-a omorât pe toți ceilalți. Pe toți, a zis ea, apoi a ridicat privirea spre mine. Știi câți copii am îngropat? Ar fi trebuit să-ți spun mai demult.

- Badri, oprește-te, a șoptit domnul Fakhri.

- Ies din trupul tău și te gândești că sunt sănătoși. Te gândești că vei putea să-i iubești, să-i crești, să ai grijă de ei. Și după aia vezi. Ei bine, ies din tine, dar nu așa cum ar trebui. Ies prea repede, sau pur și simplu ies... tăcuți, calzi și morți.

Sângele îmi clocotea în vine și nu-mi venea să cred. Nu știusem niciodată că mama mai pierduse niște copii înaintea mea. Nici ea și nici tatăl meu nu-mi spusese asta. Aveam șaptesprezece ani și abia atunci aflu.

- Ai crezut că poți să faci ce vrei cu mine, Aii. În spatele acelei moschei. În piața aceea. Ai scăpat basma curată. Aveai bani, aveai privilegii. Eu nu aveam nimic, a zis ea plângând cu fața în palme. Eram doar un copil/

- Imi pare atât de rău, a zis el încet. Imi pare atât, atât de rău...

Fire de praf pluteau în raza de soare care pătrundea prin singura fereastră a camerei de depozitare. Ceea ce umplea aerul nu era mirosul cărți/or, parfumul mamei mele sau propriul miros acru de la transpirația care mă năpădise. Era altceva: ceva ce nu puteam defini, ceva care avea să învâluie mereu ziua aceea și toate zilele care au urmat. Era, cred, mirosul durerii.

Domnul Fakhri s-a dus spre ea. Ea s-a prăbușit la piep-tul lui. În brațele lui, a plâns. Vorbise despre bebeluși pier-duți și bebeluși morți, iar eu aflu din discursul ei dezarticulat și sumbru că nu fusesem primul copil purtat în pântec de mama mea.

Nu fusesem nici al doilea, nici al treilea, nici al patrulea. Fusesem al cincilea copil născut de mama mea, singurul care supraviețuise, singurul, înțeleg abia acum asta, în care ea își pusese toate speranțe/e și visurile pe care le avusese pentru toți ceilalți. Iar cu un fior rece am realizat, în camera aceea de depozitare, că primul copil al mamei mele - cel pe care îl avortase înainte să-i vină timpul să se nască - fusese al blândului, calmului nostru vânzător de papetărie, domnul Fakhri.

Am stat printre cărțile căzute, printre cuvintele artiștilor care petrecuseră ore fericite și alambicate scriind, șlefuiindu-și cuvintele ani la rând. Domnul Fakhri s-a aplecat peste mama mea precum un animal rănit care sângerează.

Voiam să plec și să nu mă mai întorc niciodată în magazinul acela, să fug departe și să mă ascund undeva.

Am ieșit în fugă. Ajuns pe trotuar, m-am aplecat și am vomitat, ascunzându-mi cum puteam mai bine lacrimile de privirile trecătorilor.

Când a văzut rana mamei mele, tata ne-a dus repede la Jahangir acasă. Nu puteam merge la un spital din Teheran. Era prea rușinoasă toată povestea asta pentru vremurile acelea, Roya Joon. Boala ei. Încercarea ei de a-și lua viața. Însăși ideea de sinucidere era rușinoasă.

Când am dus-o pe mama la tatăl lui să o vadă, Jahangir era acasă. M-a îmbrățișat și m-a asigurat că secretul nostru e în siguranță cu el. Tatăl lui Jahangir a promis că nu va spune un cuvânt despre ceea ce a încercat ea să facă.

Slavă Domnului că nu apucase să-și înfigă cuțitul prea adânc în piele. Apucasem cuțitul la timp. Până la urmă nu a avut nevoie decât de un pansament și niște unguent.

- Dar o secundă în plus, un pic dacă aluneca... a zis tatăl lui Jahangir și a clătinat din cap.

Ar fi putut să poarte o eșarfă la gât și să iasă așa prin oraș. Ar fi putut să stea acasă până se vindeca rana. Dar noi toți - mama, tata și cu mine - eram complet șocați. Nu doar pentru ceea ce aproape că făcuse, nu doar pentru că știam că nu era nevoie decât de „o secundă în plus” pentru ca lucrurile să fi stat cu totul altfel. Încă încercam să procesez ceea ce aflasem despre mama mea și domnul Fakhri. Și mă întrebam dacă tatăl meu, în felul lui tăcut, știa ceva.

A fost ideea lui Jahangir să ne ducem la vila din nord. Doar pentru câteva zile. Până ne punem pe picioare, până se vindecă mama mea, până ne revenim cât de cât. Mi-a promis că te va ține la curent cu ce se întâmplă. Înțeleg că nu s-a ținut de promisiune. Bineînțeles că știam că Jahangir e îndrăgostit de mine - Roya, nu mai e momentul acum să ne prefacem. Eu nu o să pretind că nu știam. Deși, la vremea aceea, nu am fi recunoscut vreodată că știm asta. Nu am fi spus-o în cuvinte. În niciun caz.

Dar eu te iubeam pe tine. Doar pe tine te voiam. Aș fi dat orice să fiu cu tine. Iar Jahangir mi-a promis că va asigura comunicarea dintre noi doi. El a fost cel care ne-a ajutat cu transmiterea corespondenței. El a fost canalul meu de comunicare, confidentul meu, mesagerul meu. Era un om bun la suflet, Roya Joon. A încercat să ne protejeze. Voia, mai presus de toate, ca eu să fiu fericit - chiar cred asta. Și cine a fost cel care până la urmă a înlocuit scrisorile, astfel încât noi să ajungem în piețe diferite? Aș vrea să spun că a fost mama mea. Numai Dumnezeu știe cât de mult își dorea ca noi să nu ne căsătorim. Doar că, Roya Joon, mama mea a fost cu mine în vila din nord în tot acel timp. Și, chiar dacă suferea, nu cred că ea a fost cea care a făcut-o. A fost cineva în care am avut amândoi încredere și care simțea că are o datorie de plătit.

Ea l-a convins pe domnul Fakhri să o facă. Desigur, îmi dau seama de asta abia acum, câteva decenii mai târziu, încercând să pun totul cap la cap. Pentru că el îi era

dator, li era-dafor pentru că o abandonase complet și îi părăsise pe ea și pe bebelușul ei nenăscut. Bebeluș pe care ea... ei bine, pe vremea aceea avortul nu era legal în Iran. S-a ocupat de asta singură.

Am vrut să-ți spun unde mă aflu chiar de a doua zi. Am crezut că voi găsi un telefon acolo, să te sun, să-ți spun. Am vrut să-/ pun pe Jahangir să-ți spună.

În dimineața următoare, în vilă, am intrat în camera mamei mele. Nici măcar n-a trebuit să-i spun vreun cuvânt. Nu era nevoie să-i spun că vreau să te contactez. Mi-a aruncat o privire și a zis:

- Sun-o pe fata aia, spune-/ acelei fete unde suntem, dezvăluie ceva din toate astea și ghici ce, Bahman, a spus ea zâmbind cu chipul palid. O voi face din nou. Iar de data asta o voi face până la capăt.

A tras aer în piept și și-a dus mâna la gât.

- Las-o în pace, Bahman. Fă-o pentru mine. Dacă vei lua legătura cu ea, o voi face din nou.

Îmi amintesc că între scândurile dușumelei camerei principale a vilei era o crăpătură, iar prin ea bătea vântul și noaptea se făcea foarte frig. Chiar și vara: știi cum pot fi uneori nopțile în nord. Tatăl meu îndesase o cârpă sha-mad în crăpătură ca să o astupe. Nu prea reușise. Stăteam acolo noapte de noapte și lăsam vântul să-mi întepe spatele. Mă asiguram că stau chiar în dreptul crăpăturii, astfel încât vântul să-mi bată pe șira spinării.

Am gătit. Mama venea să mănânce cu noi. Iluziile o acaparaseră. Vorbea întruna despre căsătoria mea cu Shahla. Tatăl meu, ca să schimbe subiectul, vorbea despre problemele pe care le avea prim-ministrul Mosaddeq. Mie îmi era dor de tine; voiam atât de mult să te văd. Dar îmi era prea rușine să îți spun că fugiserăm din oraș pentru că mama încercase să se sinucidă.

Tristețea începuse să se instaleze în locul acela și era imposibil de ținut la distanță, la fel ca vântul care pătrundea prin crăpătura dintre scândurile de lemn, indiferent cât de mult se străduia tatăl meu să o astupe. Scrisorile de la tine mă ajutau să merg mai departe. Nu voiam să-ți spun tot ce se întâmplase. Ți-am spus că mă rușinez și mă deruta. Voiam ca mama mea să fie normală, să fie la fel ca celelalte mame. Voiam să aibă grijă de mine și să mă sprijine, voiam ca ea să vină la nunta noastră și să ne lase să ne vedem de viața noastră. Voiam asta mai mult decât orice altceva. Dar ea nu era la fel ca celelalte mame. Ea era ea. Era furioasă, avea depresie, era violentă, era crudă, refuza să mă lase să trăiesc în pace. Voia să-mi controleze viața, îmi spunea că mă iubește atât de mult, încât vrea ca eu să am parte de tot ce e mai bun. Îmi spunea că ea fusese prea săracă și că renunțase la prea multe lucruri încât eu să dau cu piciorul la tot.

Oare tatăl meu nu era nimic altceva decât o modalitate prin care încercase să atingă un statut? Oare îl iubise vreodată cu adevărat?

Mi-am pus sufletul pe tavă în scrisorile pe care ți le-am trimis. Le mai ai, Roya Joon? Ai păstrat scrisorile? Bănuiesc că nu.

Eu și tatăl meu nu ar fi trebuit să încercăm să gestionăm singuri toată situația. Acum știi asta. Dar atunci eram prea tânăra. Îmi făceam în continuare griji pentru tine. Încă o refuzam pe Shahla. Cu cât încerca mai mult mama să mi-o bage sub nas, cu atât mai mult îi rezistam. Și nu făceam asta din spirit de frondă, indiferent ce credea mama. Nu o respingeam pe Shahla ca să mă răzvrătesc împotriva ei. Tot ce vedeam în fața ochilor era tu stând în magazin, cu părul prins în codițe, cu ghiozdanul pe umăr. Nu auzeam decât vocea ta. În prezența ta îmi găseam calmul.



Eram hotărât să mă însor cu tine, în ciuda amenințări-lor, a bolii și a iadului. De aceea ți-am scris acea ultimă scrisoare. Ea nu ne putea opri. Nu putea pune capăt fericirii noastre cu o amenințare de sinucidere! Ajunsesem la capătul răbdărilor și mă hotărâsem să evadez. Ea ne ținea ostatici cu amenințări/e ei, iar eu nu voiam să aibă puterea aceea asupra mea.

Știa că te-am așteptat la piață. Știa că eram teribil de îngrijorat pentru tine. Iar când am citit ultima ta scrisoare și i-am zis, furios și derutat, că tu ai spus că nu mai vrei să mă vezi vreodată (cum aș fi putut să-i spun că problema era ea?), a râs. Mi-a zis atunci; „Sine, ți-am spus eu, ți-am spus eu că fata aceea nu e bună de nimic”, apoi mi-a promis că o să se înfometeze până la moarte dacă voi încerca vreodată să mă împac cu tine, să te aduc vreodată înapoi.

Eu trebuia să fiu „băiatul care urma să schimbe lumea”. Dar viața are modul ei de a-ți zdrobi visurile, planurile, ide-alurile. Până la urmă, abia dacă mi-am slujit în vreun fel țara. Am fost un activist care a răspândit materiale politice ale Frontului Național, da. Am fost activ în 1953. Dar cât de deziluzionat am fost față de politică și de toate celelalte după lovitura de stat din '53/ Și abia dacă m-am putut bucura, ca alții, atunci când Șahul a plecat, în 1979- Până la urmă, Jahangir a făcut mai multe pentru țară decât mine. El s-a dus pe front! A pășit pe urme/e tatălui său și s-a făcut doctor. Și i-a tratat pe soldații și răniții în Ahvaz în timpul războiului. A murit într-un bombardament. Așa că nu, în săptămânile acelea nu am fost în pușcărie. Nu mă ascun-deam din motive politice. Nu făceam decât să încerc să o mențin în viață pe mama mea și să mă gândesc cum să rezolv problema amenințărilor ei, a posibilității iminente ca ea să o facă din nou, a planurilor noastre ireconciliabile.

Mai știi cât de mult te temei că vom fi blestemați de ochiul invidios? Am luat în râs asta, crezând atunci că este doar o superstiție. Dar mă uit la viața pe care am trăit-o fără tine și cine știe? Poate că e ceva adevăr în obsesia culturii noastre pentru privirile nefaste. Uite ce s-a întâmplat cu mama mea.

Chiar și după ce am primit ultima ta scrisoare, în care îmi cereai să nu te mai văd niciodată, să nu te mai contac-tez niciodată, n-am încetat niciodată să te iubesc. Și urăsc să mă gândesc la această posibilitate - tu chiar mi-ai scris asta? Pentru că acum nu mai știu ce să cred.

Și, draga mea Roya, când ne-am întâlnit aici, la centru, săptămâna trecută, am văzut în privirea ta teama că poate mi-am pierdut mințile sau memoria. Dar aș vrea să știi ceva. Poate că nu îmi mai amintesc unele lucruri - ce am mâncat la prânz acum două zile sau ce blestemată de pas-tilă mai trebuie să iau și când. Pentru lucrurile astea am nevoie de ajutorul lui Claire. Dar mintea mea e ascuțită ca un brici atunci când trebuie să-mi amintesc tot ce s-a întâmplat în vara aceea. Când trebuie să-mi cunosc inima.

Adevărul este, Roya Joon, că nu am fost niciodată mai fericit decât atunci când am fost cu tine. Am avut atâtea momente minunate alături de copiii mei și da, alături de Shahla, dar nu am fost niciodată atât de fericit ca atunci când am fost cu tine. Au fost ani în care tu erai primul lucru la care mă gândeam când mă trezeam dimineața. Aproape totul îmi amintea de tine. Bineînțeles că știam că aparții altcuiva, la fel cum se întâmpla și în cazul meu. Dar, Roya, tu ai fost mereu parte din mine. Unele lucruri nu pot fi oprite.

Iar eu cred că trebuie să mă opresc acum.

Doar atunci când îmi amintesc de cerul violet din seara logodnei noastre și de momentele pe care le-am împărtășit îmi revine în minte frumusețea acestei lumi. Dar

după tot ce s-a întâmplat cu țara noastră și, la drept vorbind, când mă uit în jur în lumea aceasta modernă, nu mă pot

abține să mă gândesc că e o urâtenie, un soi de cruzime în toate. Am încercat să gândesc pozitiv, așa cum ne îndeamnă atât de mult americanii, am încercat să nu devin unul dintre bătrânii aceia morocănoși! Aici, la Centrul Duxton, Claire a fost bună cu mine. Imi spune „domnul Batman”. Nu o obosesc poveștile mele. I-am mărturisit niște lucruri, l-am spus chiar și despre dragostea noastră de demult. Momentele de frumusețe și de conexiune mă ajută să merg mai departe. Sunt fericit când îmi văd copiii și nepoții. Restul - politica, boala mintală care a distrus-o pe mama mea, întorsăturile și cotiturile nemiloase - ei bine, viața are uneori niște dedesubturi putrede. Când mă gân-desc așa simt că mă părăsește de tot speranța.

Te-am iubit. Te-am iubit atunci, te iubesc acum, te voi iubi mereu.

Tu ești iubirea mea. Bahman

## **CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI NOUĂ**

**2013**

### **Cearșafuri cu miros de pastă de dinți**

Roya își luă telefonul și căută numărul centrului. Doamna Aslan și domnul Fakhri. Un prim copil care nu s-a născut niciodată. Apoi, corpul doamnei Aslan s-a întors împotriva ei și i-a omorât pe toți ceilalți. Cu excepția unuia.

O vedea în fața ochilor pe doamna Aslan, vedea fardul din obraji ei în seara petrecerii de logodnă. Știa cum pierderea unui copil poate distruge totul. Să pierzi patru? Ah, erau alte vremuri atunci, surioară, nu îți mai aduci aminte? Oamenii pierdeau copii tot timpul.

Așteptase destul, pentru numele lui Dumnezeu. Nu mai conta zăpada. Trebuia să se ducă din nou acolo și să stea față în față cu el.

- Mă tem că nu mai aveți foarte mult timp la dispoziție, i-a zis Claire la telefon.

- Poftim?

- Starea lui s-a înrăutățit considerabil, doamnă Archer. Fiul și fiica lui sunt aici de două zile.

- Dar l-am văzut cu nici două săptămâni în urmă. Am primit scrisoarea de la el...

- A scris-o de parcă însăși viața lui depindea de asta. M-a rugat să v-o trimit. Uitați ce e, uneori sunt doar niște sperieturi. Uneori sunt doar niște căderi, Parkinsonul se accentu

ează, apoi e bine din nou. Noi nu ne-am pierdut speranța.

-Oh.

- Dar dacă vreți să-l vedeți... ei bine, în locul dumneavoastră aș veni cât mai repede.

Când ajunse la centru, gheața abia se topise. Zăpada încă acoperea fiecare colț din parcare, doar că acum era cenușie și neinteresantă, iar crăpăturile din ea erau pline de noroi.

Odată intrată acolo, Roya se așteptă să fie condusă de Claire în sala de mese. Aceeași duhoare de tocană de vită umplea holul. (Oare mai mâncau și altceva acolo la prânz?) Ar fi vrut să o urmeze pe Claire pe coridorul ce ducea spre sala de mese, să-l vadă pe Bahman în scaunul său cu rotile, lângă fereastră. Probabil că așezaseră un scaun din plastic pentru ea, în același loc ca data trecută. S-ar fi putut uita din nou spre parcare, la zăpadă, chiar dacă acum era cenușie și murdară. Ar fi scos scrisoarea lui din poșetă, iar privirea lui Bahman s-ar fi umplut de nenorocita aia de speranță, iar ea ar fi vorbit cu el despre toate lucrurile pe care nu le știuse până atunci.

Dar Claire o conduse pe un cu totul alt coridor. Avea ace-eași culoare ca toate coridoarele de spital pe care le văzuse vreodată, culoarea locului în care o ținuse în brațe pe Marigold pentru ultima oară. Făcea toate eforturile să pună un picior în fața celuilalt. Când ajunseră în dreptul camerei în care intră Claire, Roya era transpirată. Ar fi trebuit să-și fi dat jos paltonul de pe ea.

În încăpere era întuneric, draperiile erau trase. Pe măsură ce privirea i se obișnuia cu lumina, desluși un pat, un scaun aflat lângă el, o noptieră cu o vază pe ea, o masă într-un colț, lângă o chiuvetă, iar în pat stătea întins Bahman, care respira ca o mașinărie stricată.

- Dați-mi mie haina.

Claire îi trase o mânecă, apoi pe cealaltă, apoi dădură amândouă jos paltonul pufos al Royei. Roya merse spre scaunul de lângă pat și se așeză pe el. Era atât de aproape de Bahman, încât putea să-i vadă ridurile din jurul gurii. Avea ochii închiși. Din nas nu îi ieșeau tuburi de plastic. Nu era conectat la recipiente pline cu lichid; era cu tot acolo, Bahman al ei. Sigur era bine.

- Voi fi la recepție, în caz că aveți nevoie de ceva. Doar apăsați pe butonul de lângă pat și voi veni imediat. Dar... doamnă Archer?

-Da?

- Nu vă grăbiți.

- Ah, zise ea.

Dar ar fi vrut să zică: De ce este în pat și nu în scaunul lui și, te rog, nu pleca.

Când sunetul tocurilor lui Claire pe podea se îndepărtă, Roya rămase din nou singură cu el. Pieptul lui se ridica și cobora sub un cearșaf alb și o pătură de culoarea napilor. Voia să dea draperiile la o parte, să lase lumina să intre.

- Te-am așteptat, zise el, apoi deschise ochii. Cum a fost drumul? Ce mai faci?

Vorbea încet și hârșăit.

- A fost bine. Ce s-a întâmplat, Bahman? Ce ai pățit?

- Sunt bine. Stau pe poziții, cum zic americanii. Fiica mea a fos't aici de dimineață. Se va întoarce diseară.

Roya ar fi trebuit să vină mai devreme. Se gândi la el scriindu-i scrisoarea. Toate acele confesiuni. Deodată, nimic nu mai conta. Cineva le înlocuise scrisorile atunci când erau tineri. Dacă o fi fost domnul Fakhri, din cauza doamnei Aslan, sau poate chiar Shahla sau Jahangir, s-ar putea să nu afle niciodată. Voia doar ca el să știe că și ea avusese zile în care el era prima persoană la care se gândea, zile în care nu își dorise nimic mai mult decât să fie cu el. Se întâmplase ceva când erau tineri, ceva inexplicabil și irever-sibil. Erau legați, atașați unul de celălalt într-un mod căruia era imposibil să i te împotrivești. Îl iubise, iar iubirea pentru el nu încetase niciodată cu adevărat. Încercase să o înăbușe, să o ascundă, să o facă să dispară. Dar era mereu acolo. Plutise printre crengile copacilor din fața căminului din California, era în straturile de nori din New England, fusese în pieptul roșu și înfocat al unei păsări care cânta iarna. Era peste tot. Încă era.

- Bahman?

Respirația i se liniști. Ea observă barba nerasă de pe fața lui, ridurile de pe frunte.

- Mi-a fost dor de tine. În fiecare zi, spuse el.

- Și mie mi-a fost dor de tine.

în timp ce îi spunea asta, lacrimile i se rostogoleau pe obraji. Trase scaunul cât de aproape putu de pat și îl luă de mână. Era uscată și părea mai mică decât în urmă cu două săptămâni. Un miros de pământ putrezit, de băltoacă veni dinspre vaza de flori care zăcea pe noptieră ca un lucru uitat.

Se ridică în picioare. Se lăsă pe piciorul stâng, apoi, cu toată forța pe care o avea, se urcă pe pat. El făcu ochii mari când se întinse lângă el. Ea își trecu brațul peste trupul lui. Se potriveau

perfect unul lângă celălalt. Cât de natural părea lucrul acesta, să stea întinsă lângă el. Își puse capul pe umărul lui.

- Roya Joon.

Cearșaful mirosea a pastă de dinți. Bahman mirosea a vânt, a apă și sare, a tot timpul pe care-l petrecuseră împreună când erau tineri.

Într-un univers paralel, băiatul care îi arătase pentru prima oară ce înseamnă să te îndrăgostești, care îi promisese că o va aștepta, ar fi fost mereu al ei. Era în pat în centrul acela și avea spinarea lipită de rafturile cu cărți pentru niște săruturi furate. Era în ambele locuri în același timp. El era mereu acolo.

Îl ținea în brațe pe sub cearșaful cu miros de pastă de dinți și în patiseriile unui oraș demult schimbat, când treceau printre canapelele circulare din holul cinematografului Metropole pentru a se săruta sub cerul liber. Pe nesimțite, ajunseră în sufrageria lui Jahangir, pe covorul persan cu familiarele modele bleumarin și forme geometrice albe pe care exersau pașii de dans. „Uită-te la mine.” Bahman îi ridică bărbia cu un gest delicat. Își împleti degetele de la mână cu ale ei. Gramofonul avea o pâlnie mare din alamă prin care ieșea tangoul ce umplea camera. Bahman poate că nu știa ce să facă, de unde să știe el ce să facă, dar prelua conducerea. La început, mișcărilor lor erau stângace; nu reușeau să-și sincronizeze picioarele. Celelalte cupluri dansau în jurul lor, iar sudoarea se prelingea pe șira spinării ei. O cuprinse de mijloc; prinseră ritmul și deveniră o singură ființă. În timp ce se mișcau împreună prin sufrageria aceea încinsă de căldură, i se păru că o poartă pe brațe. Muzica se depunea pe cutele rochiei verzi a Royei, ateriza în părul ei. Parfumul lui o îmbăta. Se legănau împreună, cu trupurile lipite unul de altul. El îi trase fața spre el și o sărută. Ea crezuse că i se va părea că zboară, dar nu, era mai degrabă o aterizare, într-un loc catifelat și dulce.

În pat, sub cearșaful cu miros de pastă de dinți, Roya îl mângâie pe piept, îi căută brațele, mușchii pe care îi cunoscuse atât de bine. Îl sărută pe ochi, pe pomeți, pe buze. Își lipi obrazul de inima lui și rămase așa, recunoscătoare pentru faptul că îl cunoscuse, recunoscătoare pentru că odată, când era tânără, trăise o iubire atât de puternică, încât nu dispăruse, una pe care deceniile și distanța și kilometrii și copiii și minciunile și scrisorile n-ar fi putut niciodată să o facă să dispară. Îl ținu în brațe și îi spuse toate lucrurile pe care avea nevoie să i le spună.

În momentul acela, el era cu totul al ei.

## **CAPITOLUL TREIZECI**

**2013**

### **Cutia albastră și rotundă**

- E în regulă. Unii dintre prietenii lui de la azil vor fi și ei acolo.

- Oh, dar nu pot, ar fi prea ciudat.

- Veți fi văzută ca un alt rezident, pur și simplu. O prietenă.

- Da, bine, dar chiar și așa. Walter are o ședință de consiliu. Iar mie nu îmi place să conduc pe gheața asta.

- Doamnă Archer, vă pot lua eu de acasă. Cred că și-ar fi dorit să fiți și dumneavoastră acolo. Ce ziceți?

Americanii cu înțelegerile și planurile lor. Dar tânăra aceasta, Claire, avea în ea o bunătate autentică. Insistase asupra faptului că nimeni nu va considera nepotrivită prezența Royei la înmormântare.

Așa că Roya se duse acolo.

Decenii la rând fără o încheiere, fără un adio, dar cu atâtea lucruri nerezolvate între ea și Bahman. Dar acea ultimă zi petrecută doar cu el - ei bine, avea să fie mereu recunoscătoare pentru timpul acela petrecut cu el. Voia să se ducă la înmormântarea lui. Voia să fie acolo pentru el.

Ceremonia avu loc la biserica universalistă din Duxton. Bahman ceruse să fie incinerat. Nu fusese niciodată religios de felul său; nu era un practicant. Turnul alb și scăldat de soare al bisericii universaliste i se potrivea cumva perfect.

Cu ajutorul lui Claire, Roya urcă scările și intră în biserică. Era straniu și în același timp ciudat de liniștitor să-l vadă pe Omid alături de o femeie care semăna mult cu el. Omid o prezentă ca fiind sora lui geamănă, Sanaz. Așadar, și sora lui Omid avea zâmbetul lui Bahman. Roya își adună toate forțele pentru a nu se pierde cu firea atunci când se duse spre copiii lui Bahman pentru a le transmite condoleanțele. Omid o prezentă pe Roya surorii sale drept „o veche prietenă de-ale tatei” și îi strânse mâna.

În timpul ceremoniei, Roya stătu pe bancă lângă Claire. Preoteasa urcă pe podium, mulțumi tuturor pentru prezență și spuse că i-ar plăcea să înceapă cu o scurtă strofă din poemul preferat al domnului Aslan. Roya se înroși toată la față, iar urechile îi pulsă atunci când auzi cuvintele poemului de Rumi pe care ea și Bahman îl citiseră împreună pentru prima oară în Librărie. Poemul acela era din cartea între paginile căreia își transmisese scrisorile.

lată, iubirea Cum se împletește Cu cel îndrăgostit

lată, sufletul

Cum se împletește cu pământul

Dându-i viață

Copiii lui se ridicară în picioare și luară cuvântul. Menționară cât de iubit fusese tatăl lor, de comunitatea din care făcea parte, de clienții lui din magazin. Din discursurile lor, Roya află crâmpoșe din viața lui Bahman.

- Mamei și tatei le plăcea să sărbătorească Nowruz-ul, zise Sanaz, sora lui Omid. În casa noastră se simțea mereu miros de orez persan, iar tata se asigura că aranjăm pe masă obiectele tradiționale de Haft-Sin, care semnifică primăvara.

- Tata s-a asigurat întotdeauna că lucrăm din greu, spuse Omid mulțimii adunate acolo. A vrut mereu să schimbe lumea.

Roya ascultă vorbele acestor doi adulți competenți și arti-culați, își dădu seama că Bahman schimbase totuși lumea până la urmă. Iată-i acolo, vorbind de pe podium, vorbind din inimă. Copiii lui.

Se gândise uneori că ceea ce fusese între ea și Bahman ar fi putut umple tot spațiul din univers. Atât de puternic simțise lucrurile acelea. Dar, în realitate, fusese doar o felie, un mic crâmpoș din viața lui. Copiii lui și zilele lor de naștere și studiile lor și iubii și iubitele lor și soții și copiii. Asta era viața lui. Soția lui. Ea fusese viața lui.

După terminarea ceremoniei, se duseră cu toții într-o sală din interiorul bisericii. Claire plângea încet. Roya voia să o consoleze, dar nu știa cum. Când oaspeții începură să se amestece unii cu alții, văzu o masă cu gustări.

- Îți aduc ceva să mănânci, îi zise lui Claire și o bătu ușor

pe umăr.

La masa cu gustări, Sanaz aranja fursecuri pe un platou.

- Acestea au fost mereu preferatele tatei, zise ea și întinse platoul. Îi plăcea să le numească „urechi de elefant”.

Roya vru să îi spună „Știu asta”. Băiatul care îi cumpărase fursecuri în Cafe Ghanadi era chiar lângă ea, și așa avea să fie mereu; simțea aieva mirosul de scorțișoară și de zahăr din cafeneaua aglomerată.

- Mulțumesc.

Puse două urechi de elefant pe o farfurioară cu hârtie și se îndreptă spre Claire.

- Ce aveți acolo, doamnă Archer?

- Încearcă-le pe acestea. Îi plăceau.

Claire mușcă dintr-un fursec urechi de elefant, iar Roya se prăbuși pe un scaun, măturată de valul timpului.

După ce consumară suficient zahăr, copiii începură să alerge prin sală. Starea de spirit deveni mai veselă, oamenii mâncau, vorbeau și râdeau. Roya se simțea bine acolo, cu toți străinii aceia care avuseseră legătură cu Bahman. Nu cunoștea pe nimeni cu excepția lui Claire și, oarecum, a lui Omid, dar era clar faptul că toți îl îndrăgiseră pe Bahman, pentru energia, pentru bunătatea lui. Crâmpie de conversație pluteau în aer: „Mai știi cât de mult îi plăcea să...”, „Doamne, cât de tare ne înnebunea cu acel cântec pe care îl fluiera mereu...” Câtă vreme stătea în încăperea aceea, Roya putea auzi mai multe despre el, putea fi cu oameni care-l iubiseră. Odată plecată de acolo, urma să se întoarcă la o viață în care nimeni nu îl cunoștea. Voia să plângă. Pentru a-și distra atenția, încercă să-și dea seama care dintre copiii de acolo erau nepoții lui Bahman. O adolescentă stătea sprijinită de perete și mesteca gumă. Era copia fidelă a doamnei Aslan.

La finalul recepției, Omid, Sanaz și partenerii lor se așezară la ieșire și strânseră mâinile tuturor, mulțumindu-le pentru prezență. În mod ciudat, Roya voia să stea pe lângă ei cât de mult se putea. Erau singura ei legătură cu băiatul pe care îl iubise. Și urma să nu-i mai vadă niciodată.

- Sunteți gata? zise Claire, care avea ochii roșii. Haideți să vă duc acasă.

Claire coti pe aleea casei coloniale cu storuri verde-închis la ferestre, iar Roya își desfăcu centura de siguranță, dar nu ieși din mașină.

- Vrei să intri puțin?

O spusese pentru că așa era politicoasă, dar și pentru că ea era cea care știa mai multe despre Bahman și Roya decât oricine altcineva. La azil fusese confidenta lui Bahman. El îi împărtășise povestea lor. Roya simțea o nevoie inexplicabilă să fie lângă Claire. Copiii lui nu erau singura ei legătură cu el. Și Claire era.

- Ah, zise Claire surprinsă. Dacă sunteți sigură că nu deranjez...

- Nu e niciun deranj, spuse Roya.

- Bine. Mulțumesc. Mai am un lucru pe care voiam să vi-l dau înainte să coborâți din mașină. În cazul acesta, vi-l dau înăuntru?

- Ce este?

- A vrut neapărat să ajungă la dumneavoastră. Asta e tot ce știu.

Roya puse ceainicul pe aragaz și îi făcu semn musafirei sale să se așeze la masa din bucătărie. Walter nu avea să se întoarcă prea curând de la ședința de consiliu orășenesc. Ședințele acestea se prelungeau mereu ore întregi, pentru că începeau certurile între participanți.

După ce se așeză, Claire scotoci prin geanta de umăr și scoase o cutie, rotundă și albastră, din tinichea, pe care erau imprimate niște imagini cu fursecuri daneze.

Roya și Walter mâncaseră multe astfel de fursecuri de-a lungul timpului. Avea o cutie identică și Roya în dulap. Își ținea în ea trusa de cusut: papiote, și ace, și degetare, și nasturi de rezervă.

- A insistat foarte tare să vă dau asta. Copiii lui au luat toate celelalte lucruri ale lui. Dar a fost foarte hotărât să nu

mai vadă nimeni altcineva în afară de dumneavoastră conținutul acestei cutii.

Roya simți că o cuprinde amețea. Claire împinse cu un gest delicat cutia spre ea, iar ea deschise capacul cu mâinile tremurânde.

Hârtie. Un teanc de foi subțiri. Scoase o foaie și o despă-turi. Scrisul acela îi era extrem de familiar, dar nu reușea să-l identifice. Apoi îi stătu inima în loc.

Era propriul scris. Lăsă foaia jos și studie conținutul cutiei. Erau scrisorile pe care i le scrisese lui Bahman în vara lui 1953. Era inima ei pusă pe hârtie. Puse repede prima scrisoare la loc, ca și cum, dacă o atingea prea mult, i-ar fi putut frige degetele. Apoi închise bine capacul și puse cutia în sertarul dulapului din bucătărie.

Claire nu spuse nimic.

- Așadar, zise Roya. Ce fel de ceai preferi?

La început, vorbiră doar despre Bahman. Claire îi povesti despre viața lui din azil, iar Roya îndrăzni să-i împărtășească câteva amintiri din 1953. Apoi Roya o întrebă pe Claire des-pre familia ei. Mama ei murise de cancer, iar tatăl ei într-un accident de mașină pe când ea avea doi ani. Ceva din aerul de văduvă al lui Claire o izbi pe Roya. Tânăra aceea era extrem de singură.

- Chiar ar trebui să plec acum, spuse Claire după ce-și termină ceaiul persan și baclavaua.

Roya abia dacă o cunoștea pe tânăra aceea. Ce aveau în comun în afară de afecțiunea pentru bărbatul căreia Claire îi spunea Batman? Dar Walter încă nu se întorsese acasă și afară se lăsa întunericul, iar o parte din ea se temea că, după plecarea lui Claire, va rămâne singură cu propria durere. Fata aceasta avea aerul că nu ar fi trebuit să fie singură.

- Ai mâncat vreodată mâncare persană? zise ea repede.

- E un loc cu chebap în Watertown, murmură Claire.

- Ah, lasă chebapul. Ai mâncat vreodată khoresh, vreo tocană de-ale noastre? Ai mâncat vreodată orez în stil persan?

- Cu siguranță l-am auzit pe domnul Batman vorbind despre ele mereu. Preferata lui era ceva numit allyballoo...

- Albaloo! Orez cu vișine?

- Da. Și mai vorbea mereu despre ceva numit... sabzi.

- Ghormet sabzi! Ascultă, în seara asta aveam de gând să gătesc niște crochete semipreparate de pește. Lui Walter îi plac crochetele de pește cu ketchup și maioneză. Dar el e la ședința de consiliu orășenesc. Discută despre rectificările bugetare. E bine să aibă o ocupație, știi ce zic? Trebuie să rămâi implicat. Dar știi ceva? Am putea să-l surprindem cu o cină drăguță. Asta dacă vrei să stai.

În prima seară cu lecții de gătit din căminul doamnei Kishpaugh, Walter venise cu părul perfect pieptănat pe sub pălăria porkpie, iar ea îi gătise o khoresh-e-bademjan cu pui. Nu era ceva obișnuit să folosești pui; ar fi trebuit să fie făcută cu vită. Dar ea se descurcase cum putuse și ieșise foarte bine, iar acum, ei bine, tânăra aceasta arăta de parcă i-ar fi prins bine o masă gustoasă, gătită în casă. De ce nu? După tot ce făcuse

Claire pentru Bahman, Roya putea măcar să-i gătească o cină gustoasă. Dumnezeu, trecuse o veșnicie de când învățase ultima oară pe cineva să gătească mâncare persană.

Pe Alice și pe Patricia nu le interesase niciodată asta. Dar tânăra aceasta din bucătăria ei, ai cărei părinți muriseră, care își făcuse timp să stea de vorbă cu Bahman, care îl ascultase și avusese grijă de el și mersese dincolo de toate atribuțiile ei de serviciu, merita o cină gustoasă.

- Vrei să mă ajuți? zise ea din nou. Am putea încerca. Claire ridică din umeri.

- Spuneți-mi de unde să încep.

Făcură împreună un tur al bucătăriei. Roya îi arată lui Claire unde erau toate ustensilele. Spălară orezul basmati, îl lăsară la înmuiat, apoi Roya o puse pe Claire să pornească apa-ratul de gătit orez pe care Walter îl comandase de pe Amazon. Gata cu cârpa pusă sub capac pentru a capta aburul așa cum făcea Maman pentru a obține un tahdig perfect rumenit pe fundul oalei. Acest aparat de gătit făcea asta în locul tău!

Scoase o pungă de limete persane deshidratate, niște mazăre galbenă, iar din frigider scoase niște carne de pui. În seara aceea, în căminul doamnei Kishpaugh, făcuse cu Walter khoresh-e-bademjan cu pui, dar în seara aceasta nu avea vinete, așa că urma să facă khoresh-e-gheymeh, cu mazăre galbenă în loc de vinete. Tăiară și sotară și adăugară șofran și curcumă și ienibahar persan. Claire își deschise și mai mult sufletul și spuse întruna povești cu domnul Batman. Cum făcuse el campanie pentru introducerea lecțiilor de tango în azil și participase la ele, chiar dacă era în scaunul cu roțile. Cum citise toate articolele pe care le găsisese despre depresie, anxietate și efectele pierderii.

- Era hotărât să afle mai multe despre boala mamei sale.

Mi-a spus că, dacă s-ar fi născut într-un alt loc și în alte vremuri, poate că ar fi putut fi diagnosticată, tratată, zise ea, apoi făcu o pauză. Dintre toți rezidenții azilului, el este cel cu care

am avut legătura cea mai strânsă. Voia să-și împărtășească poveștile. Iar mie mi-au plăcut mult. Mi-a plăcut bunătatea lui. Până la urmă, inima lui pur și simplu cedase. Roya îl lăsase în patul acela dormind, respirând. Murise mai pe seară, când venise fiica lui la el. Roya va fi mereu recunoscătoare pentru ora petrecută în pat cu el, la sfârșit, pentru timpul în care putuseră să fie singuri, doar ei doi. Avea să-i fie mereu recunoscătoare lui Claire pentru că-i oferise asta. Și lui Walter. Pentru că o lăsase în pace.

- E cineva acasă? se auzi din hol vocea lui Walter.

- Suntem aici! strigă Roya.

Nu știa de ce, dar de când murise Bahman nu fusese niciodată mai fericită decât atunci. De fapt, nu mai fusese de mult atât de fericită. Pur și simplu se simțea bine alături de Claire. Poate că mirosul de șofran din khoresh o amețea ca un drog natural. Zări mereu zicea că șofranul e un antidepresiv natural. Ah, și un afrodisiac, surioară! Dizolvă jumătate de linguriță de șofran într-o cană cu apă fierbinte și bea-o și asigură-te că pui mai mult în mâncarea lui Walter.

Walter intră în bucătărie.

- Ah, ia să vedem, ce avem aici? zise el.

Se uită la Roya, apoi la Claire, apoi din nou la Roya.

- Roya, miroase minunat în casă! Mă întrebam a cui e mașina de afară! Bună, Claire.

- Bună seara, domnule Archer.



- Mă așteptam să vin acasă la o cină cu crochete de pește care, te asigur, sunt un răsfăț pentru mine, dar simt cumva mirosul delicioasei khoresh?

- Am avut un ajutor grozav. Voiam să-ți fac o surpriză.

- Amuzant, pentru că și eu am o surpriză pentru tine! Ia uitate pe cine am găsit parcând pe aleea noastră.

Când intră în casă, Kyle avea fața roșie de la frigul de afară și era în șosete, desigur, pentru că ea îl învățase să nu meargă niciodată încălțat prin casă. Nu avusese curajul să-i spună lui Claire să-și scoată pantofii - ar fi fost puțin ciudat să insiste asupra acestui lucru din prima. Kyle trebuie să fi avut niște zile ocupate pentru că avea barba nerasă, dar mereu îi stătea bine așa. Ah, băiatul ei, ce frumos era.

- Kyle! zise Roya și se duse repede să-și îmbrățișeze fiul.

- Ce mai faci, mamă?

- O, Kyle, ea e Claire. Este...

Era pe cale să spună „asistent administrativ la azil”, dar se opri.

- Este prietena mea.

- Încântat de cunoștință.

Kyle se apropie de Claire și îi strânse mâna. Claire se făcu stacojie la față.

Walter așeză farfuriile și tacâmurile, iar Kyle se ocupă de băuturi. Se așezară toți patru la masa din bucătărie și împărțiră din khoresh. Mirosul de orez și tocană umplea casa; Roya se simțea acasă în toate sensurile posibile. Nu regresaseră, nu se mutaseră într-un centru de trai asistat, chiar dacă Zări o bătea la cap cu asta ori de câte ori avea ocazia. Roya voia bucătăria ei, oalele ei, cărțile ei de bucate, fotoliul ei, confortul dormitorului său mare, frumusețea curții din spate. Voia să stea în casa ei pe cât de mult posibil. Aveau să ajungă ea și Walter într-un loc precum azilul acela? Nici măcar nu voia să se gândească la asta.

Khoresh-ul era contrapartida perfectă pentru tarte și dulciuri, orezul era bine condimentat și calmant, iar aromele se amestecau perfect. În seara aceea era fericită să ia masa împreună cu Walter și Kyle și cu acea tânără drăguță care acum zâmbea și mesteca tahdig.

Kyle devoră mâncarea.

- Nu există ceva mai bun de atât, mamă. Mulțumesc.

Kyle își puse pantofii în hol, în timp ce Walter o ajuta pe Claire să-și ia haina, spunându-i:

- Ai grijă pe scări. Pot fi alunecoase!

- Dumnezeuule, niciunul dintre voi nu are mânuși. O să vă înghețe mâinile! spuse Roya.

Roya și Walter statură unul lângă celălalt în cadrul ușii de la intrare și îi priviră pe Claire și pe Kyle intrând fiecare în mașina lui și plecând.

- Cum te simți? întrebă Walter după ce închise ușa și rămaseră din nou singuri.

- Surprinzător de bine.

- Înmormântarea cum a fost?

- Copiii lui au fost minunați.

- Bine, atunci. Strâng eu în bucătărie. Tu du-te sus. Ce zici de planul ăsta?

În dormitor, Roya se așeză în fotoliul care înlocuise balan-soarul în care o alăptase pe Marigold. Nu s-ar fi așteptat, la începutul acelei ierni, că amintirile o vor năpădi, că îl va găsi pe băiatul acela din altă lume, că se va duce la centru și va vorbi cu el. Crezuse că nimic nu ar putea pătrunde în viața ei bine sigilată, la vârsta ei. Dar,

desigur, lucrul acesta era mereu posibil. Desigur că nu era niciodată prea târziu pentru asta.

Cu doar câteva luni în urmă, dacă cineva i-ar fi spus că va sta din nou lângă Bahman Aslan, că îi va auzi vocea (aceeași voce!), discutând lucruri care fuseseră demult îngropate, nu ar fi crezut. Nu ar fi înțeles, atunci, că timpul nu este liniar, ci circular. Nu există trecut, prezent, viitor. Roya va fi mereu atât femeia care era astăzi, cât și fata de șaptesprezece ani din Librărie. Ea și Bahman erau unul, iar ea și Walter erau uniți. Kyle era sufletul ei, iar Marigold nu va muri niciodată.

Trecutul era mereu acolo, pândind din colțuri, făcându-ți cu ochiul chiar când ai crezut că ai trecut mai departe, agățându-se din interior de organele tale.

Mai târziu, Roya avea să deschidă cutia rotundă și albas-tră, să scoată din ea scrisorile una câte una și să le citească. Avea să vadă ceea ce îi scrisese lui Bahman cu atâția ani în urmă și să vadă, de asemenea, ultima scrisoare, care nu fusese scrisă de ea, dar fusese scrisă cu vocea ei, cu un scris care semăna cu al ei, de la ea către Bahman. Avea să afle că cineva adăugase acea scrisoare în care îi spunea că nu mai vrea să îl vadă niciodată. Apoi să citească, una câte una, scrisorile lui Bahman, cele pe care el i le scrisese ei de-a lungul timpului. În care o pune la curent cu viața lui, îi povestea despre slujba lui, despre copiii lui, despre zilele lui. Scrisori pe care nu i le expediaseră niciodată. Dar le păstrase în cutia aceea rotundă și albastră, alături de scrisorile tinereții ei.

Puse în cutie și ultima scrisoare pe care i-o scrisese Bahman, după reîntâlnirea lor din Centrul Duxton.

Gheața avea să se topească. Pentru prima zi de primăvară, de Noul An persan, aveau să spele draperiile și ferestrele. Aveau să curețe casa lună. Aveau să sărbătorească renașterea și reînnoirea. Se gândi la părinții ei din Iran, care nu apucaseră să-l cunoască pe fiul ei. Se gândi la Zări, la Jack și la copiii și nepoții lor din California. Se gândi la Jahangir dansând tango cu

Bahman și murind în războiul dintre Iran și Irak. Își aminti zilele loviturii de stat, cum stătuse în piața aceea în timp ce țara se prăbușea în jurul ei. Se gândi la toate momentele în care țara ei se umflase de mândrie și de speranță, apoi se prăbușise în frică și represalii. Poate că într-o zi va fi o țară liberă. Se gândi la fiica ei, care ar fi trebuit să fie cu ea în bucătărie, și la bărbatul alături de care stătuse în pat în ultima lui zi de viață. Se simți deodată izbită de un val de iubire pentru el și pentru Walter și pentru toți cei plecați și pentru toți cei care rămăseseră.

## **EPILOG**

**19 august 1953**

### **Păstrătorul secretelor**

Alții, chiar și cei din clasa lui socială, se duc din când în când în bazarul principal din centru. E un loc bun pentru cine caută aur și covoare și brățări de pus pe brațe subțiri de femei elegante precum Atieh. Șofranul se vinde în grămezi stacojii. Lenjeria dantelată atârna de clești prinși pe sfoară. Cutii cu piese de mozaic stau aranjate în piramide, expuse pentru cumpărături. Dar Aii se ferește de bazar ca de suferință. Să simtă mirosul fructelor ce stau în soare, să-i audă pe negustorii ambulanți strigându-și mărfurile, să simtă chiar și cel mai vag miros de pepene - asta l-ar putea face să orbească. Nu are niciun motiv să meargă la târguieli acolo. La ce bun? Casa e bine aprovizionată. Atieh conduce gospodăria cu grijă și stabilitate. Fiii lui nu-i dau prea multe bătaii de cap. Fiicele au crescut și s-au măritat cu cine trebuie. Ce și-ar mai putea dori mai mult? Pentru numele lui Dumnezeu! Fă ceea ce se cuvine, Aii.

Deschide magazinul ca să-i ajute pe tineri. își face o prioritate din a avea mereu cărți multe și la fel de multe produse de papetărie. Titluri din toată lumea, cotoare cu litere care-ți atrag atenția, cuvinte ale marilor autori vechi și noi, tomuri de cunoaștere și suspans. Acest magazin -această oază - l-a salvat, mai ales de când râsul flegmatic al tatălui său i-a interzis accesul la un viitor alături de cea după al cărei parfum de pepene el încă râvnea. Conformarea și tradiția și acel „pentru numele lui Dumnezeu, fă ceea ce se cuvine, Aii” l-au împins spre o căsnicie în numele stabilității, cu socri fericiți și de o parte și de cealaltă. El și Atieh și-au legat destinele, iar fata aceea care își legăna pe șold vana cu coji de pepene și îl săruta în piața din spatele bazarului a dispărut. Acum este aproape uitată.

Copiii, când vin, vin rapid, unul după celălalt. Au fost patru în total și toți sănătoși, se mai întâmplă și așa, slavă Domnului. Au crescut sub privirile grijulii ale mamei și sub îndrumările lui. Doi fii care-și vor face un nume în știință (tatăl lui Aii se simte răzbunat să-și vadă măcar nepoții călcându-i pe urme în domeniul academic, în ciuda lui Aii, care s-a coborât până la a deveni vânzător, „ca un negustor, ca un bazaari”).

Astăzi, miercuri, pe 28 Mordad, e singur la lucru. Premierul le-a cerut oamenilor să nu iasă pe stradă. În magazin e liniște, cu excepția scârțâitului scării pliante pe care o târaie pe podea spre camera de depozitare din spate. Îl bântuie imaginea lui Badri pe scara aceea, în urmă cu doar câteva săptămâni. Imaginea cuțitului care-i străpunge gâtul. Imaginea picăturilor de sânge pe pielea ei.

Se trezește deodată learcă de sudoare. Va trece și asta -valul acesta de panică, haosul acesta interior care îl va ține minute în șir într-o durere paralizantă. Trebuie să treacă. Uită de fata aceea, AU.

Trebuie să termine organizatul cărților. Trebuie să plece spre casă în curând. Atieh îl așteaptă, iar uneori, când el întârzie, simte că îl suspectează că ar avea pe altcineva.

Ali ia mătura și mătură podeaua, iar ea e din nou cu el. E incredibil cum o poartă cu el tot timpul. Când a reintrat în viața lui, chiar aici, în magazin, dând buzna în încăpere împreună cu fiul ei, după toți acei ani, el a fost transportat din nou în spatele coșurilor de gunoi din bazar. Oare plecase vreodată cu adevărat de acolo? Din locul acela în care totul era al lor, în timp ce restul lumii își ridică mâinile pentru rugăciune?

Îi este dor de ea acum. Încă îi este dor de ea. De ce face toate acele lucruri pentru ea? De ce nu îi poate spune nu? Ea îi spune iar și iar că Roya și Bahman nu pot rămâne împreună.

Îi spune să înlocuiască scrisorile. Îl pune să jure că o va face, iar el o face. Pentru că îi este dator. Pentru că a sorbit-o cu totul acolo, în piața din spatele bazarului. A lăsat-o însărcinată, a dezonorat-o, i-a furat inocența. Pentru că el era bărbat - unul tânăr, dar tot bărbat era - care a profitat de o fată de paisprezece ani. Iar când ar fi trebuit să se însoare cu ea, el a dispărut, ascultând în schimb de tatăl și de mama sa și căsătorindu-se cu Atieh. Atieh, cu pielea albă și fină ca hârtia. Atieh, a cărei personalitate e ca iaurtul. Atieh, care merită mai mult decât un bărbat ce o dorește pe Badri.

Nu vrea decât să-i ajute pe tinerii care intră acolo atât de însetați de cunoaștere. Vrea să-i salveze de predictibilitate și de stagnare. Să-i elibereze din capcana tradiției. Răspândește discursuri și tratate de politică pentru că el crede în democrație. Știe că premierul Mosaddeq e un conducător corect și bun. Când băieți precum Bahman Aslan intră acolo (ah, prima zi, când mama lui l-a adus acolo - durerea și plăcerea de a o vedea din nou pe Badri), el vrea să-i ajute să evolueze. Poate că îi poate îndruma pe copiii aceștia idealiști să-și folosească istețimea și abilitățile pentru a îmbunătăți țara și pe ei înșiși. Poate că îi poate salva.

Toate zilele acelea în care Roya Kayhani venea într-un suflet acolo după școală, când cerea recomandări de cărți, îl făceau să se simtă împlinit.

Nimic nu-l face mai fericit decât să hrănească idilele punând scrisori în cărți. Scrisorile de dragoste pe care le transmite oferă atâtor cupluri o modalitate de comunicare pe care nu ar avea-o altfel. O mică eliberare de sub presiunea părinților și a convențiilor sufocante în care erau - cu toții -captivi. Transmite aceste scrisori de dragoste pentru cupluri despre care știe că nu pot fi văzute împreună. Cupluri pe care le desparte clasa sau religia sau regula socială, dar nu și dorința. Pentru fete ale căror haine sunt prea ponosite pentru băieții bogați. Pentru băieți ale căror perspective salariale sunt prea lipsite de speranță pentru fetele din elita socială. Pentru musulmani care iubesc evrei. Pentru comuniști care iubesc monarhiști.

Și e fericit să facă asta. Vrea ca ei să aibă ceea ce lui i-a fost interzis: libertatea de a iubi.

Abbas și Leila Gholami, unul dintre cuplurile de filantropi din Teheran, nu ar fi putut să se curteze reciproc fără ajutorul lui. Jaleh Tabatabayi și Cyrus Ghodoosi, o activistă comunistă și un monarhist, probabil că se vor căsători. S-au purtat frumos cu el. Îl ajută să și-i amintească pe cei pe care i-a ajutat. Să se concentreze la lucrurile bune.

Și i-a ajutat pe Bahman și pe Roya să se îndrăgostească unul de celălalt. Nu plecase el în grabă la bancă știind că astfel îi va lăsa singuri? Nu se dusesse el mereu în camera de depozitare din spate-ca să-i lase să vorbească în voie? I-a ajutat, le-a asigurat un spațiu sacru al intimității. Timp să fie unul cu celălalt.

L-a urmărit, mulțumit, pe fiul lui Badri îndrăgostindu-se de Roya chiar acolo, sub acoperișul lui. Iar mai târziu i-a ajutat să-și trimită scrisori.

Până în momentul în care ea îi spune să pună capăt aces-tui lucru.

De ce nu-l lasă inima să renunțe? De ce unii oameni rămân agățați de sufletele noastre, blocați în gâtlejurile noastre, întipăriți în mințile noastre?

Uită de fata aceea, AH.

Roya e în piață acum. Așteaptă.

Dumnezeu să-i dea iertare. Dumnezeu să-l izbăvească.

Badri i-a spus că a avortat copilul lor prin mijloace proprii și că trupul ei distrus i-a respins pe ceilalți. Cu excepția lui Bahman. Așa că Aii încearcă să-l salveze pe Bahman. Să-i ofere tot ce vrea: cărți, politică, dragoste. Dar e un singur lucru pe care Badri nu îl dorește - ca planul ei să nu reușească. Are niște planuri cu Bahman. Iar Roya nu face parte din ele.

Când și-a înțepat gâtul în felul acela și aproape că a murit, când, după aceea, s-a dus în nord, la mare, pentru a se reface, a continuat să-l manipuleze. L-a făcut să-i promită ceva.

Și da, la cererea ei, el a rescris scrisoarea lui Bahman. A înlocuit un singur cuvânt. Atâta tot. Doar denumirea pieței. Dar a fost cea mai crudă înlocuire de cuvânt. Să le dea speranța aceea, să-i facă să aștepte în locuri diferite, fără a pune pur și simplu capăt și gata. Badri voia să prelungească totul. Să o vadă pe Roya suferind. Îl tot suna de acolo, din nord, pentru a se asigura că el făcuse lucrurile exact așa cum ceruse ea. Îi plăcea dramatismul întregii situații. Îi plăceau pericolul și cruzimea. Și, spre disperarea lui, Badri îi mai dictase două scrisori: una de la Bahman către Roya și alta de la Roya către Bahman, și îl făcuse să promită că le va scrie și le va expedia cu doar câteva zile înainte ca cei doi să se „întâlnească” în piață. Astfel încât fiecare dintre

ei să primească scrisoarea de la celălalt la scurt timp după întâlnirea plănuită, când fiecare avea să sufere din cauză că celălalt nu apăruse.

Astfel încât Badri să pună capăt în felul ei.

El fusese de acord. Nu voise asta, dar fusese de acord. Făcuse așa cum spusese ea, ca să se revanșeze pentru greșeala lui din trecut. Chiar dacă știa că urma să dea naștere la și mai multă suferință.

Caligrafia lui era perfectă - mereu fusese așa. Putea copia orice. Nu învățase el, încă de la cea mai fragedă vârstă, la cele mai bune școli, să stăpânească arta caligrafiei, să devină un învățat? Era un produs al perioadei în care un scris de mână excelent denota un statut social deosebit. Puțini reușeau să-și controleze mâna așa cum o făcea el.

Oare îl va ierta Dumnezeu?

Badri îl va învinui pe el dacă Bahman și Roya se vor căsă-tori. Și ce se va face el atunci? Ce se va face ea? Se va sinucide? Nu ar putea trăi cu gândul acesta.

Se așază pe scară, încă tremurând. Oare chiar va duce la îndeplinire cerința lui Badri? Sau poate că, în ciuda celor mai bune intenții ale sale, o parte din el invidiază ceea ce i-ar fi așteptat pe copiii aceștia doi. O viață de iubire. Ceva ce el nu a avut niciodată.

Își amintește cum se uita Roya la băiatul acela în magazii-nul său.

E learcă de transpirație. Și cum stă acolo, cu capul în palme, și realizează.

Nu. Așa ceva e greșit.

În străfundul sufletului său știe ce are de făcut.

Închide magazinul.

Începe să alerge.

Aleargă și aleargă și aleargă. Nu s-a mai deplasat atât de repede încă de când era el însuși tânăr, de când era el însuși îndrăgostit. Cu fiecare metru parcurs, cu fiecare salt, simte cum inima lui devine tot mai ușoară. Badri greșește. Nu le poate face așa ceva tinerilor îndrăgostiți. Nu poate uita de fata aceea. De fata care stă în piață.

Aleile și străzile și mulțimile tot mai mari de oameni se văd ca prin ceață în timp ce aleargă. Ajunge, în sfârșit, la destinație, rămas aproape fără răsuflare. Se împinge în oameni, își croiește drum prin mulțime. Gata cu încetarea demonstrațiilor. Oare oamenii nu vor învăța niciodată? Roya. Roya. Roya. Bineînțeles că știe unde să o găsească. Înaintează în direcția ei dând din coate. Apoi, în mijlocul mulțimii și al haosului, o vede. Se strecoară cu greu printre trupurile furioase pentru a ajunge la ea. O apucă de umăr.

- Roya!

Îi vine să plângă de ușurare. A găsit-o. Și îi va spune.

Ea pare secătuită de puteri și obosită. E palidă și are buzele uscate. E copleșit de dorința de a o proteja, de a o ajuta, de a o duce departe de haosul acela. Trebuie să-i spună.

- Ah, slavă Domnului! Domnule Fakhri! L-ați văzut cumva pe...

- Roya Khanom, te rog, ascultă-mă...

O prinde de umeri cu amândouă mâinile.

- Trebuie să-l găsesc pe Bahman, spune ea.

- Roya Khanom, trebuie să-ți spun ceva...

Ea se smulge din strânsoarea lui. Apoi urmează forța unei împușcături. E azvârlit spre cer și spre pământ în același timp. Impactul îl șochează. Se luptă să respire. Știe doar că acum e pe jos și că pieptul lui e ud și că nu va înceta să fie ud.

Vrea să o găsească pe Roya să-i spună ce a făcut el greșit, să-i spună că se află în locul greșit din cauza lui și că ar trebui să se ducă la Bahman în piața Baharestan, că trebuie să se ducă amândoi la Starea Civilă, că trebuie să profite de acel moment, că trebuie să nu-și sufoce iubirea, că trebuie să trăiască mulți ani împreună, să îmbătrânească împreună, să crească și să devină bătrâni și slabi și împliniți împreună, că vor crește copiii, vor face lucruri minunate împreună, vor ajunge la bătrânețe împreună, vrea să-i spună că îi pare rău, vrea să-i spună lui Badri că îi pare rău și că își amintește piața din spatele bazarului cu muștele și cojile de pepene și își amintește cum a construit magazinul acela centimetru cu centimetru și carte cu carte și se gândește la copiii lui și la cum țipau de bucurie când erau mici, el greșește și o vede pe Atieh stând în fotoliul ei noaptea, cosând în tăcere, și vrea să pirograveze pe fața pământului că îi pare rău și că acel copil pe care Badri și 1-a scos din pânțe ar fi împlinit treizeci și șase de ani vara asta și că nu a apucat să-l cunoască pe acel copil, nu a apucat să-l țină în brațe. Și îi pare rău. îi pare rău. Chipul Royei e în fața lui. Acum au mai apărut și alte chi-puri. Un bărbat îl apasă pe pieptul ud și nu se poate mișca, plutește. Badri din bazar stă acolo pe vârfuri, în echilibru, pentru ceea ce pare un crâmpei de timp separat de orice altceva. Buzele ei calde și lipicioase îi ating fața. O simte ca pe o flacăra. Și acum un petic de pânză de pepene pe inima lui. Visează asta? Se uită în direcția librăriei lui, pe care a construit-o pentru a-și ispăși păcatele, pentru a răspândi cunoașterea, pentru a hrăni dragostea și i se pare că vede fum, dar e sigur că nu e asta. Va continua să existe și după el. Oamenii vor intra în librăria lui chiar și după ce el nu va mai fi. Nu știe cum, dar știe că vor face asta, cineva nu îl va lăsa să dispară, cineva nu va lăsa magazinul să dispară, el dispăre, el se micșorează, cerul se întunecă, cortina cade la loc, el pleacă dar iubirea va continua să trăiască, tinerii vor continua să spere, lupta pentru democrație nu va muri, cărțile lui, cuvintele, biletele, scrisorile, speranța, nu pot muri vreodată. Există o iubire din care nu ne mai revenim niciodată.